

GEMEENTE WERKENDAM

BESTEMMINGSPLAN

BUITENGEBIED

Opdrachtnummer : 84.05
ID nr. : NL.IMRO.0870.90BP1016Buitengeb-VA01
Datum : oktober 2015
Versie : 9
Auteurs : *mRO* b.v.
Vastgesteld d.d. : 6 oktober 2015

INHOUDSOPGAVE TOELICHTING

1. INLEIDING	5
1.1 EEN NIEUW BESTEMMINGSPLAN BUITENGEBIED	5
1.2 LIGGING EN BEGRENZING PLANGEBIED	5
1.3 UITGANGSPUNTEN EN DOELSTELLING	7
1.4 VIGEREND BESTEMMINGSPLAN.....	8
1.5 OPBOUW TOELICHTING	9
2. HUIDIGE SITUATIE.....	11
2.1 INLEIDING.....	11
2.2 ONTSTAANSGESCHIEDENIS	11
2.3 BODEM	14
2.4 HYDROLOGIE EN WATERHUISHOUDING	15
2.5 ECOLOGISCHE STRUCTUUR.....	16
2.6 FUNCTIONELE STRUCTUUR	18
3. BELEIDSKADER	27
3.1 INLEIDING.....	27
3.2 RIJKSBELEID	27
3.3 PROVINCIAAL BELEID	33
3.4 REGIONAAL BELEID	41
3.5 GEMEENTELIJK BELEID.....	42
4. VISIE, UITGANGSPUNTEN EN BESTEMMINGEN	51
4.1 INLEIDING.....	51
4.2 GEBIEDSBESTEMMINGEN	51
4.2 ATTENTIEGEBIEDEN EN ZOEKGEBIEDEN	58
4.3 LANDSCHAP EN CULTUURHISTORIE	59
4.4 OMGEVINGSVERGUNNINGEN VOOR HET UITVOEREN VAN WERKEN EN WERKZAAMHEDEN	67
4.5 BEVORDERING VAN RUIMTELIJKE KWALITEIT.....	71
4.6 AGRARISCHE BEDRIJVEN	75
4.7 NIET-AGRARISCHE BEDRIJVEN (INCL. HORECA).....	90
4.8 RECREATIE	91
4.9 MAATSCHAPPELIJKE VOORZIENINGEN EN NUTSVOORZIENINGEN	94
4.10 WONEN	94
4.11 INFRASTRUCTUUR	97
4.12 DUURZAME ENERGIE	98
5. RANDVOORWAARDEN – MILIEUASPECTEN	101
5.1 INLEIDING.....	101
5.2 NIET-AGRARISCHE BEDRIJVEN.....	101
5.3 AGRARISCHE BEDRIJVEN	103
5.4 GELUID	106
5.5 LUCHTKWALITEIT	109

5.6	EXTERNE VEILIGHEID	111
5.7	BODEM	115
5.8	WATER.....	116
5.9	ECOLOGIE	120
5.10	ARCHEOLOGIE	123
5.11	KABELS EN LEIDINGEN	127
5.12	PLAN-MER.....	127
6.	JURIDISCHE ASPECTEN	131
6.1	ALGEMEEN.....	131
6.2	ANALOGIE VERBEELDING (PLANKAART).....	131
6.3	DE PLANREGELS	131
6.4	BESTEMMINGEN EN DUBBELBESTEMMINGEN	132
6.5	ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING.....	133
7.	ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID.....	145
8.	MAATSCHAPPELIJKE UITVOERBAARHEID.....	147
8.1	INSPRAAK	147
8.2	VOOROVERLEG EX ART. 3.1.1 BRO.....	147
8.3	ZIENSWIJZEN ONTWERPBESTEMMINGSPAN	147
9.	RETROSPECTIEVE TOETS	149
9.1	INLEIDING.....	149
9.2	RETROSPECTIEVE TOETS	149

Bijlagen:

1. Nota van inspraakreacties – Voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied, Februari 2012
2. Nota Reactie van waterschap, provincie en VROM-Inspectie op voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied
3. mRO, 'Gemeente Werkendam – Plan-MER bestemmingsplan Buitengebied Werkendam', juni 2014
4. mRO, 'Gemeente Werkendam – Aanvulling Plan-MER bestemmingsplan Buitengebied Werkendam', februari 2015
5. Nota van zienswijzen ontwerpbestemmingsplan Buitengebied gemeente Werkendam.

1. INLEIDING

1.1 Een nieuw bestemmingsplan buitengebied

Op 19 juni 2007 heeft de raad van de gemeente Werkendam het thans geldende bestemmingsplan 'Buitengebied' vastgesteld. Dit plan verving een aantal oude bestemmingsplannen voor het buitengebied die sterk verouderd waren. Aan het opstellen van dat bestemmingsplan is een uitgebreid en lang voorbereidingstraject vooraf gegaan en hierbij zijn diverse maatschappelijke organisaties, middels een klankbordgroep, intensief betrokken geweest.

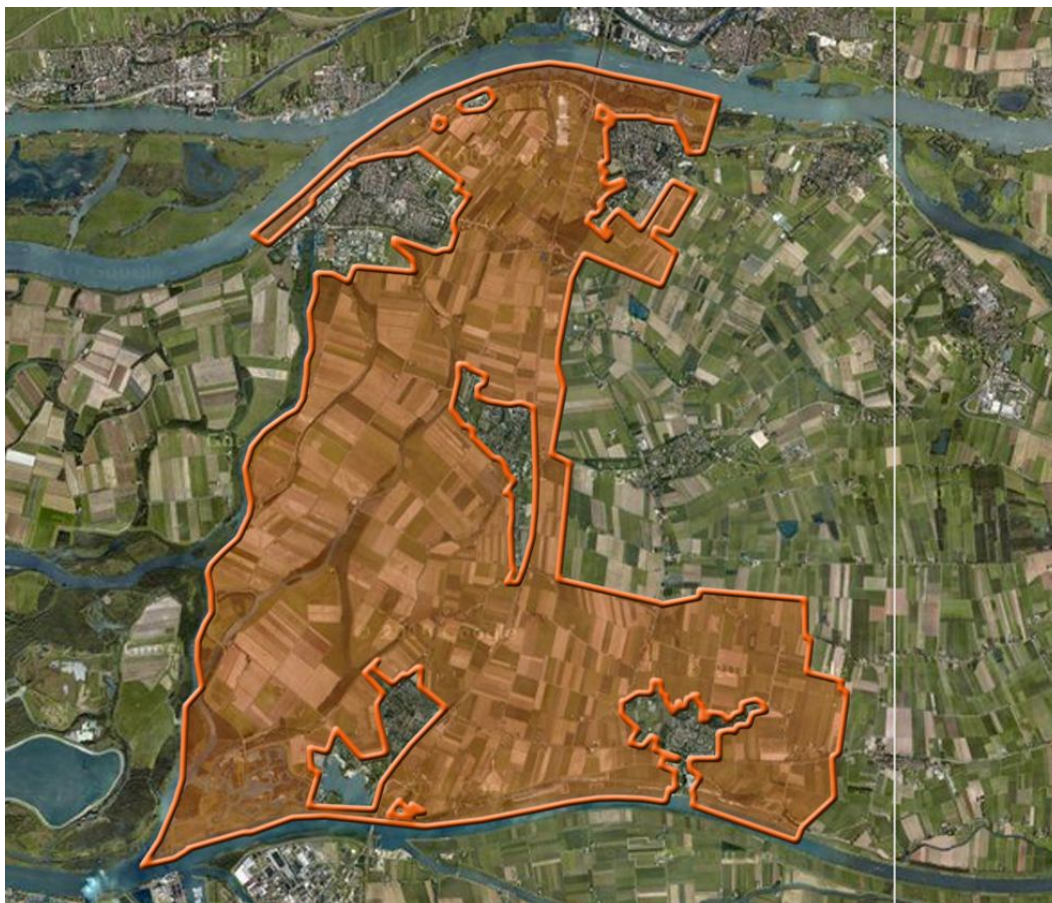
Hoewel de gemeente Werkendam met het bestemmingsplan Buitengebied uit 2007 beschikt over een actueel bestemmingsplan - dit plan is immers nog geen tien jaar oud – acht de gemeente het wenselijk om het plan in zijn geheel te herzien. Het nu voorliggende bestemmingsplan 'Buitengebied' vervangt dan ook het in 2007 vastgestelde bestemmingsplan. Er zijn diverse redenen waarom herziening van het bestemmingsplan gewenst is. Allereerst voldoet het geldende plan niet aan de eisen van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening, die op 1 juli 2008 in werking getreden is. Het plan is immers niet opgesteld conform de zogenoemde Standaard Vergelijkbare BestemmingsPlannen (SVBP2012). Daarnaast voldoet de plansystematiek van het plan niet aan de verwachtingen die de gemeente er bij had. De systematiek blijkt ingewikkeld en praktisch niet goed werkbaar te zijn vanwege het grote aantal plankaarten, zoals bestemmingenkaarten, waardenkaarten en detailplankaarten. Een andere belangrijke reden is het gegeven dat zowel door Gedeputeerde Staten als door de Raad van State aan onderdelen van het bestemmingsplan goedkeuring is onthouden. Met name de onthouding van goedkeuring aan een deel van de regeling van de woonbestemming heeft vergaande gevolgen. Hierdoor is het namelijk lastig om bouwplannen van burgers te toetsen aan het bestemmingsplan en is er sprake van rechtsonzekerheid. Tot slot bevat het plan een aantal kleine omissies die hersteld dienen te worden.

1.2 Ligging en begrenzing plangebied

Het plangebied omvat een groot deel van het buitengebied van de gemeente Werkendam dat ten oosten van het Steurgat gelegen is. Voor het Werkendamse buitengebied ten westen van het Steurgat is recent het rijksinpassingsplan Noordwaard vastgesteld. Dit in verband met de maatregelen die daar uitgevoerd worden in het kader van het project 'Ruimte voor de Rivier'. Hierdoor beschikt dit deel van het buitengebied al over een actueel bestemmingsplan dat voldoet aan de eisen van de huidige Wet op de ruimtelijke ordening. Derhalve hoeft dit gebied niet opgenomen te worden in het voorliggende bestemmingsplan. Overigens was in het huidige bestemmingsplan Buitengebied reeds 'voorgesorteerd' op de komst van het inpassingsplan, want ook in dat plan was het deel van het buitengebied dat ten westen van het Steurgat is gesitueerd niet opgenomen.

Globaal wordt het plangebied als volgt begrensd. De noordgrens wordt gevormd door de gemeentegrens die ongeveer in het midden van de Merwede ligt. De zuidgrens loopt ongeveer door het midden van de Bergsche Maas.

Daarmee wordt de zuidgrens tevens gevormd door de gemeentegrens. Het midden van het Steurgat vormt de westgrens van het plangebied. In het oosten wordt het plangebied begrensd door de gemeentegrens met de gemeenten Woudrichem en Aalburg. Uiteraard komt het plangebied in grote lijnen overeen met het plangebied van het vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied' en het vigerende bestemmingsplan 'Polder Jannezand'. In bijgaande figuur is de ligging en begrenzing van het plangebied globaal aangegeven.

Globale ligging en begrenzing van het plangebied

Een aantal gebieden zijn om diverse redenen buiten het plangebied gelaten:

- De kernen Werkendam, Sleenwijk, Nieuwendijk, Hank en Dussen en uitbreidingen daarvan die in de nabije toekomst zijn voorzien: de kernen (en uitbreidingen daarvan) zijn vanwege hun andere ruimtelijk-functionele karakteristiek opgenomen in aparte bestemmingsplannen;
- Recreatiepark Kurenpolder en de uitbreiding hiervan nabij Hank: dit gebied is opgenomen in een apart bestemmingsplan en de uitbreiding is middels een separaat bestemmingsplan vormgegeven;
- De percelen Hoef 12-16 e.o. in Werkendam: op het hier gelegen bedrijfsterrein zijn ontwikkelingen voorzien die worden vormgegeven middels een apart bestemmingsplan. Omdat ook de geluidzone wordt herzien en deze geheel of deels over een aantal percelen in de

omgeving van het bedrijfsterrein is gelegen, worden deze percelen tevens in dit aparte bestemmingsplan opgenomen;

- Het perceel Sleeuwijkse dijk 21a e.o. in Werkendam: bij de hier gelegen scheepswerf zijn eveneens ontwikkelingen gaande die in een apart bestemmingsplan zijn opgenomen. De geluidzone van de scheepswerf is wel opgenomen in het voorliggende plan.
- De percelen Keizersveer 7-17 e.o. in Hank: op het hier gelegen bedrijfsterrein zijn ontwikkelingen voorzien die in een apart bestemmingsplan zullen worden vormgegeven. Omdat in de directe omgeving natuurgebieden zijn gelegen, worden deze percelen tevens in dit aparte bestemmingsplan opgenomen;
- Het bedrijventerrein bij de Loswal e.o. in Dussen: op het hier gelegen bedrijventerrein spelen ontwikkelingen die in een apart bestemmingsplan zijn opgenomen. Omdat ook de geluidzone is herzien en deze geheel of deels over een aantal percelen in de omgeving van het bedrijfsterrein is gelegen, zijn deze percelen tevens in dit aparte bestemmingsplan opgenomen;
- Landgoed Kraaiveld bij Sleeuwijk: hier is enige tijd geleden een apart intergemeentelijk bestemmingsplan voor vastgesteld. Vanwege het speciale karakter van dit bestemmingsplan is ervoor gekozen deze ontwikkeling niet over te nemen in het voorliggende bestemmingsplan;
- De locatie van de 1^e fase van het toekomstige Regionaal Bedrijventerrein ten zuiden van Werkendam: de ontwikkeling van dit bedrijventerrein wordt middels een apart bestemmingsplan vormgegeven;
- Het glastuinbouwgebied aan de Kooikamp: voor dit doorgroeigebied glastuinbouw is een apart bestemmingsplan vastgesteld om verdere ontwikkeling van de hier gevestigde glastuinbouwbedrijven mogelijk te maken;
- Een aantal kleine percelen waar ontwikkelingen zijn voorzien, zoals Buitendijk 6 en Kerkeinde 76a.

1.3 Uitgangspunten en doelstelling

Het uitgangspunt voor het onderhavige bestemmingsplan buitengebied is om te komen tot een eenvoudig en overzichtelijk bestemmingsplan. Dit uitgangspunt is gekozen omdat in de praktijk gebleken is dat het vigerende bestemmingsplan Buitengebied niet goed werkbaar is.

Een ander uitgangspunt is dat het plan moet voldoen aan de eisen van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening. Bij het opstellen van voorliggend bestemmingsplan 'Buitengebied' is daarom aangesloten bij de zogenaamde RO-standaarden. Deze standaarden zijn vanaf 1 januari 2010 wettelijk van kracht geworden. Een belangrijk onderdeel is de digitale uitwisseling en vaststelling van bestemmingsplannen, waarna het vervolgens ook digitaal moet worden aangeboden (via het internet). Voor de planopzet is het SVBP2012 maatgevend. Dit zijn landelijke, bindende afspraken waaraan een bestemmingsplan moet voldoen. Daarnaast moet het bestemmingsplan afgestemd zijn op de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), omdat deze per 1 oktober 2010 in werking is getreden.

De bovengenoemde uitgangspunten brengen met zich mee dat het huidige bestemmingsplan buitengebied in het voorliggende bestemmingsplan is omgezet in een eenvoudiger en overzichtelijker bestemmingsplan dat voldoet aan de (digitaliserings)verplichtingen van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening. Dit betekent enerzijds dat de planologische regelingen qua bouw- en gebruiksmogelijkheden uit het bestaande bestemmingsplan zoveel mogelijk zijn overgenomen in het nieuwe bestemmingsplan. Zo zijn bijvoorbeeld de bouwkavels van de agrarische bedrijven één op één overgenomen uit het vigerende plan, evenals de bouw mogelijkheden voor de niet-agrarische bedrijven. Dit is mogelijk omdat, zoals gezegd, het huidige bestemmingsplan buitengebied nog actueel is. Anderzijds betekent dit dat het bijvoorbeeld niet meer mogelijk is om in het bestemmingsplan een onderscheid te maken in vele typen natuurwaarden en gebieden daar specifiek voor te bestemmen. Anders is het immers niet meer mogelijk om tot een eenvoudig en overzichtelijk bestemmingsplan te komen. Dit betekent overigens niet dat de natuurwaarden nu minder beschermd zijn. Deze blijven heel goed beschermd door de bestemming die aan het bewuste gebied is gegeven, zoals natuur of bos.

Bij het omzetten van het vigerende bestemmingsplan naar het nieuwe bestemmingsplan, kan niet voorbij gegaan worden nieuw ruimtelijk beleid van zowel de gemeente als hogere overheden. In dit kader zijn met name de nieuwe Provinciale Structuurvisie met de bijbehorende Verordening Ruimte 2014 en de gemeentelijke cultuurhistorische en archeologische beleidsadvieskaart van belang. Dit nieuwe beleid is vertaald in het bestemmingsplan. Dit heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat de indeling van het agrarisch gebied in verschillende agrarische bestemmingen is veranderd. Die indeling was in het bestemmingsplan Buitengebied uit 2007 gebaseerd op het Streekplan uit 2002. Nu is deze gebaseerd op de Verordening Ruimte. Daarnaast heeft de Verordening ertoe geleid dat het principe van de Zorgvuldige Veehouderij in het bestemmingsplan is vertaald. De nieuwe gemeentelijke cultuurhistorische beleidsadvieskaart heeft tot gevolg dat het buitengebied nu is ingedeeld in landschapstypen met ieder zijn eigen kernkwaliteiten. Dit vervangt de cultuurhistorische en landschappelijke waarden die onderscheiden waren in het huidige plan. De archeologische beleidsadvieskaart brengt nieuw archeologisch beleid met zich mee dat de archeologische regeling uit het vigerende plan vervangt.

Belangrijk uitgangspunt is om nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk te beperken in deze herziening. Alleen ontwikkelingen die al mogelijk zijn in het geldende bestemmingsplan en initiatieven waarvoor reeds een separate procedure is doorlopen, worden in deze actualisatie meegenomen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor Polder Jannezand, Fort Bakkerskil en Fort Altena, waarvoor partiële herzieningen van het bestemmingsplan zijn gemaakt, die in het nieuwe bestemmingsplan zijn overgenomen. Concluderend kan dus gesteld worden dat dit bestemmingsplan dus conserverend van aard is: de bestaande situatie staat centraal en wordt (opnieuw) vastgelegd.

1.4 Vigerend bestemmingsplan

Het grootste deel van het plangebied valt binnen het bestemmingsplan

'Buitengebied Werkendam', dat op 19 juni 2007 door de raad is vastgesteld, op 19 februari 2008 gedeeltelijk is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant en bij uitspraak van de Raad van State op 24 juni 2009 onherroepelijk geworden.

Daarnaast gelden in het plangebied een aantal partiële herzieningen en wijzigingsplannen. Dit betreft de volgende plannen:

- 1e wijzigingsplan bestemmingsplan Buitengebied perceel Lange Wiep te Werkendam, vastgesteld door Burgemeester en wethouders op 25 november 2008 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten op 15 januari 2009;
- Bestemmingsplan 'Uitbreiding begraafplaats Sleeuwijk', door de raad vastgesteld op 26 mei 2009;
- 3e wijzigingsplan bestemmingsplan Buitengebied perceel Fort Bakkerskil, vastgesteld door Burgemeester en wethouders op 14 april 2009 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten op 12 juni 2009;
- Bestemmingsplan 'Polder Jannezand', door de raad vastgesteld op 15 december 2009;
- Partiële herziening bestemmingsplan Buitengebied, 'Fort Altena Sleeuwijk', door de raad vastgesteld op 9 februari 2010;
- Wijzigingsplan Volkstuin Lange Wiep, vastgesteld door Burgemeester en wethouders op 23 augustus 2011;
- Bestemmingsplan Partiële Herziening, Bestemmingsplan Buitengebied, Hellegatsweg 6, Hank, vastgesteld door de raad op 14 februari 2012;
- Bestemmingsplan Buitengebied: Kortveldsesteeg 1-3, vastgesteld door de raad op 27 maart 2012;
- Bestemmingsplan Buitengebied: Voogdwerfscchesteeg 2, vastgesteld door de raad op 6 november 2012;
- Bestemmingsplan Buitengebied: Buitendijk 17, vastgesteld door de raad op 14 mei 2013;
- Bestemmingsplan Buitengebied: Nieuwe Steeg 32, vastgesteld door de raad op 14 mei 2013;
- Bestemmingsplan Buitengebied: Vijcie 14, vastgesteld door de raad op 8 oktober 2013;
- Bestemmingsplan Buitengebied: Reconstructie N283 Hank-Dussen-Meeuwen, vastgesteld door de raad op 7 oktober 2014;
- Bestemmingsplan Buitengebied: Regionaal Bedrijventerrein Werkendam, geluidzone (gedeeltelijk), vastgesteld door de raad op 7 oktober 2014.

Het voorliggende bestemmingsplan vervangt deze bestemmingsplannen.

1.5 Opbouw toelichting

In de toelichting komt als eerste in hoofdstuk 2 een beschrijving van de huidige situatie aan bod. Hierbij komen zowel ruimtelijke als functionele aspecten aan de orde. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 het relevante beleid van zowel het Rijk, de provincie als de gemeente beschreven. De uitgangspunten voor het plan worden in hoofdstuk 4 verwoord. Hoofdstuk 5 omvat de verschillende randvoorwaarden en onderzoeken, waaronder milieuaspecten die betrekking hebben op het plan. In hoofdstuk 6 is een

toelichting op de verbeelding en de regels opgenomen, waarna hoofdstuk 7 de economische haalbaarheid van het plan beschrijft. Tenslotte zet hoofdstuk 8 de resultaten van de inspraak en overleg uiteen.

2. HUIDIGE SITUATIE

2.1 Inleiding

Voor een goed begrip van het buitengebied van Werkendam wordt in dit hoofdstuk nader ingegaan op de karakteristieken van het gebied. Aan de orde komen zowel aspecten uit het verleden als uit het heden, ofwel er wordt ingegaan op de ontstaansgeschiedenis van het plangebied, maar ook op de huidige functies van het plangebied.

2.2 Ontstaansgeschiedenis

De gemeente Werkendam is gelegen in het rivierengebied in het noordwesten van de provincie Noord-Brabant. De gemeente vormt samen met de buurgemeenten Aalburg en Woudrichem het 'Land van Heusden en Altena'. Het water dat deze gemeenten aan alle zijden omsluit, is van grote invloed geweest op de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Omdat deze geschiedenis zich op de schaal van het 'Land van Heusden en Altena' heeft afgespeeld en zich niet beperkt heeft tot de huidige gemeentegrenzen of het plangebied van voorliggend bestemmingsplan, wordt voor een goed begrip in de onderstaande beschrijving de ontstaansgeschiedenis ook benaderd op een hoger schaalniveau dan het plangebied.

Landschappelijke ontwikkeling¹

De basis van het landschap in het 'Land van Heusden en Altena' bestaat uit zandige grindrijke sedimenten die door de (voorgangers van) Maas en Waal tijdens de laatste ijstijd zijn afgezet en plaatselijk door de wind tot hoge duinen zijn opgestoven. Met de start van het warmere Holoceen (circa 10.000 jaar geleden) veranderde de uitgestrekte grindvlakte in een systeem van zandige stroomgordels met tussenliggende kleiige komgebieden waarin uitgestrekte moerassen ontstonden. Als gevolg van de dynamiek van de rivieren werden de stroomgordels regelmatig verlegd. De voortgaande sedimentatie en veengroei zorgden ervoor dat verlaten stroomgordels na verloop van tijd werden afgedekt. Daardoor gaan onder het huidige oppervlak afgedekte landschappen schuil.

Om de voortdurende dreiging van overstroming tegen te gaan, werden al vanaf de 11e eeuw dijken aangelegd. De bedijking betekende echter ook dat er geen opslibbing van het maaiveld meer plaatsvond. Daardoor kwamen de bedijkte gebieden geleidelijk steeds lager te liggen ten opzichte van de rivierbedding en nam het risico op een catastrofale overstroming toe. Tijdens de St. Elizabethsvloed van 1421 braken de dijken en ging het rivierenlandschap, met name het deel dat gelegen is in de gemeente Werkendam, in de golven verloren. Er ontstond een uitgestrekte getijdendelta (estuarium), waar onder invloed van de getijdenstromen een kleilaag werd afgezet die de oude rivierafzettingen geleidelijk helemaal bedekte. Aan de

---

¹ Deze tekst is ontleend aan het rapport 'Overvloed – Beleidsadviezen bij de erfgoedkaart voor de gemeenten Aalburg en Werkendam (alsmede Woudrichem), Deel 2: toelichting op de beleidsadvieskaart', RAAP Archeologisch Adviesbureau BV, 2010

randen van het estuarium is het kleidek dun en schemert het onderliggende reliëf nog door, maar in de gebieden die na de overstroming nog eeuwen onder invloed van de getijden bleven staan, kan het kleidek enkele meters dik zijn.

Deze ontwikkeling heeft geresulteerd in een landschappelijke driedeling van het gebied. Ten oosten van de Kornse Dijk bevindt zich het oude oorspronkelijke rivierenlandschap dat nauwelijks overstroomd is, met bewoning op akkers op de hogere oeverwallen en weidegebieden in de lagere komgebieden. Direct ten westen van de Kornse Dijk bevindt zich de randzone van het estuarium waar het rivierenlandschap is afgedekt door een relatief dunne laag getijdenklei (de oudste aanwassen), waardoor hier het reliëf sterk is afgevlakt. Ten westen van de Buitendijk is het voormalige rivierenlandschap sterk geërodeerd en vervolgens afgedekt door een dikke laag getijdenklei. De kreken en killen die het plangebied doorsnijden zijn hiervan de getuigen. Oorspronkelijk had dit gebied hetzelfde karakter als de Biesbosch, maar door de geleidelijke inpoldering kenmerkt het zich nu als een uitgestrekt landbouwgebied, dat opnieuw is ontgonnen volgens een grootschalig en geometrisch patroon. Kenmerkend voor deze jonge Biesboschpolders, waarvan delen tot ongeveer 100 jaar geleden nog door de getijden werden overstroomd, is dat het nu vrijwel volledig voor akkerbouw in gebruik is. Het rivierenlandschap ten oosten van de Kornse dijk kenmerkt zich juist door een afwisseling van veel kleinschaliger percelen gras- en akkerland.

Cultuurhistorische ontwikkeling

Het dynamische rivierenlandschap heeft, dankzij de grote landschappelijke variatie en de vruchtbaarheid van de rivierafzettingen, altijd een sterke aantrekkingskracht gehad op de mens. De oudst bekende sporen van menselijke bewoning dateren uit het Mesolithicum. In deze periode leefde men in het riviereengebied van de visvangst, jacht en het verzamelen van planten en vruchten. Deze jager-verzamelaars kozen vooral de donken en de oeverwallen als plek om hun kampementen op te slaan. Ook na de overgang op de landbouw in het (Laat) Neolithicum, bleven jacht en visvangst in het riviereengebied belangrijk voor de voedselvoorziening. De landbouw was in het gebied sterk gekoppeld aan de vruchtbare, goed ontwaterde stroomgordels. In het westen waren nauwelijks geschikte plekken te vinden om akkers aan te leggen, doordat de stroomgordels geleidelijk verdwenen in de dikke veenpakketten die in de kustvlakte tot ontwikkeling waren gekomen.

De natuurlijke vruchtbaarheid van de rivierafzettingen stond het toe langdurig op één locatie te wonen. In het Neolithicum was voor het eerst sprake van structurele landbouwactiviteiten en in de Midden Bronstijd was in het riviereengebied al sprake van een echt agrarisch landschap. Als gevolg van de voortgaande veengroei en de zich steeds verleggende rivierlopen, werd men uiteindelijk toch gedwongen de woonplaatsen te verlaten. De mens trok zich steeds verder naar het oosten terug en begon nieuwe stroomgordels te ontginnen. Daardoor nam met name de stroomgordel van de Dussen en de Alm in belang toe. Zij vormden in deze periode als het ware de ruggengraat van het landschap.

Steeds verder toenemende rivieractiviteit en een verbrokkelend Romeins Rijk, resulteerden aan het eind van de Romeinse tijd in een sterke teruggang van de bevolking in het gebied. De bewoning trok zich terug tot de oude woongronden en van daaruit werd pas in de loop van de Vroege Middeleeuwen het rivierengebied (opnieuw) in ontginning genomen. De basis voor meeste bewoningskernen op de stroomgordels van de Dussen en de Alm is in deze periode gelegd.

De bewoning die in de loop van de Vroege Middeleeuwen tot ontwikkeling kwam, werd in de Late Middeleeuwen versterkt doorgezet. Dit wordt weerspiegeld door de sterke toename van bewoningskernen in die periode. Om de sterk groeiende bevolking te kunnen blijven voeden ging men structureel de kommen ontginnen, waarbij de hooggelegen oeverwallen als ontginningsbasis dienden. De akkers en nederzettingen lagen op de stroomgordels, terwijl de kommen werden gebruikt als wei en hooiland. Ten behoeve van een verbeterde afwatering waren de perceelsgreppels haaks op de hoogtelijnen georiënteerd. Om wateroverlast te voorkomen werden mogelijk al vanaf het jaar 1000 kaden aangelegd. Dit was de start van de bedijking van het gebied, die uiteindelijk resulteerde in de volledige bedijking van en het ontstaan van de waterstaatkundige eenheid 'de Grootte Waard'.

De bedijkingen die de Grootte Waard tegen het water moest beschermen, vormden uiteindelijk juist het grootste gevaar. Als gevolg van de voortgaande zeespiegelstijging en de bodemdaling gerelateerd aan de ontwatering van het veen, werd het risico van een overstroming steeds groter. Regelmatig braken de dijken door en liepen delen van de Grootte Waard onder water. De wielen (kolkgraten) langs de oude dijken in het gebied vormen hiervan de getuigen. Als gevolg van de St. Elizabethsvloed in 1421 braken de dijken en ging een groot deel van de Grootte Waard in de golven ten onder. In een periode van enkele jaren veranderde de vruchtbare landbouwgronden in een uitgestrekte getijdendelta (estuarium) en werden vele woonoorden door het water verzwolgen. Naar het oosten toe werd de invloed van de overstroming geleidelijk steeds minder.

Na de vloed werd langzaam begonnen met de herbedijking van het gebied, maar pas na de aanleg van de Kornse Dijk in 1461 kreeg het oostelijk deel van de Verdronken Waard weer een gesloten dijkkring en was daarmee beschermd tegen de getijden. De Landen van Heusden en Altena waren geboren. Het gebied ten westen van de Kornse Dijk bleef echter nog lang deel uitmaken van het estuarium. Ten oosten van de Kornse dijk ging men min of meer op de traditionele wijze voort met het aanleggen van akkers op de hogere stroomgordels en weidegebieden in de kommen. Wel was men genoodzaakt een goede ontwatering te verzorgen in deze nieuwe waterstaatkundige eenheid.

In het westelijk deel van het 'Land van Heusden en Altena' had de mens kort na de overstroming nog maar weinig te zoeken. Geleidelijk ontstonden er aan- en opwassen die, wanneer ze hoog genoeg waren opgeslibd, werden ingepolderd. Vanaf de randen van het estuarium, waar de aanwassen het eerste droogvielen, werd zo beetje bij beetje het land terug gewonnen op het water. De Biesbosch-arbeiders vestigden na verloop van tijd op de dijken die

De aan- en opwassen na de St. Elizabethsvloed (Bron: Erfgoedkaart gemeente Aalburg en Werkendam).

de nieuwe polders omsloten. In de drassige polders werden biezen gesneden, werd griendhout gekapt en in de kreken en killen werd gevist en werden vogels gevangen. Deze vormen van landgebruik leverden uiteindelijk flinke opbrengsten op.

Naast de strijd tegen het water, werd in het gebied ook strijd geleverd tegen de menselijke vijand. Om grote delen van Holland gelijktijdig te verdedigen werd al aan het eind van de 16e eeuw begonnen met de aanleg van de Hollandse Waterlinie, bestaande uit inundatiegebieden met versterkingen op de zwakke punten. Om ook de stad Utrecht te beschermen, werd in 1816 gestart met de aanleg van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Veel van de militaire structuren van de Linie zijn nu nog in het landschap herkenbaar en gelegen in het plangebied, zoals het Fort aan de Uppelsedijk (Fort Altena), het Werk aan de Bakkerskil en de Papsluis.

2.3 Bodem

In het plangebied kan een drietal bodemtypen worden onderscheiden: rivierklei (plaatselijk op veen), crevasses en overslaggronden en zeeklei (getijdenafzettingen, plaatselijk op rivierklei).

Rivierklei komt voor in het uiterste zuidoosten en uiterste noordoosten van het plangebied. Hoofdzakelijk onder invloed van hydrologische

omstandigheden zijn in de klei verschillende bodemtypen ontstaan. Er is overall sprake van vaaggronden, daar de bovengrond zich weinig onderscheidt van de diepere bodemlagen. Goed ontwaterde bodems worden aangemerkt als ooivaaggronden en slechter ontwaterde bodems als poldervaaggronden. In het plangebied komen vrijwel alleen poldervaaggronden voor. Waarschijnlijk had het gebied doorlopend te maken met periodiek hoge grondwaterstanden. Ook komen in het plangebied in beperkte mate drechtvaaggronden voor. Dit zijn rivierkleigronden waar binnen 40 tot 80 cm –Mv sprake is van een meer dan 40 cm dikke veenlaag. Deze gronden bevinden zich alleen in de diepste delen van de kommen en kennen periodes met hoge grondwaterstanden. De rivierkleigronden zijn kalkloos. Nabij de Kornse dijk zijn de rivierkleigronden plaatselijk afgedekt met een dun dek van kalkrijke afzettingen.

Crevasses en overslaggronden zijn het gevolg van een (rivier)doorbraak. In het eerste geval is sprake van een doorbraak door de natuurlijke oeverwallen en in het tweede geval van een doorbraak door een aangelegde dijk. Overslaggronden komen daardoor vooral voor langs de dijken, zoals bij Schans. De gronden zijn over het algemeen zeer heterogeen en kennen geen duidelijke gelaagdheid. Crevasses komen voor in het noorden van het plangebied, tussen Werkendam en Sleeuwijk, op plaatsen waar de Merwede door de oeverwallen is gebroken. De crevasses bestaan uit zandige afzettingen die zijn ontstaan door verspoeling van zandig oeverwalmateriaal. Onder de crevasse afzettingen zijn de oorspronkelijke rivierafzettingen te vinden. In de crevasse afzettingen komen vooral vlakvaaggronden voor, omdat hier nog nauwelijks bodemvorming heeft plaatsgevonden.

De zeekleigronden zijn in het plangebied gelegen ten westen van de Kornse Dijk. Deze kleien zijn in een zoetwatergetijdenmilieu afgezet; het estuarium dat na de St. Elizabethsvloed is ontstaan. Nabij de Kornse Dijk is nog enigszins de aard van het afgedekte rivierenlandschap terug te vinden omdat hier de invloed van de getijdenstromen het kleinste was. Ten westen van Hank en Nieuwendijk bepalen de afwisseling tussen krekken en op- en aanwassen de bodemkundige gesteldheid. In de watervoerende krekken komen niet-gerijpte gorsvaaggronden voor. In de drooggelegde kreekbeddingen komt een grote variatie in bodemgesteldheid voor. Op de op- en aanwassen is de bodemopbouw veel eenduidiger. Hier komen overwegend kleiige kalkrijke poldervaaggronden voor, die tussen 25 en 80 cm – Mv overgaan in zand. Op de plekken waar als gevolg van een rijke vegetatie (grienden) een humusrijke bovengrond is ontstaan, wordt wel gesproken van tochteerdgronden of leek-/woudeerdgronden.

2.4 Hydrologie en waterhuishouding

De Nieuwe Merwede en de Bergsche Maas zijn de grootste en daarmee meest opvallende watergangen in het plangebied. Deze rivieren zijn de belangrijke elementen van het hoofdwatersysteem in West-Brabant, en worden ook gebruikt voor de scheepvaart. Het plangebied staat onder invloed van zowel de Bergsche Maas als de Nieuwe Merwede. Door laatstgenoemde rivier bestaat er ook relatie met het stroomgebied van de Rijn. Het Steurgat vormt een belangrijke verbinding tussen de Bergsche Maas en de Merwede.

De belangrijkste input van water in het watersysteem wordt gevormd door neerslag, kwel en waterinlaat. De neerslag komt via afstroming via het oppervlak, via het ondiepe grondwater en via overstorten in de watergangen terecht. Infiltratie van regenwater naar het diepere grondwater treedt, gezien de hoge kweldruk, zeer beperkt op. Kwel vindt plaats vanuit de rivieren. Een gedeelte van de kwel wordt via het watergangenstelsel weer uitgemalen op de omliggende rivieren. De derde belangrijke input van water wordt gevormd door de inlaat van water vanuit de Nieuwe Merwede, de Ruigt en het Steurgat, met name ten behoeve van de peilbeheersing. Waterinlaat vindt vooral in de zomerperiode plaats.

In het plangebied zorgen een aantal grote kreken en killen voor de afwatering naar de Biesbosch of de Merwede. In het oostelijk deel van het plangebied verzorgt het riviertje de Dussen en het Noorder Afwateringskanaal de afwatering. Gemalen, verdamping en grondwateronttrekking spelen een rol bij de afvoer van water. De gemalen voeren de overtollige neerslag en kwel af, vooral in de winter en het voorjaar. De omvang van de verdamping die in de zomer plaatsvindt overtreft de neerslag. Ten behoeve van drinkwater en de industrie wordt water uit het grondwater onttrokken. Onttrekking van water van het oppervlaktewater vindt plaats ten behoeve van beregening, nachtvorstbestrijding en veedrenking.

In het plangebied zijn twee waterbeherende instanties werkzaam. Op de eerste plaats betreft dat Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland. Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor het beheer van de stroomgebieden van de Bergsche Maas, Merwede en Steurgat. Het Waterschap Rivierenland is verantwoordelijk voor het beheer van de overige watergangen en de dijken in het plangebied.

2.5 Ecologische structuur

Verspreid in het plangebied zijn een aantal gebieden en terreinen gelegen die natuurwaarden (flora en fauna) bezitten en daarmee van belang zijn voor de ecologische structuur in het gebied.

Rivieroever

Langs de Merwede komen over grote lengten buitendijkse gebieden voor die onder invloed staan van het rivierwater en zijn dynamiek. Ook bij het eind jaren '90 ontwikkelde natuur- en recreatiegebied de Aakvlaai nabij Hank komt een dergelijk gebied voor. Die dynamiek is sinds het afsluiten van het Haringvliet in 1970 weliswaar grotendeels verdwenen, maar de huidige situatie is toch zodanig dat er sprake is van een specifiek biotoop. In die gebieden, die grotendeels bestaan uit grienden, wilgenvloedbos, biezenzones en rietgorzen, komen planten en dieren voor die kenmerkend zijn voor natuurlijke rivieroever. Met name riet- en moerasvogels zijn goed vertegenwoordigd in dit gebied; soorten die er voorkomen zijn blauwe reiger, aalscholver, bruine kiekendief, kleine karekiet, blauwborst en diverse eendensoorten. De rivieroever binnen het plangebied profiteren in ecologisch opzicht van de aanwezigheid van het Nationaal Park De Biesbosch: dit natuurgebied van internationale betekenis is een 'reservoirgebied' van waaruit dieren en planten de omgeving koloniseren.

Bos

De bosgebieden zijn met name te vinden langs de talrijke krekken in het plangebied. Het zijn langgerekte stroken vochtig loofbos die rechtstreeks in contact staan met de krekken en hun oevers. Ze bestaan overwegend uit wilgen en populieren. In deze bossen leven onder andere kenmerkende vogelsoorten, zoals blauwborst, fitis en wiewaal. In natuur- en recreatiegebied de Aakvlaai komt momenteel met name wilgenvloedbos voor.

Ook in de Kornsche Boezem komt bos voor, dat bestaat uit doorgeschoten grienden en populierenaanplant. Vogelsoorten van de Kornsche Boezem zijn onder andere de bosuil, torenvalk, nachtegaal en gekraagde roodstaart. Voorts is in de omgeving van Fort Altena een boscomplex gelegen van enige omvang.

Moeras, natte graslanden en rietvegetaties

Langs de kreekoevers komen behalve bos ook moerasachtige vegetaties en rietvegetaties voor. Binnendijks, op percelen die als zodanig beheerd worden, liggen enkele natte graslanden. Deze vegetaties worden gekenmerkt door een specifieke samenstelling uit planten die afhankelijk zijn van natte omstandigheden en in het geval van de graslandvegetaties van een graslandbeheer. Soorten van deze vegetaties zijn: harig wilgenroosje, valeriaan, smeewortel, moeraskruiskruid, lisdodde, poelruit, kattestaart en riet. De flora trekt ook specifieke vogels en andere diersoorten aan, zoals insecten en amfibieën.

Natuur- en recreatiegebied de Aakvlaai kent ook veel rietvegetaties. Soorten die hier voorkomen zijn kattenstaart, riet, gele lis, biezen en harig wilgenroosje en in het water fonteinkruiden, waterpest en gele plomp. Fauna die hier voorkomt betreft de lepelaar, kleine- en grote zilverreiger en de ijsvogel. Ook is de visarend en slechtvalk hier aangetroffen.

In de Kornsche Boezem liggen enkele hooilanden met een rijke flora van dotterbloem, moeraskartelblad en waterdrieblad. Doordat hier kwel uittreedt en er open water aanwezig is komt in de verruigde delen, die deels ook bestaan uit doorgeschoten grienden en populierenaanplant, een flora voor met krabbescheer, bittere veldkers, leverkruid, holpijp, gewoon nagelkruid en kruipend zenegroen.

Weidevogels

In het zuiden van het plangebied komen weidevogels voor en jaarlijks komt hier ook een significant aantal grutto's tot broeden.

Amfibieën

In grote delen van het plangebied komen amfibieën voor, met name de groene kikker, meerkikker, bruine kikker en gewone pad. Deze soorten zijn zeer algemeen. Minder algemene of zeldzame amfibieën komen ook voor, zoals de kleine watersalamander en heikikker (de laatste alleen in Kornsche Boezem).

Open water

In het plangebied liggen een aantal krekken, poelen, wielen en andere stilstaande wateren (bv. rond de forten) waarin een rijke watervegetatie voorkomt en in een aantal gevallen ook een gevarieerde waterfauna. De vegetatie in en langs deze wateren bevat onder andere de soorten: dotterbloem, riet, grote lisdodde, grote en kleine waterrepe, waterzuring, gele plomp, gele lis, moerasandoorn, watermunt, kattestaart en zwanebloem. Vissen die in deze wateren leven zijn onder andere snoek, zeelt, rietvoorn, kolblei, bittervoorn en kleine modderkruiper. Daarnaast leven in de kleine stilstaande wateren veel amfibieën en ongewervelden. In de krekken worden soms bevers gesignaleerd, die afkomstig zijn van het Nationaal Park De Biesbosch, waar de soort is uitgezet.

Botanisch waardevol grasland

Ten zuiden van Werkendam, langs de Bakkerskil, liggen een dijk en een oeverlandje met een zeer gevarieerde graslandvegetatie met onder andere geel walstro, kruisdistel, speenkruid en grasklokje. Deze vegetatie trekt veel vlinders en libellen aan. Bovendien heeft dit gebiedje door zijn ligging grote potenties voor verdere ontwikkeling van natuurwaarden doordat de gradiënt nat-droog hier nadrukkelijk aanwezig is. Dat biedt een uitgangssituatie voor een soortenrijke levensgemeenschap.

2.6 Functionele structuur

Landbouw

Het agrarische gebruik is in het buitengebied van Werkendam wijd verbreid aanwezig. Het grootse deel van de gronden in het buitengebied wordt dan ook op één of andere wijze landbouwkundig gebruikt.

Bedrijven en bedrijfstypen

In 2010 waren er 144 agrarische bedrijven in de gemeente Werkendam (bron: CBS). Deze bedrijven zijn als volgt verdeeld over de verschillende bedrijfstypen:

Bedrijfstype	Werkendam		Noord-Brabant	Nederland
	aantal	%	aantal	aantal
Akkerbouwbedrijven	69	48	2089	11962
Tuinbouwbedrijven	3	2	2072	9989
Blijvende teeltbedrijven	5	3	136	1825
Graasdierbedrijven	47	33	5304	37457
Hokdierbedrijven	4	3	1999	5561
Gewascombinaties	3	2	161	905
Veeteeltcombinaties	-	-	206	1069
Gewas/veecombinaties	13	9	485	1859
Totaal	144	100	12452	70627

Tabel 2.1 Bedrijfstypeverdeling agrarische bedrijven in 2010. Bron: CBS, landbouwtelling 2010

Uit tabel 2.1 blijkt dat de akkerbouw in de gemeente Werkendam met 48% de grootste sector is. Dit percentage ligt aanzienlijk hoger dan gemiddeld in Noord-Brabant (17%) en Nederland (17%). De gunstige ligging ten opzichte van de afzetmarkt en de verwerkende industrie en de goede infrastructuur

zijn sterke punten voor de akkerbouwbedrijven. Daarnaast is de grootschaligheid en het rationele verkavelingspatroon die het grootste deel van het buitengebied kent uiteraard een sterk punt voor de akkerbouw.

In Werkendam worden door de akkerbouwbedrijven vooral granen, consumptieaardappelen, akkerbouwgroenten en suikerbieten verbouwd. Bezien over het aantal bedrijven, dan blijkt dat de meeste bedrijven granen verbouwen, gevolgd door suikerbieten en consumptieaardappelen. De blijvende teeltbedrijven verbouwen hoofdzakelijk fruit.

Naast de akkerbouw vormen de graasdierbedrijven (33%) een belangrijke agrarische bedrijfstak. Dit betreffen met name rundveebedrijven, die melk- en fokvee houden voor de melkveehouderij. Ook houden veel bedrijven schapen en/of paarden en pony's. Slechts enkele bedrijven houden geiten.

Het aandeel hokdierbedrijven (3%) is in de gemeente Werkendam erg laag in vergelijking met andere gemeenten in Noord-Brabant. De Werkendamse hokdierbedrijven houden uitsluitend kippen of varkens.

Oppervlakte cultuurgrond

Naast het aantal bedrijven speelt ook de oppervlakte cultuurgrond een belangrijke rol bij de structuur van de landbouw. Het totale areaal cultuurgrond in gebruik bij agrarische bedrijven in de gemeente Werkendam bedraagt anno 2010 6228 ha. Daarvan is het grootste deel, 3891 ha, in gebruik bij akkerbouwbedrijven. Circa 1444 ha wordt benut door graasdierbedrijven. Ongeveer 117 ha wordt gebruikt door blijvende teeltbedrijven. Verder wordt een aanzienlijk deel van de grond gebruikt door combinatiebedrijven met gewas/veecombinaties. Ook hieruit blijkt dus dat de akkerbouw met name bepalend is voor de agrarische structuur in het gebied.

De gemiddelde oppervlakte cultuurgrond bedraagt in Werkendam per akkerbouwbedrijf 56,4 ha. In de provincie Noord-Brabant bedraagt deze 24,3 ha. De omvang van de akkerbouwbedrijven in Werkendam is dus significant groter dan het provinciaal gemiddelde.

Hoofdbedrijfstype	Totale oppervlakte in ha	Gemiddelde oppervlakte in ha
Akkerbouwbedrijven	3891	56,4
Tuinbouwbedrijven	10,5	3,5
Blijvende teeltbedrijven	117	23,4
Graasdierbedrijven	1444	30,7
Hokdierbedrijven	75	18,7
Gewascombinaties	79	26,3
Gewas/veecombinaties	612	47,1
Totaal	6228	43,3

Tabel 2.2 Oppervlakte cultuurgrond per bedrijfstype in Werkendam in 2010. Bron: CBS, landbouwtelling 2010

De gemiddelde oppervlakte cultuurgrond van een agrarisch bedrijf in Werkendam bedraagt ruim 43 hectare. Uit tabel 2.2 blijkt dat de oppervlakte cultuurgrond per bedrijfstype sterk verschilt. Intensieve bedrijven, zoals

tuinbouw- en hokdierbedrijven, zijn niet direct afhankelijk van de grond als productiemiddel en hebben daarom over het algemeen een kleine oppervlakte cultuurgrond. Dit in tegenstelling tot de akkerbouw- en de graasdierbedrijven.

Bedrijfsomvang

Tot en met 2009 werd de economische omvang van agrarische bedrijven uitgedrukt in NGE (Nederlandse Grootte-Eenheid). Met ingang van 2010 is dit vervangen door SO (Standaard Opbrengst). De definitie van de SO is afgeleid van die van de Standard Output die vanaf 2010 in Europese statistieken wordt gebruikt. De SO-norm is een gestandaardiseerde opbrengst per ha of per dier die met het gewas of de diercategorie gemiddeld op jaarbasis wordt behaald. Bedrijfstoelagen en subsidies zijn niet in de opbrengst opgenomen. De SO wordt uitgedrukt in euro. De ondergrens voor opname van bedrijven in de publicatie van de Landbouwtelling van het CBS is door de verandering gewijzigd van 3 NGE in 3000 euro SO.

In tabel 2.3 is de economische omvang van de agrarische bedrijven in de gemeente Werkendam te zien. Hieruit blijkt dat de economische omvang van de agrarische bedrijven zeer wisselend is. Een deel van de bedrijven is kleiner dan 25.000 euro SO, circa 24%. Dit zijn kleine bedrijven qua economische omvang. Van deze bedrijven kan worden aangenomen dat zij een te geringe omvang hebben om het bedrijf als hoofdberoep uit te voeren. Waarschijnlijk zijn dit dan ook bedrijven met een hobbymatig karakter of nevenactiviteiten. Overigens komt dit beeld vrijwel overeen met het provinciale (27%) en landelijke beeld (28%). Voor een deel van de bedrijven in de klasse 25.000 – 100.000 euro SO zal hetzelfde gelden. Het merendeel van de agrarische bedrijven in Werkendam, 52%, heeft een omvang van meer dan 100.000 euro SO. Daarmee kan gesteld worden dat de agrarische sector in Werkendam een economisch sterke sector is.

Bedrijfsomvang in SO	Werkendam		Noord-Brabant	Nederland
	aantal	in %	aantal	aantal
< 25.000 euro SO	35	24	3500	19945
25.000 - 100.000 euro SO	40	28	2080	13260
100.000 - 250.000 euro SO	40	28	2655	16925
250.000 - 500.000 euro SO	20	14	2510	13315
500.000 - 1.000.000 euro SO	10	7	1355	5470
1.000.000 - 1.500.000 euro SO	0	0	415	1630
1.500.000 – 3.000.000 euro SO	5	3	290	1235
>= 3.000.000 euro SO	0	0	95	545
Totaal	145	100	12900	72325

Tabel 2.3 Economische omvang agrarische bedrijven in 2010 in SO. Bron: CBS Landbouwtelling 2010. Doordat in de tabel sprake is van afrondingen op 5-voud, komt het totaal lager uit.

Een nadere analyse per hoofdbedrijfstype levert informatie over de economische sterkte van de verschillende landbouwsectoren. Hierbij is gekeken naar het gemiddeld aantal SO per bedrijfstype.

SO per bedrijf (gemiddeld)	Werkendam	Noord-Brabant	Nederland
Akkerbouwbedrijven	150.683	62.511	105.680
Tuinbouwbedrijven	2.185.100	565.000	728.384
Blijvende teeltbedrijven	437.383	234.510	207.015
Graasdierbedrijven	135.406	161.433	153.528
Hokdierbedrijven	323.145	656.613	563.841
Gewascombinaties	82.415	319.383	270.708
Veeteeltcombinaties	-	356.629	342.402
Gewas/veecombinaties	128.064	264.415	233.755
Totaal	199.362	309.670	271.106

Tabel 2.4 Gemiddelde bedrijfsomvang per hoofdbedrijfstype in 2010 in SO. Bron: CBS, landbouwtelling 2010.

De totale gemiddelde bedrijfsomvang in de gemeente Werkendam bedraagt 199.362 euro SO. Uit tabel 2.4 kan worden afgeleid dat de gemiddelde bedrijfsomvang uiteenloopt per bedrijfstype. De tuinbouwbedrijven vormen een enorme uitschieter. De reden hiervan is de teelt onder glas. Meer dan 10 ha glas wordt gebruikt voor de teelt van potplanten en orchideeën. Deze teelten hebben een grotere opbrengst per hectare dan de overige teelten. Een andere uitschieter naar beneden is de akkerbouw, omdat deze een relatief lage opbrengst heeft per hectare. Overigens blijkt duidelijk uit de tabel dat in Werkendam de akkerbouwbedrijven, tuinbouwbedrijven en blijvende teeltbedrijven (o.a. fruitteelt en boomkwekerijen) een relatief sterke sector vormen vergeleken bij het provinciaal en landelijke beeld.

Ontwikkelingen agrarische sector 2000 - 2010

Voor de provincie Noord-Brabant en gemeente Werkendam zijn de ontwikkelingen in de agrarische sector in de afgelopen 10 jaar geanalyseerd. Het totale aantal agrarische bedrijven in gemeente Werkendam is in de periode 2000-2010 afgenomen van 195 naar 144. Dit betekent dat er jaarlijks gemiddeld 5 bedrijven met hun activiteiten gestopt zijn. Uit tabel 2.5 blijkt dat de daling van het aantal agrarische bedrijven in Werkendam met name wordt veroorzaakt door de afname van het aantal akkerbouwbedrijven. De verdeling tussen hoofdbedrijfstypen is door de afname van het aantal bedrijven in de periode 2000-2010 niet wezenlijk veranderd.

Bedrijfstype	aantal 2000	aantal 2010	afname/toename
Akkerbouwbedrijven	95	69	-26
Tuinbouwbedrijven	6	3	-3
Blijvende teeltbedrijven	9	5	-4
Graasdierbedrijven	52	47	-5
Hokdierbedrijven	5	4	-1
Gewascombinaties	6	3	-3
Veeteeltcombinaties	1	-	-1
Gewas/veecombinaties	21	13	-8
Totaal	195	144	-51

Tabel 2.5 Ontwikkelingen bedrijfstypeverdeling agrarische bedrijven Werkendam per hoofdbedrijfstype (2000-2010) Bron: CBS, landbouwtelling 2010.

Belangrijke landelijke trends die zich binnen de agrarische sector de laatste jaren voordoen zijn onder meer schaalvergroting en intensivering. Ook in Werkendam zijn deze landelijke trends waarneembaar. Beide volgende

tabellen laten zien dat de gemiddelde bedrijfsomvang in SO en in oppervlakte cultuurgrond de afgelopen periode zijn gegroeid. De ruimte die vrijkomt door de bedrijven die stoppen, wordt door de andere bestaande bedrijven overgenomen. Opvallend is dat met name de oppervlakte cultuurgrond voor blijvende teeltbedrijven is toegenomen. Deze is ruim verdubbeld. De tuinbouwbedrijven zijn qua economische omvang bijna verdrievoudigd ondanks een beperkte toename van de oppervlakte cultuurgrond.

Bedrijfstype	Gemiddelde omvang 2000	Gemiddelde omvang 2010	afname/toename
Akkerbouwbedrijven	112.652	150.683	+38.031
Tuinbouwbedrijven	766.774	2.185.100	+1.418.326
Blijvende teeltbedrijven	127.073	437.383	+310.310
Graasdierbedrijven	100.169	135.406	+35.237
Hokdierbedrijven	592.514	323.145	-269.369
Gewascombinaties	167.134	82.415	-84.719
Veeteeltcombinaties	331.101	-	-
Gewas/veecombinaties	152.262	128.064	-24.197
Totaal	149.482	199.362	+49.879

Tabel 2.7 Gemiddelde economische bedrijfsomvang in Werkendam per hoofdbedrijfstype in SO 2000-2010. Bron: CBS, landbouwtelling 2000-2010

Bedrijfstype	Gemiddelde oppervlakte 2000	Gemiddelde oppervlakte 2010	afname/toename
Akkerbouwbedrijven	48,1	56,4	+8,3
Tuinbouwbedrijven	1,9	3,5	+1,6
Blijvende teeltbedrijven	9,8	23,4	+13,6
Graasdierbedrijven	21,2	30,7	+9,5
Hokdierbedrijven	41,1	18,7	-22,4
Gewascombinaties	31,6	26,3	-5,3
Veeteeltcombinaties	45,8	-	-45,8
Gewas/veecombinaties	42,4	47,1	+4,7
Totaal	36,4	43,3	+6,9

Tabel 2.8 Gemiddelde oppervlakte cultuurgrond in Werkendam per hoofdbedrijfstype in ha 2000-2010. Bron: CBS, landbouwtelling 2000-2010

Toekomstperspectief en ontwikkelingsmogelijkheden

De algemene verwachting in de agrarische sector is dat het aantal bedrijven de komende jaren verder zal afnemen. Hoeveel bedrijven de komende jaren beëindigd zullen worden, is afhankelijk van meerdere factoren. Enerzijds kunnen dat externe factoren zijn, bijvoorbeeld marktontwikkelingen en wet- en regelgeving. Anderzijds speelt de situatie op het bedrijf een belangrijke rol, zoals bijvoorbeeld een te geringe bedrijfsomvang waardoor noodzakelijke investeringen niet gedaan kunnen worden of de leeftijd van het bedrijfshoofd en de opvolgingssituatie. Uit de praktijk blijkt dat het veelal de kleine bedrijven zonder opvolger zijn die stoppen met de bedrijfsvoering.

Het toekomstperspectief voor de agrarische sector is moeilijk in te schatten. De ontwikkelingsmogelijkheden in de land- en tuinbouw worden in sterke mate bepaald door het nationale en Europese beleid. De agrarische sector staat sterk onder druk door de economie, verlaging van subsidies, de steeds strenger wordende milieueisen alsook ruimtelijke claims (o.a. vanuit natuur

en recreatie). Een verdere groei van de bedrijfsomvang is vaak niet zonder meer mogelijk.

De algemene verwachting is dat op de langere termijn de grootste bedrijven de meeste kans hebben om de concurrentie met de (inter)nationale markt aan te gaan. Omdat kostprijsverlaging van groot belang is, streven veel bedrijven naar schaalvergroting. Grootschalige bedrijven kunnen efficiënter werken en maken per eenheid product minder kosten. Hierdoor is de prijs van de producten van deze bedrijven over het algemeen lager dan die van kleinere bedrijven. De verwachting is dat schaalvergroting zich de komende jaren verder zal doorzetten.

Naast deze strategie van kostprijsverlaging zal een aantal bedrijven speciale producten gaan produceren (specialisering) waarvoor de consument een hogere prijs wil betalen. Bij deze producten wordt bijvoorbeeld meer aandacht besteed aan milieu, dierwelzijn, natuur- en landschapsbeheer, streekeigen karakteristieken enz. Het marktaandeel van deze producten is stijgende en de verwachting is dat deze stijging zich verder zal voortzetten.

Niet-agrarische bedrijvigheid

In het buitengebied van Werkendam komen diverse niet-agrarische bedrijven of functies voor. Sommige bedrijven zijn wel verwant aan de agrarische sector of aan het buitengebied (agrarisch-verwante bedrijven of agrarisch-technische hulpbedrijven), andere hebben geen functionele relatie met het buitengebied. Zo zijn er loonbedrijven, maar ook horecabedrijven en aannemersbedrijven in het gebied gevestigd. De niet-agrarische bedrijven zijn over het algemeen gelegen in de lintbebouwing die in het plangebied te vinden is. Echt verspreid gelegen bedrijven komen dus weinig voor.

Daarnaast zijn er op een aantal percelen enkele kleine bedrijfjes gevestigd die kunnen worden geschaard onder de categorie beroep- of bedrijf aan huis.

Enkele bedrijven(terreintjes) die wel in het buitengebied gelegen zijn, zijn buiten het plangebied gelaten, omdat daar ontwikkelingen zijn voorzien die met een separate bestemmingsplanherziening vorm worden gegeven. Dit betreft bijvoorbeeld het bedrijfsterrein aan de Hoef 12-16 en Sleeuwijksedijk 21a in Werkendam en het bedrijfsterrein Keizersveer 7-17 in Hank.

Recreatie en toerisme

De natuurlijke omgeving die de gemeente Werkendam te bieden heeft, is van hoge kwaliteit, waardoor deze aantrekkelijk is voor toeristen en recreanten. In dit verband is met name belangrijk dat een aanzienlijk deel van Nationaal Park de Biesbosch binnen de gemeente ligt, nabij het plangebied. Ook zijn binnen de gemeente en het plangebied diverse uitlopers van de Biesbosch te vinden, waar de typische kwaliteiten van land en water samenkomen. Op enkele plaatsen zijn deze Biesboschuitlopers goed vanaf het land te benaderen te voet, per fiets of per auto.

Ook het landschap is aantrekkelijk voor toerisme en recreatie. Het landschap binnen het plangebied is voor Brabantse begrippen bijzonder onaangetaast. De aanwezige bebouwing is functioneel voor het landschap en het gebied. De

hoeveelheid bebouwing is beperkt en concentreert zich sterk in de dorpen en langs de dijken. Extra aantrekkelijk is het landschap door het beperkte aantal oneigenlijke functies dat in het buitengebied zijn plek heeft gevonden. Het landschap maakt daardoor een open en niet-rommelige, gave indruk. Belangrijk voor de landschapsbeleving van toeristen en recreanten is de afwisseling. Een gevarieerde teelt en bijzonder weinig teelt van maïs geeft het landschap een kleurige vlakverdeling in alle seizoenen. Bovendien wordt het landschap doorsneden door dijken, wegen en waterlopen, waardoor beplanting en boomgroepen het beeld op regelmatige basis doorsnijden.

Het buitengebied herbergt diverse recreatieve voorzieningen. Ten aanzien van deze voorzieningen kan een onderscheid gemaakt worden tussen verblijfs- en dagrecreatieve voorzieningen.

Dagrecreatie kent zowel extensieve als intensieve vormen. Onder extensieve dagrecreatie worden vormen van recreatie verstaan die veelal aan routes en gebieden zijn gebonden, zoals wandelen en fietsen. In het buitengebied van Werkendam zijn diverse routes aanwezig voor wandelen en fietsen. Wandelaars kunnen hun eigen route bepalen middels het recent gerealiseerde wandelknooppuntennetwerk. Dit netwerk maakt onderdeel uit van het wandelroutenetwerk dat in geheel Noord-Brabant wordt ontwikkeld. Voor fietsroutes is met name het fietsknooppuntensysteem van belang evenals de lange afstands fietsroutes die door het gebied lopen. De routes worden extra aantrekkelijk gemaakt, doordat op enkele plaatsen veerpontjes voor fietsers en wandelaars aanwezig zijn, zoals het veer Sleeuwijk - Gorinchem, het veer Dussen - Sprang-Capelle en het pontje Steur. Varen is eveneens een vorm van extensieve dagrecreatie. Hiervoor vervult met name het natuur- en recreatiegebied Aakvlaai een belangrijke functie. Onder intensieve dagrecreatie worden dagrecreatieve voorzieningen begrepen waar op mooie dagen grote aantallen bezoekers afkomen. Zeer grootschalige voorzieningen op dit gebied herbergt het buitengebied niet. Wel zijn er in het buitengebied een forellervisvijver, twee jachthavens, een klompenmakerij, twee maneges en twee ijsbanen gevestigd. Bezienswaardigheden in het buitengebied zijn de restanten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (forten, kazematten en papsluis) en een aantal molens.

Het aantal verblijfsrecreatieve voorzieningen in het buitengebied is beperkt. Bij Hank bevindt zich een klein kampeerterrein. In de Aakvlaai is een kampeerboerderij gevestigd. Fort Bakkerskil is geschikt gemaakt voor verblijfsrecreatie. Op twee plekken in het plangebied komt een solitair gelegen recreatiewoning voor. Tot slot wordt op diverse locaties bed&breakfast aangeboden. Net buiten het plangebied is wel een grote verblijfsrecreatieve voorziening gelegen, recreatiepark De Kurenpolder: een strandbad met daaromheen kampeerplaatsen en chalets.

Vanwege veranderingen in de agrarische sector, de koppeling van recreatie aan groene en blauwe functies en de ligging nabij stedelijke concentraties en het natuurgebied De Biesbosch, ligt het in de rede dat het belang van het buitengebied voor toerisme en recreatie in de toekomst verder zal toenemen. De gemeente Werkendam krijgt daarmee volop kansen voor toeristisch-recreatieve ontwikkeling.

Wonen

Naast bedrijfswoningen bij de agrarische en niet-agrarische bedrijven zijn in het buitengebied van Werkendam een groot aantal burgerwoningen gesitueerd. In de meeste gevallen gaat het om traditionele boerderijen die verbouwd zijn tot woning of om bedrijfswoningen die afgesplitst zijn van het agrarisch bedrijf of een woonfunctie hebben gekregen omdat het bedrijf beëindigd is. Het merendeel van de woningen betreft vrijstaande woningen. Tevens komen twee-onder-een-kappers voor evenals enkele rijtjes. De burgerwoningen bevinden zich in het plangebied vooral in de woonlinten, waardoor er sprake is van enige vorm van concentratie van woonbebouwing. Het gaat dan om de volgende linten: Sleeuwijksedijk, Hoef, Kerkeinde, Vijcie (tot de kruising met de Robijnsweg), Schans, Buitendijk, Buitenkade (vanaf Hellegatsweg tot Buitendijk), Korn (vanaf Schenkeldijk tot aan Muilkerk), Dussendijk (vanaf Muilkerk tot Nieuwesteeg), Dorpsstraat (vanaf Nieuwesteeg tot kern Dussen), Oude Kerkstraat (over een lengte van één kilometer vanaf de kern Dussen), Nieuwe Steeg (vanaf Dorpsstraat tot provinciale weg) en Peerenboom.

Naar verwachting zal het aantal burgerwoningen in het buitengebied de komende jaren verder toenemen als gevolg van de daling van het aantal agrarische bedrijven, waarbij in ieder geval de agrarische bedrijfswoning zal verworden tot burgerwoning.

Maatschappelijke voorzieningen

In het plangebied zijn enkele maatschappelijke voorzieningen gelegen. Zo bevindt zich aan het Kerkeinde in Sleeuwijk het Sleeuwijks kerkje, dat in gebruik is als een sociaal-cultureel centrum, voor verenigingsactiviteiten, concerten, huwelijken en uitvaarten. Nabij het kerkje ligt een begraafplaats.

Infrastructuur

Interregionale wegen

Het plangebied wordt doorsneden door twee interregionale wegen. De ontsluiting voor de gemeente wordt vooral gevormd door de A27, die de gemeente van noord naar zuid doorsnijdt. Deze zeer intensief bereden weg kent drie op- en afritten die de kernen van de gemeente ontsluiten. De weg is in het gehele plangebied voorzien van een vrijliggend fietspad aan één zijde van de weg. Verder wordt het plangebied in het oosten doorsneden door de provinciale weg N283 die loopt van Hank naar Wijk en Aalburg.

Regionale wegen

In het plangebied liggen drie wegen met een regionale betekenis. Dit zijn:

- de Bandijk die na Werkendam overgaat in de Dijkgraaf den Dekkerweg van Werkendam richting Almkerk;
- de Hilsestraat, die buiten het plangebied doorloopt tot Wijk en Aalburg;
- de Doornseweg, die de verbinding vormt tussen Nieuwendijk en Zaltbommel;
- de Roef, die de verbinding vormt voor een aantal dorpen in de gemeente Woudrichem van en naar de Rijksweg A27.

Lokale wegen

Het merendeel van de wegen in het plangebied is 'lokaal verhard'. Deze wegen hebben vooral een functie voor de interne ontsluiting van het grondgebied van de gemeente. Enkele van deze wegen hebben ook een geringe doorgaande functie, omdat ontsluiting wordt gegeven op een weg van hogere orde of omdat zij dienen als verbinding tussen woonkernen.

In het plangebied komt tevens een aantal onverharde en halfverharde wegen voor. Deels dienen deze wegen ter ontsluiting van landbouwgronden of bosgebieden en deels ter ontsluiting van woningen. Deze wegen zijn tevens in een aantal gevallen voor het recreatief verkeer van belang.

Fietspaden

Behalve het eerder genoemde fietspad langs de A27 komen in het plangebied nog een aantal vrijliggende fietspaden voor, zoals op de oostelijke dijk langs het Steurgat tot halverwege de Draepkilweg, op de Bergsche Maasdijk ten oosten van de Loswal en op de Schenkeldijk tussen Schans en Krouwerskade.

Waterwegen

De grootste waterwegen die in het plangebied aanwezig zijn, zijn de Boven Merwede in het noorden en de Bergsche Maas in het zuiden. Deze rivieren vormen belangrijke vaarroutes. Zowel de Boven Merwede als de Bergsche Maas zijn op basis van de maximale scheepsafmetingen te kwalificeren als een heel belangrijke vaarweg.

Nutsvoorzieningen en leidingen

Nutsvoorzieningen

Verspreid in het plangebied zijn diverse nutsvoorzieningen gelegen. Zo zijn er in het gebied meerdere gemalen te vinden. Ook komen er twee rioolwaterzuiveringsinstallaties in het gebied voor: één aan de Robijnsweg in Sleeuwijk en één aan de Jachtlaan in Dussen. Op een locatie aan de Keizersveer in Hank, direct grenzend aan de Bergsche Maas, bevindt zich een meetstation van Rijkswaterstaat, waar de waterkwaliteit van de Maas continu gecontroleerd wordt. Tenslotte bevinden zich op verschillende plaatsen transformatorstations.

Leidingen

Door het plangebied lopen een aantal transportleidingen. Nabij Sleeuwijk is een gasleiding van de Gasunie gesitueerd. Door het hele plangebied, van de kernen tot de rioolwaterzuiveringsinstallaties, lopen rioolpersleidingen van het Waterschap Rivierenland. Voorts is in het zuidwesten van het plangebied een deel van de 380 kV-hoogspanningslijn Geertruidenberg – Krimpen a/d IJssel gesitueerd.

3. BELEIDSKADER

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de inhoud van het ruimtelijk relevante beleid op rijks-, provinciaal, regionaal en gemeentelijk schaalniveau. Dit beleid vormt het kader waarbinnen het huidige gebruik en nieuwe ontwikkelingen plaats dienen te vinden. Het beschreven beleidskader is daarmee één van de bouwstenen voor de visie op het plangebied en de opzet van de juridische regelingen.

3.2 Rijksbeleid

3.2.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR), vastgesteld op 13 maart 2012, is het ruimtelijke en mobiliteitsbeleid van het Rijk opgenomen. De SVIR schetst hoe Nederland er in 2040 uit moet zien: concurrerend, leefbaar en veilig. De SVIR vervangt onder meer de Nota Ruimte, de Nota Mobiliteit en de Agenda Vitaal Platteland.

Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig. Daar streeft het Rijk naar met een krachtige aanpak die gaat voor een excellent internationaal vestigingsklimaat, ruimte geeft aan regionaal maatwerk, de gebruiker voorop zet, investeringen scherp prioriteert en ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur met elkaar verbindt. Dit doet het Rijk samen met andere overheden en met een Europese en mondiale blik. Bij deze aanpak hanteert het Rijk een filosofie die uitgaat van vertrouwen, heldere verantwoordelijkheden, eenvoudige regels en een selectieve rijksbetrokkenheid. Zo ontstaat er ruimte voor maatwerk en keuzes van burgers en bedrijven.

Het roer om

Het Rijk brengt de ruimtelijke ordening zo dicht mogelijk bij diegene die het aangaat (burgers en bedrijven), laat het meer over aan gemeenten en provincies ('decentraal, tenzij...') en de gebruiker komt centraal te staan. Het Rijk kiest voor een selectievere inzet van rijksbeleid op slechts 13 nationale belangen. Voor die belangen is het Rijk verantwoordelijk en wil het resultaten boeken ('je gaat er over of niet'). Buiten deze 13 belangen hebben decentrale overheden beleidsvrijheid. Hierdoor neemt de bestuurlijke drukte af en ontstaat er ruimte voor regionaal maatwerk.

De verantwoordelijkheid voor de afstemming tussen verstedelijking en groene ruimte op regionale schaal laat het Rijk over aan de provincies. Daartoe schaft het Rijk het landschapsbeleid af en beperkt het rijksregimes in het natuurdomein. Het Rijk versterkt de samenhang tussen de verschillende modaliteiten en tussen ruimtelijke ontwikkeling en mobiliteit. De (boven)lokale afstemming en uitvoering van verstedelijking wordt overgelaten aan (samenwerkende) gemeenten binnen provinciale kaders. De sturing op verstedelijking laat het Rijk los. Alleen in de stedelijke regio's rond de mainports (Noordvleugel en Zuidvleugel) zal het Rijk afspraken maken met decentrale overheden over de programmering van verstedelijking.

Rijksdoelen en nationale belangen

Het Rijk heeft in de SVIR drie doelen geformuleerd om Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig te houden voor de middellange termijn (2028):

- Het vergroten van de concurrentiekracht van Nederland door het versterken van de ruimtelijk-economische structuur van Nederland;
- Het verbeteren en ruimtelijk zekerstellen van de bereikbaarheid waarbij de gebruiker voorop staat;
- Het waarborgen van een leefbare en veilige omgeving waarin unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden behouden zijn.

Het Rijk benoemt in de SVIR 13 nationale belangen; hiervoor is het Rijk verantwoordelijk en wil het resultaten boeken. Deze belangen zijn gelijkwaardig aan elkaar en beïnvloeden elkaar onderling. Het betreft de volgende belangen:

1. Een excellente ruimtelijk-economische structuur van Nederland door een aantrekkelijk vestigingsklimaat in en goede internationale bereikbaarheid van de stedelijke regio's met een concentratie van topsectoren;
2. Ruimte voor het hoofdnetwerk voor (duurzame) energievoorziening en energietransitie;
3. Ruimte voor het hoofdnetwerk voor vervoer van (gevaarlijke) stoffen via buisleidingen;
4. Efficiënt gebruik van de ondergrond;
5. Een robuust hoofdnet van wegen, spoorwegen en vaarwegen rondom en tussen de belangrijkste stedelijke regio's inclusief achterlandverbindingen;
6. Betere benutting van de capaciteit van het bestaande mobiliteitssysteem;
7. Het instandhouden van het hoofdnet van wegen, spoorwegen en vaarwegen om het functioneren van het mobiliteitssysteem te waarborgen;
8. Verbeteren van de milieukwaliteit (lucht, bodem, water) en bescherming tegen geluidsoverlast en externe veiligheidsrisico's;
9. Ruimte voor waterveiligheid, een duurzame zoetwatervoorziening en kader voor klimaatbestendige stedelijke (her)ontwikkeling;
10. Ruimte voor behoud en versterking van (inter)nationale unieke cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten;
11. Ruimte voor een nationaal netwerk van natuur voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten;
12. Ruimte voor militaire terreinen en activiteiten;
13. Zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten.

Bij dit laatste belang gaat het onder meer om het vraaggericht programmeren en realiseren van verstedelijking door provincies, gemeenten en marktpartijen, wat nodig is om groei te faciliteren, te anticiperen op stagnatie en krimpregio's leefbaar te houden. Ook dient de ruimte zorgvuldig te worden benut en overprogrammering te worden voorkomen.

Relatie met het plangebied

Voor het plangebied, zijn met name de volgende belangen relevant:

7. *Het instandhouden van het hoofdnet van wegen, spoorwegen en vaarwegen om het functioneren van het mobiliteitssysteem te waarborgen.*

Door het plangebied loopt de autosnelweg A27, die tot het hoofdwegennet behoort. Tevens lopen door het plangebied de rivieren Merwede en Bergsche Maas, welke onderdeel uitmaken van het hoofdvaarwegennet. De afhankelijkheid van het functioneren van deze infrastructuur is groot. Goed beheer en onderhoud van de bestaande rijksinfrastructuur is daarmee een basisvoorwaarde voor een robuust mobiliteitssysteem en een florerende Nederlandse economie. Het gaat dan bijvoorbeeld om vervanging of renovatie van infrastructuur. Voor het hoofdvaarwegennet zet de SVIR in op vergroting van de capaciteit van de vaarwegen, zodat het groeiende (inter)nationale transport van de mainports en greenports over het water zonder kwaliteitsverlies afgewikkeld kan worden.

9. *Ruimte voor waterveiligheid, een duurzame zoetwatervoorziening en kader voor klimaatbestendige stedelijke (her)ontwikkeling*

Het rijk is verantwoordelijk voor het integrale beheer van het hoofdwatersysteem, en samen met de waterschappen, verantwoordelijk voor de bescherming van Nederland tegen overstromingen. Het is belangrijk dat bij ruimtelijke plannen rekening wordt gehouden met waterhuishoudkundige eisen op korte en lange termijn. Het hoofdwatersysteem bestaat onder meer uit de grote rivieren. De Merwede en Bergsche Maas behoren tot deze rivieren. Het beheer van het watersysteem is gericht op het meebewegen met natuurlijke processen waar het kan en het bieden van weerstand waar het moet. Preventie vormt de primaire pijler bij de bescherming tegen overstromingen. Het rijk beschermt de primaire waterkeringen die in beheer zijn bij het rijk. Ook stelt het rijk normen voor de primaire waterkeringen, die in beheer zijn bij de waterschappen. Primaire waterkeringen in het plangebied aanwezig langs de Merwede, Bergsche Maas en het Steurgat.

10. *Ruimte voor behoud en versterking van (inter)nationale unieke cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten*

Landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten geven identiteit aan een gebied. Bovendien zijn culturele voorzieningen en cultureel erfgoed van belang voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat en daarmee voor de concurrentiekracht van Nederland. Het Rijk is verantwoordelijk voor het cultureel en natuurlijk UNESCO-werelderfgoed (inclusief de voorlopige lijst) en rijksmonumenten. UNESCO wijst op voordracht van lidstaten internationaal unieke en waardevolle gebieden, objecten en ensembles aan als cultureel of natuurlijk Werelderfgoed. Hierover zijn internationale afspraken gemaakt, gericht op de instandhouding van deze uitzonderlijke universele waarden. De Nieuwe Hollandse Waterlinie, die voor een deel in het plangebied is gelegen, staat op de voorlopige lijst om aangewezen te worden als Werelderfgoed. Om recht te doen aan de schaal en aard van de gebieden worden deze door het rijk ruimtelijk beschermd, waarbij ontwikkelingen in deze gebieden mogelijk zijn mits deze de aan de uitzonderlijke universele waarde verbonden kernkwaliteiten behouden of versterken.

Op basis van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten heeft het rijk in het verleden een selectie gemaakt van twintig 'Nationale landschappen', waaronder het nationaal landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze landschappen weerspiegelen samen de diversiteit en ontstaansgeschiedenis van het Nederlandse cultuurlandschap. Het Rijk laat het beleid ten aanzien van landschap op land over aan provincies en wil provincies meer ruimte geven bij de afweging tussen verstedelijking en landschap, om zo meer ruimte te laten voor regionaal maatwerk.

11. Ruimte voor een nationaal netwerk van natuur voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten

Om flora- en faunasoorten in staat te stellen om op lange termijn te overleven en zich te ontwikkelen zijn vanuit ruimtelijk oogpunt twee zaken essentieel: het behoud van leefgebieden en de mogelijkheden om zich te kunnen verplaatsen tussen leefgebieden. Binnen de door het Rijk gestelde kaders begrenzen, beschermen en onderhouden de provincies een natuurnetwerk met de juiste ruimtelijke, water en milieucondities voor kenmerkende (eco)systemen van (inter)nationaal belang. Dit provincie en landgrensoverschrijdende netwerk is de herijkte nationale Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Een deel van het plangebied behoort tot de EHS. De natuur in de EHS wordt beschermd met een 'nee-tenzij'-regime. Binnen de EHS zijn nieuwe projecten, plannen en handelingen met een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang en reële alternatieven ontbreken.

13. Zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij alle ruimtelijke en infrastructurele besluiten.

Het voorliggende bestemmingsplan is een resultante van een zorgvuldige afweging, waarbij alle betrokken belangen zijn afgewogen. Voorts wordt aan dit belang recht gedaan doordat bij de voorbereiding van het voorliggende bestemmingsplan de wettelijk voorgeschreven procedure wordt gevolgd en in het plan een ruimtelijke onderbouwing met belangenafweging is opgenomen. Daarmee is een zorgvuldige afweging van belangen en transparante besluitvorming geborgd.

3.2.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

Ten behoeve van de bescherming van de in de SVIR genoemde nationale belangen, worden in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) algemene regels voorgeschreven die bindend zijn voor de lagere overheden als provincie en gemeente. In het Barro worden de kaderstellende uitspraken uit de SVIR bevestigd.

Doel van het Barro is om onderwerpen uit de SVIR te verwezenlijken, danwel te beschermen. Het gaat hierbij onder meer om de volgende onderwerpen:

- Rijkswaardwegen;
- Hoofdwegen en hoofdspoorwegen;
- Elektriciteitsvoorziening;
- Buisleidingen van nationaal belang voor vervoer van gevaarlijke stoffen;
- Ecologische hoofdstructuur;

- Primaire waterkeringen buiten het kustfundament;
- IJsselmeergebied (uitbreidingsruimte);
- Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde, zoals de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

3.2.3 Nota Belvédère

In 1999 is de Nota Belvédère verschenen. Volgens de nota moeten cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting sterker gekoppeld worden, opdat er een kwaliteitsimpuls met maatschappelijke meerwaarde ontstaat: 'het adagium behoud door ontwikkeling.' Daar ligt een gezamenlijke opgave voor overheden, marktpartijen, burgers en maatschappelijke organisaties in een integrale aanpak bij planontwikkeling.

In de nota zijn uitgangspunten voor cultuurhistorisch ruimtelijk beleid neergelegd, die door moeten werken in ander ruimtelijk beleid. De nota zelf bevat geen beleid. Doelstelling van de nota is dan ook: De cultuurhistorische identiteit wordt sterker richtinggevend voor de inrichting van de ruimte, en het rijksbeleid zal daarvoor goede voorwaarden scheppen. Voor het ruimtelijk beleid komen hieruit als belangrijkste neven-doelen voort:

- Het erkennen en herkenbaar houden van cultuurhistorische identiteit in zowel het stedelijke als landelijke gebied als kwaliteit en uitgangspunt voor verder ontwikkelingen;
- Het versterken en benutten van de cultuurhistorische identiteit en de daarvoor bepalende kwaliteiten van de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland, de zogenoemde Belvédère-gebieden.

Het plangebied valt binnen het Belvédère-gebied Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het cultuurhistorische karakter van het gebied wordt volgens de nota vorm gegeven door onder meer de volgende fysieke dragers:

- de in samenhang met het landschap ontworpen linie, bestaande uit een geheel van inundatiegebieden, dijken, forten, water- en verdedigingswerken en vestingsteden met onder andere als belangrijke kenmerken en elementen:
  - de eenheid en openheid van de inundatiegebieden en schootsvelden met verboden kringen;
  - de in verschillende tijden ontworpen verdedigingswerken als forten, batterijen en lunetten en hun samenhang met de omgeving;
  - de in samenhang met de overige onderdelen van de linie ontworpen andere elementen van het verdedigingssysteem zoals sluizen, inlaten, duikers, dijken, camouflagebeplanting, (resten van) loopgraven en tankgrachten, betonnen mitrailleurkazematten en groepsschuilplaatsen;

Op deze dragers kan het ruimtelijk beleid zich richten, met als doelstelling het instandhouden en ontwikkelen van de cultuurhistorische identiteit. In de Nota worden als beleidsstrategieën onder meer voorgesteld om de Linie voor te dragen voor de Werelderfgoedlijst UNESCO en een gebiedgerichte aanpak op rijksniveau (nationaal project).

3.2.4 Linieperspectief Panorama Krayenhoff

Het rijksbeleid ten aanzien van de Nieuwe Hollandse Waterlinie vastgelegd in "Panorama Krayenhoff, Linieperspectief". Dit is het plandocument dat de basis vormt voor bescherming en ontwikkeling van de Waterlinie. Behoud door ontwikkeling is hierbij het uitgangspunt. Het Linieperspectief kent drie ambities: als deel van het nationale geheugen moet de linie weer bijdragen aan het historisch besef en de regionale identiteit, de ecologische functie van de linie moet, in samenhang met de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden, worden versterkt en de NHW moet bijdragen aan de regionale wateropgave. Globaal gesteld richt het perspectief zich op de opbouw van het 'typische linieprofiel': een herkenbare hoofdverdedigingslijn geflankeerd door open velden in het oosten (voormalige inundatievelden) en landschappelijke of stedelijke verdichting in het westen (het verdedigde gebied). Het is de bedoeling dat de belangrijkste onderdelen van de Waterlinie middels de provinciale structuurvisies en verordeningen worden beschermd. Hiertoe is binnen de Belvederebegrenzing, een driedeling aangebracht in planologische regimes: 'open velden', 'verdichtingsvelden' en 'liniegezichten'.

Van belang voor het plangebied is het oude inundatievlak dat zich in het plangebied bevindt. Het gebied in het noorden van het plangebied vormde in het verleden een inundatievlak van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Dit inundatievlak, de kom van de Uppelsepolder, lag voor het Werk aan de Bakkerskil uit 1878 en het Fort aan de Uppelse Dijk uit 1847 (fort Altena). Het inundatievlak in het noorden van het plangebied is aangeduid als 'open veld'. Het regime voor deze gebieden is erop gericht de landschappelijke openheid te behouden en te versterken. Factoren als rust, leegte, grondgebonden landbouw en vernatting staan er centraal.

3.2.5 Waterbeleid

Kaderrichtlijn water

Een ander belangrijk onderwerp in het rijksbeleid is duurzaam waterbeheer. De Europese Kaderrichtlijn Water, die sinds 2000 van kracht is, speelt hierbij een belangrijke rol. De richtlijn moet er immers voor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is. Dit betekent dat de rijksoverheid streeft naar een watersysteem dat zoveel mogelijk de natuurlijke situatie (zonder ingrepen van de mens) benadert. Het streven is onder andere gericht op het behouden en vergroten van de ruimte voor water, waar mogelijk vasthouden van water en verbetering van de waterkwaliteit. De waterbeheerders spelen hierbij een belangrijke rol.

In de ruimtelijke plannen, waaronder het bestemmingsplan, wordt een waterparagraaf opgenomen. In hoofdstuk 5 wordt hier nader op ingegaan.

Nationaal Waterplan

Het Nationaal Waterplan is het formele rijksplan voor het nationale waterbeleid. In de Waterwet is vastgelegd dat het rijk dit plan eens in de zes jaar opstelt. Het is de opvolger van de Vierde Nota waterhuishouding uit 1998 en vervangt alle voorgaande nota's waterhuishouding. Het Nationaal Waterplan bevat tevens de stroomgebiedbeheerplannen die op grond van de

Kaderrichtlijn Water zijn opgesteld. Op basis van de Wet ruimtelijke ordening is het Nationaal Waterplan voor de ruimtelijke aspecten tevens structuurvisie. De grondgedachte voor duurzaam waterbeheer wordt 'meebewegen met natuurlijke processen waar het kan, weerstand bieden waar het moet en kansen voor welvaart en welzijn benutten'. Voor een duurzaam en integraal waterbeleid is het belangrijk om waar nodig en mogelijk water de ruimte te geven en mee te bewegen met en gebruik te maken van natuurlijke processen, zoals dit bijvoorbeeld wordt toegepast bij Ruimte voor de Rivier. Het rijk vindt het daarbij van belang dat bij alle wateropgaven en -maatregelen maximaal wordt meegekoppeld met andere opgaven en maatregelen en dat problemen zo min mogelijk worden afgewenteld.

3.2.6 Overig wettelijk kader

Bij het opstellen van ruimtelijke plannen is diverse (milieu)wetgeving van toepassing, waaronder de Wet luchtkwaliteitseisen, Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz), de Flora- en faunawet, Besluit externe veiligheid, Wet geluidhinder, etc. Op deze aspecten zal in hoofdstuk 5 nader worden ingegaan.

3.3 Provinciaal beleid

3.3.1 Structuurvisie ruimtelijke ordening Noord-Brabant

Provinciale Staten van Noord-Brabant hebben op 1 oktober 2010 de Structuurvisie ruimtelijke ordening vastgesteld. Deze structuurvisie is op 1 januari 2011 in werking getreden. Deze structuurvisie geeft de hoofdlijnen van het provinciaal ruimtelijk beleid tot 2025. Deze structuurvisie vervangt de delen A en B van de Interimstructuurvisie uit 2008, de Paraplunota Ruimtelijke Ordening, de uitwerkingsplannen van het Streekplan 2002 en de gebiedsplannen (waaronder gebiedsplan Wijde Biesbosch).

Op 7 februari 2014 stelden Provinciale Staten van Noord-Brabant de 'Structuurvisie 2010 – partiële herziening 2014' vast. Deze herziening is op 19 maart 2014 in werking getreden en is een gedeeltelijke actualisatie van de visie die in 2010 werd vastgesteld.

In de Structuurvisie zijn de kwaliteiten van provinciaal belang aangegeven en op basis hiervan zijn keuzes gemaakt voor het provinciale beleid. De belangrijkste keuzes zijn geordend in vier ruimtelijke structuren. Dit zijn de:

- groen-blauwe structuur;
- het landelijk gebied;
- stedelijke structuur;
- infrastructuur.

Het buitengebied van Werkendam ligt grotendeels in het landelijk gebied en de groenblauwe structuur. De groenblauwe structuur omvat de samenhangende gebieden in Noord-Brabant waar natuur- en waterfuncties behouden en ontwikkeld worden. Het landelijk gebied omvat die landelijke gebieden die niet tot de groenblauwe structuur behoren.

Groenblauwe Structuur

De groenblauwe structuur bestaat uit het Kerngebied groenblauw, de Groenblauwe mantel en Waterbergingsgebied.

Kerngebied groenblauw

Vooraf langs de krekken ligt het kerngebied groenblauw. Het kerngebied groenblauw bestaat uit de Ecologische Hoofdstructuur inclusief de ecologische verbindingzones en waterstructuren, zoals krekken.

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) bestaat uit het samenhangende netwerk van bestaande en te ontwikkelen bossen en natuurgebieden in Brabant. Deze gebieden hebben de hoofdfunctie natuur. De gebieden binnen de EHS waar de natuurwaarden afhankelijk zijn van de hydrologische situatie krijgen bijzondere aandacht. Rondom deze natte natuur liggen hydrologische beschermingszones, de zogenaamde attentiegebieden EHS.

Het ruimtelijke beleid is gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van de natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten. Er is geen ruimte voor (grootschalige of intensieve) ontwikkelingen die niet passen binnen de doelstellingen voor de EHS en beheer/herstel van de waterstructuren. De ontwikkeling van extensieve recreatie die zich richt op de beleving van natuurgebieden, is goed mogelijk.

Ecologische verbindingzones vormen de groene schakels die de Brabantse natuurgebieden in de EHS met elkaar verbinden. Planten en vooral dieren kunnen zich daardoor van het ene naar het ander natuurgebied verplaatsen. Verbindingszones dragen ook bij aan het recreatieve medegebruik, het waterbeheer en versterken de kwaliteit van het landschap. Binnen de waterstructuur van krekken en overige waterlopen ligt de focus op de gebieden voor behoud en herstel watersystemen. Hier is het beleid gericht op verbetering en herstel van het natuurlijke watersysteem. Maatregelen zijn nodig op het gebied van de morfologie zoals het laten hermeanderen, het aanleggen van plas-draszones en het herstel van kwel.

Groenblauwe mantel

Een aanzienlijk gedeelte van het plangebied is aangeduid als groenblauwe mantel. De groenblauwe mantel bestaat overwegend uit landelijk gebied met belangrijke nevenfuncties voor natuur en water. Het zijn meestal gebieden grenzend aan het kerngebied natuur en water die bijdragen aan de bescherming van de waarden in het kerngebied. De waarden in de groenblauwe mantel zijn vaak gekoppeld aan landschapselementen, het watersysteem, en het voorkomen van bijzondere planten en dieren.

Binnen de groenblauwe mantel is de agrarische sector een grote en belangrijke grondgebruiker. Het is nodig deze positie te behouden en/of te bevorderen. Het behoud en vooral de ontwikkeling van natuur, water (-beheer) en landschap is een belangrijke opgave. Nieuwe ontwikkelingen binnen de mantel zijn mogelijk, als deze bestaande natuur-, bodem en waterfuncties respecteren of bijdragen aan een kwaliteitsverbetering van deze functies of het landschap. Het beleid is erop gericht dat de belevingswaarde en de recreatieve waarde van het landschap toeneemt. Ontwikkelingen

passen qua aard en schaal bij het ontwikkelingsperspectief voor de groenblauwe mantel en houden rekening met omliggende waarden. De ontwikkeling van kapitaalintensieve functies, zoals stedelijke ontwikkelingen, (bezoekers)intensieve recreatie en concentratiegebieden voor intensieve landbouwfuncties zijn hieraan strijdig. De ontwikkelingsmogelijkheden voor deze intensievere functies zijn dan ook beperkt.

In de groenblauwe mantel biedt de provincie ruimte aan de groeiende vraag naar 'diensten' die het landelijke gebied aan de samenleving kan bieden. Agrarisch natuurbeheer, groene en blauwe diensten, vormen van agrarische verbreding die zijn gericht op de beleving van rust en ruimte, duurzame vormen van energiewinning en de ontwikkeling van met name grondgebonden veehouderijen zijn als economische drager in dit gebied gewenst. Een verdere intensivering van agrarische bedrijvigheid is niet wenselijk, daarom worden er beperkingen gesteld aan bedrijven die niet afhankelijk zijn van het voortbrengend vermogen van de grond en het gebruik van teeltondersteunende voorzieningen. Vanwege de transitie naar een zorgvuldige veehouderij worden de ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijen beperkt. Hierop is een uitzondering mogelijk voor bedrijven met een grondgebonden karakter.

Uitsnede Structurenkaart Structuurvisie Ruimtelijke Ordening (bron: Structuurvisie ruimtelijke ordening Noord-Brabant)

Waterbergingsgebied

De provincie onderscheidt twee typen waterbergingsgebied:

1. Hoogwaterbescherming: om Noord-Brabant duurzaam te beschermen tegen overstromingen vanuit de grote rivieren zijn gebieden aangewezen die als waterberging (gaan) fungeren. De veiligheid tegen overstromingen staat hier centraal.
2. Regionale waterberging: om Noord-Brabant duurzaam te beschermen tegen overstromingen vanuit de regionale watersystemen wordt primair water langer vast gehouden in bovenstroomse gebieden. Hierdoor wordt wateroverlast benedenstrooms beperkt. Soms is dit onvoldoende. Daarom zijn er gebieden gereserveerd voor het regionaal bergen van water.

Binnen de waterbergingsgebieden kunnen functies als landbouw, natuur en recreatie zich binnen grenzen ontwikkelen. Er kunnen wel beperkingen gelden ten aanzien van voorkomend grondgebruik. De ontwikkeling van kapitaalintensieve functies is in principe uitgesloten.

Hoogwaterbescherming vraagt om ruimte voor de berging van water in het winterbed van de rivier. In het plangebied gaat het dan om de winterbedden van de Merwede en Bergsche Maas. Vermindering van de bergings- en/of afvoercapaciteit van het (toekomstig) winterbed moet voorkomen worden. Daarom worden ontwikkelingen gereguleerd via de Beleidslijn Grote Rivieren en het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening van het Rijk.

Regionale waterbergingsgebieden liggen vooral langs het waterloopsysteem van Noord-Brabant. In het plangebied betreft het een waterbergingsgebied ten oosten van het natuurgebied Kornsche Boezem. De ontwikkeling van functies wordt in deze gebieden afgestemd op de waterbergende functie. Dit betekent dat de geschiktheid van het gebied voor waterberging niet verloren mag gaan.

Landelijk gebied

Een groot deel van het plangebied bestaat uit landelijk gebied. Het landelijk gebied ligt buiten de groenblauwe structuur en de stedelijke structuur, zoals steden, dorpen en bedrijventerreinen. Het landelijk gebied biedt een multifunctionele gebruikruimte voor land- en tuinbouw, natuur, water, recreatie, toerisme en kleinschalige functies.

Land- en tuinbouw zijn de grootste ruimtegebruikers. De positie van de sector varieert daarbij van sterke landbouwclusters voor glastuinbouw, boomteelt en veehouderij tot een gemengd gebied met landbouw, stedelijke functies, recreatie en toerisme, natuurfuncties en verbrede landbouw.

Het erfgoed de Nieuwe Hollandse Waterlinie ligt grotendeels binnen het landelijk gebied. Dit is een gebied met bijzondere landschapskwaliteiten die gekenmerkt worden door een zeer grote verwevenheid in functies, zoals landbouw, natuur, cultuurhistorie, water en recreatie.

Binnen het landelijk gebied wil de provincie een aantal zaken bereiken, namelijk:

- ruimte voor een breed georiënteerde plattelandseconomie;
- ruimte voor duurzame agrarische ontwikkeling;

- versterking van het landschap.

Het landelijk gebied bestaat volgens de provincie uit Gemengd landelijk gebied en Accentgebied agrarische ontwikkeling.

Gemengd landelijk gebied

De provincie beschouwt het hele landelijk gebied als een gebied waarbinnen een menging van functies aanwezig is: het gemengd landelijk gebied. De mate van menging varieert daarbij van de gebieden waarbinnen meerdere functies in evenwicht naast elkaar bestaan tot gebieden waar de land- en tuinbouw de dominante functie is. Daarom onderscheidt de provincie het Gemengd landelijk gebied in twee gebieden: Gemengde plattelandseconomie en Primair agrarisch gebied.

In de gemengde plattelandseconomie is naast ruimte voor de land- en tuinbouw ook ruimte voor de ontwikkeling van niet-agrarische functies, zoals toerisme, recreatie, kleinschalige bedrijvigheid, zorgfuncties et cetera. Dit kan door verbreding van agrarische activiteiten maar ook als zelfstandige functie, met name op vrijkomende locaties.

In de primair agrarische gebieden wil de provincie de ruimte voor de aanwezige agrarische functie behouden, versterken en voorkomen dat menging met andere functies leidt tot aantasting van de primaire productiestructuur. In deze gebieden worden daarom geen nieuwe grootschalige ontwikkelingen gepland op het gebied van verstedelijking, recreatie of natuur. De primair agrarische gebieden liggen verspreid over de hele provincie. De provincie vraagt aan gemeenten om deze gebieden vast te leggen.

Binnen het gemengd landelijk gebied is multifunctioneel gebruik uitgangspunt. Uitzondering hierop zijn de primair agrarische gebieden, die door de gemeente zijn aangeduid. Buiten de primair agrarische gebieden ontwikkelen functies zich in evenwicht met elkaar en de omgeving. In de kernrandzones is een toenemende menging van wonen, voorzieningen en kleinschalige bedrijvigheid mogelijk. Rondom natuurgebieden vinden ontwikkelingen plaats op vrijkomende locaties die passen in een groene omgeving. Bestaande ontwikkelingsmogelijkheden van in het gebied voorkomende functies worden gerespecteerd. Ontwikkelingen houden rekening met hun omgeving en dragen bij aan een versterking van de gebiedskwaliteiten.

Per thema geldt in hoofdlijnen binnen het gemengd landelijk gebied het volgende beleid:

- **Zorgvuldige Veehouderij:** Vanuit de denklijn 'Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd' wil de provincie stimuleren dat de veehouderij op een verantwoorde manier verbonden is met de sociale en fysieke omgeving, de zogenoemde Zorgvuldige Veehouderij. De provincie hanteert voor alle veehouderijen gelijke uitgangspunten. De provincie wil daarbij dat iedere ontwikkeling bijdraagt aan een verdere verduurzaming op bedrijfs- en gebiedsniveau. Voor de sociale binding van de veehouderij met diens omgeving is het voeren van een dialoog belangrijk. Voor de omslag naar zorgvuldige veehouderij is het nodig om voorwaarden te

verbinden aan de ontwikkelruimte van veehouderijen. De provincie ontwikkelt daarvoor samen met de partners de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV). De BZV is een flexibel instrument dat een duurzame bedrijfsvoering objectiveert door maatregelen te benoemen die bijdragen aan een verbetering van de fysieke leefomgeving, volksgezondheid, dierenwelzijn en -gezondheid. Waar mogelijk wordt aangesloten bij certificeringssystemen. Via een puntensysteem bepaalt de individuele ondernemer welke maatregelen hij toepast. Bij voldoende maatregelen en certificaten is het mogelijk dat een bedrijf zich verder ontwikkelt. Daarnaast biedt de BZV ook ruimte aan innovatieve bedrijfsconcepten. Door de BZV regelmatig bij te stellen aan de meest moderne inzichten ontstaat er een trapsgewijze transitie richting 2020.

De provincie wil voorkomen dat er nieuwe overbelastingen ontstaan op het gebied van geurhinder, fijnstof en ammoniak. Daarnaast wil de provincie een afname van bestaande overbelastingen realiseren. Om een goede leefomgeving te waarborgen, stelt de provincie daarom op gebiedsniveau normen vast voor geur en fijn stof. Veehouderijen in de nabijheid van kernen en natuurgebieden worden in hun ontwikkelingsmogelijkheden beperkt.

- Mestverwerking: Vanuit landelijke regelgeving ontstaat de verplichting om te voorzien in voldoende capaciteit om het mestoverschot te verwerken. Hiervoor is in Brabant een uitbreiding van de mestbewerkingscapaciteit nodig. Het beleid is er daarbij op gericht dat Brabant voldoende capaciteit ontwikkelt om het eigen mestoverschot te verwerken op daarvoor geschikte locaties. Een goede inpassing in de omgeving is randvoorwaarde. Het beleid wil de verwaarding van mest ondersteunen, bijvoorbeeld door energieopwekking en door hergebruik van mineralen en organische stoffen. Om een overaanbod aan mestbewerking tegen te gaan, is sturing op provinciaal niveau gewenst.
- Glastuinbouw: Het concentratiebeleid voor glastuinbouw in Noord-Brabant wordt voortgezet. In het beleid wordt onderscheid gemaakt in vestigingsgebieden, (mogelijke) doorgroeigebieden, solitair gevestigde glastuinbouwbedrijven en ondersteunend glas. De ontwikkelingsmogelijkheden van solitaire glastuinbouwbedrijven zijn beperkt om zo concentratie van glastuinbouw te bevorderen. De nadere uitwerking van (mogelijke) doorgroeigebieden glastuinbouw wordt in beginsel voortgezet. In Werkendam, maar buiten het plangebied, bevindt zich aan de Kooikamp een mogelijk doorgroeigebied. Het oprichten van ondersteunend glas is alleen op bouwvlakken van bedrijven in gemengd landelijk gebied mogelijk. Om doorgroei naar een glastuinbouwbedrijf tegen te gaan, is het nodig een maximum aan de omvang van ondersteunende kassen te stellen.
- Boomteelt: De ontwikkeling van boomteelt is niet gewenst in de open zee- en rivierkleigebieden, waartoe een groot deel van het plangebied behoort.
- Akkerbouw en vollegronds groenteteelt: Bepaalde delen van Noord-Brabant worden gekenmerkt door akkerbouw, de teelt van akkerbouwmatige groenten en intensieve vollegronds groenteteelt op grote percelen. Deze sectoren zijn beeldbepalend voor het landschap en zijn gebaat bij een goede infrastructuur en verkaveling. Op het bouwblok wordt voldoende ruimte geboden voor opslag en voorbewerking. Door het

intensieve karakter is de vollegronds groenteteelt enigszins vergelijkbaar met boomteelt en glastuinbouw, met name waar het gaat om gebruik van teeltondersteunende voorzieningen.

- Teeltondersteunende voorzieningen (TOV): Teeltondersteunende voorzieningen hebben een grote impact op de ruimtelijke beleving, het bodem- en watersysteem en natuur- en landschapswaarden. Daarom zijn permanente voorzieningen alleen mogelijk binnen agrarische bouwblokken. Tijdelijke voorzieningen zijn over het algemeen goed inpasbaar buiten het bouwblok.
- Vrijkomende agrarische bebouwing: Binnen het gemengd landelijk gebied is de ontwikkeling van woon-, recreatie- en werkfuncties mogelijk. Ontwikkelingen passen qua aard, schaal en functie in de omgeving en houden rekening met de omgevingskwaliteiten. Overtollige bedrijfsbebouwing wordt zoveel mogelijk gesaneerd. Er wordt rekening gehouden met omliggende bestaande functies. In de primair agrarische gebieden blijft er behoefte aan locaties voor de opvang van te verplaatsen agrarische bedrijven.
- Bezoekersintensieve recreatieve voorzieningen: Bestaande bezoekersintensieve recreatieve voorzieningen kunnen zich in beginsel verder ontwikkelen. De nieuwvestiging van bezoekersintensieve recreatieve voorzieningen met een duidelijke gebondenheid aan het buitengebied is mogelijk op goed ontsloten locaties. Ontwikkelingen houden rekening met omliggende bestaande functies.
- Wonen, werken, cultuurhistorie, recreatie, natuur en water: Het gemengd landelijk gebied is een veelzijdige gebruiksruijme. Ontwikkelingen, zoals wonen, werken,, recreatie en toerisme, passen qua aard, schaal en functie bij de omgeving en houden rekening met de omgevingskwaliteiten. De ontwikkeling van functies is in beginsel alleen mogelijk op vrijkomende locaties. Er wordt rekening gehouden met omliggende bestaande functies. Binnen de primair agrarische gebieden is de provincie terughoudend met de (verdere) ontwikkeling van niet-agrarische functies. De land- en tuinbouw heeft in deze gebieden het primaat.

Accentgebied agrarische ontwikkeling

In de accentgebieden agrarische ontwikkeling ziet de provincie ruimte en kansen om de agrarische productiestructuur te verduurzamen en te versterken. Het jonge rivierkleigebied van Geertruidenberg tot Ravenstein is aangewezen als accentgebied. Hiervan valt een deel binnen het plangebied. Het accentgebied is door de provincie aangegeven omdat deze gebieden worden gekenmerkt door mogelijkheden voor een meer dominante positie van de hier aanwezige landbouwsectoren. Ontwikkelingen zijn gericht op een verdere verduurzaming en meerwaardecreatie. In deze gebieden ziet de provincie ook ontwikkelingsmogelijkheden voor activiteiten die gelieerd zijn aan de in het gebied voorkomende agrarische sector, mits daarmee een bijdrage wordt geleverd aan de duurzaamheidsdoelen. Het gaat daarbij onder andere om mogelijkheden voor samenwerking op het gebied van energie, mestverwerking, opslag en transport, voorbewerking van producten en het centraliseren van kennis(ontwikkeling).

Binnen het accentgebied agrarische ontwikkeling geldt het beleid zoals boven is beschreven voor het gemengd landelijk gebied. In aanvulling daarop wil de

provincie optimale mogelijkheden bieden voor het verbeteren van de agrarische productiestructuur. De landbouw levert met de verduurzaming van de productie en het steeds verder sluiten van kringlopen een goede kwaliteit van water, bodem, lucht en natuur en een (vernieuwd) robuust landschap. De maat en schaal van de omgeving en de draagkracht van het gebied inclusief aspecten van volksgezondheid, zijn sturend voor de groei van agrarische activiteiten. Binnen de verschillende deelgebieden wordt clustering en samenwerkingscollectieven van gelijkgeaarde bedrijven, aansluitend op de bestaande, sterk vertegenwoordigde sector in het gebied, nagestreefd.

3.3.2 Verordening Ruimte Noord-Brabant 2014

De Verordening Ruimte 2014 is één van de uitvoeringsinstrumenten voor de provincie om haar doelen te bereiken. De Verordening is op 7 februari 2014 vastgesteld en op 19 maart 2014 in werking getreden. In juli 2015 is de Verordening opnieuw vastgesteld, waarbij een aantal onderdelen zijn gewijzigd. Deze gewijzigde Verordening is op 15 juli in werking getreden. In de verordening heeft de provincie de kaderstellende elementen uit de Structuurvisie en ander provinciaal beleid vertaald in regels die van toepassing zijn op (de inhoud van) bestemmingsplannen. De verordening is een juridisch bindend instrument. Niet alle onderwerpen lenen zich voor opname in de verordening, daarom heeft de provincie op basis van de provinciale belangen een selectie gemaakt van geschikte onderwerpen. In het algemeen zijn dit onderwerpen met heldere criteria, weinig gemeentelijke beleidsvrijheid en een zwaarwegend provinciaal belang.

Deze onderwerpen in de Verordening Ruimte zijn:

- ruimtelijke kwaliteit;
- stedelijke ontwikkelingen;
- natuurgebieden en andere gebieden met waarden;
- agrarische ontwikkelingen, waaronder de zorgvuldige veehouderij;
- overige ontwikkelingen in het buitengebied.

Al deze onderwerpen zijn van belang voor het plangebied. Voor de uitwerking van de onderwerpen tot beleidsregels wordt verwezen naar de Verordening Ruimte 2014 zelf.

3.3.3 Provinciaal Waterplan 2010-2015

Het Provinciaal Waterplan (PWP) is de structuurvisie voor het aspect water op grond van de Wet ruimtelijke ordening. Het plan bevat de verplichte onderdelen vanuit de Europese Kaderrichtlijn Water. Behalve dat het PWP de uitgangspunten aangeeft voor het waterbeleid van waterschappen en gemeenten, toetst de provincie aan de hand van dit plan ook of de plannen van de waterschappen passen in het provinciale beleid.

Eén van de vele subdoelen is de functie water voor de EHS. Binnen deze functie worden drie deelfuncties onderscheiden: 'Natte natuurparels', 'Natura 2000-gebieden' en de 'overige EHS'. Deze drie gebieden vormen samen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). In het plangebied zijn zowel 'Natte natuurparels' (gebieden in de omgeving van de Oostkil, Bakkerskil en Steurgat), Natura 2000-gebieden (een deel van het Natura 2000-gebied Biesbosch valt binnen het plangebied) als 'overige EHS' aanwezig. De

inrichting en het beheer van deze gebieden is gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van gezonde en goed functionerende ecosystemen.

3.4 Regionaal beleid

3.4.1 Waterbeheerplan 2010-2015

Het beleid van het waterschap Rivierenland is vastgelegd in het Waterbeheerplan 2010 - 2015 'Werken aan een veilig en schoon Rivierenland'. Het plan is gericht op het hele rivierengebied en omvat alle watertaken van het waterschap: waterkwantiteit, waterkwaliteit, waterkering en waterketen. Het plan bouwt vooral voort op bestaand beleid, waaronder het Nationaal Bestuursakkoord Water en de Kaderrichtlijn Water.

Het Waterbeheerplan 2010-2015 heeft een integraal en strategisch karakter. De koers voor de komende zes jaren is in het plan vastgelegd. Het waterschap wil het beheergebied in 2015 klimaatbestendig hebben op basis van de huidige klimaatscenario's. De primaire waterkeringen moeten dan op orde zijn, dat wil zeggen dat ze voldoen aan de dan geldende normen. En het bergend vermogen van watersysteem in het landelijk gebied moet zodanig zijn vergroot, dat slechts bij zeer uitzonderlijke regenval wateroverlast optreedt. Daarnaast is het doel dat in 2027 de KRW-doelstellingen voor de waterkwaliteit worden gehaald. Hiervoor is het nodig in de periode 2010 tot en met 2015 een groot aantal maatregelen te treffen om vooral de ecologische waterkwaliteit te verbeteren.

Ook het stedelijk gebied zal klimaatbestendig moeten worden gemaakt. Samen met de gemeenten moet het waterbergend vermogen van stedelijk water worden vergroot en de waterkwaliteit worden verbeterd. Daarnaast wil het waterschap met de gemeenten verder vorm geven aan de samenwerking in de afvalwaterketen. Tenslotte wil het waterschap de watercondities voor de natte natuur, zoals Natura-2000 gebieden en verdroogde gebieden, verbeteren en de waterkwaliteit in wateren met aquatische natuurwaarden beschermen en waar mogelijk verbeteren.

Het waterschap vindt het belangrijk dat het waterbeheerplan niet alleen betrekking heeft op de ontwikkeling van nieuwe waterpartijen en waterkeringen, maar dat het ook gaat over de wijze waarop het beheer en onderhoud plaatsvindt. Bijvoorbeeld over peilbeheer, natuurvriendelijk onderhoud en energiebewust beheer.

Maatregelen waar het waterschap zich voor de planperiode aan verbindt zijn onder meer:

- toetsen van kades en op orde brengen van dijken in het rivierengebied;
- realiseren van voldoende ruimte en doorstroming van water in landelijk gebied: 168km verbreding van bestaande watergangen, vervanging en/of vergroting van 71 duikers, (ver)plaatsen van elf stuwen en aanpassen van acht gemalen;
- voldoen aan Europese verplichtingen voor chemisch en ecologisch gezond oppervlaktewater, zoals vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water.

3.5 Gemeentelijk beleid

3.5.1 Structuurvisie Land van Heusden en Altena

De gemeenten Aalburg, Werkendam en Woudrichem hebben gezamenlijk de Structuurvisie Land van Heusden en Altena opgesteld. Deze is op 25 juni 2013 door de gemeenteraad van Werkendam vastgesteld. Met deze structuurvisie leggen de gemeentebesturen van de drie gemeenten de hoofdlijnen vast van het door hen gewenste ruimtelijke beleid richting 2025.

Een belangrijk uitgangspunt voor de opzet van de structuurvisie vormt de sturingsfilosofie die de gemeenten voor de planperiode in de ruimtelijke ordening willen hanteren. Het is om deze reden dat de gemeenten voor alle vijf beleidsvelden die in hun onderlinge samenhang in deze structuurvisie langskomen - wonen, voorzieningen, economie, omgeving en eigenheid, verkeer en mobiliteit - steeds vier vormen van gemeentelijke regie onderscheiden. Het gaat dan om ruimtelijke ontwikkelingen die de gemeenten tot hun basisverantwoordelijkheid rekenen (moeten), ontwikkelingen die hun ambities betreffen (willen), ontwikkelingen die veelal van derden afkomstig zijn maar waarbij de gemeenten zo goed mogelijk kansen willen benutten (kunnen) en tenslotte ontwikkelingen die de gemeenten willen voorkomen omdat ze kwaliteiten en waarden aantasten (voorkomen).

Voor het plangebied zijn met name de beleidsvelden wonen, economie en omgeving en eigenheid van belang.

Wonen

Het landelijk gebied is een belangrijke kwaliteitsdrager voor het Land van Heusden en Altena. Mede onder invloed van de ontwikkelingen in de agrarische sector (bv. Vrijkomende Agrarische Gebouwen, de zg. VAB's), is in toenemende mate sprake van functietransformatie, onder andere naar woningbouw. Vanuit dit perspectief is een toetsingskader op hoofdlijnen voor ondermeer uitbreiding van de woonfunctie in het buitengebied in de structuurvisie opgenomen. Dit om de kwaliteiten van het buitengebied en de omgevingskwaliteiten van de plek waar bouwplannen tot realisatie kunnen komen, te garanderen.

Economie

Economische activiteiten zijn een belangrijke basis voor het goed kunnen wonen en leven in het Land van Heusden en Altena. Economische activiteiten zorgen voor werkgelegenheid en voor investeringen in de regio. Ondernemers moeten in staat zijn deze investeringen te doen. Economisch gezien heeft de regio drie profielen:

- De activiteiten die gekoppeld zijn aan de belangrijke ligging aan grote infrastructuren, van oorsprong de rivieren, watergebonden bedrijvigheid maar tegenwoordig ook het hoofdwegennet;
- De activiteiten die gekoppeld zijn aan de fysieke kenmerken van de regio, van oorsprong de landbouw en in toenemende mate toerisme en recreatie;
- De activiteiten die samenhangen met de verzorgende functies, zoals detailhandel, onderwijs, zorg en de overheid, die ook belangrijk zijn voor de lokale werkgelegenheid.

Bedrijven

Ontwikkeling van niet-agrarische bedrijven dient primair op bestaande of nieuwe daartoe aangelegde en bestemde bedrijventerreinen plaats te vinden. Doorontwikkeling van een bestaande niet-agrarische bedrijfsactiviteit in het buitengebied is in beginsel beperkt.

Detailhandel

De regionale detailhandelsvisie van 2011 schetst het beleid voor detailhandel. Gestreefd wordt naar een zo helder mogelijke structuur, waarin de winkelgebieden elk hun eigen functie hebben en in de aangewezen concentratiegebieden clustering van voorzieningen plaatsvindt met het oogmerk sterke, levensvatbare gebieden naar de toekomst te garanderen. In het buitengebied zijn onder voorwaarden wel boerderijwinkels toegestaan.

Horeca

De Horecanota van 2011 schetst het beleid voor de horeca. Binnen de gestelde kaders op het gebied van het woon- en leefklimaat willen de gemeenten horeca ruimtelijk faciliteren, vanuit de maatschappelijke en economische betekenis. Horecavestigingen in het buitengebied moeten bij voorkeur gekoppeld zijn aan een recreatieve voorziening, naast de voorwaarde van een goede ruimtelijke inpassing. De drie gemeenten gaan terughoudend om met 'losse' horecavoorzieningen in het buitengebied.

Toerisme en recreatie

In de visie en het actieplan toerisme en recreatie 'Ongezien, Ongewoon en Ongekend' van april 2011 is het beleid voor de regio verwoord. Onderkend is het belang van toerisme en recreatie voor de regionale economie en de identiteit van de gemeenten. Initiatieven van ondernemers die bijdragen aan behoud en versterking van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden en een goed woon- en leefklimaat zullen ruimtelijk worden gefaciliteerd. In het bijzonder richt de regio zich op dagtoeristen, verblijfsrecreanten, watersporters en groepen. Speerpunten zijn het Nationaal Park De Biesbosch, waterbeleving in de regio en cultuurhistorisch erfgoed.

Op het gebied van particuliere initiatieven rond toerisme en recreatie, willen de gemeenten qua benaderingswijze een verschil maken tussen kleinschalige en grootschalige ontwikkelingen. Kleinschalige initiatieven willen de gemeenten waar mogelijk faciliteren, rekening houdend met een goede ruimtelijke en functionele inpassing. Aan grootschalige ontwikkelingen willen de gemeenten alleen onder voorbehoud medewerking verlenen.

Omgeving en eigenheid

Aandacht voor erfgoed

Het Land van Heusden en Altena kent een lange bewonings- en ontwikkelingsgeschiedenis. De regio staat bol van zichtbare en onzichtbare relictten uit het verleden. Voor de meeste bewoners en bezoekers zijn de relictten uit de tijd dat de Nieuwe Hollandse Waterlinie nog van belang was voor Nederland, het meest bekend. Wat minder bekend is, is dat in de regio meer dan 400 afzonderlijke archeologische vondsten zijn gerapporteerd. De gemeenten hebben de afgelopen periode gewerkt aan het letterlijk en

figuurlijk 'in kaart' brengen van de cultuurhistorie. Dat doen de gemeenten in eerste instantie natuurlijk om te beschermen wat waardevol is, maar tegelijkertijd ook om de ontwikkelingsruimte in het buitengebied te definiëren.

Uitsnede Structuurvisiekaart voor het plangebied en omgeving

Heldere ontwikkelingszones

Niet overal in het Land van Heusden en Altena willen de gemeenten hetzelfde toestaan. Bepaalde ontwikkelingen verdragen zich goed op de ene plek, maar schaden de landschappelijke kwaliteit en cultuurhistorische waarden op de andere plek. Daarom hebben de gemeenten een heldere zonering aangebracht binnen de regio, die de mogelijkheden binnen de verschillende gebieden duidelijk maken.

De gemeenten definiëren, in het landelijk gebied, de volgende zones:

- Primair agrarisch gebied: in dit gebied willen de gemeenten primair de openheid handhaven. De gemeenten streven naar functies die extensief gebruik maken van dit gebied, of intensief op een wijze die past in een landschappelijke omgeving zoals akkerbouw, vollegrondsteelt of grondgebonden veehouderij. Grootschalige nieuwe ontwikkelingen die gepaard gaan met bebouwing zijn niet wenselijk op deze plek. In dit gebied zijn landschappelijke en natuurlijke waarden aanwezig, juist vanwege de openheid. Deze waarden willen de gemeenten graag behouden.
- Gemengde plattelandseconomie: in deze gebieden zijn mogelijkheden voor ontwikkelingen in de vorm van bijvoorbeeld Ruimte voor Ruimte, landgoederen en integratie stad en land als bedoeld in de Verordening Ruimte van de provincie, toegestaan, mits deze goed ingepast zijn in de groen-blauwe kwaliteiten op deze plek. Van oudsher kenmerken deze zones zich door een kleinschalig landschap, met daarin de bebouwingsconcentraties, buurtschappen, werkgebieden, kernen en landschappelijke eenheden. Ontwikkelingen die dit kleinschalig landschap versterken, kunnen op basis van de structuurvisie doorgang vinden.

5.5.2 Visie en actieplan recreatie & toerisme, Land van Heusden en Altena

Het Land van Heusden en Altena is een bijzonder gebied: omgeven door grote rivieren, dicht tegen de Randstad, maar zonder grote plaatsen, nog steeds een sterk landelijk, agrarisch karakter en een groot en bekend Nationaal Park (NP) De Biesbosch. Met uitzondering van dit NP is het gebied vrij onbekend.

Naar aanleiding van deze ontwikkelingen zien de drie samenwerkende gemeenten in het gebied, te weten Aalburg, Werkendam en Woudrichem, mogelijkheden om de toeristisch-recreatieve potentie economisch beter te benutten. Daarom hebben zij afgesproken de extensieve recreatie verder te intensiveren. Hiertoe hebben zij een regionale recreatieve visie laten opstellen die zich enerzijds richt op de ontwikkeling van (verblijf)recreatief aanbod en anderzijds op de versterking van samenwerking tussen het aanbod, de cultuur en het landschap.

Het doel voor dit plan is tweeledig, namelijk:

1. Het formuleren van een nieuwe gezamenlijke beleidsvisie voor de periode 2010 – 2015 met een bijpassend actieprogramma, taakverdeling, tijdschema en begroting.
2. Het opstellen van een regio marketingscan waaruit blijkt hoe de regio zich thans profileert, wat de kernwaarden, identiteit en het imago zijn.

Uit de scan blijkt dat het gebied een verscheidenheid heeft aan sterke en zwakke punten. Hieronder staan de sterke en zwakke punten opgesomd:

STERK	ZWAK
<p>Marktpositie, imago, promotie</p> <ul style="list-style-type: none"> + Rust, ruim en authentiek gebied + Redelijk ontwikkeld natuur- en watertoerisme + Bekendheid Biesbosch en Woudrichem + Toeristische kaart Biesbosch en enkele websites <p>Landschap en ligging</p> <ul style="list-style-type: none"> + NP De Biesbosch, uiterwaarden, <i>Pompveid</i> + Open landschap – rivieren – <i>halfopen oostelijkdeel</i> + Gunstige ligging: centraal, dichtbij Brabantse stedenrij en Randstad <p>Doelgroepen</p> <ul style="list-style-type: none"> + Dagtoeristen: fietsers, wandelaars, natuur en cultuurgericht; vooral 50+ publiek + Watersporters (dag- en langer verblijf) + Camping – vakantiegangers (naast 50+ ook veel gezinnen) <p>Verblijf en watersport</p> <ul style="list-style-type: none"> + Drie grote campings, m.n. Kurenpolder + Veel, divers water voor uiteenlopende activiteiten + Veel jachthavens, goede spreiding <p>Vermaak</p> <ul style="list-style-type: none"> + Biesbosch Museum, incl. activiteitenprogramma + Evenementen: Havendag, Kunstroute, Visserijdagen, 7-Dorpenomloop + Cultuurhistorie: vestingstad Woudrichem, forten NHW, kasteel Dussen + Kleine attracties: klompenmakerij, melkdrive, golfbaan <p>Vervoer, routes</p> <ul style="list-style-type: none"> + Autobereikbaarheid (via A27, A15, A 59) + Fietsknooppuntenstelsysteem + thema-fietsroutes + Wandelroutenetwerk (in ontwikkeling) + 10 veerverbindingen <p>Samenwerking, organisatie en overheid</p> <ul style="list-style-type: none"> + 1 overkoepelende organisatie: SOVA, met werkgroep horeca & toerisme + Harde werkers, goed ondernemerschap + Samenwerking binnen LvHA + Diverse goede regionale beleidsrapporten 	<p>Marktpositie, imago, promotie</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zwak imago (inhoud en kracht) – Geen grote trekkers (naast NP Biesbosch) – Weinig professioneel, versnipperd en beperkt, VVV nog niet volledig ontwikkeld – Weinig diversiteit in toeristisch-recreatief product <p>Landschap en ligging</p> <ul style="list-style-type: none"> – Toegankelijkheid landschap is soms beperkend – Schijnbaar geïsoleerde ligging <p>Doelgroepen</p> <ul style="list-style-type: none"> – Beperkte groep verblijfstoeristen (op campings en in jachthavens) – Dagtoerisme: voornamelijk 50+ <p>Verblijf en watersport</p> <ul style="list-style-type: none"> – Te weinig verblijfsmogelijkheden: m.n. hotels en bijzondere mogelijkheden – Rommelige inrichting haven Sleeuwijk – Weinig waterrecreatiemogelijkheden, zoals strandjes, bootverhuur, rondvaarten – Ontbreken echte watersportcentra (<i>centrum; gezelligheid; entourage, watersportwinkel</i>) <p>Vermaak en verteer</p> <ul style="list-style-type: none"> – Weinig voorzieningen om gast langer dan 2 dagen te binden, mbt winkels, musea – Weinig voorzieningen/attracties voor kinderen – Evenementen: te weinig en te lokaal (te klein) – Aanbod arrangementen en voor groepen – Horeca: nu te eenzijdig; te weinig terrasjes, te weinig geopend op zondag – Voorzieningen en cultuurhistorie weinig zichtbaar <p>Vervoer, routes</p> <ul style="list-style-type: none"> – Bereikbaarheid met openbaar vervoer – Bewegwijzering, toeristische borden en voorzieningen langs routes (bv. bankjes) – Toeristische Overstap Punten <p>Samenwerking, organisatie en overheid</p> <ul style="list-style-type: none"> – In de sector matig, m.n. marketing en promotie, naar binnen gerichte houding – Samenwerking gemeente - bedrijfsleven te gering – Gemeenten geven weinig richting aan ontwikkeling en investeren te weinig

De identiteit van het land van Heusden en Altena is het beste te omschrijven als: *“Het Land van Heusden en Altena is een natuurrijke, verrassende, sobere en kleinschalige oase van rust midden in Nederland. Het is in meerdere opzichten ook een bijzondere regio: een eiland van eilandjes, een eiland van en voor ontspanning en ongezien maar letterlijk een eiland in Brabant”.*

Vanuit deze identiteit wordt gewerkt aan het gewenste imago. Het Land van Heusden en Altena wil gezien en beschouwd worden als:

- Een blauwe-natuurrijke oase, centraal gelegen in Nederland met veel water, dijken en open landschap;
- Een verrassend diverse regio op het gebied van religieuze beleving, in bewoning en cultuur, maar ook in natuur en toeristische beleving;
- Een sobere regio, waar hard wordt gewerkt, een sterke handelsgeest en ondernemerszin heerst, waar het welvarend en goed wonen is;
- Een kleinschalig gebied, dat inwoners en bezoekers willen behouden, voor wonen, werken en recreëren.

De bovenstaande punten benoemen het gebied in algemene zin. Deze punten worden verder uitgewerkt in een aantal doelstellingen die de betrokken gemeenten willen bereiken.

De hoofddoelstellingen van het toeristisch-recreatief beleid en actieprogramma van het Land van Heusden en Altena voor de komende 5 tot 10 jaar zijn:

- het zoveel mogelijk (uniform) uitdragen van de vastgestelde identiteit en het versterken van het gewenste imago, onder meer door meer, betere en efficiëntere promotie;
- het realiseren van een groei van recreatie en toerisme met gemiddeld 1,5% per jaar (gerekend in bestedingen en werkgelegenheid);
- het creëren van heldere en stimulerende voorwaarden waarbinnen de recreatie, het toeristisch bedrijfsleven en ondernemende burgers de kansen kunnen benutten;
- het initiëren van een sterkere organisatiestructuur, met meer regie, betere taakafbakening en sterkere samenwerking tussen de gemeenten en de toeristisch-recreatieve sector en tussen de regio en haar omgeving;
- het uitvoeren van het actieprogramma dat gericht is op het realiseren van de 4 bovengenoemde doelstellingen, de gekozen ontwikkelingsthema's en doelgroepen.

3.5.3 Welstandsnota

Het uiterlijk en de plek van een gebouw mogen niet in strijd zijn met de redelijke eisen van welstand. Welke eisen dit zijn, heeft de gemeente Werkendam vastgelegd in de welstandsnota. De welstandsnota beschrijft daarmee het welstandsbeleid dat de gemeente hanteert. Deze welstandsnota geeft de burger informatie en inzicht over de wijze waarop de welstandscommissie over bouwplannen zal adviseren. De criteria die bij deze advisering een rol spelen worden met de nota geobjectiveerd en gemotiveerd. De uitslag van de beoordeling van een bouwplan door de welstandscommissie wordt daardoor beter voorzienbaar.

De gemeente Werkendam hanteert in de Welstandsnota voor de verschillende gebieden binnen de gemeente eigen beoordelingskaders. De ruimtelijke kwaliteiten die een gebied kenmerken worden zo meegenomen in de welstandsbeoordeling. Het bouwwerk moet zowel op zichzelf als ook in zijn omgeving worden beoordeeld, waarbij ook verwachte veranderingen van die omgeving een rol kunnen spelen.

Door de schaarste aan ruimte neemt de druk op het buitengebied steeds meer toe. De intensivering van de landbouw en de veeteelt heeft geleid tot een grootschaliger en meer industriële uitstraling van de agrarische bedrijfsbebouwing.

Volgens de nieuwe welstandsnota 2011 is het overgrote deel van het plangebied welstandsvrij. Dat betekent dat er geen welstandstoets hoeft plaats te vinden. Een uitzondering hierop vormen gebieden die liggen rond de kernen en waardevolle bebouwingslinten die verspreid door het plangebied zijn gelegen. Hier vindt een toetsing plaats door de welstandscommissie aan de criteria die zijn opgenomen in de welstandsnota.

3.5.4 Waterplan Werkendam 2008-2015

Met de zorg voor het water is zowel de gemeente Werkendam als het Waterschap Rivierenland betrokken. Voor een goed en kosteneffectief waterbeheer dat is afgestemd op de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente, is een goede afstemming en samenwerking tussen gemeente en

waterschap noodzakelijk. Om deze samenwerking vorm te geven hebben de gemeente en het waterschap gezamenlijk een waterplan ontwikkeld voor de vijf kernen van de gemeente Werkendam. Voor zover relevant, zijn ook gebieden rond de kernen (buitengebied) in het waterplan betrokken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om waterkwaliteitsdoelstellingen (KRW), peilgebieden, de aan- en/of afvoer van water uit het landelijk gebied door de kernen en het oplossen van de kwantitatieve wateropgave. Het Waterplan Werkendam 2008-2015 is in november 2007 vastgesteld door de raad van de gemeente Werkendam. Er is tevens een Uitvoeringsprogramma Waterplan 2008-2015 vastgesteld.

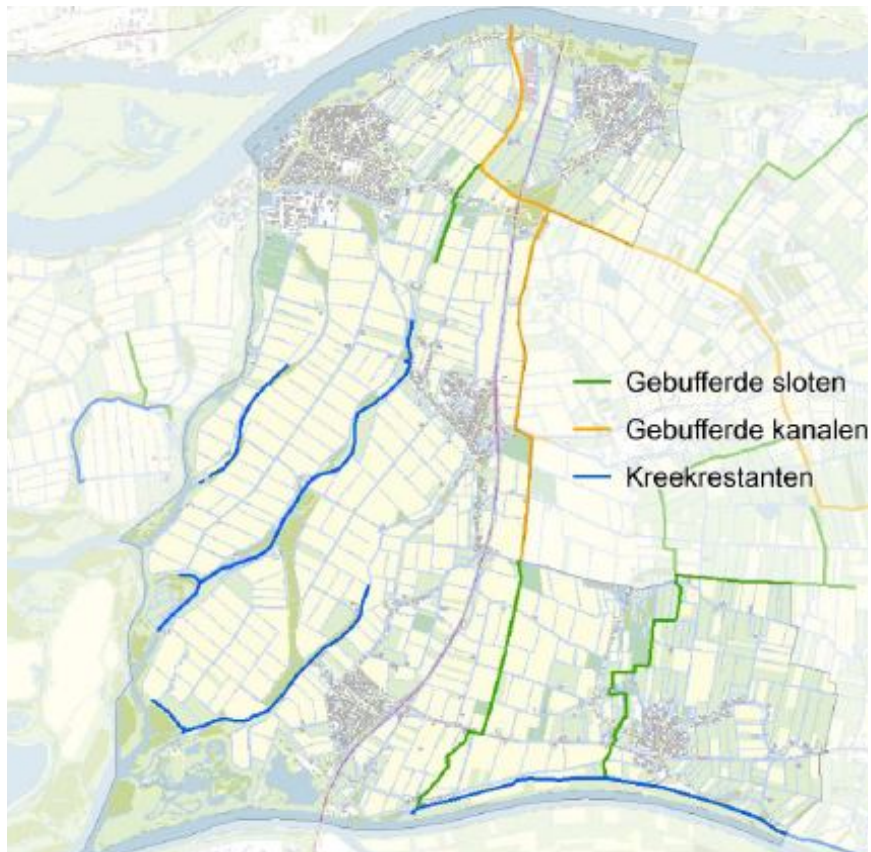
Het hoofddoel van het gemeentelijke waterplan is het realiseren van een gezond en veerkrachtig watersysteem dat voldoet aan de Europese en landelijke normen en dat is gebaseerd op een gezamenlijke visie van gemeente en waterschap op een duurzame waterhuishouding in de gemeente. In het waterplan worden concrete afspraken gemaakt over de stedelijke wateropgave en de vereiste inspanningen om het watersysteem vóór 2015 op orde te brengen en te houden. Belangrijke nevendoelstellingen zijn:

- Het afstemmen van waterbeleid binnen en buiten de gemeente, zodat de stedelijke wateropgaven gerealiseerd worden de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.
- Het vergroten van het maatschappelijk bewustzijn van water; daartoe worden bij de uitvoering van het plan waar mogelijk bewoners betrokken.
- Het maken van concrete afspraken over ambities, maatregelen, de bekostiging en de doorwerking daarvan in de ruimtelijke ordening en (meerjaren)begrotingen van beide partijen. Kosteneffectiviteit en laagst mogelijke kosten zijn hierbij voorwaarden.

Waterkwaliteit

De waterhuishouding in de kernen van de gemeente Werkendam heeft invloed op de kwaliteit van het water in het buitengebied. In dit kader zijn met name de KRW oppervlaktewaterlichamen van belang. De KRW oppervlaktewaterlichamen die in de gemeente Werkendam aanwezig zijn, zijn weergegeven in de onderstaande figuur. Binnen de kernen van Werkendam liggen geen waterlichamen maar wel in het landelijk gebied eromheen, waardoor de afvoer vanuit de kernen effect heeft op de waterlichamen. De waterlichamen zijn getypeerd als gebufferde sloten, gebufferde kanalen en kreekrestanten. In het waterplan is bij het bepalen van de gewenste situatie en de benodigde maatregelen rekening gehouden met de doelen voor de KRW. Hierdoor is het waterplan ook van invloed op het buitengebied.

KRW oppervlaktewaterlichamen in de gemeente Werkendam (bron: Waterplan Werkendam)

Maatregelen

Enkele maatregelen die in het waterplan zijn opgenomen, zijn voorzien in het buitengebied. Dit is met name rondom Sleeuwijk het geval. Hier zijn de volgende maatregelen voorzien:

- Natuurvriendelijke oeverinrichting Bijtelskil en verbreden: in noordelijke richting wordt de natuurlijke oeverinrichting langs de Bijtelskil zover mogelijk de kern in doorgetrokken, in zuidelijke richting wordt deze aansloten op de EVZ. Aandachtspunt is dat de landschappelijke kwaliteit van de Bijtelskil behouden moet blijven.
- Verbreding watergang Transvaal: verbreding van de watergang die dient om het ontvangend open water waarop de riooloverstort uitkomt te vergroten, om het effect ervan te verminderen en te voorkomen dat het overstortwater op de oever komt. Het extra wateroppervlak draagt bovendien bij aan waterberging;
- Verbreden watergang Rijksstraatweg/Transvaal: verbreden watergang voor regionale waterberging. Indien de huidige locatie moeilijk realiseerbaar blijkt, kan in plaats daarvan het zuidelijk deel van de Bijtelskil worden verbreed.

4. VISIE, UITGANGSPUNTEN EN BESTEMMINGEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is het beleid voor het buitengebied van Werkendam verwoord. Aangegeven wordt welke richting de gemeente op wil voor tal van relevante buitengebiedaspecten. De visie op de belangrijkste hoofdbestemmingen wordt toegelicht. Hierbij wordt ingegaan op de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de verschillende bestemmingen, functies en waarden in het plangebied, zoals agrarisch, natuur en landschap.

Uiteraard is bij de visievorming rekening gehouden met het ruimtelijk beleid van provincie en rijk, dat in hoofdstuk 3 beschreven is. Dit beleidskader vormt in feite de marge waarbinnen het gemeentelijke beleid in dit bestemmingsplan voor het buitengebied gestalte moet krijgen.

4.2 Gebiedsbestemmingen

De gebiedsbestemmingen, dat wil zeggen de bestemmingen die de grootste oppervlakte beslaan in het plangebied en daarmee het belangrijkste zijn, betreffen de bestemmingen Agrarisch, Agrarisch met waarden, Agrarisch met waarden-Natuur, Natuur, Bos en Water.

De toekenning van de gebiedsbestemmingen is (op het globale niveau) gebaseerd op de gebiedsindeling van de Verordening Ruimte van de provincie Noord-Brabant. Hierin is het landelijk gebied in de provincie onderverdeeld in Gemengd landelijk gebied, de Groen Blauwe Mantel en de Ecologische Hoofdstructuur. De doorvertaling van deze provinciale gebiedsindeling in gebiedsbestemmingen in de onderstaande tabel weergegeven.

Gebiedstype Verordening Ruimte	Vertaling in gebiedsbestemming
Gemengd landelijk gebied	Agrarisch
Groenblauwe Mantel	Agrarisch met waarden
Ecologische Hoofdstructuur (EHS)	<ul style="list-style-type: none"> Natuur, indien bestaand natuurgebied, danwel indien in vigerend bestemmingsplan reeds bestemd als natuur Bos, indien bestaand bosgebied, danwel indien in vigerend bestemmingsplan reeds bestemd als bos Water, indien bestaand oppervlaktewater Agrarisch met waarden – Natuur, indien bestaand agrarisch gebruik en in vigerend bestemmingsplan nog niet bestemd voor natuur of bos

Tabel 4.1 Vertaling gebiedsindeling Verordening Ruimte in bestemmingsplan.

Bestaande percelen bos en natuur, die niet tot de EHS behoren, en zijn gelegen in Gemengd landelijk gebied of Groenblauwe Mantel, zijn eveneens conform het bestaande gebruik bestemd tot Bos of Natuur.

Onderstaand worden de afzonderlijke gebiedsbestemmingen nader toegelicht. Achtereenvolgens komen Agrarisch, Agrarisch met waarden, Agrarisch met waarden – Natuur, Natuur, Bos en Water aan de orde.

Agrarisch

De gronden die behoren tot het gebied dat in de Verordening Ruimte is aangewezen als Gemengd landelijk gebied en die in gebruik zijn ten behoeve van de agrarische productie zijn bestemd als Agrarisch. Op deze gronden ligt het primaat bij de agrarische functie. In deze gebieden krijgt de grondgebonden landbouw in beginsel de ruimte om zich verder te ontwikkelen. In dit gebied zijn ook landschappelijke waarden aanwezig, zoals openheid. De landbouw en de landschappelijke kwaliteiten dienen niet als gescheiden elementen te worden gezien, maar kunnen elkaar versterken. Grote delen van het landschap zijn immers ook gevormd door de mens en het landbouwkundig gebruik. Deze landschappelijke waarden dienen in stand te worden gehouden en moeten zich verder kunnen ontwikkelen. Daarom zijn de gronden met de bestemming agrarisch mede hiertoe bestemd. Om de landschappelijke waarden te kunnen duiden is het plangebied verdeeld in landschapstypen en zijn hieraan kernkwaliteiten verbonden. Deze landschapstypen worden beschermd met een specifiek daarop toegesneden vergunningenstelsel (zie paragraaf 4.4). In paragraaf 4.3 wordt nader ingegaan op de landschapstypen. Verspreid in het agrarisch gebied komt ook extensief recreatief medegebruik voor. Zo lopen er diverse wandel- en fietspaden, bijvoorbeeld over dijken, door het agrarisch gebied. Om deze functie te kunnen behouden zijn gronden met de bestemming agrarisch mede bestemd voor extensief recreatief medegebruik.

De Verordening Ruimte maakt het mogelijk om in het Gemengd landelijk gebied een onderscheid te maken tussen:

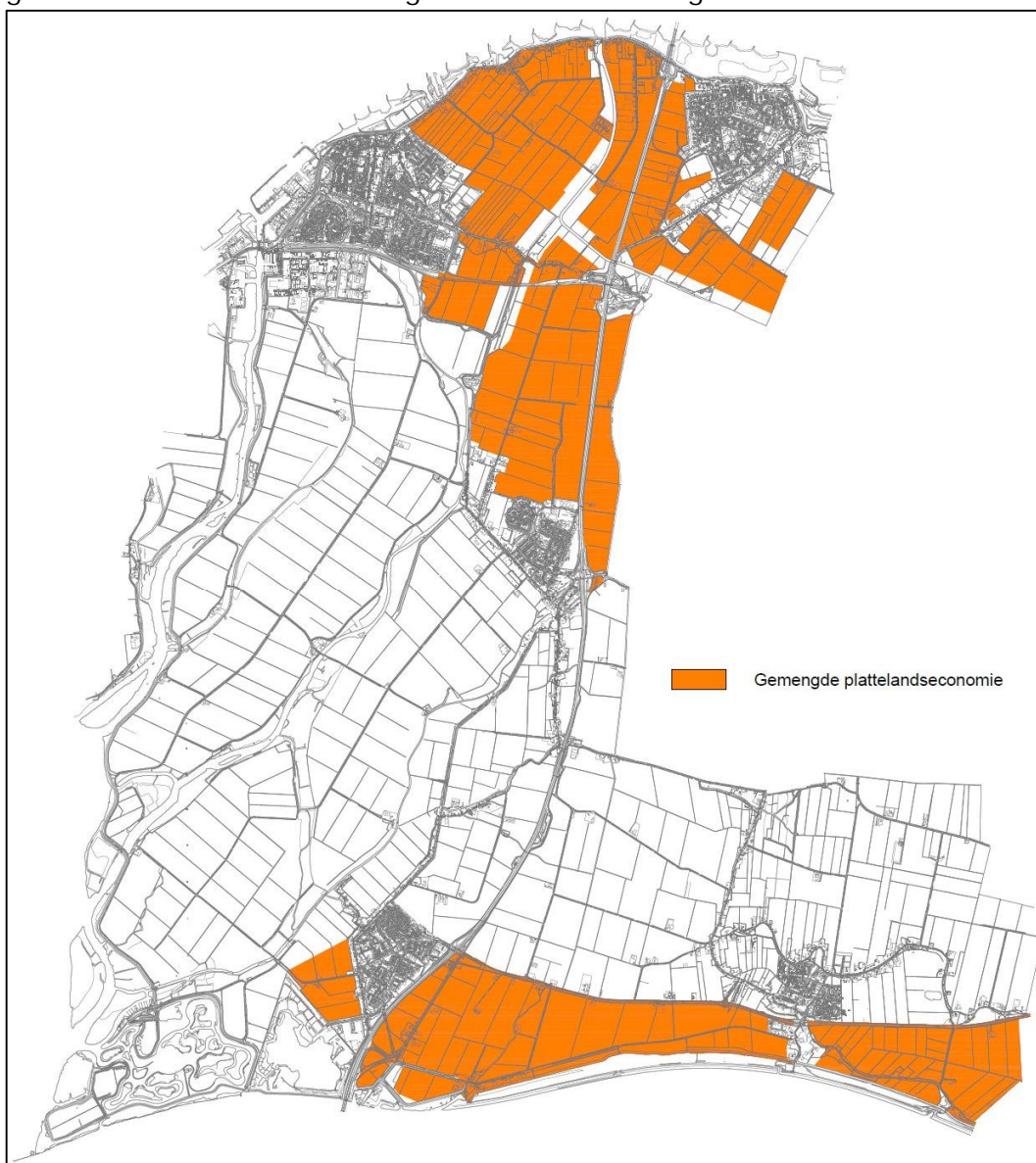
- Een gebied waar de ontwikkeling van een gemengde plattelandseconomie nagestreefd, en
- Een gebied waar de ontwikkeling van een in hoofdzaak agrarische economie wordt nagestreefd.

In de gemengde plattelandseconomie is op grond van het provinciaal beleid naast ruimte voor de land- en tuinbouw ook ruimte voor de ontwikkeling van niet-agrarische functies, zoals toerisme, recreatie, kleinschalige bedrijvigheid, zorgfuncties, etc. Dit kan door verbreding van agrarische activiteiten, maar ook als zelfstandige functie. In de gebieden met een agrarische economie dient de ruimte voor de aanwezige agrarische functie te worden behouden en moet voorkomen worden dat menging met andere functies leidt tot aantasting van de primaire productiestructuur.

Zowel de noordelijke oeverwal, waar de kernen Werkendam en Sleeuwijk gelegen zijn, als de zuidelijke oeverwal, met de kernen Hank en Dussen, is meer verstedelijkt, dan het overige deel van het grondgebied van de gemeente Werkendam. Het is vooral het gebied tussen deze twee oeverwallen dat een grootschalig open en primair agrarisch gebied vormt. In de gemeente Werkendam wordt daarom het gebied tussen de kernen Werkendam en Sleeuwijk, ten noorden van Nieuwendijk, en het gebied tussen de kernen Hank en Dussen en de gemeentegrens met Aalburg, ten zuiden van de

Jachtlaan, aangemerkt als gebied, waar een gemengde plattelandseconomie wordt nagestreefd.

Het gebied tussen Werkendam en Sleeuwijk, noordelijk van Nieuwendijk, ligt ingeklemd ligt tussen de drie dorpen, waardoor dit gebied functioneert als een soort uitlooptgebied voor de kernen en steeds meer functies herbergt die zich richten op de inwoners van de kernen. Zo zijn in dit gebied twee maneges, een ijsbaan, begraafplaats, sociaal-cultureel centrum, diverse niet agrarische bedrijven en een tankstation gelegen. Tevens zijn in het gebied twee woonlinten en een uiteraard agrarische bedrijven gelegen. Er is dus sprake van een zekere mate van functiemenging in dit gebied, waardoor er geen sprake is van een primair agrarische economie, maar meer van een gemengde plattelandseconomie. Deze gemengde plattelandseconomie kan hier mede bestaan vanwege het draagvlak dat de kernen hiervoor bieden. Omdat de dorpen in de loop der jaren steeds meer naar elkaar toegegroeid zijn, is de functie die dit gebied voor de kernen vervult ook steeds prominenter geworden en ondersteunt het gebied het voorzieningenniveau van de kernen

De gebieden waar een gemengde plattelandseconomie wordt nagestreefd

steeds meer. Dit blijkt ook uit het feit dat zo nu en dan initiatieven van burgers de gemeente bereiken om de functie van vrijkomende agrarische bebouwing te wijzigen.

Het gebied tussen Hank en Dussen en de gemeentegrens met Aalburg ten zuiden van de Jachtlaan, heeft min of meer hetzelfde karakter als het gebied tussen Werkendam en Sleenwijk. Ook dit gebied ligt (grotendeels) ingeklemd tussen twee kernen, wordt steeds meer benut als uitloopgebied van de kernen en herbergt diverse niet-agrarische functies. In dit gebied zijn aan de Peerenboom, Keizer Napoleonweg en Oude Kerkstraat kleine concentraties bebouwing gelegen. Deze concentraties bestaan met name uit burgerwoningen, maar kennen tegelijkertijd toch een sterke mate van functiemenging door de aanwezigheid van agrarische en niet-agrarische bedrijven direct naast deze woningen. In dit gebied is aan het Keizerveer een klein bedrijventerrein gesitueerd. Opvallend is ook de aanwezigheid van twee horecagelegenheden. Mede door de genoemde bebouwingconcentraties, de Jachtlaan en het Noorder Afwateringskanaal kent dit gebied een relatief kleinschalig karakter. De aanwezigheid van alle genoemde functies in en het kleinschalige karakter van dit gebied maakt dat ook hier meer sprake is van een gemengde plattelandseconomie, dan van een primair agrarische economie.

Daar het voorliggende bestemmingsplan een conserverend bestemmingsplan is, worden er geen grootschalige ontwikkelingen mogelijk gemaakt, ook niet in het gebied met een gemengde plattelandseconomie. Hier worden middels dit bestemmingsplan dus geen bouwlocaties voor niet-agrarische functies geprojecteerd die wel zouden passen bij een gemengde plattelandseconomie. Dit kan alleen middels een partiële herziening van het bestemmingsplan. Wel bevat het bestemmingsplan enige afwijkingsmogelijkheden voor verbrede landbouw (nevenactiviteiten) bij agrarische bedrijven en mogelijkheden om middels planwijziging vrijkomende agrarische locaties (VAB-locaties) een niet-agrarische bestemming te geven. De mogelijkheden voor verbrede landbouw en planwijziging zijn in het gebied dat wordt aangemerkt als gebied met een gemengde plattelandseconomie enigszins ruimer, dan in het gebied dat hier niet is aangemerkt als gemengde plattelandseconomie. Dit betekent concreet dat er een grotere oppervlakte (meer m²) wordt toegestaan voor nevenactiviteiten of niet-agrarische bedrijven die zich willen vestigen op een VAB-locatie. De invulling van de gemengde plattelandseconomie in de twee bovengenoemde gebieden krijgt in dit bestemmingsplan dus vorm middels afwijkingen en wijzigingsbevoegdheden. In paragraaf 4.5 wordt nader ingegaan op de afwijkingen voor nevenactiviteiten en mogelijkheden voor planwijziging, waarbij het verschil inzichtelijk wordt met de mogelijkheden in het gebied dat niet is aangemerkt als gemengde plattelandseconomie.

In de rest van het gebied dat in de Verordening Ruimte is aangeduid als Gemengd landelijk gebied, wordt door de gemeente Werkendam in hoofdzaak een agrarische economie nagestreefd. Dit gebied wordt dan ook aangemerkt als een primair agrarisch gebied. Dit betekent overigens niet dat hier geen mogelijkheden zijn voor nevenactiviteiten of functiewijziging van vrijkomende agrarische locaties, maar de mogelijkheden zijn qua omvang (m²) wel beperkter.

Agrarisch met waarden

Alle gronden met hoofdzakelijk agrarisch gebruik en die volgens de Verordening Ruimte zijn aangewezen als groenblauwe mantel, zijn bestemd als Agrarisch met waarden. Het gebied binnen de groenblauwe mantel heeft volgens het provinciaal beleid belangrijke nevenfuncties voor natuur en water. Het zijn gebieden die grenzen aan het kerngebied groenblauw (de EHS en belangrijke waterstructuren), die bijdragen aan de bescherming van de waarden in het kerngebied. In het plangebied behoort een aanzienlijk deel tot de groenblauwe mantel. Dit betreft een groot gebied in het westen van het plangebied dat tegen de Biesbosch is gesitueerd en dat dooraderd wordt door krekken en killen en een gebied dat is gelegen tussen het de Bergsche Maas en het Noorder Afwateringskanaal.

In de Verordening Ruimte is aangegeven dat de feitelijke uitwerking en concretisering van de grenzen van de groenblauwe mantel plaatsvindt in het gemeentelijk bestemmingsplan. De gemeente kan dus op basis van lokale inzichten de grenzen van de groenblauwe mantel nader uitwerken of concretiseren. In het onderhavige bestemmingsplan is dit gedaan. Dit heeft ertoe geleid dat de groenblauwe mantel in het bestemmingsplan niet alleen tot op perceelsniveau is begrensd (op basis van de globale begrenzing die in de Verordening is aangegeven), maar ook is uitgebreid ten opzichte van de groenblauwe mantel die is aangewezen in de Verordening Ruimte. Deze uitbreiding omvat gebieden die grenzen aan de groenblauwe mantel uit de verordening. Het gaat dan concreet om een aantal percelen ten zuidwesten van de kern Nieuwendijk en een aantal percelen ten westen van de dijk Hank-Nieuwendijk. Deze percelen liggen feitelijk ingeklemd tussen de groenblauwe mantel uit de Verordening en een bestaande kern en lintbebouwing. De gemeente is van mening dat deze gebieden ook bij de groenblauwe mantel behoren, omdat zij dezelfde kenmerken vertonen als het gebied dat in de Verordening is aangewezen als groenblauwe mantel. Deze gebieden zijn immers ook gelegen langs de krekken en killen die het gebied dooraderen, vervullen een functie hiervoor en staan onder invloed hiervan. Bovendien horen deze gebieden in landschappelijk oogpunt duidelijk bij het groenblauwe mantel gebied, omdat de het gehele gebied ten westen van de dijk Hank-Nieuwendijk zich kenmerkt als een samenhangend zeekeilandschap met jonge getijdenpolders. Door de uitbreiding van het gebied, kan het in zijn totaliteit beter functioneren.

Binnen de bestemming Agrarisch met waarden, dient het agrarisch gebruik mede afgestemd te worden op de natuur- en landschapswaarden en het watersysteem. Dit gezien de doelstelling van het provinciaal beleid die ervan uitgaat dat in de groenblauwe mantel de positie van de agrarische sector dient te worden behouden en een ontwikkeling in grondgebonden agrarisch gebruik dient te worden bevorderd en daarnaast het behoud en ontwikkeling van natuur, water en landschap een belangrijke opgave is. De waarden maken het agrarisch hoofdgebruik dan ook zeker niet onmogelijk, ze zijn zelfs mede afhankelijk van de instandhouding van dit gebruik, maar kunnen wel enige beperkingen aan het agrarisch gebruik opleggen. Bescherming van deze waarden zal middels een aantal gebruiksverboden en een omgevingsvergunningstelsel voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden gewaarborgd worden, zie ook paragraaf 4.4. Zoals al genoemd is het plangebied ingedeeld

in landschapstypen met kernkwaliteiten en worden deze landschapstypen beschermd met een omgevingsvergunningenstelsel. Binnen de bestemming Agrarisch met waarden zijn aan dit stelsel ook de natuurwaarden en het water gekoppeld, zodat ook deze waarden, naast de landschapswaarden via dit stelsel bescherming genieten.

Het voorgaande betekent dat gronden met de bestemming Agrarisch met waarden niet alleen bestemd zijn voor grondgebonden agrarisch gebruik, maar ook voor de instandhouding, herstel en ontwikkeling van landschaps- en natuurwaarden en het watersysteem. In paragraaf 4.3 wordt nader ingegaan op de landschapstypen. Evenals in de bestemming Agrarisch komt ook in de bestemming Agrarisch met waarden extensief recreatief medegebruik voor. Daarom zijn ook deze gronden mede bestemd voor extensief recreatief medegebruik.

Agrarisch met waarden - Natuur

Gronden die op dit moment een agrarische functie hebben en die in het bestemmingsplan buitengebied uit 2007 ook geen Natuur of Bos bestemming hebben, maar die in de Verordening Ruimte als EHS zijn aangewezen, zijn bestemd als Agrarisch met waarden – Natuur. In het plangebied betreft dit slechts een gering aantal percelen, veelal ook met een beperkte oppervlakte. De bestemming Agrarisch met waarden - Natuur betekent dat het agrarisch gebruik hier vooralsnog kan worden voortgezet. Wel dient bij dit gebruik net als in de bestemming Agrarisch met waarden rekening te worden gehouden met de natuur- en landschapswaarden. Het provinciaal beleid is hier immers gericht op het behoud en ontwikkeling van deze waarden. Bescherming van deze waarden geschiedt net als in de bestemming Agrarisch met waarden middels een omgevingsvergunningenstelsel en gebruiksverboden, zie ook paragraaf 4.4. De bescherming van deze waarden is wel enigszins stringenter dan in de bestemming Agrarisch met waarden, omdat de gronden in de bestemming Agrarisch met waarden - Natuur tot de EHS behoren en die in de bestemming Agrarisch met waarden niet. Net als in de andere twee agrarische bestemmingen komt ook in de bestemming Agrarisch met waarden extensief recreatief medegebruik voor. Daarom zijn ook deze gronden mede bestemd voor extensief recreatief medegebruik.

Omdat het provinciaal beleid erop gericht is dat (op termijn) de hoofdfunctie van gronden die zijn aangewezen als EHS, het behoud en ontwikkeling van natuur wordt, bevat het bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid, om de bestemming Agrarisch met waarden – Natuur te wijzigen in de bestemming Natuur als de gronden geen agrarische functie meer hebben.

Natuur

Gebieden die in de Verordening Ruimte zijn aangewezen als EHS en op die op dit moment al de functie van natuurgebied hebben, zijn bestemd als natuur. Het gaat hier bijvoorbeeld om de Kornsche Boezem, de Aakvlaai en de uiterwaarden van de Merwede. Ook gebieden die in het vigerend bestemmingsplan een bestemming natuur hebben, maar nog niet als zodanig zijn ingericht, zijn bestemd als Natuur. Voorts zijn bestaande natuurgebieden die buiten de EHS zijn gelegen voorzien van een natuurbestemming.

Het (provinciaal) beleid in gebieden met de bestemming Natuur is zoveel mogelijk gericht op het behoud, herstel en ontwikkeling van de natuurlijke waarden. Daarom zijn gronden met deze bestemming hiertoe hoofdzakelijk bestemd. Op gronden met de bestemming Natuur is ook agrarisch natuurbeheer mogelijk, uitsluitend voor zover de natuur- en landschapswaarden daardoor niet onevenredig worden aangetast. Voorts is extensief recreatief medegebruik, zoals wandelen en fietsen, op deze gronden mogelijk. De natuur en landschapswaarden in deze gebieden worden beschermd door gebruiksverboden en een omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden, zie ook paragraaf 4.4.

Bos

De bestemming Bos is toegekend aan bestaande bosgebieden (gebieden die het karakter van een robuust boscomplex hebben) en gebieden die in het huidige bestemmingsplan een bosbestemming hebben, tenzij deze gronden tussentijds met een andere vorm van natuur zijn ingericht, waardoor de bestemming Bos niet langer passend is, maar de bestemming Natuur. Dit zijn gebieden die in de Verordening Ruimte zijn aangewezen als EHS, maar ook bosgebieden die buiten de EHS zijn gelegen. Het gaat hier bijvoorbeeld om het bos bij Fort Altena en bospercelen die voorkomen bij de krekken en killen.

Het beleid in gebieden met de bestemming Bos is gericht op het behoud, herstel en ontwikkeling van het ter plaatse voorkomende bos. Daarnaast is het beleid net als in de bestemming Natuur hier gericht op het behoud, herstel en ontwikkeling van de natuurlijke waarden. Gronden met de bestemming Bos zijn daarom hoofdzakelijk voor deze twee doeleinden bestemd. Voorts is extensief recreatief medegebruik op deze gronden mogelijk. De natuur en landschapswaarden in deze gebieden worden ook in de bestemming Bos beschermd door gebruiksverboden en een omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden, zie ook paragraaf 4.4.

Water

Het (permanent) aanwezige oppervlaktewater in het plangebied is voorzien van de bestemming Water. Het gaat dan om de hoofdwaterlopen en hoofdwaterpartijen, die zowel een belangrijke functie vervullen voor de waterhuishouding als beleving van het landschap. Minder belangrijke waterlopen en waterpartijen, zijn niet voorzien van de bestemming Water, maar ondergebracht in de andere gebiedsbestemmingen Agrarisch, Agrarisch met waarden, Agrarisch met waarden – Natuur, Natuur of Bos. In deze bestemmingen zijn ook watergangen en waterpartijen toegestaan, waardoor de daar gelegen watergangen en –partijen kunnen worden behouden en beheerd.

In gebieden met de bestemming Water is het beleid gericht op het behoud van het oppervlaktewater en daarmee het behoud van de functie die dit water vervult, onder meer voor de waterhuishouding, waterberging en scheepvaart. Hiertoe zijn deze gronden dan ook bestemd. Omdat in de bestemming water ook gronden vallen die ingevolge de Verordening Ruimte zijn bestempeld tot EHS, zijn gronden met de bestemming Water tevens bestemd voor de instandhouding, herstel en ontwikkeling van natuurlijke waarden.

4.2 Attentiegebieden en zoekgebieden

Naast de gebiedsbestemmingen zijn in het plangebied één dubbelbestemming en twee gebiedsaanduidingen aanwezig die direct hun oorsprong vinden in de Verordening Ruimte. Dit is de dubbelbestemming 'Waarde-Ecologie' en zijn de gebiedsaanduidingen 'zoekzone – EVZ' en 'zoekzone – water'.

Waarde-Ecologie

De dubbelbestemming 'Waarde-Ecologie' is toegekend aan de attentiegebieden EHS die zijn opgenomen in de Verordening Ruimte. Hierbij gaat het om de Kornsche Boezem, het Steurgat en delen van de krekken en killen nabij de polder Jannezand. De attentiegebieden omvatten zowel de EHS (natte natuurparels) als een zone daaromheen. Natte natuurparels zijn volgens de Verordening Ruimte waterafhankelijke delen van de EHS, die behoren tot een samenhangend complex van natuurgebieden en sterk afhankelijk zijn van hoge grondwaterstanden of kwel. Deze gebieden worden sterk beïnvloed door de inrichting en het beheer van de omgeving en daarom is het provinciaal beleid erop gericht om de waterhuishouding, waterkwaliteit en inrichting af te stemmen op de ecologische doelstellingen.

Om te voorkomen dat de huidige hydrologische situatie van natte natuurparels verslechtert, wordt een beschermingsbeleid gevoerd, waarbij uitgegaan wordt van een hydrologisch standstill. Voor activiteiten die geen directe link hebben met het peil en van het oppervlakte- of grondwater acht de provincie bescherming middels regelgeving in het ruimtelijk spoor noodzakelijk. In de Verordening Ruimte is daartoe bepaald dat deze bescherming plaats dient te vinden middels het opnemen van een omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden in het bestemmingsplan. Daartoe is aan de dubbelbestemming 'Waarde-ecologie' een omgevingsvergunningstelsel gekoppeld voor activiteiten die een negatief effect op de (grond)waterstand in de natte natuurparel kunnen hebben. De regels van dit vergunningstelsel zijn rechtstreeks door de provincie in de Verordening voorgeschreven en daarom daaruit overgenomen. Overigens gelden in deze gebieden vanuit de dubbelbestemming Waarde-Ecologie geen beperkingen ten aanzien van normaal landbouwkundig gebruik en ten aanzien van bouwen.

Zoekzone – EVZ

Met de gebiedsaanduiding zoekzone-EVZ zijn de zoekgebieden voor ecologische verbindingzones aangegeven die zijn opgenomen in de Verordening Ruimte. Het beleid is hier gericht op de verwezenlijking, behoud en beheer van ecologische verbindingzones. Ecologische verbindingzones vormen groene schakels die de Brabantse natuurgebieden in de EHS met elkaar verbinden. Ecologische verbindingzones worden aangelegd om het migreren van dieren en planten tussen natuurgebieden mogelijk te maken. Door de verbindingzones wordt versnippering en isolatie verminderd en kan onderlinge uitwisseling van populaties plaatsvinden, waardoor de stabiliteit wordt vergroot. Verbindingzones zijn vaak langgerekte landschapselementen langs waterlopen of door het agrarisch gebied. Ecologische verbindingzones kunnen op allerlei wijzen gerealiseerd worden. Het zijn bijvoorbeeld stroken langs een vaart, brede grasranden langs wegen waar een specifiek maairegime geldt, vispassages, etc. De breedte en de inrichting van de

ecologische verbindingzones is afhankelijk van de natuurfunctie die zij moeten vervullen. De provincie streeft naar een gemiddelde breedte van 25 meter.

De gebiedsaanduiding 'zoekzone – EVZ' maakt de realisatie van nieuwe of behoud en beheer van bestaande ecologische verbindingzones die zijn opgenomen in de Verordening Ruimte mogelijk. Conform het provinciaal beleid hebben de zones een breedte van 25 meter, gemeten vanuit het hart van de zone. Binnen dit zoekgebied is de verbindingzone mogelijk. De aanduiding zoekgebied houdt nadrukkelijk in dat niet alle ruimte binnen de aanduiding hiervoor benut hoeft te worden, dit is afhankelijk van de concrete inrichting. Voor het geval een (deel van) een zone geheel met natuur wordt ingericht en er geen ander medegebruik (bijvoorbeeld agrarisch) meer wenselijk is, is in het voorliggende bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen naar de bestemming Natuur. Middels een omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden wordt conform de Verordening Ruimte ook bescherming geboden aan de zones. Ontwikkelingen die de (toekomstige) inrichting als verbindingzone belemmeren of onmogelijk maken moeten immers worden voorkomen.

Zoekzone – Water

De gebiedsaanduiding zoekzone-water geeft de zoekgebieden voor behoud en herstel watersystemen aan die voorkomen in de Verordening Ruimte. Het beleid is hier gericht op verbetering en herstel van het natuurlijke watersysteem. De provincie acht hier maatregelen nodig op het gebied van de morfologie, zoals het laten hermeanderen van waterlopen, het aanleggen van plas-dras zones en het herstel van kwel. Door het zo lang mogelijk vasthouden van water kunnen natuurwaarden zich optimaal ontwikkelen en wordt verdroging van natuur en agrarische gronden tegengegaan. De provincie streeft naar een gemiddelde breedte van 25 meter van deze zones.

De gebiedsaanduiding 'zoekzone – water' maakt maatregelen ten behoeve van het watersysteem mogelijk. Er is geen onderscheid gemaakt naar gebieden waar al maatregelen zijn uitgevoerd. Het is namelijk blijvend van belang om deze gebieden te beschermen en ruimte beschikbaar te houden. In overeenstemming met het provinciaal beleid hebben de zones een breedte van 25 meter, gemeten vanuit het hart van de zone. In de Verordening Ruimte zijn de zones op een aantal plaatsen breder. Deze breedte is dan aangehouden. De aanduiding zoekgebied houdt net als bij de ecologische verbindingzones nadrukkelijk in dat niet alle ruimte binnen de aanduiding voor maatregelen benut hoeft te worden. Indien een (deel van) een zone als oppervlaktewater wordt ingericht en er geen ander medegebruik (bijvoorbeeld agrarisch) meer wenselijk is, is in het voorliggende bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen naar de bestemming Water. Een omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden biedt conform de Verordening Ruimte ook bescherming aan de zones.

4.3 Landschap en cultuurhistorie

Landschapstypen, cultuurhistorische vlakken en aardkundige waarden

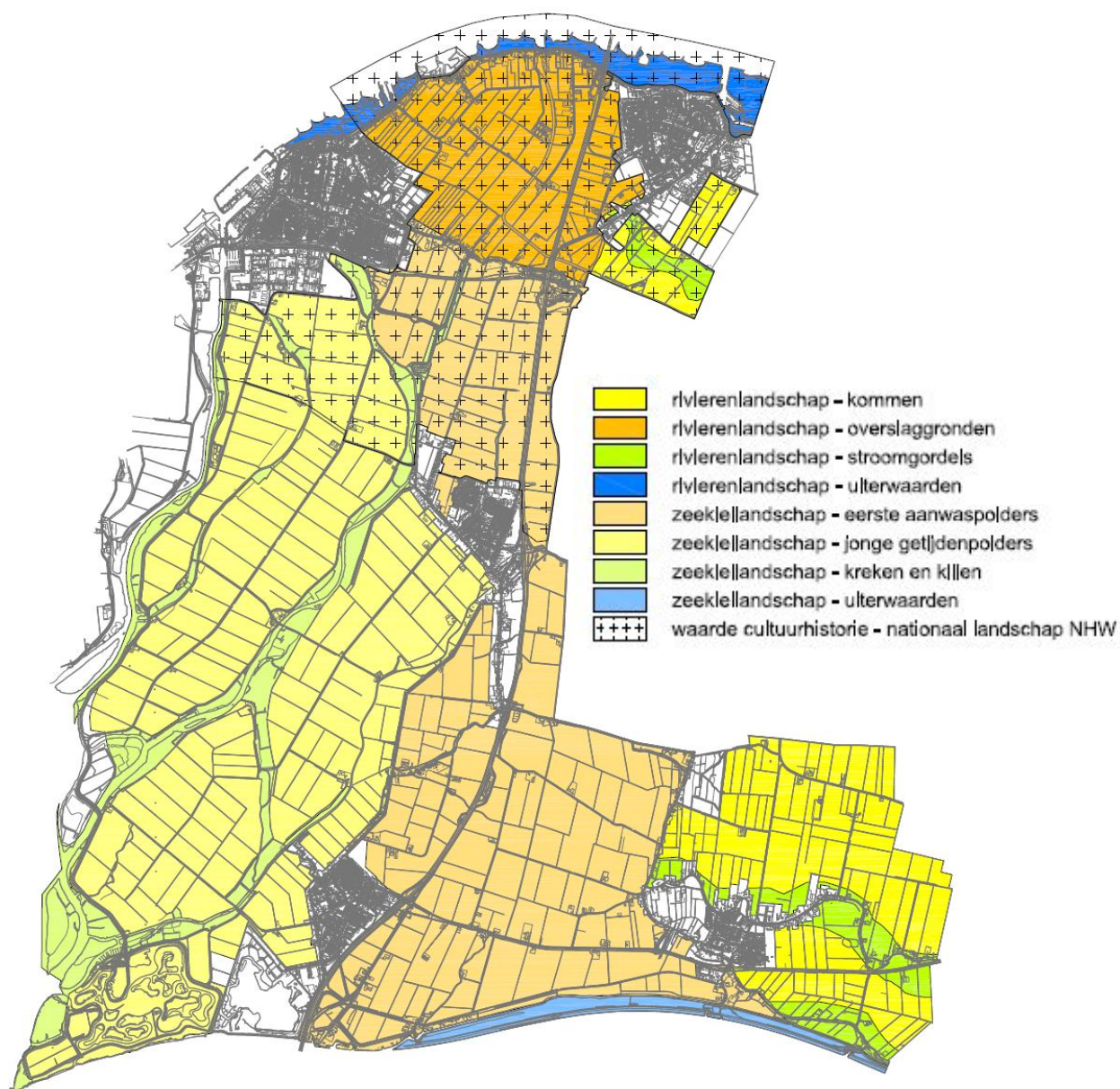
Het landschap van het plangebied is niet overal hetzelfde. Het gebied kan ingedeeld worden in verschillende landschapstypen met eigen kenmerken en

kwaliteiten. Om het landschap, alsmede cultuurhistorische waarden, optimaal te beschermen en te ontwikkelen is het buitengebied in dit bestemmingsplan ingedeeld in verschillende landschapstypen. Deze landschapstypen zijn grotendeels gebaseerd op de cultuurhistorische beleidsadvieskaart van de gemeente Werkendam, waarop historisch-geografische landschapstypen zijn onderscheiden. In het bestemmingsplan zijn de landschapstypen van de cultuurhistorische beleidsadvieskaart verder uitgewerkt en geconcretiseerd. Daardoor zijn de benamingen en kenmerken die gebruikt worden in het bestemmingsplan niet helemaal 1 op 1 gelijk aan de cultuurhistorische beleidsadvieskaart. De begrenzing van de landschapstypen is wel gelijk. De uitwerking en concretisering is onder meer gedaan aan de hand van het Landschapsbeleidsplan voor de gemeente Werkendam uit 2008. Hierdoor wordt het mogelijk om ook de beleidsdoelen van het Landschapsbeleidsplan aan de landschapstypen te koppelen en deze doelen te realiseren.

De gemeente wil de karakteristieken van de verschillende landschapstypen behouden en versterken. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door bij ruimtelijke ontwikkelingen uit te gaan van de aanwezige natuurlijke reliëfverschillen en gebiedseigen structuren en patronen (zoals dijken). Bij het behouden en versterken van de landschapstypen is het wenselijk om tevens rekening te houden met provinciaal beleid. In de provinciale Verordening Ruimte zijn cultuurhistorische vlakken en gebieden met aardkundige waarden opgenomen, die blijkens de Verordening Ruimte ook beschermd moeten worden. In het buitengebied zijn een aantal (delen van) cultuurhistorische vlakken gelegen. Dit betreffen de volgende cultuurhistorische vlakken: Buitendijkse gronden bij Sleeuwijk, Bergsche Maas, Afgedamde gaten en Killen van de Biesbosch en Inundatiegebied en forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In het plangebied is een aardkundig waardevol gebied aanwezig bij de krekken en killen. In dit bestemmingsplan is ervoor gekozen om de instandhouding van de landschapstypen, cultuurhistorische vlakken en aardkundige waarden te bundelen. Dit krijgt vorm via de indeling in landschapstypen. De bescherming van de cultuurhistorische vlakken en aardkundige waarden geschiedt dus door de bescherming van de landschapstypen waarin deze vallen. Dit is goed mogelijk omdat de cultuurhistorische beleidsadvieskaart kan worden gezien als een verfijning op lokaal niveau van de cultuurhistorische vlakken en aardkundige waarden. De bescherming van de landschapstypen gebeurt doordat hieraan een omgevingsvergunningstelsel voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden gekoppeld is. Ook moet er getoetst worden aan de waarden van de landschapstypen bij het verlenen van afwijkingen en het toepassen van wijzigingsbevoegdheden. Om de bescherming te concretiseren, zijn per landschapstype kernkwaliteiten (kenmerken) benoemd, die aan de basis staan van het vergunningstelsel en de toetsing bij afwijkingen en wijzigingsbevoegdheden. Bij het benoemen van deze kernkwaliteiten is nadrukkelijk rekening gehouden met de kwaliteiten en waarden van de cultuurhistorische vlakken en aardkundig waardevolle gebieden. De kwaliteiten van deze vlakken en gebieden zijn dan ook verdisconteerd in de kernkwaliteiten die zijn toegekend aan de landschapstypen.

Het landschap in het buitengebied van Werkendam bestaat uit twee hoofdlandschapstypen: zeekleilandschap en rivierenlandschap. Het grootste

deel van het gebied behoort tot het zeekeilandschap. Dit betreft het gebied dat ten zuiden van de Schans en westelijk van de Kornse dijk is gelegen. Het rivierenlandschap ligt ten noorden van de Schans en oostelijk van de Kornse dijk. De ligging en begrenzing van de twee landschapstypen hangt samen met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Uit de cultuurhistorische beleidsadvieskaart van de gemeente Werkendam blijkt, dat deze twee hoofdlandschapstypen nader opgesplitst kunnen worden in subtypen. Binnen de twee genoemde hoofdlandschapstypen, kunnen in totaal 8 subtypen worden onderscheiden. In het zeekeilegebied zijn dit: jonge getijdenpolders, eerste aanwasvelden, kreken en killen en de uiterwaarden van de Bergsche Maas. In het rivierenlandschap gaat het om: kommen, overslaggronden, stroomgordels en de uiterwaarden van de Merwede. In de onderstaande afbeelding wordt de indeling van het buitengebied in de verschillende landschapstypen weergegeven.

De verschillende landschapstypen in het buitengebied van Werkendam

Op de verbeelding zijn de verschillende landschapstypen middels een aanduiding opgenomen, zodat altijd duidelijk is waar welk landschapstype geldt. De gronden ter plaatse van een landschapstype aanduiding zijn mede bestemd voor de instandhouding, herstel en ontwikkeling van het betreffende landschapstype. In de algemene aanduidingsregels van het bestemmingsplan zijn tevens de kernkwaliteiten van de diverse landschapstypen vastgelegd. Twee kleine gebiedjes zijn niet voorzien van een landschapstype aanduiding. Dit betreffen twee natuurgebieden: een natuurgebiedje ten westen van de polder Jannezand en de Kornsche Boezem. Deze gebiedjes kunnen vanwege hun specifieke karakter niet ingedeeld worden bij één van de landschapstypen. Een landschapstype aanduiding is hier ook overbodig, omdat de landschappelijke waarden van deze gebieden verbonden zijn aan het natuurlijke karakter van deze gebieden en direct beschermd wordt door het omgevingsvergunningstelsel dat geldt voor de bestemming Natuur. Hierin worden ook ter plaatse voorkomende landschappelijke waarden en landschappelijke waarden die eigen zijn aan deze gebieden beschermd.

De onderscheiden landschapstypen worden hieronder kort getypeerd.

Zeekleilandschap – jonge getijdenpolders

Dit landschapstype is gelegen ten zuiden van de kern Werkendam en ten westen van de dijk Hank – Nieuwendijk. Hier bestond na de St. Elizabethsvloed lange tijd een uitgestrekt zoetegetijdengebied dat vanaf de 18^e eeuw polder voor polder werd drooggelegd en voor de landbouw in gebruik werd genomen. De jonge getijdenpolders kenmerken zich met name door een open, grootschalig en op de landbouw gericht karakter. Het gebied is ook relatief vlak. Het estuariumdek heeft alle microreliëf van de onderliggende afzettingen afgevlakt. Voorts kenmerkt dit landschap zich door lijnvormige structuren, die met name in het verkavelingspatroon en de ligging van wegen is terug te vinden. De aanwezigheid van kades, dijken en de daarbij behorende taluds is karakteristiek voor dit landschap. Deze elementen vinden hun oorsprong in de drooglegging die hier heeft plaatsgevonden.

Zeekleilandschap – eerste aanwas polders

Het landschapstype eerste aanwas polders is gesitueerd ten zuiden van de Schans en ligt als het ware ingeklemd tussen de Buitendijk en de Kornse dijk. De eerste aanwas polders maken deel uit van de zogenoemde randzone van de St. Elizabethsvloed, die zich direct grenzend aan en ten westen van de Kornse dijk bevindt. Hier vielen al vrij kort na de vloed aanwassen droog, die weer door de mens ingepolderd en ontgonnen werden. Hoewel het karakter van het oude rivierengebied in deze polders is weggevaagd, schemert het (micro)reliëf van het afgedekte landschap hier nog wel enigszins door. Net als de jonge getijdenpolders kenmerken de eerste aanwas polders zich door een grootschaligheid. Daarnaast hebben een aantal polders een open karakter. Vanwege de strijd tegen het water die in dit gebied gevoerd is, zijn in dit landschap ook diverse kades, dijken en bijbehorende taluds aanwezig.

Zeekleilandschap – krekens en killen

Het landschapstype krekens en killen bestaat uit langgerekte krekens en killen die gelegen zijn tussen de jonge getijdenpolders. De krekens en killen vormen de laatste restanten van het getijdengebied binnen het ingepolderde deel van

de Biesbosch. De kreken en killen maken onderdeel uit van het samenhangende krekensysteem van de Biesbosch. Deze kreken zijn veelal omstreeks de jaren '60-'70 afgedamd. Via het krekensysteem drong de zee diep het landschap binnen en overstroomde de gorzen en slikken, waarbij klei werd afgezet. Als de kreken volstroonden bij vloed vormden ze de verbinding naar de grienden en biezen. De kreken zijn nog steeds goed herkenbaar in het huidige landschap door hun lage ligging en door het afwisselende beeld van kreekbeddingen, open water, rietvelden, grienden, broekbossen, populierenbossen en andere (natte) terreinen langs het water.

Zeekleilandschap – uiterwaarden Bergsche Maas

Dit landschapstype omvat een langgerekte strook gronden in langs de Bergsche Maas ten zuiden van Dussen. De Bergsche Maas is een gegraven deel van de Maas dat is aangelegd om de Maas een eigen monding te geven en de Waal en de Maas van elkaar te scheiden. Kenmerkend voor de Bergsche Maas is dat het een geheel door de mens aangelegd deel van de rivier is. Net als bij een 'echte' rivier zijn er zomerdijken, uiterwaarden en winterdijken aangebracht. Binnendijks liggen langs de winterdijken afwateringskanalen om overtollig water uit de polders af te voeren, aan de noordkant, binnen het plangebied, betreft dat het Noorder afwateringskanaal. Met het kanaal heeft het geheel een markant profiel: afwateringskanaal, grasland, winterdijk, uiterwaard met zomerdijk, Bergsche Maas, zomerdijk met uiterwaard, winterdijk en tenslotte afwateringskanaal. Omdat de plangrens door de Bergsche Maas loopt, herbergt het plangebied slechts de helft van het profiel. De meanders van het Oude Maasje vormen ook een onderdeel van dit landschapstype, evenals de samenhang tussen de oude meanders van het Oude Maasje en de beide afwateringskanalen, waarvan alleen het Noorder afwateringskanaal in het plangebied is gelegen. Kenmerkend voor dit landschapstype zijn verder de loskaden, de openheid en het samenhangende systeem van de Bergsche Maas, kades, uiterwaarden, dijken en taluds en de percelering van de uiterwaarden. Blijkens het landschapsbeleidsplan is dit gebied een leefgebied van moerasvogels.

Rivierenlandschap - Kommen

De komgebieden zijn met name gelegen ten oosten van de Kornse dijk. Tevens is dit landschapstype gelegen ten zuidoosten van de kern Sleeuwijk. Het landschap vertoont hier nog veel gelijkenissen met het middeleeuwse rivierenlandschap. De komgebieden omvatten polders die ten behoeve van de landbouw zijn ontgonnen. De komgebieden hebben een open karakter. Plaatselijk komt doorschemerend micro(reliëf) voor. Voorts kenmerken deze gebieden zich als leefgebied voor weidevogels. Dit vanwege de openheid en het gegeven dat in deze gebieden veel grasland aanwezig is.

Rivierenlandschap – overslaggronden

De overslaggronden zijn gesitueerd ten noorden van de Schans, tussen de kernen Werkendam en Sleeuwijk. Deze gebieden kenmerken zich door een hogere ligging, (micro)reliëf en het voorkomen van zandige afzettingen in de bodem. Deze afzettingen zijn te herleiden naar de overstromingen van deze gronden die in het verleden hebben plaatsgevonden. Door de hoge ligging vormden zij na de overstroming geschikte vestigingslocaties. Deze gebieden zijn daardoor veelal bebouwd en kennen een relatief besloten karakter. Deze

bebouwing heeft in Werkendam met name vorm gekregen door de kernen Werkendam en Sleeuwijk. Kenmerkend voor dit landschapstype binnen het plangebied is voorts het overwegend groene karakter.

Rivierenlandschap - Stroomgordels

In het plangebied zijn stroomgordels gelegen ten oosten van Dussen en ten zuidoosten van Sleeuwijk. Stroomgordels vormen hooggelegen ruggen in het rivierenlandschap waar van oudsher de bewoning plaatsvindt. Dit is in het plangebied terug te zien, doordat dit landschapstype langs de bebouwingslinten ten oosten van Dussen ligt. Door de hoge ruggen is er sprake van doorschemerend (micro)reliëf. Kenmerkend voor de stroomgordels is de samenhangende en karakteristieke kleinschaligheid en het ruimtelijke afwisselende beeld met een veelheid aan ruimtelijke patronen (bebouwing, akkers, grasland, fruitboomgaarden, etc.) Als gevolg hiervan zijn stroomgordels vaak te herkennen aan hoog opgaande, besloten slingers in het landschap.

Rivierenlandschap – Uiterwaarden Merwede

Dit landschapstype omvat de gronden ten noorden van de dijk Werkendam-Sleeuwijk, de Merwededijk. Het betreft een periodiek overstroomde zoom langs de huidige rivierloop van de Merwede. Het gebied bestaat uit een langgerekte strook reliëfrijke buitendijkse gronden, met rivierduinen, oeverwallen en kribben. De kribben stammen uit de periode 1910-1940. Binnen de kribben heeft aanslibbing plaatsgevonden. Voorts bestaat het gebied uit broekbos, open water en ongeperceleerd grasland, welke ervoor zorgen dat er sprake is van een afwisselend beeld. In dit gebied zijn tevens de zomerdijk van het Gors en (een deel van het) Oudendijksche Gat gelegen.

Op grond van de bovenstaande typering kunnen kernkwaliteiten van de diverse landschapstypen worden benoemd. In de onderstaande tabel zijn de kernkwaliteiten van de diverse landschapstypen weergegeven. Tevens is in deze tabel de benaming van de aanduiding van de landschapstypen op de verbeelding van het bestemmingsplan aangegeven.

Tabel landschapstypen en kernkwaliteiten buitengebied Werkendam				
nr.	landschapstype	subtype	Naam aanduiding landschapstype in bestemmingsplan	Kernkwaliteiten (kenmerken)
1	Zeekleilandschap	Getijdenvlakten/ jonge getijdenspolders	Zeekleilandschap - Jonge getijdenspolders	Openheid, vlak en grootschalig karakter, lijnvormige structuren, kades en dijken en bijbehorende taluds
2	Zeekleilandschap	Getijdenvlakten/ eerste aanwaspsolders	Zeekleilandschap - Eerste aanwaspsolders	Openheid, grootschalig karakter, doorschemerend (micro)reliëf, kades en dijken en bijhorende taluds
3	Zeekleilandschap	Kreken en killen	Zeekleilandschap - Kreken en killen	Samenhangend krekensstelsel, lage ligging, dijken, dammen, muraltmuurtjes, karakteristiek afwisselend beeld van kreekbeddingen, open water, rietvelden, grienden, broekbossen, populierenbossen en andere terreinen langs het water
4	Zeekleilandschap	Uiterwaarden (Bergsche Maas)	Zeekleilandschap - Uiterwaarden	Karakteristieke openheid, samenhangend stelsel van Bergsche Maas, kades, uiterwaarden, dijken en taluds, de meanders van het Oude Maasje en de samenhang daarvan met de beide afwateringskanalen, de loskaden, karakteristieke percelering van de

Tabel landschapstypen en kernkwaliteiten buitengebied Werkendam				
nr.	landschapstype	subtype	Naam aanduiding landschapstype in bestemmingsplan	Kernkwaliteiten (kenmerken)
				uiterwaarden, markant profiel van afwateringskanaal, grasland, winterdijk, uiterwaard met zomerdijk en Bergsche Maas en leefgebied van moerasvogels
5	Rivierenlandschap	Kommen	Rivierenlandschap - Kommen	Openheid, doorschemerend (micro) reliëf en leefgebied van weidevogels
6	Rivierenlandschap	Oeverwallen/ overslaggronden	Rivierenlandschap - Overslaggronden	Groen en besloten karakter, hoge ligging en doorschemerend (micro) reliëf
7	Rivierenlandschap	Oeverwallen/ stroomgordel	Rivierenlandschap - Stroomgordels	Samenhangende en karakteristieke kleinschaligheid, ruimtelijk afwisselend beeld met veelheid aan ruimtelijke patronen (bebouwing, akkers, grasland, fruitboomgaarden, etc.) en doorschemerend (micro) reliëf
8	Rivierenlandschap	Uiterwaarden (Merwede)	Rivierenlandschap – Uiterwaarden	De Merwededijk, de zomerdijk van het Gors, het Oudendijksche gat, (micro)reliëfrijke buitendijkse gronden bestaande uit rivierduinen, oeverwallen en kribben met afwisselend beeld van broekbos, open water en ongeperceleerd grasland;

Tabel 4.2 Landschapstypen en de daarbij behorende kernkwaliteiten in het buitengebied

Erfgoed Nieuwe Hollandse Waterlinie

Een deel van het Werkendamse buitengebied valt binnen het Erfgoed van uitzonderlijke universele waarde de Nieuwe Hollandse Waterlinie (voorheen Nationaal Landschap de Nieuwe Hollandse Waterlinie). De kernkwaliteiten van dit erfgoed zijn: samenhang van forten, dijken, kaden en inundatiekommen, het groene en overwegend rustige karakter en de openheid. De provincie heeft in de Verordening Ruimte opgenomen dat de kernkwaliteiten van dit erfgoed beschermd moeten worden in het bestemmingsplan. Daartoe is in het onderhavige bestemmingsplan de aanduiding 'waarde cultuurhistorie – erfgoed NHW' op de verbeelding opgenomen. De gronden ter plaatse van deze aanduiding zijn mede bestemd voor de instandhouding, herstel en ontwikkeling van het erfgoed de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het erfgoed is apart aangeduid op de verbeelding, omdat het niet één op één samenvalt met de landschapstypen die boven genoemd zijn en omdat het een aparte beleidscategorie vormt. De kernkwaliteiten van het erfgoed zijn in de algemene aanduidingsregels van het bestemmingsplan vastgelegd.

De bescherming van het erfgoed de Nieuwe Hollandse Waterlinie geschiedt door een omgevingsvergunningenstelsel voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden. Ook moet er getoetst worden aan de kernkwaliteiten van dit erfgoed bij het verlenen van afwijkingen en het toepassen van wijzigingsbevoegdheden. In het omgevingsvergunningenstelsel heeft deze bescherming vorm gekregen door waar nodig ter plaatse van de aanduiding 'waarde cultuurhistorie – erfgoed NHW' aanvullende voorwaarden op te nemen voor het verlenen van een vergunning of een gebruiksverbod op te nemen. In het stelsel zijn alleen dan aanvullende voorwaarden of gebruiksverboden opgenomen voor deze aanduiding, in het geval dat de bescherming van de bovengenoemde 8 landschapstypen niet overeen stemt met de bescherming van het erfgoed, omdat de kernkwaliteiten ter plaatse niet van dezelfde aard zijn. In veel gevallen stemt de bescherming wel overeen. Vermeldenswaard is verder het volgende. De gemeente is van mening dat ter plaatse van het landschapstype overslaggronden de

kernkwaliteit openheid van het erfgoed de Nieuwe Hollandse Waterlinie niet geldt. Dit omdat ter plaatse van dit landschapstype juist sprake is van een relatief besloten gebied. Daarom is in de regels opgenomen dat het de kernkwaliteit openheid niet van toepassing is ter plaatse van het landschapstype rivierenlandschap-overslaggronden. De bescherming van het erfgoed de Nieuwe Hollandse Waterlinie houdt tevens de bescherming in van het cultuurhistorisch vlak Inundatiegebieden en forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het erfgoed overlapt immers dit vlak en vertoont veel dezelfde kernkwaliteiten.

Archeologie

De archeologische waarden die in het plangebied voorkomen zijn beschermd middels de dubbelbestemming 'Waarde-Archeologie'. De ligging en mate van bescherming van deze dubbelbestemming is gebaseerd op de gemeentelijke Archeologische beleidskaart. Voor een verdere toelichting op de vertaling van de deze beleidskaart in dit bestemmingsplan wordt verwezen naar paragraaf 5.10.

Cultuurhistorische gebouwen en objecten

In het plangebied komen op verschillende plaatsen cultuurhistorische elementen voor die kenmerkend zijn voor een bepaalde plek in het gebied. Het betreft met name bijzondere gebouwen en andere bouwkundige elementen. Deze monumenten en cultuurhistorisch waardevolle objecten zijn in de rijks- en gemeentelijke monumentenlijst vastgelegd. Ook liggen er verspreid in het gebied cultuurhistorisch waardevolle objecten, die niet op de rijks- of gemeentelijke monumentenlijst zijn opgenomen, maar die toch een bepaalde waarde uitstralen, omdat er sprake is van historische bouwkunst. Het bestemmingsplan biedt geen bescherming aan cultuurhistorische gebouwen en objecten. Dit omdat het niet nodig is en dubbele regelgeving zo wordt voorkomen. Bescherming van rijks- en gemeentelijke monumenten is niet nodig, omdat deze gebouwen en objecten al rechtstreeks vanuit de Monumentenwet of – verordening bescherming wordt geboden. De bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten die (nog) niet tot monument aangewezen zijn, zal vorm krijgen via de gemeentelijke erfgoedverordening.

Molens

In het plangebied komen vijf molens voor:

- Een molen in het Noorderveld aan de Korn Boezemweg;
- Een molen aan de Hellegatsweg in Hank;
- Een molen nabij de Tol in Sleeuwijk (Uitwijkse molen);
- Een molen nabij Schans 22 in Werkendam (Vervoornemolen);
- Een molenromp aan de Schans in Werkendam.

Deze molens waren in het bestemmingsplan Buitengebied uit 2007 voorzien van de bestemming Molen. Door de komst van het SVBP2012 bestaat deze bestemming niet meer en kan niet langer toegepast worden. Daarom zijn de molens opgenomen in de gebiedsbestemming Agrarisch of Agrarisch met waarden – Natuur en voorzien van de aanduiding 'karakteristiek'. Ter plaatse van deze aanduiding zijn de gronden dan mede bestemd voor een molen met daarbij behorende erven en tuinen. In de molenromp aan de Schans is wonen toegestaan. Daarom is deze molen opgenomen in de bestemming Wonen met

de aanduiding 'karakteristiek'. Voor alle molens gelden speciale bouwregels. In hoofdlijnen komen deze erop neer dat maximaal de bestaande oppervlakte en hoogten van de gebouwen zijn toegestaan. Hiermee blijft de bestaande situatie behouden.

Voor de molens is een molenbiotoop op de verbeelding opgenomen, ter bescherming van de molen als werktuig (windbelemmering voorkomen) en als beeldbepalend element (voorkomen dat het zicht op de molen afneemt). Binnen de molenbiotoop gelden daartoe nadere regels voor de hoogte van bebouwing en de het aanbrengen van beplanting en ophogen van gronden. Onder de voorwaarde dat het functioneren van de molen als werktuig door windbelemmering en of de waarde van de molen als beeldbepalend element, niet onevenredig in gevaar wordt of kan worden gebracht, kan van deze regels worden afgeweken met een omgevingsvergunning.

Forten

De forten Bakkerskil en Altena, die onderdeel uitmaken van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, zijn in het plangebied aanwezig. Op deze forten vinden toeristisch-recreatieve activiteiten plaats. Op fort Altena betreffen dit met name functies in de horeca sfeer, terwijl op fort Bakkerskil in hoofdzaak activiteiten plaatsvinden die meer gericht zijn op verblijfsrecreatie. Om deze toeristisch-recreatieve functies mogelijk te maken zijn recent aparte partiële bestemmingsplanherzieningen vastgesteld. Deze herzieningen, met hun specifieke gebruiks- en bouwregels, zijn in het onderhavige bestemmingsplan overgenomen.

Beide forten zijn daarnaast voorzien van de dubbelbestemming 'Waarde-cultuurhistorie'. Dit omdat het opvallende objecten zijn met een aanzienlijke omvang die een belangrijke cultuurhistorische waarde hebben. Door deze dubbelbestemming zijn de forten mede bestemd voor het behoud, herstel en ontwikkeling van de cultuurhistorische waarden, cultuur- en natuureducatie en extensief recreatief medegebruik. Dit zijn allen functies die passend zijn bij de forten. De dubbelbestemming biedt overigens geen bescherming aan de forten. De forten hebben de status van rijksmonument waardoor dit niet nodig is. Deze status verschaft de forten immers al optimale bescherming.

4.4 Omgevingsvergunningen voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden

De gebiedsbestemmingen en nadere aanduidingen met landschapstypen zijn afgestemd op de aanwezige waarden en kwaliteiten in het plangebied. Aangezien het beleid gericht is op behoud en ontwikkeling van deze specifieke waarden, zullen regels nodig zijn om dit beleid te realiseren. De geschetste indeling van het landelijk gebied werkt door in het bestemmingsplan via de regels ten aanzien van bouwen en gebruik en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden.

Een voor de realisering van het ruimtelijk beleid belangrijk onderdeel van het bestemmingsplan buitengebied is het omgevingsvergunningstelsel voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden. In de bovenstaande paragrafen is voor de bescherming van bepaalde waarden hier reeds een

aantal malen aan gerefereerd. Het doel van dit stelsel is het voorkomen dat bepaalde specifieke waarden die het gebied herbergt als gevolg van bepaalde activiteiten op onevenredige wijze worden geschaad. Dit speelt met name in die gebieden waar sprake is van verweving van functies, zoals in 'Agrarisch met waarden'. Voor het uitvoeren van bepaalde werken of werkzaamheden moet een omgevingsvergunning worden afgegeven door het bevoegd gezag voordat met die werken of werkzaamheden kan worden begonnen. Bij het afgeven wordt getoetst aan de in het bestemmingsplan opgenomen criteria. Ook kunnen bepaalde werken of werkzaamheden als 'strijdig gebruik' worden aangemerkt, wat inhoudt dat op uitvoering daarvan een absoluut verbod rust.

Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden wordt opgenomen ter bescherming van onder meer de volgende waarden:

- a. natuurwaarden
- b. landschappelijke waarden
- c. waterhuishoudkundige situatie;
- d. archeologisch waardevolle gebieden;
- e. cultuurhistorische waarden.

De verplichting voor een omgevingsvergunning zal in de regel gelden voor veelal specifieke, eenmalige en grootschalige werkzaamheden. Algemeen gebruikelijk en regelmatig terugkerend beheer en onderhoud zijn van de vergunningplicht uitgesloten. In de praktijk zal moeten worden bepaald of een bepaald werk of werkzaamheid kan worden beschouwd als normaal beheer of onderhoud danwel vergunningplichtig is. Het dunnen van bos in het kader van het bosbeheer kan bijvoorbeeld beschouwd worden als normaal beheer of onderhoud. Overigens zijn werken en werkzaamheden binnen agrarische bouwvlakken uitgezonderd van de vergunningplicht.

Afwegingskader

Veel werken en werkzaamheden hebben tot doel een verbetering van de waterhuishouding, verkaveling en ontsluiting van agrarische gronden. De diverse landbouwsectoren stellen aan de basisinrichting deels verschillende eisen. Het landbouwkundig belang van deze werken en werkzaamheden is daarmee afhankelijk van het belang van verbetering van deze inrichtingsfactoren voor de specifieke landbouwsector. De volgende factoren spelen daarbij een rol:

- de grondgebondenheid van de productie (akkerbouw, tuinbouw, melkveehouderij);
- de gevoeligheid / hoogwaardigheid van de teelt (tuinbouw);
- de intensiteit van het grondgebruik door grondbewerking;
- de afstand tot bedrijfsgebouwen (voor akkerbouw is exploitatie van gronden op afstand veelal goed in te passen in een doelmatige bedrijfsvoering; melkveehouderij, vollegrondstuinbouw en fruitteelt vragen een directere relatie met de bedrijfsgebouwen).

In hoeverre de werken en werkzaamheden schadelijk zijn voor de aanwezige waarden is afhankelijk van de volgende factoren:

- de precieze locatie van de uit te voeren werken en werkzaamheden;
- de omvang, (diepte, oppervlakte);
- het tijdstip van de uitvoering;

- de wijze van uitvoering.

Omdat deze factoren nu niet duidelijk zijn, zal het bevoegd gezag van geval tot geval moeten afwegen of een omgevingsvergunning kan worden verleend. Bij deze afweging zal het belang van uitvoering van de desbetreffende werken of werkzaamheden worden afgewogen tegenover de negatieve effecten voor de aanwezige waarden.

Waarden en criteria

Zoals in paragraaf 4.1 en 4.3 al is aangegeven werkt de indeling van het landelijk gebied in gebiedsbestemmingen en landschapstypen door in het bestemmingsplan via de regels ten aanzien van het uitvoeren van bepaalde werken en werkzaamheden. Deze regels zijn afgestemd op de aanwezige waarden. Waar het gaat om de bescherming van de aanwezige natuur- en landschapswaarden betekent dit dat een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden gevraagd wordt voor bepaalde werkzaamheden in bepaalde gebieden.

Een omgevingsvergunning voor werken en werkzaamheden kan nodig zijn voor:

- het verlagen, vergraven, verhogen of egaliseren van de bodem;
- diepwoelen of –ploegen;
- het graven, dan wel verdiepen, vergroten of anderszins herprofilieren van waterlopen, sloten, greppels en andere waterpartijen;
- werken en werkzaamheden die de waterhuishouding beïnvloeden, zoals bemalen, onderbemalen, etc.
- het kappen, vellen of rooien van bomen en ander houtgewas;
- het beplanten van gronden met houtgewas;
- het scheuren van grasland en het omzetten van grasland in bouwland;
- het omzetten van gronden in boomkwekerij;
- het aanleggen van oppervlakteverhardingen;
- het aanbrengen van (infrastructuur) ondergrondse leidingen;
- de aanleg van oeverbeschoeiing, kaden en of aanlegplaatsen;
- aanbrengen (tijdelijke) teeltondersteunende voorzieningen;

Het omgevingsvergunningenstelsel is binnen de afzonderlijke bestemmingen gekoppeld aan de landschapstypen die op de verbeelding zijn aangeduid. In de bestemming Bos en Natuur komen ook werken en werkzaamheden voor die rechtstreeks aan de bestemming gekoppeld zijn en niet afhankelijk zijn van het landschapstype. Het vergunningenstelsel is per bestemming ondergebracht in een schema, zodat snel inzichtelijk is of voor een bepaald werk/werkzaamheid een vergunning nodig is, dan wel dat dit is aangemerkt als 'strijdig' en derhalve helemaal niet is toegestaan. In het schema zijn de criteria opgenomen waaraan voldaan moet worden, wil het bevoegd gezag een vergunning kunnen verlenen. Bij de toetsing zal, zoals al gezegd, per geval een afweging gemaakt moeten worden in hoeverre voldaan wordt aan de criteria en dus bepaald moeten worden of een vergunning al dan niet verleend kan worden. De criteria zijn afgeleid van de kernkwaliteiten van de landschapstypen. Daarnaast zijn er in de bestemmingen waar ook waarden voorkomen op het gebied van natuur en water criteria opgenomen voor de bescherming van deze waarden.

Van belang bij het al dan niet verlenen van een vergunning is het volgende. In bepaalde bestemmingen, zoals Agrarisch met waarden, Agrarisch met waarden - Natuur, Bos en Natuur is een omgevingsvergunning nodig voor het aanleggen van verhardingen. Hiermee is niet beoogd om grootschalige verhardingen in deze gebieden mogelijk te maken. Dit kan ook niet, aangezien dan per definitie niet aan de criteria wordt voldaan om een vergunning te kunnen verlenen. Bij grootschalige verhardingen worden de natuurwaarden immers onevenredig aangetast, waardoor dan geen vergunning kan worden verleend. Er kunnen dus alleen kleinschalige verhardingen mogelijk worden gemaakt met een vergunning. Daarnaast geldt dat een omgevingsvergunning voor het aanleggen van verhardingen, evenals een omgevingsvergunning voor andersoortige werken en werkzaamheden, alleen verleend kan worden ten behoeve van het gebruik overeenkomstig de bestemming. In een bestemming als Bos, Natuur, etc., is het daardoor niet mogelijk om hiermee bijvoorbeeld verkeerswegen te realiseren. Het gebruik van die gronden voor verkeersdoeleinden is immers niet toegestaan. Een pad ten behoeve van het onderhoud van het gebied of ten behoeve van extensief recreatief medegebruik is wel mogelijk, dit past immers binnen het gebruik overeenkomstig de bestemming. Om de aanleg/gebruik ten behoeve van de bestemming te waarborgen is in de regels voor het kunnen verlenen van een omgevingsvergunning opgenomen dat een vergunning slechts verleend kan worden indien de werken en/of werkzaamheden nodig zijn voor de realisering of handhaving van de aan de gronden gegeven bestemming, functies of waarden.

Of werken en werkzaamheden vergunningplichtig zijn verklaard is enerzijds afhankelijk van de landschapswaarden (landschapstype) en anderzijds van de in de bestemming voorkomende andere waarden, zoals natuurwaarden. Het kan dus zijn dat ter bescherming van landschapswaarden bepaalde werken en werkzaamheden niet vergunningplichtig zijn, maar ter bescherming van natuurwaarden wel. Hierdoor komt het bijvoorbeeld voor dat in de bestemming Agrarisch bij bepaalde werken en werkzaamheden in een bepaald landschapstype geen vergunning vereist is, terwijl voor dezelfde werken en werkzaamheden in hetzelfde landschapstype binnen de bestemming Agrarisch met waarden wel een vergunning nodig is. In het omgevingsvergunningstelsel is dus een integrale koppeling gemaakt tussen landschapswaarden en de andere voorkomende waarden. Voor de vergunningplichtige werken en werkzaamheden, de uitzonderingen daarop en de toetsingscriteria wordt verwezen naar de regels.

Overigens kan het zijn dat er voor het uitvoeren van werken of werkzaamheden naast een omgevingsvergunning ook een watervergunning op grond van de Keur van het waterschap benodigd is, of dat er een watervergunning benodigd is, terwijl er voor de betreffende werken of werkzaamheden geen omgevingsvergunning nodig is. De initiatiefnemer van de werken of werkzaamheden zal dit zelf moeten nagaan en indien nodig zelf een vergunning moeten aanvragen bij het waterschap. Een integratie van de watervergunning in het omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden is namelijk niet mogelijk.

4.5 Bevordering van ruimtelijke kwaliteit

De provincie Noord-Brabant wil ruimtelijke waarden en kenmerken beschermen en daarmee bestaande ruimtelijke kwaliteiten behouden. Tegelijkertijd wil de provincie ook ruimte bieden aan nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied, mits een ontwikkeling bijdraagt aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Nieuwe ontwikkelingen bieden een kans voor behoud en ontwikkeling van het landschap. Het ontwikkelen van landschap reikt verder dan het behouden wat er is, bij ontwikkelen van het landschap gaat het ook om het toevoegen van nieuwe ruimtelijke kwaliteiten. Ruimtelijke kwaliteit houdt in dat ruimtevragers rekening houden met de gebiedskenmerken en waarden. Een ruimtelijke ontwikkeling moet daarnaast ook passen bij de aard, schaal en functie van zijn omgeving. Om de ruimtelijke kwaliteit te bevorderen heeft de provincie twee principes vastgelegd in de Verordening Ruimte: de zorgplicht voor ruimtelijke kwaliteit en kwaliteitsverbetering van het landschap. Onderstaand wordt besproken hoe deze principes in het onderhavige bestemmingsplan buitengebied vertaald zijn.

Zorgplicht voor ruimtelijke kwaliteit

Bij de zorgplicht voor ruimtelijke kwaliteit gaat het erom dat bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt bijgedragen aan de zorg voor het behoud en de bevordering van de ruimtelijke kwaliteit van het plangebied en de naaste omgeving, in het bijzonder aan het principe van zorgvuldig ruimtegebruik. In het bestemmingsplan buitengebied heeft dit allereerst vorm gekregen doordat dit bestemmingsplan conserverend van aard is. Het is gericht op het vasthouden van de bestaande situatie en daarmee het behouden van de ruimtelijke kwaliteit van het plangebied. In principe worden er bij recht geen nieuwe bouw mogelijkheden toegestaan. De bouw- en bestemmingsvlakken komen overeen met het geldende bestemmingsplan. Daarnaast krijgt het behoud en de bevordering van de ruimtelijke kwaliteit gestalte door de in het plan opgenomen landschapstypen. Middels deze landschapstypen worden de landschappelijke en cultuurhistorische waarden uitstekend beschermd en kunnen verder worden ontwikkeld. Het feit dat er in het plangebied maar liefst acht landschapstypen onderscheiden zijn, geeft al duidelijk aan dat de ruimtelijke kwaliteiten in het gebied niet overal hetzelfde zijn. De landschapstypen maken situatiespecifiek maatwerk voor het behoud en bevordering van de ruimtelijke kwaliteit mogelijk. Voorts draagt het in het plan opgenomen concentratieprincipe bij aan de ruimtelijke kwaliteit. Agrarische bedrijfsbebouwing dient namelijk geconcentreerd te worden in een bouwvlak, hetgeen verspreiding van de bebouwing voorkomt. Niet-agrarische bebouwing wordt geconcentreerd in bestemmingsvlakken, waar sprake is van verbale bouwblokken door de te hanteren afstanden tot de weg en tot perceelsgrenzen.

In het plan worden uitsluitend middels afwijkingen en planwijzigingen kleinschalige nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Het gaat hierbij in hoofdzaak om mogelijkheden voor verbrede landbouw (nevenactiviteiten) bij agrarische bedrijven, vergrotingen van agrarische bouwvlakken en mogelijkheden voor functiewijziging van vrijkomende agrarische locaties (VAB-locaties) naar een niet-agrarische functie. Bij deze nieuwe ontwikkelingen wordt het principe van zorgvuldig ruimtegebruik toegepast. Er wordt bij nevenactiviteiten en functiewijziging namelijk gebruik gemaakt van

bestaande bouwvlakken waarbinnen het geldend bestemmingsplan het bouwen van gebouwen toestaat. Het ruimtebeslag van een functiewijziging mag de omvang van het bestaande agrarisch bouwvlak ook niet te buiten gaan: uitbreiding van het bouwvlak bij een functiewijziging is niet toegestaan. Bij de vergroting van agrarische bouwvlakken, waarbij dus uitbreiding van het toegestane ruimtebeslag plaatsvindt, is eveneens sprake van zorgvuldig ruimtegebruik. Hier is namelijk de voorwaarde aan gekoppeld dat een vergroting uitsluitend kan plaatsvinden als is aangetoond dat binnen het bestaande bouwvlak onvoldoende mogelijkheden zijn voor de uitbreiding van de noodzakelijke bebouwing. Hierdoor zal bij de planwijziging voor de vergroting inzicht moeten worden geboden in de beantwoording van de vraag welke mogelijkheden er zijn om de beoogde bebouwing binnen het toegestane ruimtebeslag, het bestaande bouwvlak, te doen plaatsvinden. Bekeken zal moeten worden of herschikking van bestaande gebouwen of intensivering van bestaand gebruik binnen het bestaande bouwvlak mogelijk is. Er zal dus bij de planwijziging moeten worden onderbouwd dat de financiële, juridische of feitelijke mogelijkheden ontbreken om de beoogde bebouwing binnen het toegestane ruimtebeslag, het bestaande bouwvlak, te doen plaatsvinden. Uitsluitend indien dit voldoende is onderbouwd kan een vergroting van het bouwvlak plaatsvinden. Overigens kan een vergroting van een bouwvlak ook alleen plaatsvinden als sprake is van een volwaardig agrarisch bedrijf en de vergroting dient ten behoeve van een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Hiermee wordt gewaarborgd dat alleen voor bedrijven met voldoende toekomstperspectief het bouwvlak kan worden vergroot en het ruimtebeslag kan toenemen. Hierdoor heeft de vergroting een zekere toekomstwaarde. Ook dit past bij het principe van zorgvuldig ruimtegebruik.

Ten behoeve van het behoud en de bevordering van de ruimtelijke kwaliteit zijn aan de afwijkingen en planwijzigingen die nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk maken voorwaarden gekoppeld die waarborgen dat rekening wordt gehouden met de gevolgen van de ontwikkeling op de (naaste) omgeving. Zo is veelal de voorwaarde opgenomen dat de kernkwaliteiten van het ter plaatse aanwezige landschapstype of het erfgoed Nieuwe Hollandse Waterlinie niet onevenredig mogen worden aangetast. Daarnaast geldt in de bestemmingen waar natuurwaarden of hydrologische waarden aanwezig zijn, dat die niet mogen worden aangetast. Voorts mogen andere functies niet bedreigd worden in hun voortbestaan en ontwikkeling. Om deze reden zijn de voorwaarden opgenomen dat het woon- en leefklimaat ten gevolge van de ontwikkeling niet onevenredig mag worden geschaad en agrarische bedrijven niet mogen worden belemmerd in hun ontwikkeling. Bij de aantasting van het woon- en leefklimaat gaat het niet alleen om milieueffecten als gevolg van de ontwikkeling, maar bijvoorbeeld ook om de effecten van de ontwikkeling op de bezonning en het uitzicht voor percelen in de omgeving. Al met al worden diverse in de omgeving aanwezige waarden en functies middels de genoemde voorwaarden bij ruimtelijke ontwikkelingen in de belangenafweging betrokken, waardoor er nadrukkelijk rekening gehouden wordt met de gevolgen van de ontwikkeling op die waarden of functies en daarmee met het behoud en de bevordering van ruimtelijke kwaliteit.

Voor het behoud en de bevordering van ruimtelijke kwaliteit is het ook gewenst dat ruimtelijke ontwikkelingen qua omvang passen in de omgeving waar ze worden gerealiseerd. Om te bewerkstelligen dat ontwikkelingen voor wat betreft aard en schaal passend zijn in de omgeving, zijn de ontwikkelingen in het bestemmingsplan gebonden aan een maximum omvang. Daarvoor is voor bebouwing die middels afwijkingen en planwijzigingen mogelijk wordt gemaakt een maximale maatvoering opgenomen qua hoogte en oppervlakte. Deze maatvoering is afgestemd op wat algemeen gangbaar is in de naaste omgeving. Ook is bij sommige planwijzigingen de voorwaarde opgenomen dat er sprake moet zijn van bebouwing welke qua omvang en aard passend is bij de omgeving. Dit maakt het mogelijk om situatiespecifiek maatwerk te leveren: in het wijzigingsplan kan een maximale oppervlakte aan bebouwing en een maximale bouwhoogte op worden genomen die zich goed voegt in de omgeving waar de ontwikkeling wordt gerealiseerd. In lintbebouwing is bijvoorbeeld een heel andere bouwhoogte gewenst dan op een perceel dat niet wordt omgeven door andere bebouwing. En in een kleinschalig landschap is een ander bebouwingsoppervlak gewenst dan in een grootschalig landschap. Met de maatvoeringsvoorwaarden wordt bijvoorbeeld voorkomen dat bij functieverandering van vrijkomende agrarische bouwvlakken niet-agrarische bedrijven ontstaan met een omvang die niet past bij het karakter van het buitengebied.

Tot slot is het voor het behoud en de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit van belang dat er sprake is van een op de ruimtelijke ontwikkelingen afgestemde afwikkeling van het personen en goederenvervoer. In het bestemmingsplan is hiertoe bij afwijkingen en planwijzigingen de voorwaarde opgenomen dat een ontwikkeling die verkeer kan aantrekken alleen doorgang kan vinden als de verkeersaantrekkende werking niet onevenredig toeneemt. Dat betekent dat de hoeveelheid verkeer die een ontwikkeling aantrekt niet significant meer mag bedragen dan de hoeveelheid verkeer die wordt gegenereerd zonder de ontwikkeling. Het verkeer mag dus ten gevolge van een ontwikkeling niet wezenlijk toenemen. Zo wordt voorkomen dat de verkeersintensiteit op de wegen in het buitengebied te hoog wordt en er problemen gaan ontstaan met de verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid. De parkeerbehoefte die een ontwikkeling met zich meebrengt moet op eigen terrein worden opgevangen. Deze behoefte mag niet worden afgewenteld op de openbare ruimte. Daarom is aan ontwikkelingen de voorwaarde gekoppeld dat op eigen terrein (binnen het bouwvlak) moet worden voorzien in voldoende parkeervoorzieningen. Hiermee wordt voorkomen dat langs wegen in het buitengebied rijen geparkeerde auto's ontstaan, die de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied en de verkeersveiligheid negatief beïnvloeden.

Kwaliteitsverbetering van het landschap

Het principe van kwaliteitsverbetering van het landschap gaat ervan uit dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen gepaard gaan met een kwaliteitsverbetering van het landschap om daarmee het verlies aan omgevingskwaliteiten te beperken. De initiatiefnemer van een ruimtelijke ontwikkeling dient te zorgen voor deze kwaliteitsverbetering. Zo dragen nieuwe ontwikkelingen bij aan de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied. Concreet betekent dit dat passende functies zich kunnen ontwikkelen als er

ook een prestatie voor het landschap tegenover staat. Daardoor wordt aantasting van de basiskwaliteit (water en bodem) en verlies aan natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden voorkomen.

Onder een kwaliteitsverbetering worden alle maatregelen begrepen die zijn gericht op een fysieke verbetering van structuren of waarden op het vlak van natuur, water, landschap of cultuurhistorie. Ook verbeteringen van de extensieve recreatieve mogelijkheden van die omgeving behoren hiertoe. Bij kwaliteitsverbetering van het landschap kan worden gedacht aan concrete tegenprestaties gericht op de verbetering van de volgende landschapsaspecten: bodem en water, natuur- en landschapselementen, cultuurhistorische elementen, recreatieve toegankelijkheid van het landschap, sloop en ontstening. Investerings in het landschap kunnen de ontwikkeling van nieuwe structuren of elementen betreffen of het herstel van bestaande structuren en elementen. Ook kan een koppeling worden gelegd met de realisatie van de ecologische hoofdstructuur en ecologische verbindingzones.

In het voorliggende bestemmingsplan worden alleen nieuwe ontwikkelingen middels afwijkingen en planwijzigingen mogelijk gemaakt. Nieuwe ontwikkelingen waarbij sprake is van uitbreiding van het ruimtebeslag of van veel extra bebouwing en die een duidelijke impact kunnen hebben op het landschap, zijn alleen mogelijk als deze gepaard gaan met een kwaliteitsverbetering van het landschap. Het gaat dan met name om vergrotingen van agrarische bouwvlakken en functiewijzigingen van vrijkomende agrarische locaties. Om de kwaliteitsverbetering van het landschap te waarborgen is aan de afwijkingen en wijzigingen die deze ontwikkelingen mogelijk maken de voorwaarde verbonden dat de ontwikkeling gepaard moet gaan met een kwaliteitsverbetering van het landschap. Bij de begripsomschrijvingen die onderdeel uitmaken van de planregels is hiertoe ook het begrip 'kwaliteitsverbetering van het landschap' opgenomen: een fysieke verbetering van de aanwezige of potentiële kwaliteiten van bodem, water, natuur, landschap of cultuurhistorie of van de extensieve recreatieve mogelijkheden van het gebied of de omgeving. Door de voorwaarde die is verbonden aan de afwijkingen en planwijzigingen en de begripsbepaling is zeker gesteld dat de ruimtelijke ontwikkeling gepaard moet gaan met een kwaliteitsverbetering van het landschap. Dit overigens naast het feit dat er sprake moet zijn van een zorgvuldige landschappelijke inpassing van de ontwikkeling, waarvoor ook een voorwaarde is opgenomen.

De wijze waarop de kwaliteitsverbetering van het landschap vorm wordt gegeven bij een afwijking of planwijziging is een kwestie van situatiespecifiek maatwerk. Dit zal iedere keer opnieuw ingevuld en uitgewerkt moeten worden en in het wijzigingsplan of het afwijkingsbesluit vastgelegd moeten worden. Er zijn vele manieren om de kwaliteitsverbetering vorm te geven. De kwaliteitsverbetering kan bijvoorbeeld bestaan uit:

- het toevoegen, versterken of herstellen van landschapselementen die een bijdrage leveren aan de versterking van de landschapsstructuur;
- activiteiten die gericht zijn op het behoud of herstel van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing of terreinen;
- het leveren van een fysieke bijdrage aan de realisering van de ecologische hoofdstructuur en ecologische verbindingzones;

- het slopen van bebouwing en het wegnemen van verharding.

Bij de vormgeving van de kwaliteitsverbetering van het landschap kan aangesloten worden op de (kernkwaliteiten) van het landschapstype ter plaatse. Het beleid in het bestemmingsplan is immers gericht op het behoud, herstel en ontwikkeling van deze landschapstypen. Een kwaliteitsverbetering van het landschap kan dan een versterking van de kernkwaliteiten en het landschapstype inhouden. Ook kan aansluiting worden gezocht bij het gemeentelijke Landschapsbeleidsplan.

In het kader van de verbetering van de kwaliteit van het landschap verdient de wijzigingsmogelijkheid voor woningsplitsing van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing speciale aandacht. Aan deze wijziging is namelijk niet letterlijk de voorwaarde gekoppeld dat deze ontwikkeling gepaard dient te gaan met een kwaliteitsverbetering van het landschap. Hier is deze voorwaarde vertaald naar een specifiekere voorwaarde die aangeeft op welke wijze de kwaliteitsverbetering vorm moet krijgen. Voor de woningsplitsing van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing betekent dit dat splitsing uitsluitend mag plaatsvinden als de splitsing mede gericht is op het behoud en herstel van deze bebouwing. Hier wordt dus invulling gegeven aan de kwaliteitsverbetering door te investeren in cultuurhistorie.

Tot slot dient op deze plaats vermeld te worden dat in de Regio West-Brabant het 'Afsprakenkader Kwaliteitsverbetering van het landschap in de regio West-Brabant' is opgesteld. Op 26 juni 2013 hebben 16 gemeenten, waaronder Werkendam, ingestemd met deze notitie. Ook de provincie Noord-Brabant heeft ingestemd met de notitie. Het afsprakenkader is op 18 december 2014 aangepast naar aanleiding van een evaluatie. Het afsprakenkader geeft aan hoe de gemeenten in West-Brabant toepassing geven aan de kwaliteitsverbetering van het landschap. Hiertoe zijn in de notitie ruimtelijke ontwikkelingen ingedeeld in categorieën, waaraan de benodigde mate van kwaliteitsverbetering gekoppeld is. Ook is in de notitie een methode opgenomen om de minimale omvang van de kwaliteitsverbetering te bepalen. De notitie dient daarmee als leidraad voor de realisatie van de kwaliteitsverbetering van het landschap in de Regio West-Brabant en de gemeente Werkendam, maar biedt wel ruimte voor lokaal maatwerk. Dit betekent dat ook de uitwerking van de kwaliteitsverbetering die benodigd is bij de toepassing van afwijkingen en wijzigingsbevoegdheden die in dit bestemmingsplan zijn opgenomen aan de hand van het afsprakenkader zal gebeuren. Hiertoe wordt bij de betreffende afwijkingen en wijzigingsbevoegdheden verwezen naar het afsprakenkader.

4.6 Agrarische bedrijven

In dit bestemmingsplan wordt onder een agrarisch bedrijf verstaan: een bedrijf dat is gericht op het voortbrengen van producten door middel van het telen van gewassen en/of het houden van dieren.

Agrarische bouwvlakken

Op de verbeelding zijn voor alle agrarische bedrijven bouwvlakken (bouwblok) opgenomen. Het bouwen ten behoeve van het agrarisch bedrijf is toegestaan binnen de op aangegeven bouwvlakken. Alle bebouwing en verharding,

inclusief mest- en sleufsilos, opslag van kuilvoer en erfverharding, dient binnen het bouwvlak te worden gesitueerd. Wel is met een afwijking de realisatie van voorzieningen voor de opslag van ruwvoer buiten het bouwvlak mogelijk, zoals sleufsilos en (kuil)voerplaten, tot een oppervlakte van maximaal 0,5 ha, indien het bedrijf vanwege de bedrijfsvoering in overwegende mate is aangewezen op de opslag van ruwvoer. Het doel van de toekenning van bouwvlakken is tweeledig:

1. Te bereiken dat bebouwing zoveel mogelijk geconcentreerd wordt in het buitengebied, dat dus niet her en der verspreid nieuwe bedrijfsgebouwen ontstaan;
2. Te voorkomen dat er onnodig veel bebouwing staat. De hoeveelheid bebouwing wordt op deze wijze immers aan een maximum gekoppeld. Daarmee wordt gestimuleerd dat bij nieuwbouw de oude gebouwen worden gesloopt.

In het buitengebied mogen buiten de bouwvlakken geen nieuwe solitaire opstallen c.q. schuilhutten voor vee worden opgericht. Dit om verrommeling van het landschap te voorkomen.

De situering en omvang van de bouwvlakken is overgenomen uit het vigerende bestemmingsplan Buitengebied uit 2007. Dit is goed mogelijk omdat dit bestemmingsplan nog actueel is. Verder zijn verleende vrijstellingen, ontheffingen en vergunningen voor bebouwing buiten het vigerende bouwvlak verwerkt in de ligging van het bouwvlak. Deze verkregen toestemmingen zijn immers bepalend voor de bestaande rechten. In het bestemmingsplan uit 2007 is voor alle agrarische bedrijven een 'bouwvlak op maat' opgenomen. Dit omdat de behoefte aan bouwmogelijkheden per agrarisch bedrijf en per bedrijfstype sterk kan verschillen. Destijds is ten behoeve van deze 'bouwvlak toekenning op maat' een schriftelijke inventarisatie (enquête) gehouden onder alle agrarische bedrijven in het buitengebied. Bij de toekenning van de bouwvlakken hebben de volgende aspecten een rol gespeeld:

- de aard van het bedrijf (bedrijfstype);
- de economische bedrijfsgrootte;
- het aantal aanwezige bedrijfswoningen;
- concrete uitbreidingsplannen;
- reeds aanwezige bebouwing, silos, kuilvoer en verhardingen;
- de ligging van het bedrijf in het plangebied (de aanwezige waarden).

De exploitatie van een agrarisch bedrijf dient bedrijfsmatig te zijn en duidelijk verder te gaan dan hobbymatige activiteiten. Van bedrijfsmatige exploitatie kan worden gesproken als daar een deelinkomen aan kan worden ontleend. Hobbyboeren hebben een woonbestemming gekregen.

Grondgebonden en niet-grondgebonden bedrijven

In het bestemmingsplan wordt onderscheid gemaakt tussen grondgebonden en niet-grondgebonden bedrijven, omdat de ruimtelijke impact 'in het veld' duidelijk verschillend is. Onder een grondgebonden bedrijf wordt verstaan:

- agrarische bedrijven waarvan de productie geheel of overwegend niet plaatsvindt in gebouwen;
- agrarische bedrijven waarvan de productie grotendeels afhankelijk is van het voortbrengend vermogen van de grond.

Hiertoe behoren onder meer de volgende bedrijfstakken: melk- en zoogkoeien, akkerbouw, fruitteelt, vollegrondstuinbouw en boomteeltbedrijven.

Onder een niet-grondgebonden bedrijf wordt verstaan:

- agrarische bedrijven waarvan de productie geheel of overwegend plaatsvindt in gebouwen;
- agrarische bedrijven waarvan de productie grotendeels onafhankelijk is van het voortbrengingsvermogen van de grond.

Niet-grondgebonden agrarische bedrijven betreffen intensieve veehouderijen (zoals kalvermesterijen, fok- en mestvarkenshouderijen, pluimveehouderijen en geitenhouderijen), glastuinbouwbedrijven en overige niet-grondgebonden agrarische bedrijven (zoals een champignonkwekerij of witlofkwekerij). De niet-grondgebonden bedrijven zijn specifiek op de verbeelding aangeduid. Onderstaand wordt kort op deze drie bedrijfstypen ingegaan.

1. Intensieve veehouderijen

In het plangebied zijn enkele intensieve veehouderijen aanwezig. Deze zijn specifiek op de verbeelding aangeduid. Net als bij alle andere agrarische bedrijven zijn voor intensieve veehouderijen de vigerende bouwvlakken overgenomen. Het beleid is erop gericht om geen nieuwe intensieve veehouderijen in het buitengebied toe te staan. Omschakeling naar een intensieve veehouderij wordt daarom door het bestemmingsplan niet mogelijk gemaakt.

2. Glastuinbouwbedrijven

Aan de Kooikamp is een kleine concentratie glastuinbouwbedrijven gelegen. Deze concentratie valt echter buiten het plangebied. In het plangebied komen ook geen solitair gelegen glastuinbouwbedrijven voor. Een belangrijke doelstelling van het provinciaal ruimtelijk beleid is het concentreren van glastuinbouwbedrijven. Hiervoor worden vestigingsgebieden en mogelijke doorgroeigebieden onderscheiden in de Verordening Ruimte. In het plangebied komen dergelijke gebieden niet voor. Omschakeling naar een glastuinbouwbedrijf wordt daarom door het bestemmingsplan niet mogelijk gemaakt.

Het genoemde gebied de Kooikamp dat zoals gezegd buiten het plangebied is gesitueerd, is aangewezen als mogelijk doorgroeigebied. In een mogelijk doorgroeigebied is een zekere concentratie van glastuinbouwbedrijven aanwezig, maar deze gebieden zijn om diverse redenen niet geschikt om uit te groeien naar een vestigingsgebied. In een mogelijk doorgroeigebied is op grond van de Verordening uitbreiding van bestaande glastuinbouwbedrijven mogelijk. Hiertoe is voor het doorgroeigebied aan de Kooikamp een apart bestemmingsplan opgesteld. Om deze reden is dit gebied buiten het plangebied van het bestemmingsplan Buitengebied gelaten.

3. Overige niet-grondgebonden agrarische bedrijven

In het plangebied zijn geen overige niet-grondgebonden bedrijven aanwezig.

Veehouderijen

Brabant streeft naar een zorgvuldige veehouderij in 2020. Om de transitie naar zorgvuldige veehouderij in gang te zetten, heeft de provincie regels opgenomen in de Verordening Ruimte. De denklijn 'Ontwikkelruimte moet je

verdienen en is niet onbegrensd' is hiervoor de basis. Er is daarbij bepaald dat er alleen nog ontwikkelruimte wordt geboden aan veehouderijen, als daarmee de ontwikkeling naar een zorgvuldige veehouderij in gang wordt gezet. De basis voor die systematiek is in de Verordening gelegd door de huidige omvang van alle veehouderijen vast te leggen, zowel qua omvang van het bouwperceel als omvang van de bebouwing. Dit geldt voor alle veehouderijen. Voor alle veehouderijbedrijven geldt dus een zelfde regime, ongeacht of het intensieve of grondgebonden veehouderijen zijn.

De denklijn 'Ontwikkelruimte moet je verdienen en is niet onbegrensd' behelst drie principes of sporen:

- ontwikkelruimte is alleen mogelijk als dit op bedrijfsniveau bijdraagt aan een verdere verduurzaming door het treffen van (bovenwettelijke) maatregelen;
- de som van het effect van alle bedrijven in een gebied mag de draagkracht van een gebied niet te boven gaan;
- door het bieden van een economisch perspectief aan de landbouw en agrofood door meer toegevoegde waarde van het product, transparantie en nieuwe verdienmodellen.

Om ontwikkelruimte te verdienen moet er sprake zijn van (een ontwikkeling naar) een zorgvuldige veehouderij. Dit doet een ondernemer door maatregelen te treffen voor zijn veehouderij die deze ontwikkeling ondersteunen. De maatregelen die bijdragen aan de ontwikkeling naar een zorgvuldige veehouderij zijn vastgelegd in de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij (BZV). De BZV stuurt, stimuleert en objectiveert de ontwikkeling naar zorgvuldige veehouderij. Het idee daarbij is dat een ondernemer punten verdient door maatregelen te treffen die de inpasbaarheid van het bedrijf in de omgeving verbeteren. De ondernemer heeft daarbij keuzevrijheid in welke maatregelen het beste passen bij zijn bedrijfsvoering of de wensen van de omgeving. Door de eisen periodiek aan te passen aan de meest moderne inzichten en mogelijkheden, wordt de transitie ondersteund.

Voor het verkrijgen van ontwikkelruimte is het verder relevant of de locatie waar de veehouderij gelegen is in een zone die in de Verordening is aangeduid als 'Beperkingen veehouderij'. Als een veehouderij binnen deze aanduiding ligt gelden op grond van de Verordening namelijk aparte regels. Hoofregel binnen deze aanduiding is dat veehouderijen geen ontwikkelingsruimte hebben: het zogenaamde 'slot op de muur'. De beperkingen gelden niet als er sprake is van een grondgebonden veehouderij.

Op grond van de Verordening gelden voor bestaande veehouderijen dat een toename van de bestaande oppervlakte aan gebouwen alleen is toegestaan indien:

1. maatregelen worden getroffen en in stand gehouden die invulling geven aan een zorgvuldige veehouderij;
2. de ontwikkeling vanuit een goede leefomgeving, waaronder milieuaspecten en volksgezondheid, inpasbaar is in de omgeving;
3. aangetoond is dat de kans op cumulatieve geurhinder (achtergrondbelasting) op geurgevoelige objecten, in de bebouwde kom niet hoger is dan 12 % en in het buitengebied niet hoger is dan 20 %,.

tenzij er -indien blijkt dat de achtergrondbelasting hoger is dan voornoemde percentages- maatregelen worden getroffen door de veehouderij die tot een daling leiden van de achtergrondbelasting, welke ten minste de eigen bijdrage aan de overschrijding van de achtergrondbelasting compenseert;

4. is aangetoond dat de achtergrondconcentratie, vermeerderd met de bijdrage van het initiatief, een jaargemiddelde fijnstofconcentratie (PM10) op gevoelige objecten veroorzaakt van maximaal 31,2 µg/m³;
5. een zorgvuldige dialoog is gevoerd, gericht op het betrekken van de belangen van de omgeving in de planontwikkeling.

In afwijking hiervan kan op grond van de Verordening een toename van de bestaande oppervlakte gebouwen worden toegestaan indien geborgd is dat de gebouwen alleen gebruikt mogen worden voor een ter plaatse toegelaten nevenfunctie.

De bepaling dat er een zorgvuldige dialoog is gevoerd, heeft de provincie opgenomen omdat ondernemers en hun omgeving beide een belang hebben voor het onderhouden van een goede relatie. Deze dialoog is er specifiek op gericht om in een vroegtijdig stadium (nog voordat het concrete plan vastligt) kennis te nemen van eventuele bezwaren, wensen en belangen van omwonenden zodat die bij de uitwerking kunnen worden betrokken. Dit kan bijvoorbeeld door samen met de omgeving te bespreken hoe vanuit ieders perspectief een goede invulling geven wordt aan de BZV. De omgeving is daarbij geen vastomlijnd begrip. Dit is sterk afhankelijk van de gewenste ontwikkeling en de effecten die daarmee gepaard gaan op de omgeving. Het is overigens niet zo dat partijen het altijd met elkaar eens moeten worden; het gaat er om dat inzicht bestaat in de wensen van de omgeving in relatie tot de mogelijkheden die de ondernemer heeft. De gemeente beslist of de dialoog op een (voldoende) zorgvuldige wijze is gevoerd.

De bepaling voor de geurnormen is opgenomen om ervoor te zorgen dat er op gebiedsniveau, geen nieuwe overbelastingen voor geurhinder ontstaan en om bij te dragen aan een afname van de belasting waar deze cumulatief te hoog is. Indien er voor een diercategorie in de Regeling geuremissie en veehouderij en volgens de laatste milieutechnische inzichten geen geschikte geuremissiefactor beschikbaar is, wordt die diercategorie in de berekening van de geurbelasting buiten beschouwing gelaten.

Ook met de regels die door de provincie zijn opgenomen voor fijn stof wordt beoogd om op gebiedsniveau verdere overschrijdingen van de wettelijke norm tegen te gaan. Het wordt steeds duidelijker dat stof uit de veehouderij ook drager kan zijn van ziektekiemen en drager is van zogenaamde endotoxinen welke zich via de lucht verspreiden. Een belangrijke doelstelling van de provincie bij de transitie naar zorgvuldige veehouderij is om volksgezondheidsaspecten in zijn volle omvang te betrekken bij het bieden van ontwikkelruimte aan veehouderijen.

Deze regeling is in het voorliggende bestemmingsplan vertaald. Hiertoe zijn alle bestaande grondgebonden en intensieve veehouderijen op de verbeelding aangeduid. In de bouwregels is opgenomen dat een bij een intensieve of

grondgebonden veehouderij een toename van de bestaande oppervlakte aan bedrijfsgebouwen ten behoeve van de uitoefening van de veehouderij niet is toegestaan. Dit betekent dat bebouwing die niet dient ten behoeve van de uitoefening van een veehouderij, zoals een bedrijfswoning of loodsen ten behoeve van een akkerbouwtak van het bedrijf, wel gerealiseerd kunnen worden. Ook kunnen bouwwerken, geen gebouwen zijnde ten behoeve van de veehouderij, zoals sleufsilos, gerealiseerd worden.

Om een toename van de bestaande oppervlakte aan bedrijfsgebouwen voor een veehouderij mogelijk te maken is een afwijkingsregeling via de verlening van een omgevingsvergunning in het bestemmingsplan opgenomen. Als voorwaarden hiervoor gelden de bovenstaande voorwaarden 1 t/m 5 uit de provinciale Verordening. Of voldoende maatregelen worden getroffen die invulling geven aan een zorgvuldige veehouderij, zal worden bepaald aan de hand van de BZV en Nadere regels BZV. De BZV is hiervoor dus het geëigende instrument. In de regels wordt verwezen naar de BZV en Nadere regels en is het begrip zorgvuldige veehouderij opgenomen conform de Verordening: veehouderij die door het treffen van maatregelen, onder andere gericht op landschap, het verder sluiten van kringlopen op lokaal niveau, emissiebeperking en gezondheid voor mens en dier, ruimtelijk en maatschappelijk optimaal is ingepast in zijn omgeving.

Om de grondgebondenheid van bedrijven binnen het gebied 'beperkingen veehouderij' uit de Verordening te waarborgen is op de verbeelding van het bestemmingsplan conform de Verordening een aanduiding 'beperkingen veehouderij' opgenomen. Ter plaatse van die aanduiding is uitbreiding van veehouderijen alleen mogelijk indien met behulp van de BZV en Nadere regels zoals op basis van de Verordening Ruimte 2014 zijn vastgesteld is aangetoond dat het bedrijf in voldoende mate grondgebonden is. Overigens is de aanduiding 'beperkingen veehouderij' alleen opgenomen binnen de bestemmingen waar deze betekenis heeft. Dit betekent dat deze aanduiding alleen ligt over de agrarische bestemmingen en de bestemming 'Bedrijf'. Deze aanduiding ligt dus niet over de bestemmingen waar veehouderijen sowieso niet kunnen uitbreiden, zoals 'Bos', 'Natuur', 'Water', 'Verkeer', etc. In de bestemming 'Bedrijf' zijn enkele bedrijven gelegen die een grondgebonden veehouderij als neventak hebben. Deze zijn voorzien van de aanduiding 'grondgebonden veehouderij'. De aanduiding 'beperkingen veehouderij' is daarom ook opgenomen binnen de bestemming 'Bedrijf'. Verder kan worden aangetekend dat in het buitengebied van Werkendam geen intensieve veehouderijen ter plaatse van de aanduiding 'beperkingen veehouderij' zijn gelegen en omschakeling naar intensieve veehouderijen en vergroting van bouwvlakken van intensieve veehouderijen niet mogelijk wordt gemaakt, dus ook niet ter plaatse van de aanduiding 'beperkingen veehouderij'.

Conform de Verordening is in de gebruiksregels van het bestemmingsplan opgenomen dat binnen gebouwen ten hoogste één bouwlaag gebruikt mag worden voor het houden van dieren, met uitzondering van volière en scharrelstallen voor legkippen waar ten hoogste twee bouwlagen gebruikt mogen worden voor het houden van dieren. Hiermee wordt beoogd om etagestallen te voorkomen.

Voorts is in de gebruiksregels een verbod opgenomen om bestaande gebouwen, die eerder niet voor de uitoefening van een veehouderij in gebruik waren, in gebruik te nemen voor de veehouderij. Het gaat bijvoorbeeld om bebouwing die eerder voor een nevenfunctie gebruikt werd, bijvoorbeeld een akkerbouwtak van een bedrijf of een recreatieve functie. Hiermee wordt geborgd dat deze gebouwen alleen gebruikt mogen worden ten behoeve van een ter plaatse toegelaten nevenfunctie. Van dit verbod kan worden afgeweken met een omgevingsvergunning. Hiervoor gelden dezelfde voorwaarden als voor de afwijking om een toename van de oppervlakte aan bedrijfsgebouwen toe te staan. Korthedshalve wordt daarom verwezen naar deze voorwaarden die boven beschreven zijn.

Paardenfokkerijen en paardenhouderijen

Activiteiten gericht op het houden, stallen, trainen en fokken van paarden en het aanbieden van paardrijlessen zijn een trend en ontwikkelen zich ook in het buitengebied in snel tempo. Duidelijk is geworden dat er een zeer grote diversiteit aan activiteiten is. In dit plan wordt een onderscheid gemaakt in productiegerichte en gebruiksgericte paardenhouderijen.

Productiegerichte paardenhouderijen zijn paardenfokkerijen. Hier ligt de nadruk op het fokken, het produceren van paarden. Paardenfokkerijen worden in dit plan daarom beschouwd als grondgebonden agrarische bedrijven en worden niet aangemerkt als een veehouderij. Paardenfokkerijen kunnen zich alleen vestigen op een agrarisch bouwvlak, waar thans een veehouderij aanwezig is, oftewel op een bouwvlak met de aanduiding 'grondgebonden veehouderij' of 'intensieve veehouderij', of een bouwvlak waar een paardenhouderij (zie onder) aanwezig is, een bouwvlak dat voorzien is van de aanduiding 'paardenhouderij'. Vanwege de ruimtelijke en milieuhygiënische effecten die dergelijke bedrijven hebben is de uitoefening van dit soort bedrijven namelijk alleen wenselijk op percelen waar al bedrijfsmatig dieren worden gehouden.

Gebruiksgericte paardenhouderijen zijn bedrijven die gericht zijn op het africhten/trainen van paarden, het stallen van paarden, waaronder pensionstalling, en het geven van instructie aan derden. Deze bedrijven zijn dus niet (primair) op productie gericht. Daarnaast hebben dergelijke bedrijven, gelet op de mogelijke verkeersaantrekkende werking en de vrij grote bedrijfsgebouwen (rijhallen) een eigen ruimtelijke uitstraling. Om deze redenen zijn paardenhouderijen specifiek aangeduid op de verbeelding met de aanduiding 'paardenhouderij'. Onder paardenhouderijen worden geen maneges begrepen. Deze zijn opgenomen onder de bestemming recreatie met de aanduiding 'manege'. Maneges zijn bedrijven die uitsluitend gericht zijn op het bieden van paardrijdmogelijkheden en het geven van instructie aan derden met gebruik van paarden in eigendom van het bedrijf of aan derden met eigen paarden en het bieden van huisvesting aan die paarden. De meeste maneges beschikken over een horecavoorziening in de vorm van een kantine, voor het verstrekken van dranken en etenswaren aan bezoekers van de manege. Doorgaans worden op maneges ook eens in de zoveel tijd wedstrijden of evenementen georganiseerd, zoals concoursen. De toestroom van bezoekers en paarden is op zulke dagen intensiever.

Verandering van vorm en/of grootte van agrarische bouwvlakken

Wanneer binnen de planperiode blijkt dat de vorm en/of omvang van het agrarisch bouwvlak niet meer voldoet voor de agrarische bedrijfsvoering, kan gebruik worden gemaakt van een wijzigingsbevoegdheid voor vormverandering en/of vergroting van het bouwvlak. De aanleiding voor vergroting/vormverandering kan gelegen zijn in een aantal redenen, zoals:

- als gevolg van heel specifieke ontwikkelingen – die vooraf niet waren voorzien - is een kleine correctie van de vorm en/of grootte van het bouwvlak nodig;
- omdat het bedrijf omschakelt naar een andere bedrijfstak zijn er substantieel meer (en/of andersoortige) bedrijfsgebouwen nodig;
- het bedrijf groeit sterker dan verwacht.

Vormaanpassing van het bouwvlak via planwijziging is voor alle typen bedrijven mogelijk. Een belangrijk uitgangspunt bij vormverandering is dat de oppervlakte van het agrarisch bouwvlak gelijk blijft.

Vergroting van het bouwvlak via planwijziging is alleen mogelijk voor grondgebonden agrarische bedrijven. Dit betekent dat vergroting van het bouwvlak voor intensieve veehouderijen niet mogelijk is via deze wijzigingsbevoegdheid. Een vergroting van bouwvlakken van dergelijke bedrijven via een wijzigingsbevoegdheid wordt niet wenselijk geacht omdat (grote) intensieve veehouderijen gezien het karakter van het buitengebied van Werkendam met overwegend grondgebonden agrarische bedrijven niet passend zijn in het gebied. Daarnaast is een wijzigingsbevoegdheid voor vergroting niet wenselijk, gezien de ligging van deze bedrijven, merendeels op korte afstand van woonbebouwing van een kern. Uitbreiding zou daarom maatwerk vergen, met name ook in milieuhygiënisch oogpunt, waarvoor een wijzigingsbevoegdheid niet geschikt is. Indien de gemeente het in de toekomst toch wenselijk acht om een vergroting van een bouwvlak van een dergelijk bedrijf te realiseren, dan kan dat gebeuren via een partiële herziening.

De oppervlakte van het bouwvlak voor grondgebonden bedrijven mag door planwijziging tot maximaal 1,5 ha worden vergroot. Dit om de zekerheid te kunnen bieden dat alle bebouwing en verharding binnen het bouwperceel kan worden gesitueerd. De schaalvergroting binnen de in de landbouw vereist grotere bedrijven; in samenhang hiermee dient voldoende ruimte te worden geboden voor agrarische bedrijfsgebouwen binnen het bouwvlak.

Bij vormaanpassing en vergroting van bouwvlakken moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Zo moeten deze noodzakelijk zijn voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering en mag het woon- en leefklimaat in de directe omgeving daardoor niet onevenredig worden aangetast. Ook vindt toetsing plaats aan de ter plaatse aanwezige waarden (landschaps- en natuurwaarden). Deze mogen niet worden aangetast. Voor een vergroting van het agrarisch bouwvlak dient sprake te zijn van een volwaardig agrarisch bedrijf. De Adviescommissie Agrarische Bouwaanvragen dient hieromtrent dan te adviseren. Voorts dient bij een vergroting sprake te zijn van een kwaliteitsverbetering van het landschap (zie paragraaf 4.5) en dient bij een vergroting die plaatsvindt in de bestemming Agrarisch met waarden (Groenblauwe Mantel) een positieve bijdrage te worden geleverd aan de

instandhouding en ontwikkeling van de landschappelijke en natuurlijke waarden. Beide laatste voorwaarden komen voort uit de Verordening Ruimte. Voor de vergroting van een bouwvlak voor een grondgebonden veehouderij gelden vanwege de zorgvuldige veehouderij ook nadere voorwaarden die volgen uit de Verordening. Allereerst gelden de voorwaarden die ook gelden voor de afwijking die een toename van de oppervlakte bedrijfsgebouwen mogelijk maakt. Deze zijn boven beschreven onder het kopje 'veehouderijen'. Hier wordt korthedshalve naar verwezen. Daarnaast geldt als aanvullende voorwaarde dat de landschappelijke inpassing tenminste 10% van de omvang van het bouwvlak moet omvatten. Deze kan zowel binnen als buiten het bouwvlak worden gerealiseerd. Er dient aangetoond en geborgd te zijn dat sprake is van een zorgvuldige veehouderij. Dit kan bijvoorbeeld door dit in de regels van het wijzigingsplan vast te leggen en eventueel aan te duiden op de verbeelding van het wijzigingsplan (voor het deel dat de uitbreiding betreft).

Nieuwvestiging

Nieuwvestiging, zijnde het creëren van een nieuw agrarisch bouwvlak, van agrarische bedrijven, wordt door het bestemmingsplan niet mogelijk gemaakt. De verwachting is namelijk dat in de komende jaren veel agrarische bedrijven worden beëindigd. Er komen zo agrarische bedrijfslocaties vrij die in principe opnieuw gebruikt kunnen worden. Mocht er een concreet initiatief aan de orde zijn, waarbij geen gebruik kan worden gemaakt van een vrijkomend agrarisch bouwvlak, dan zal op dat moment worden bekeken of met een partiële herziening medewerking kan worden verleend.

Omschakeling en hervestiging

Binnen een agrarisch bouwvlak is in het gehele plangebied de omschakeling naar een grondgebonden agrarisch bedrijf, niet zijnde een veehouderij, toegestaan. Bestaande niet-grondgebonden bedrijven kunnen dus bij recht omschakelen naar een grondgebonden agrarisch bedrijf, mits dit geen veehouderij betreft. Omschakeling naar een paardenfokkerij is alleen mogelijk op locaties waar thans een veehouderij of paardenhouderij is gevestigd. Intensieve veehouderijen kunnen bij recht ook omschakelen naar een grondgebonden veehouderij. In het bestemmingsplan is geen mogelijkheid opgenomen om te kunnen schakelen naar een grondgebonden veehouderij. De reden hiervoor is dat dergelijke omschakelingen in het verleden nauwelijks zijn voorgekomen en, mede gezien de landbouwstructuur in Werkendam, ook in de toekomst niet tot nauwelijks worden verwacht. Mocht zich toch een initiatief aandienen, dan is een separate planologische procedure hiervoor het aangewezen instrument.

Omschakeling naar een niet-grondgebonden agrarisch bedrijf, zoals intensieve veehouderij of glastuinbouwbedrijf, is niet toegestaan. Daarmee is hervestiging van dergelijke bedrijven (op locaties waar nu niet een dergelijk bedrijf aanwezig is) ook uitgesloten. De komst van meer niet-grondgebonden bedrijven wordt door de gemeente namelijk in beginsel niet wenselijk geacht. De omschakeling naar een paardenhouderij is onder voorwaarden wel via planwijziging mogelijk in de bestemming Agrarisch in het gebied dat is aangewezen als gemengde plattelandseconomie. Deze bedrijven worden gezien hun karakter passend geacht bij een gemengde plattelandseconomie.

Teeltondersteunende voorzieningen

Teeltondersteunende voorzieningen (TOV) zijn voorzieningen in, op of boven de grond die door agrarische bedrijven met plantaardige teelten worden gebruikt om de productie onder meer gecontroleerde omstandigheden te laten plaatsvinden. Zo kunnen met deze voorzieningen weersinvloeden worden gematigd, ziekten en plagen worden beperkt, de arbeidsomstandigheden worden bevorderd en de inzet van gewasbeschermingsmiddelen en de productiekwaliteit worden verbeterd. Voorbeelden zijn: aardbeienteelttafels, afdekfolies, antiworteldoek, boomteelthekken, hagelnetten, insectengaas, plastic tunnels, ondersteunende kassen, schaduwhallen en vraatnetten. Het gebruik van deze voorzieningen is aan regels gebonden omdat de ze op diverse wijzen van invloed zijn op bijvoorbeeld de waterhuishouding, het landschapsbeeld en de natuur. De provincie Noord-Brabant heeft in de Beleidsnota teeltondersteunende voorzieningen (TOV) 2007 beleid geformuleerd. Dit beleid is in de Verordening Ruimte overgenomen. In dit bestemmingsplan wordt het provinciaal beleid aangaande TOV gevolgd.

Teeltondersteunende voorzieningen kunnen worden ingedeeld in permanente, tijdelijke en overige voorzieningen. Permanente en tijdelijke voorzieningen kunnen daarnaast nog worden verdeeld in lage en hoge voorzieningen. De onderstaande tabel geeft een overzicht.

hoge, teeltondersteunende voorzieningen (> 1,5 m)		lage, teeltondersteunende voorzieningen (< 1,5 m)		overige TOV
permanent	tijdelijk	permanent	tijdelijk	
<ul style="list-style-type: none"> teeltondersteunende kassen (waaronder mede begrepen schuurkassen en permanente tunnel- of boogkassen hoger dan 1,5 meter) bakken op stellingen (met regenkapen) 	<ul style="list-style-type: none"> hagelnetten schaduwhallen wandelkappen 	<ul style="list-style-type: none"> containervelden 	<ul style="list-style-type: none"> afdekfolies en acryldoek lage tunnels insectengaas 	<ul style="list-style-type: none"> vraatnetten boomteelthekken stellages voor regenkapen

Tabel 4.3 Indeling teeltondersteunende voorzieningen (TOV)

- Een *tunnelkas* (kweekkas of kweektunnel) is een halfronde constructie van lichtdoorlatend materiaal (geen glas), die wordt gebruikt voor het voortrekken, opkweken of veredelen van gewassen. Een *gaaskas* is gemaakt van gaasdoek, een *rolkas* is verrijdbaar vanuit een vaste basis.
- In de aardbeienteelt worden om arbeidstechnische redenen en ook om aantasting van de vrucht te voorkomen, *bakken in stellingen* gehangen, meestal op ooghoogte. De bakken kunnen zijn voorzien van *regenkapen*. Na de oogst worden de bakken (en regenkapen) verwijderd, de stellingen blijven doorgaans staan.
- *Hagelnetten* bestaan uit netten die gewassen beschermen tegen hagelschade.
- Een *schaduwhal* is een overkapping / beschutting, die in de boomteelt wordt gebruikt om schade door de zon tegen te gaan en gewassen te harden.

- Bij de aardbeien-, bloemen- en boomteelt wordt gebruikgemaakt van menstoegankelijke *wandelkappen*. In verband met teelt- en oogsthandelingen hebben deze kappen een hoogte van minimaal 2 à 2,5 m.
- *Containerteelt* is de teelt in bakken/potjes op een geheel verharde (betonnen) ondergrond of op anti-worteldoek.
- *Afdekfolies* bestaan uit materiaal (bijvoorbeeld gaas, plastic) dat het gewas afdekt. Hierdoor wordt schade door insecten en wind- en vorstschade voorkomen. Tevens kan zo de oogst worden vervroegd. Bij toepassing van *acryldoek* is in tegenstelling tot andere afdekfolies nog luchtuitwisseling mogelijk en kan nog regenwater doordringen.
- *Lage tunnels* bestaan uit halfronde bogen tot circa 50 cm hoogte, waarover plastic of gaasdoek wordt gespannen. Van deze lage, tijdelijke tunnels wordt vooral in de boom- en aardbeienteelt gebruikgemaakt.
- *Insectengaas* wordt bij kwekerijen aangebracht om aantasting door luizen te voorkomen.

Permanente voorzieningen

Permanente voorzieningen zijn teeltondersteunende voorzieningen die voor onbepaalde tijd gebruikt worden. Vanwege de relatief grote ruimtelijke uitstraling, de duurzaamheid van de voorziening en het ontbreken van een directe relatie met het grondgebruik dienen deze permanente voorzieningen altijd binnen het agrarisch bouwvlak opgericht te worden.

Teeltondersteunende kassen zijn alleen toegestaan binnen de bestemming Agrarisch. Bovendien zijn deze alleen mogelijk na afwijking. Voorwaarde voor het kunnen verlenen van een dergelijke afwijking is onder meer dat de teeltondersteunende kassen nodig zijn voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Ook vindt een toetsing plaats aan de aanwezige waarden. Teeltondersteunende kassen zijn teeltondersteunende voorzieningen, bestaande uit een agrarisch bedrijfsgebouw waarvan de wanden en het dek voornamelijk bestaan uit glas of een ander lichtdoorlatend materiaal en dienend voor de productie van gewassen onder geconditioneerde klimaatomstandigheden. Schuurkassen en permanente tunnel- of boogkassen (>1,5 meter) worden ook beschouwd als teeltondersteunende kas. Voor teeltondersteunende kassen geldt een maximale oppervlaktemaat van 5000 m² per bedrijf. Dit vanwege de kwetsbaarheid van het landschap en de mogelijke forse landschappelijke impact die deze kassen hebben.

Tijdelijke voorzieningen

Tijdelijke voorzieningen betreffen voorzieningen die op dezelfde locatie worden gebruikt zo lang de teelt dit vereist, met een maximum van 6 maanden. Deze tijdelijke voorzieningen hebben een directe relatie met het grondgebruik. Aangezien de ruimtelijke impact van dergelijke voorzieningen minder groot wordt geacht zijn deze voorzieningen zowel binnen als buiten het agrarisch bouwvlak toegestaan. Daar waar sprake is van gebieden met specifieke landschappelijke, cultuurhistorische en/of natuurlijke waarden is hiervoor wel een nadere afweging (omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden of een omgevingsvergunning voor het afwijken van de bouwregels) nodig of is sprake van gebruiksverboden om te

voorkomen dat (teveel) afbreuk wordt gedaan aan deze waarden. Bovendien gelden nadere voorwaarden zoals een situering aansluitend aan het agrarisch bouwvlak.

Overige teeltondersteunende voorzieningen

Overige teeltondersteunende voorzieningen zijn voorzieningen die niet tot de permanente en tijdelijke voorzieningen gerekend kunnen worden, bijvoorbeeld stellages voor regenkapten en boomteelthekken. Deze voorzieningen zijn zowel binnen als buiten bouwvlakken toegestaan. Ook hiervoor geldt dat daar waar sprake is van specifieke waarden, wel een nadere afweging via een omgevingsvergunning voor werken of werkzaamheden of afwijking nodig is of is sprake van gebruiksverboden, om (teveel) schade aan deze waarden te voorkomen.

Agrarische bedrijfswoning

Veel agrarische bedrijven beschikken over één of zelfs meer bedrijfswoningen. De bestaande bedrijfswoningen zijn dan ook positief bestemd (binnen de agrarische bouwkael). De inhoud van de agrarische bedrijfswoning is maximaal 750 m³. Voor het realiseren van een tweede agrarische bedrijfswoning wordt in het bestemmingsplan geen ruimte geboden. De behoefte aan een dergelijke woning is niet of nauwelijks nog reëel. Een echte noodzaak voor een tweede agrarische bedrijfswoning komt slechts zelden voor, met name ook omdat het vanwege de hedendaagse technologieën steeds minder noodzakelijk is dat er twee medewerkers bij het bedrijf wonen. Wel bevat het bestemmingsplan een mogelijkheid tot afwijking om onder voorwaarden een eerste agrarische bedrijfswoning toe te staan, bij volwaardige agrarische bedrijven die nog niet beschikken over een eerste bedrijfswoning. Een van de voorwaarden hiervoor is dat de noodzaak van de bedrijfswoning niet het gevolg is van een eerder aanwezige, maar afgestoten bedrijfswoning. Hiermee wordt afsplitsing van een bestaande bedrijfswoning voorkomen.

Tijdelijke huisvesting seizoensarbeiders

Ten behoeve van de tijdelijke huisvesting van seizoensarbeiders is een regeling (omgevingsvergunning voor het afwijken van de gebruiksregels) opgenomen, waarin een aantal randvoorwaarden zijn geformuleerd. De regeling ziet er op toe om te voorzien in de behoefte aan huisvesting van tijdelijke werknemers tijdens de piekperioden van een bedrijf. De woonvoorzieningen mogen maximaal 5 jaar aanwezig zijn, maar de bewoning (het gebruik) zelf mag maximaal 6 maanden per jaar zijn.

Het gaat dan om navolgende voorzieningen:

- Huisvesting op eigen bedrijf door het verbouwen van een bedrijfsgebouw;
- Huisvesting op eigen bedrijf door logies in de bedrijfswoning;
- Huisvesting op eigen bedrijf door het plaatsen van woonunits binnen het bouwvlak.

De tijdelijke woonegelegenheden moeten zo min mogelijk ruimtelijke impact hebben. Het plaatsen van woonunits is daarom aan voorwaarden verbonden, zoals een maximale hoogte en een zorgvuldige landschappelijke inpassing.

Ook zijn om deze reden in het plangebied de volgende vormen van tijdelijke huisvesting niet toegestaan:

- Wooneenheden in gebouwencomplexen of grotere gebouwen in het buitengebied;
- Huisvesting op vakantieparken en campings;
- Stacaravans op eigen bedrijf;
- Tenten op eigen bedrijf;
- Toercaravans op eigen bedrijf.

Structurele huisvesting (langer dan 6 maanden) in het buitengebied wordt niet binnen dit plan toegestaan. Indien de gemeente een concreet initiatief na een zorgvuldige afweging aanvaardbaar acht, dan dient hiervoor een afzonderlijke planologische procedure te worden doorlopen.

Plattelandsvernieuwing: nevenactiviteiten op het agrarisch bedrijf

De ontwikkelingen van de laatste jaren in de agrarische sector maken het voor steeds meer bedrijven moeilijk om een volledig inkomen te halen uit het bedrijf. Daardoor is een tendens waar te nemen dat de agrariër naast de uitoefening van het agrarische bedrijf naar andere mogelijkheden zoekt om inkomsten te behalen. Nevenactiviteiten kunnen een bijdrage leveren aan de sociaal economische positie van de agrariërs. Voorbeelden van nevenactiviteiten zijn: het bieden van bed and breakfast aan gasten, het aan huis verkopen van typische boerderijproducten en het geven van rondleidingen (educatieve activiteiten).

De nevenactiviteiten zijn in beginsel op alle agrarische bouwvlakken in gebieden met de bestemming Agrarisch en Agrarisch met waarden toegestaan, mits geen afbreuk wordt aantasting plaatsvindt van de in de omgeving aanwezige waarden. Het realiseren van een nevenactiviteit is geregeld via een omgevingsvergunning voor het afwijken van de gebruiksregels. Uitbreiding van het agrarisch bouwvlak ten behoeve van nevenactiviteiten wordt niet toegestaan omdat dit niet strookt met het principe van zuinig ruimtegebruik.

De volgende nevenactiviteiten zijn mogelijk:

- Bed and breakfast, maximaal 6 gasten tegelijkertijd, tot een maximale oppervlakte van 100 m²;
- Vakantieappartementen, maximaal 3, met een oppervlakte van niet meer dan 50 m² per appartement;
- Dagrecreatieve voorzieningen, zoals verkoop van dranken, etenswaren en het houden van rondleidingen, tot een maximale oppervlakte van 100 m²;
- Beroep of bedrijf aan huis, tot een maximale oppervlakte van 45 m²;
- Zorgboerderij, tot een maximale oppervlakte van 250 m²;
- Kleinschalig kamperen, maximaal 25 kampeermiddelen, in de periode 15 maart tot en met 31 oktober, het kampeerterrein dient op een zorgvuldige wijze in het landschap te worden ingepast.

Bovenstaande activiteiten dienen plaats te vinden binnen de bestaande bebouwing. Uitbreiding van bebouwing ten behoeve van deze functies is niet mogelijk. Nieuwbouw is alleen toegestaan in de zin van vervangende nieuwbouw. Uitzondering hierop vormen de ondersteunende voorzieningen

voor een kleinschalig kampeerterrein. Hiervoor is het mogelijk om binnen het bouwvlak nieuwe bebouwing op te richten, mits voldaan wordt aan de voorgeschreven maatvoering. Er mogen meerdere nevenactiviteiten per locatie worden uitgeoefend tot een maximale gezamenlijke omvang van 500 m² in het gebied dat is aangemerkt als 'gemengde plattelandseconomie'. In het overige gebied is een maximale omvang van 300 m² toegestaan. Met deze maximale omvang wordt de omvang van het bebouwd oppervlak bedoeld dat wordt gebruikt voor de nevenactiviteiten, dus de oppervlakte van de bebouwing die gebruikt wordt voor de nevenactiviteiten. Het agrarisch bedrijf moet wel de hoofdfunctie blijven. Verder dient op eigen terrein binnen het bouwvlak te worden voorzien in voldoende parkeergelegenheid en mag de verkeersaantrekkende werking niet onevenredig toenemen. In het gebied dat is aangemerkt als 'gemengde plattelandseconomie' is een grotere oppervlakte mogelijk, daar nevenactiviteiten een bijdrage kunnen leveren aan de gemengde plattelandseconomie.

Naast de bovengenoemde activiteiten is bij agrarische bedrijven bij recht detailhandel als ondergeschikte nevenactiviteit mogelijk in ter plaatse vervaardigde/geteelde artikelen/producten tot een winkelvloeroppervlak van 50 m². Dit is in overeenstemming met de gemeentelijke Detailhandelsvisie. Middels een afwijking kan de winkelvloeroppervlakte worden vergroot tot 100 m². Hiervoor moet wel aan de voorwaarden worden voldaan die daarvoor zijn opgenomen in de gemeentelijke Detailhandelsvisie. Zo zal de detailhandel een versterking van de regionale detailhandelsstructuur moeten betreffen, zoveel mogelijk eigen producten moeten betreffen (eventueel aangevuld met andere lokale en streekproducten) en moet deze ondergeschikt zijn aan de reguliere agrarische activiteiten.

Hergebruik vrijkomende agrarische bebouwing

De verwachting is dat de komende jaren het aantal agrarische bedrijven zal dalen. Dit is het gevolg van veranderingen in de markt, de herstructurering in de landbouw, vergrijzing onder agrariërs en aanscherping van het milieubeleid. Dit betekent dat veel bedrijfsgebouwen hun functie verliezen. Het beleid is erop gericht om de vrijkomende agrarische gebouwen opnieuw een agrarische functie te geven of anders te slopen. In de praktijk blijkt echter dat de kans groot is dat de bedrijfsgebouwen blijven staan. Dit kan leiden tot verloedering van bebouwing en aantasting van de ruimtelijke kwaliteit. Hergebruik van deze gebouwen kan een impuls leveren aan de versterking van de leefbaarheid op het platteland en kan het kapitaalvernietiging voorkomen. Indien hergebruik samen gaat met sloop van bebouwing kan dit bovendien bijdragen aan ruimtelijke kwaliteitsverbetering.

Hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing voor agrarische doeleinden heeft gezien de functie van het buitengebied de voorkeur. Indien dit niet mogelijk is, wordt hergebruik voor andere economische dragers nagestreefd. In het bestemmingsplan wordt aangesloten bij de mogelijkheden voor hergebruik van VAB's die in het provinciale Verordening Ruimte zijn opgenomen. Hergebruik is uitsluitend mogelijk via een wijzigingsbevoegdheid onder voorwaarden. Bij toepassing van een wijzigingsbevoegdheid geldt dat in de omgeving aanwezige waarden (o.a. landschap, natuur) niet onevenredig mogen worden aangetast. Ook mag het woon- en leefklimaat in de omgeving

niet onevenredig worden aangetast, mag geen sprake zijn van een belemmering voor de ontwikkeling van agrarische bedrijven en dient er sprake te zijn van een zorgvuldige landschappelijke inpassing. Voorts geldt de voorwaarde dat de functiewijziging gepaard moet gaan met een kwaliteitsverbetering van het landschap (zie paragraaf 4.5).

Hergebruik is mogelijk voor:

- Een burgerwoning
- Een agrarisch technisch hulpbedrijf en agrarisch verwant bedrijf;
- Een niet-agrarisch bedrijf;

Ongetwijfeld zijn ook andere hergebruiksvormen denkbaar en aanvaardbaar. Hiervoor is echter verregaand maatwerk benodigd met locatiespecifieke afwegingen, waardoor een partiële herziening hiervoor de voorkeur verdient in plaats van een wijzigingsbevoegdheid in dit plan.

Hergebruik van voormalige agrarische bedrijfswoningen voor burgerbewoning is in zowel de bestemming Agrarisch als Agrarisch met waarden mogelijk op voorwaarde dat overtollige voormalige bedrijfsbebouwing wordt gesloopt. Ter plaatse moet ook sprake zijn van een goed woon- en leefklimaat.

In gebieden met de bestemming Agrarisch is hergebruik ten behoeve van een agrarisch technisch hulpbedrijf of agrarisch verwant bedrijf mogelijk, mits dit niet leidt tot een bestemmingsvlak van meer dan 1,5 hectare. De beoogde ontwikkeling, functie en bebouwing moet naar aard en omvang passen in de omgeving. De invulling en verantwoording van deze aspecten dient te geschieden in het wijzigingsplan. Er wordt derhalve geen maximale omvang opgenomen voor de bebouwing die mag worden hergebruikt, maar de oppervlakte van de bebouwing mag nooit meer bedragen dan de bestaande oppervlakte. Een toename van de bebouwingsoppervlakte is dus niet mogelijk. In de bestemming Agrarisch met waarden gelden voor hergebruik met agrarisch technische hulpbedrijven dezelfde voorwaarden als voor hergebruik door niet-agrarische bedrijven (zie hieronder). Daarnaast mogen deze bedrijven in de bestemming Agrarisch met waarden niet zwaarder zijn dan categorie 2.

Hergebruik van voormalige agrarische locaties ten behoeve van niet-agrarische bedrijven is zowel in de bestemming Agrarisch als Agrarisch met waarden mogelijk. Dit mag niet leiden tot een bestemmingsvlak van meer dan 5.000 m². Uitsluitend bedrijven die zijn opgenomen in categorie 1 of 2 van de Staat van bedrijfsactiviteiten niet-agrarische bedrijven zijn toegestaan. Ook hier geldt dat de beoogde ontwikkeling, functie en bebouwing naar aard en omvang moet passen in de omgeving. De invulling en verantwoording van deze aspecten dient ook nu te geschieden in het wijzigingsplan. Wel is het zo dat voor een niet-agrarisch bedrijf de oppervlakte van de bebouwing nooit meer mag bedragen dan 400 m² in de bestemming Agrarisch met waarden, 600 m² in de bestemming Agrarisch en 1.000 m² in het gebied dat is aangewezen als gemengde plattelandseconomie. Overtollige bebouwing dient te worden gesloopt. Vanwege het gemengd economische karakter worden grotere bedrijven in het gebied met de gemengde plattelandseconomie acceptabel geacht. Bij de bedrijven mag geen buitenopslag plaatsvinden. Bij

hergebruik voor niet-agrarische bedrijven in de bestemming Agrarisch met waarden, geldt als extra voorwaarde dat een positieve bijdrage moet worden geleverd aan de bescherming en ontwikkeling van de landschappelijke en natuurlijke waarden in het gebied. Dit kan bijvoorbeeld door investeringen te doen in natuur en landschap, door het aanbrengen van landschapselementen of een terrein anders in te richten zodat de natuur meer kansen krijgt. De uitwerking hiervan zal in het wijzigingsplan plaats moeten vinden.

Voor zowel hergebruik door agrarisch technische hulpbedrijven, agrarisch verwante bedrijven als niet-agrarische bedrijven geldt dat de verkeersaantrekkende werking niet onevenredig mag toenemen en op eigen terrein voorzien moet worden in voldoende parkeervoorzieningen.

4.7 Niet-agrarische bedrijven (incl. horeca)

Bedrijven die niet functioneel aan het buitengebied gebonden zijn moeten in beginsel worden geweerd uit het buitengebied. Het oprichten van nieuwe niet-agrarische bedrijven is derhalve in het bestemmingsplan uitgesloten. Wel is op VAB-locaties onder stringente voorwaarden de vestiging van een niet-agrarisch bedrijf mogelijk. Zie hiervoor paragraaf 4.6.

Bestaande bedrijven die zich legaal in het buitengebied bevinden zijn positief bestemd door middel van de bestemming 'Bedrijf' of Horeca (in het geval er sprake is van een horecabedrijf), indien het een hoofdactiviteit in het pand of op het perceel betreft. De bedrijvigheid is 'op maat' bestemd. Dit betekent dat de bestemming 'Bedrijf' is gekoppeld aan een lijst met niet-agrarische bedrijven, waar in de planregels naar verwezen wordt. Ter plaatse is uitsluitend de bedrijvigheid toegestaan die overeenkomt met de in de lijst aangegeven bedrijven. Het betreft in het plangebied onder meer loonwerkbedrijven en aannemersbedrijven. In de bestemming Horeca betekent deze 'maatbestemming' dat uitsluitend de bestaande vorm van horeca is toegestaan. Dit zijn in alle gevallen café/restaurants, uitgezonderd fort Altena, waardoor deze specifiek op de verbeelding is aangeduid. Aan de hoofdfunctie ondergeschikte bedrijfsactiviteiten worden niet zelfstandig bestemd. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om beroepen of bedrijven aan huis. Deze vallen onder de regeling die daarvoor is opgenomen binnen de bestemming Wonen.

De maximale oppervlakte aan gebouwen per bedrijf is op de verbeelding vermeld. Ook zijn de maximale goot- en bouwhoogte op de verbeelding opgenomen. Voor de oppervlakte en hoogten zijn de vigerende rechten overgenomen. De in de uiterwaarden gevestigde bedrijven hebben een uitbreidingsmogelijkheid van 10% gekregen, op grond van de beleidslijn 'Grote Rivieren'. Dit is een eenmalige uitbreidingsmogelijkheid, gerekend vanaf de peildatum 1 januari 1997. Agrarisch technische hulpbedrijven, agrarisch verwante bedrijven, gelegen buiten de uiterwaarden hebben 25% uitbreidingsruimte gekregen. Overige bedrijven die niet in de uiterwaarden zijn gelegen, hebben 15% uitbreidingsruimte gekregen. Deze uitbreidingsmogelijkheden waren al opgenomen in het plan buitengebied uit 2007. Via een afwijking middels omgevingsvergunning is onder voorwaarden voor bedrijven binnen de bestemming 'Bedrijf' een eenmalige beperkte

vergroting van de maximale bebouwingsoppervlakte mogelijk. Voorwaarden hiervoor zijn onder andere dat aangetoond moet worden dat de verplaatsing van het bedrijf naar een bedrijventerrein redelijkerwijs niet mogelijk is, de mogelijkheden ontbreken om de ruimtebehoefte op te lossen binnen de bij recht toegestane bebouwingsoppervlakte, de bebouwing op een zorgvuldige wijze in het landschap wordt ingepast en de verkeersaantrekkende werking niet onevenredig toeneemt.

Bedrijfswoningen zijn uitsluitend toegestaan op de plaatsen waar deze nu aanwezig zijn.

Ingeval van bedrijfsbeëindiging is in de bestemming 'Bedrijf' door middel van een afwijking de mogelijkheid gecreëerd om een ander soort bedrijf toe te staan. Voorwaarde hierbij is dat daardoor in ruimtelijk en milieuhygiënisch opzicht geen ongunstiger situatie mag ontstaan dan voorheen het geval was.

4.8 Recreatie

De recreatieve kwaliteit van het buitengebied van de gemeente Werkendam wordt met name bepaald door de landschappelijke kwaliteiten en de aanwezige recreatieve voorzieningen, zoals kampeerterrein 'Peerenboom' en de forellenvisvijver. Daarnaast zijn recent nieuwe recreatieve functies ontwikkeld op fort Bakkerskil en fort Altena. De jachthavens bij Sleeuwijk en bij Vissershang vervullen een belangrijke functie voor de watersport. De recreatie bestaat verder voornamelijk uit medegebruik (routes voor wandelen, fietsen en kanovaren en een aantal picknickplaatsen) van gebieden met een andere hoofdfunctie: het agrarisch gebied, de bos- natuurgebieden en de waterlopen.

Bestaande recreatieve voorzieningen

De bestaande verblijfs- en dagrecreatieve voorzieningen zijn sterk verschillend van aard. Daarom is ervoor gekozen om deze recreatieve voorzieningen 'op maat' te bestemmen, middels de bestemming 'Recreatie' en een aanduiding op de verbeelding voor de betreffende recreatieve voorziening. Tevens is in een aantal gevallen de maximale omvang en hoogte van de bebouwing op de verbeelding opgenomen. De bouw mogelijkheden stemmen overeen met de vigerende regelingen. Eventuele verdere uitbreidingen van de bestaande voorzieningen zullen moeten geschieden middels een partiële herziening of buitenplanse afwijking via omgevingsvergunning. Dit omdat hiervoor maatwerk vereist is mede gelet op de verkeersaantrekkende werking en de gevolgen voor natuur- en landschap.

Bedrijfswoningen bij een recreatiebedrijf zijn uitsluitend toegestaan op de plaatsen waar deze nu al aanwezig zijn.

Nieuwe verblijfsrecreatieve voorzieningen

Er zijn in het plan geen mogelijkheden opgenomen om nieuwe grootschalige (intensieve) verblijfsrecreatieve voorzieningen te kunnen ontwikkelen. Mochten er in de toekomst concrete initiatieven worden ingediend dan dienen

deze met een partiële bestemmingsplanherziening worden gerealiseerd. De realisatie van dergelijke voorzieningen vergt namelijk een gedegen en zorgvuldige afweging, onder meer om te bezien of een initiatief daadwerkelijk bijdraagt aan de verrijking van het recreatief-toeristisch product in de streek.

Er zijn in het plan wel mogelijkheden opgenomen voor nieuwe kleinschalige verblijfsrecreatieve voorzieningen. Hierbij gaat het om kleinschalig kamperen, bed and breakfast en de vakantieappartementen.

Kleinschalig kamperen

Het opstarten van een kleinschalige camping bij een agrarisch bedrijf is op of direct grenzend aan alle agrarische bouwvlakken als nevenactiviteit (zie ook 4.6) in de bestemming Agrarisch of Agrarisch met waarden mogelijk na een nadere afwegingsprocedure (omgevingsvergunning voor het afwijken van de gebruiksregels). Belangrijkste voorwaarde voor realisatie is een zorgvuldige landschappelijke inpassing. Dit kan bijvoorbeeld met beplanting. Het maximaal aantal toegestane kampeermiddelen bedraagt 25. Het kamperen is uitsluitend toegestaan binnen het bouwvlak of op maximaal 50 meter vanaf het bouwvlak. De kampeermiddelen zijn voorts alleen toegestaan in de periode van 15 maart tot en met 31 oktober. Dit vanwege het seizoenskarakter en de landschappelijke inpassing.

Bed and breakfast

Het vestigen van een bed and breakfast (logies en ontbijt) is mogelijk bij alle burgerwoningen binnen de bestemming Wonen. Hiervoor is wel een afwijking via een omgevingsvergunning vereist, omdat aan een aantal voorwaarden voldaan moet worden. Zo mag de omvang van de bed and breakfast niet meer bedragen dan 40% van het vloeroppervlak van de woning tot een maximum van 45 m². Daarnaast mogen maximaal 6 gasten tegelijkertijd gebruik maken van de bed and breakfast. Bed and breakfast is mogelijk in het hoofdbouwwerk en bijbehorende bouwwerken.

Ook op agrarische bedrijven is als nevenactiviteit bed and breakfast mogelijk op alle agrarische bouwvlakken in de bestemming Agrarisch of Agrarisch met waarden (zie ook 4.6). Hiervoor is eveneens een afwijking via een omgevingsvergunning benodigd, zodat een nadere situatiespecifieke afweging gemaakt kan worden. Maximaal 100 m² mag gebruikt worden voor bed and breakfast en dit dient plaats te vinden in de bestaande bebouwing. Deze bebouwing zal hiervoor dan geschikt moeten worden gemaakt.

Bed and breakfast Uitwijkse molen

Bij de Uitwijkse molen langs het afwateringskanaal ten zuiden van De Roef staat een stenen gebouwtje dat in het verleden dienst heeft gedaan als gemaalgebouwtje, maar heeft nu geen functie meer. Door de aanleg van het Liniepad krijgt dit gebouwtje een goede ontsluiting. Bij de Molenstichting het Land van Heusden en Altena is daardoor het initiatief ontstaan, om dit gebouwtje te gaan gebruiken voor bed and breakfast. Het betreft hier een initiatief dat goed aansluit bij het gemeentelijk en regionaal toeristisch-recreatief beleid. Het is bovendien een bestaand gebouwtje, aan een toeristisch-recreatieve verbinding, waardoor extra versterking niet aan de orde is. Voor het realisatie van de bed and breakfast voorziening is daarom een

wijzigingsbevoegdheid opgenomen in het bestemmingsplan. Van deze wijzigingsmogelijkheid kan gebruik gemaakt worden indien aan een aantal voorwaarden voldaan wordt. Zo mag de bestaande bebouwing niet worden uitgebreid, moet voldaan worden aan de eisen op het gebied van brandveiligheid en mogen er niet meer dan 6 gasten tegelijkertijd verblijven. Voorts geldt dat door het gebruik van de voorziening de ecologische waarden en kenmerken van de ecologische hoofdstructuur (EHS) niet significant mogen worden aangetast. Dit omdat het gebouwtje is gelegen in de EHS. Tot slot zal de ontwikkeling van de bed and breakfast gepaard moeten gaan met een kwaliteitsverbetering van het landschap (zie 4.5).

Vakantieappartementen

Bij alle agrarische bedrijven in de bestemming Agrarisch of Agrarisch met waarden is als nevenactiviteit de realisatie van maximaal 3 vakantieappartementen mogelijk in bestaande bebouwing (zie ook 4.6). De oppervlakte van een appartement mag maximaal 50 m² bedragen. De realisatie van de appartementen kan alleen plaatsvinden middels een afwijking via het verlenen van een omgevingsvergunning.

Nieuwe dagrecreatieve voorzieningen

Het bestemmingsplan maakt de vestiging van nieuwe grootschalige dagrecreatieve voorzieningen niet mogelijk. Mochten zich in de toekomst concrete initiatieven aandienen, dan kan daarvoor na een zorgvuldige afweging een afzonderlijke planologische procedure worden doorlopen.

Op 23 december 2013 is een omgevingsvergunning verleend voor een kleinschalige jachthaven bij de Peereboom in Hank. Dit betreft een particulier initiatief. Het plan betreft hoofdzakelijk de aanleg van een steiger voor circa 40 boten. Er zullen geen voorzieningen worden gerealiseerd. De ontwikkeling van de jachthaven zal de toeristische aantrekkelijkheid van de gemeente vergroten. Vanwege de verleende omgevingsvergunning is de jachthaven ook positief bestemd in het voorliggende bestemmingsplan.

Thans bestaan er plannen om het bestaande recreatieve bedrijf aan de Draepkilweg 2 te Werkendam, een forellennisvijver, uit te breiden met onder meer diverse recreatieve schietactiviteiten, zoals kleiduivenschietsen. Het betreft een particulier initiatief. Als de plannen uitgekristalliseerd zijn, dan zal hiervoor te zijner tijd een aparte planologische procedure gevoerd worden.

De realisatie van kleinschalige voorzieningen wordt door het plan wel mogelijk gemaakt. Kleinschalige recreatieve voorzieningen ten behoeve van het recreatief medegebruik (bijvoorbeeld picknick voorzieningen, bewegwijzering) kunnen worden gerealiseerd binnen alle gebiedsbestemmingen. Om het buitengebied aantrekkelijk te houden voor recreatief medegebruik in de dagrecreatieve sfeer, zoals wandelen, fietsen en kanoën is in de verschillende gebiedsbestemmingen het recreatief medegebruik van de gronden toegestaan. Voorts is als nevenactiviteit bij agrarische bedrijven in de bestemmingen Agrarisch en Agrarisch met waarden de ontwikkeling van dagrecreatieve voorzieningen in de vorm van de verkoop van dranken, etenswaren en het bieden van zitgelegenheid en rondleidingen mogelijk, tot een oppervlakte van 100 m². Hiervoor is wel een afwijking via een omgevingsvergunning nodig.

4.9 Maatschappelijke voorzieningen en nutsvoorzieningen

In het plangebied komen enkele maatschappelijke voorzieningen voor, zoals een begraafplaats en kerk. Ook komen enkele nutsvoorzieningen voor, waaronder gemalen en rioolwaterzuiveringsinstallaties. Hoewel deze zaken functioneel niet direct aan het buitengebied gebonden zijn, dienen de bestaande locaties positief bestemd te worden. Nieuwe maatschappelijke voorzieningen en nutsvoorzieningen worden door het plan niet mogelijk gemaakt. Overigens dient in dit kader wel opgemerkt te worden dat kleinschalige nutsvoorzieningen vergunningvrij ten allen tijde kunnen worden opgericht. Een toets aan het bestemmingsplan is hiervoor niet nodig.

Ten aanzien van de rioolwaterzuiveringsinstallaties kan worden vermeld dat het waterschap Rivierenland van plan is om de installatie bij Dussen te sluiten en de installatie bij Sleeuwijk uit te breiden. Hiervoor worden momenteel onderzoeken uitgevoerd. De planologische implicaties hiervan worden, indien nodig, vormgegeven middels een aparte planologische procedure. Het voorliggende bestemmingsplan voorziet dus niet in de sluiting en uitbreiding.

De maatschappelijke voorzieningen hebben logischerwijs de bestemming 'Maatschappelijk' gekregen. Middels een aanduiding, bijvoorbeeld 'cultuur en ontspanning' of 'begraafplaats' zijn deze voorzieningen op maat bestemd. De maximale omvang van de bebouwing en hoogten zijn opgenomen op de verbeelding. Deze zijn gebaseerd op de bestaande situatie en vigerende rechten.

De nutsvoorzieningen zijn ondergebracht in de bestemming 'Bedrijf – Nutsvoorziening'. Middels een aanduiding op de verbeelding wordt aangegeven werk type nutsvoorziening is toegestaan. Ook hier geldt dat de maximale omvang van de bebouwing en hoogten zijn weergegeven op de verbeelding. Deze komen overeen met de bestaande situatie en vigerende regeling.

4.10 Wonen

In het buitengebied van Werkendam zijn diverse burgerwoningen aanwezig. Deze bevinden zich veelal in linten. Burgerwoningen zijn niet functioneel aan het buitengebied verbonden. Voortzetting van legale burgerbewoning wordt in het algemeen aanvaardbaar geacht. De bestaande burgerwoningen wordt derhalve positief bestemd middels de bestemming 'Wonen', waarbij zodanige bouwmogelijkheden worden geboden, dan voldaan kan worden aan algemene aanvaardbare eisen op het gebied van wooncomfort. Om verstening van het buitengebied tegen te gaan, bevat het plan geen bouwmogelijkheden voor nieuwe burgerwoningen en zijn voorwaarden opgenomen voor de bouwmogelijkheden bij de bestaande woningen.

In het bestemmingsvlak Wonen zijn de woning, de bijbehorende bouwwerken (aan- en uitbouwen en bijgebouwen) en het bijbehorende erf en tuin opgenomen. De bestemmingsvlakken voor wonen zijn toegekend conform de feitelijke situatie op basis van de luchtfoto en digitale ondergrond. In sommige gevallen is niet het gehele kadastrale perceel dat bij een woning

behoort in het bestemmingsvlak Wonen opgenomen. Dit omdat de bewuste delen van het kadastrale perceel feitelijk niet zijn ingericht als erf of tuin. Hiermee wordt voorkomen dat het gehele (veelal grote) perceel aangewend kan worden als erf/tuin, en zo gebruikt kan worden voor verharding, bijbehorende bouwwerken, etc. Die delen van de kadastrale kavel die buiten de woonbestemming zijn gesitueerd hebben veelal de bestemming Agrarisch of Agrarisch met waarden gekregen, in overeenstemming met de gebiedsbestemming van de omgeving.

Hoofdgebouw/woning

Op de woonpercelen is voor het bestaande hoofdgebouw van de woning een bouwvlak op de verbeelding opgenomen. Bij herbouw van de woning dient de woning weer binnen dit bouwvlak te worden gebouwd. Hierdoor zal de situering (grotendeels) behouden blijven. Middels een wijzigingsbevoegdheid is wel mogelijk om het de situering van het bouwvlak te wijzigen bij herbouw. Eén van de belangrijkste voorwaarden hiervoor is dat dit vanuit stedenbouwkundig en ruimtelijk oogpunt aanvaardbaar moet zijn en verkeersveiligheid hierdoor niet wordt aangetast. Op plaatsen waar sprake is van aaneengebouwde woningen (twee onder één kappers of rijenwoningen) zijn deze woningen gezamenlijk opgenomen in één bouwvlak. In een bouwvlak is maximaal 1 woning toegestaan, tenzij een ander maximum aantal wooneenheden op de verbeelding is aangeduid. Dit laatste doet zich voor bij de aangebouwde woningen. Het aangeduide aantal woningen stemt overeen met het aantal bestaande woningen.

Bij de toekenning van de bouwvlakken is in beginsel uitgegaan van een standaard bouwvlak van 20 bij 20 meter, dat op een afstand van twee meter van de zijdelingse perceelsgrenzen is gesitueerd. Het bouwvlak is strak langs de voorgevel van de bestaande woning gelegd, waardoor het gevelbeeld en breedte van het wegprofiel behouden blijft. De situering en omvang van het bouwvlak is aangepast naar gelang de specifieke situatie ter plaatse. Dit betekent dat:

- als een bestaande woning dicht bij de zijdelingse perceelsgrens is gelegen, de gevel van de woning is aangehouden als grens van het bouwvlak;
- als het woonperceel minder diep en/of breed is dan 20 meter, de diepte en/of breedte van het bouwvlak minder bedraagt;
- het bestaande hoofdgebouw dieper en/of breder is dan 20 meter, de diepte en/of breedte van het bouwvlak meer bedraagt.

Voor aaneengebouwde woningen geldt voorts dat het bouwvlak ook strak langs de zijgevels van het bestaande hoofdgebouw is gelegd, omdat uitbreiding in zijwaartse richting hier niet wenselijk wordt geacht, daar dit het gevelbeeld aantast. De aaneengebouwde woningen raken dan immers uit evenwicht qua breedte met elkaar.

Voor hoofdgebouwen geldt dat de inhoud niet meer mag bedragen dan 600 m³. Indien in de huidige situatie sprake is van een grotere inhoud dan is deze inhoud toegestaan. Vergroting van de inhoud tot 900 m³ is onder voorwaarden via een afwijking van de bouwregels toegestaan. Dit is alleen toegestaan op grote percelen (meer dan 500 m²) en bij vrijstaande woningen.

Voorts moet kwaliteitsverbetering van het landschap plaatsvinden (zie ook 4.5).

Bijbehorende bouwwerken

Bij alle burgerwoningen bestaat de mogelijkheid voor het bouwen van bijbehorende bouwwerken (aan- en uitbouwen en bijgebouwen). De maximale maatvoering daarbij is 70 m². In aanvulling daarop mag het gezamenlijk oppervlak aan bijbehorende bouwwerken bij woonpercelen met een oppervlakte van meer dan 700 m² niet meer bedragen dan 10% van de oppervlakte van het bouwperceel tot een oppervlakte van maximaal 100 m². Middels een afwijking kan onder voorwaarden deze oppervlakte aan bijbehorende bouwwerken op percelen die groter zijn dan 700 m² worden vergroot tot 150 m². Er moet sprake zijn van een goede landschappelijke inpassing van deze bijbehorende bouwwerken. Voorts moeten deze bouwwerken dienen ten behoeve van de woonfunctie en ter vergroting van het woongenot. Het hobbymatig houden van dieren wordt hieronder begrepen.

Qua locatie dienen de bijbehorende bouwwerken altijd minimaal 2 meter achter de voorgevellijn van de burgerwoning (hoofdgebouw) gesitueerd te worden. Erfbebouwing gelijk met of aan de voorzijde van de woning, hetgeen een negatieve invloed kan hebben op het gevelbeeld en de verkeersveiligheid, wordt zo tegengegaan. Via een afwijking kan onder voorwaarden wel een (kleine) erker worden gerealiseerd of kunnen bijbehorende bouwwerken gelijk met de voorgevel worden gesitueerd. Voor dit laatste geldt onder meer dat dit vanuit stedenbouwkundig en verkeerskundig oogpunt aanvaardbaar moet zijn.

Woningsplitsing

De splitsing van woningen in twee of meer zelfstandige woningen is niet toegestaan. Een uitzondering hierop vormt splitsing van cultuurhistorisch waardevolle bebouwing (bijvoorbeeld boerderijen) in twee woningen. Dit kan namelijk bijdragen aan het behoud en herstel van waardevolle panden in het buitengebied. De splitsing dient dan ook gericht te zijn op het behoud en herstel van de bebouwing. De cultuurhistorisch waardevolle bebouwing die hiervoor in aanmerking komt is opgenomen in een lijst die bij het bestemmingsplan behoort.

Splitsing is alleen mogelijk via een planwijziging onder voorwaarden. Voorwaarden zijn onder meer dat de tweede woning wordt gerealiseerd binnen de bestaande bebouwing. De bebouwing mag dus niet toenemen. Daarnaast moet sprake zijn van twee volwaardige woningen, met een inhoud van minimaal 450 m³, dient de verschijningsvorm gehandhaafd te blijven en moet op eigen terrein voorzien worden in voldoende parkeergelegenheid. Verder moet een splitsing uiteraard in milieuhygiënisch opzicht aanvaardbaar zijn.

Mantelzorg

Vanuit sociaal-maatschappelijk perspectief bestaat er de behoefte om mantelzorg te kunnen bieden aan bijvoorbeeld familieleden. Hieraan wordt in dit plan tegemoet gekomen. In het plan is daartoe dezelfde regeling voor

mantelzorg opgenomen als in de komplannen van de gemeente Werkendam. Deze regeling houdt in dat het gebruik van een (vrijstaand) bijbehorend bouwwerk bij een woning of bedrijfswoning als afhankelijke woonruimte is toegestaan na afwijking via een omgevingsvergunning en onder de volgende voorwaarden:

- de bewoning is noodzakelijk uit het oogpunt van mantelzorg;
- de afhankelijke woonruimte dient binnen de bouwregels voor bijbehorende bouwwerken te worden ingepast, vergroting van de bebouwing ten behoeve van mantelzorg is dus niet mogelijk;
- de oppervlakte die voor mantelzorg mag worden gebruikt mag niet meer dan 60 m² bedragen;
- er mag geen afbreuk worden gedaan aan de gebruiksmogelijkheden van aangrenzende gronden en bouwwerken.

Een belangrijk uitgangspunt is dat de oorspronkelijke situatie op termijn moet kunnen worden hersteld. Daarom wordt de omgevingsvergunning weer ingetrokken indien de noodzaak van het gebruik van de afhankelijke woonruimte vanuit het oogpunt van mantelzorg niet meer aanwezig is.

Beroep of bedrijf aan huis

De woning en bijbehorende bouwwerken mogen mede worden gebruikt voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis. In het plan is daarvoor dezelfde regeling opgenomen als in de komplannen van de gemeente Werkendam. Een beroep of bedrijf aan huis kan worden toegestaan na een afwijking via een omgevingsvergunning. Uitsluitend niet-publieksgerichte beroeps- of bedrijfsactiviteiten zijn toegestaan. Een niet-publieksaantrekende activiteit (geen verkeersaantrekkende werking, geen parkeerdruk, geen afbreuk aan het woonkarakter) kan doorgaans namelijk zonder problemen in een woning plaatsvinden. Voor zowel het beroep als het bedrijf aan huis geldt dat maximaal 45 m² vloeroppervlakte van de woning en bijbehorende bouwwerken hiervoor mag worden gebruikt. Uitsluitend beroepen en bedrijven uit milieucategorie 1 en 2 van de bij het bestemmingsplan behorende Staat van bedrijfsactiviteiten aan huis zijn toegestaan. Horeca en detailhandel zijn niet mogelijk. Voorts mag het beroep of bedrijf uitsluitend worden uitgeoefend door degene die tevens de gebruiker van de woning is.

4.11 Infrastructuur

Wegen

De wegen en bijbehorende bermstroken (inclusief bermsloten) alsmede de parkeervoorzieningen zijn opgenomen binnen de bestemming 'Verkeer'. Er is geen onderscheid gemaakt naar verschillende wegcategorieën. Binnen de bestemmingsgrenzen is de aanleg van rijstroken, fietspaden, verlichting, verkeerstekens en andere voorzieningen zonder meer mogelijk. Dit impliceert de nodige flexibiliteit bij de inrichting van de bestemming. Wel zijn er bepalingen voor bouwwerken, geen gebouwen zijnde, opgenomen zoals maximale bouwhoogten.

De A27 is opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). Dat betekent dat deze rijksweg is opgenomen in de planning om in de toekomst te worden uitgebreid. Om toekomstige uitbreidingen niet te frustreren is langs de A27 op verzoek van de VROM-

Inspectie een vrijwaringszone opgenomen met een breedte conform het Barro/Rarro. Dit betekent dat ten noorden van de afrit Werkendam (nr. 23) tot de gemeentegrens met Gorinchem de vrijwaringszone aan de westzijde een breedte heeft van 38 meter en aan de oostzijde een breedte van 34 meter, gemeten vanaf de buitenste kantstreep van de weg. Ten zuiden van de afrit Werkendam tot aan de gemeentegrens met Geertruidenberg bedraagt de breedte van de zone 34 meter aan weerszijden van de weg. Deze zone moet gevrijwaard blijven van iedere bebouwing, uitgezonderd bestaande bebouwing. Bouwwerken in deze zone kunnen namelijk een toekomstige uitbreiding van de rijksweg belemmeren. Van dit bouwverbod kan afgeweken worden met een omgevingsvergunning, indien de verkeersbelangen niet onevenredig worden geschaad en daartoe vooraf de betrokken wegbeheerder is gehoord. Overigens dient in dit kader uitdrukkelijk te worden vermeld dat het plan niet de uitbreiding van de A27 mogelijk maakt. Hiervoor dient te zijner tijd een aparte procedure te worden doorlopen.

Dijken

De kernzone van de dijken in het plangebied die (nog) een waterkerende functie vervullen, hebben de dubbelbestemming 'Waterstaat-Waterkering' gekregen. De beschermingszone van de dijken is voorzien van de aanduiding 'vrijwaringszone – dijk'. Deze dubbelbestemming en aanduiding beschermen de waterkering. Zie ook 5.9.

Voor een deel van de Sleeuwijksedijk nabij de kern Werkendam is een dijkverbeteringstraject in gang gezet. Voor deze dijkverbetering is een aparte planologische procedure doorlopen. In het voorliggende bestemmingsplan zijn de resultaten hiervan overgenomen. Deze dijkverbetering wordt dus niet expliciet mogelijk gemaakt door het voorliggende bestemmingsplan, maar hiervoor bestond al een planologische titel. Ook voor een deel van de dijk langs het Steurgat zal een dijkverbetering plaatsvinden. Voor deze verbetering is reeds een omgevingsvergunning verleend. Deze vergunning is overgenomen in het bestemmingsplan.

Leidingen

De leidingen met bijbehorende beschermingszones zijn als dubbelbestemming op de verbeelding aangegeven. Onderscheid is gemaakt tussen de diverse leidingen. Zo heeft de aardgastransportleiding de bestemming 'Leiding-Gas' gekregen en de rioolpersleidingen de bestemming 'Leiding-riool'. Met de dubbelbestemming 'Leiding – Hoogspanningsverbinding' wordt de hoogspanningsverbinding op de verbeelding weergegeven. Deze bestemmingen bieden de leiding bescherming. Zie ook 5.11. Overigens zal naar verwachting het aantal rioolpersleidingen in het plangebied in de toekomst worden uitgebreid, in verband met de voorgenomen sluiting van de rioolwaterzuiveringsinstallatie bij Dussen en de uitbreiding van de installatie bij Sleeuwijk, zie ook 4.9.

4.12 Duurzame energie

Mede door nieuwe technieken komen er steeds meer mogelijkheden voor de opwekking van duurzame energie. Dit kan ook gevolgen hebben voor de ruimtelijke inrichting van het buitengebied. Voor de opwekking van duurzame energie zijn immers installaties en bouwwerken nodig die een ruimtelijke

impact hebben. Voor Werkendam zijn momenteel biomassa-afvalverbranding en zonne-energie actuele issues op het gebied van duurzame energie.

In het kader van de uitwerking van het Klimaatplan wordt thans regionaal gekeken naar de mogelijkheid een biomassa-afvalverbrandingsinstallatie op te richten. Daarom is in dit bestemmingsplan niet voorzien in mogelijkheden dit op individueel niveau te doen. De kans dat individuele mestbewerking rendabel is, is bovendien klein. Daarnaast bestaan er op het gebied van het bewerken en verwerken van mest nog veel onduidelijkheden, die eerst opgelost moeten worden. Om die reden is er geen mogelijkheid voor dergelijke voorzieningen opgenomen. Dit betekent echter niet dat er geen medewerking aan concrete initiatieven wordt verleend. Bij een goed en tevens aantoonbaar haalbaar plan kan na een zorgvuldige afweging via een aparte planologische procedure toch medewerking worden verleend.

Momenteel speelt ook de bestuurlijke wens om binnen het plangebied een proeftuin te stimuleren voor de opwekking van zonne-energie. Dit kan middels de realisatie van een veld met zonnecollectoren. Omdat de exacte locatie, vormgeving en inrichting van het veld nu nog niet zijn uitgekristalliseerd, is het niet mogelijk om de ontwikkeling van dit veld mee te nemen in het voorliggende bestemmingsplan. Tegen de tijd dat dit wel duidelijk is, kan hiervoor een afwijkingsprocedure worden doorlopen of een planherziening worden opgesteld om de realisatie van het veld mogelijk te maken.

5. RANDVOORWAARDEN – MILIEUASPECTEN

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een aantal milieuonderwerpen toegelicht. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat het een beschrijving in hoofdlijnen betreft, te meer omdat in voorliggend bestemmingsplan uitsluitend uitgegaan wordt van de bestaande (planologische) situatie.

5.2 Niet-agrarische bedrijven

Algemeen

Om tot een ruimtelijk relevante toetsing van niet-agrarische bedrijven op milieuhygiënische aspecten te komen wordt het begrip milieuzonering gehanteerd. De milieuzonering zorgt voor voldoende afstand tussen milieubelastende activiteiten (zoals bedrijven) en milieugevoelige functies (zoals woningen) in ruimtelijke plannen. Hiertoe zijn bedrijven voorzien van een zone waar mogelijke nadelige effecten zijn voor woningen. Maatgevend zijn de thema's geur, geluid, stof en gevaar. Vanuit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening is het voorkomen van voorzienbare hinder door milieubelastende activiteiten van belang. Daarnaast mogen bedrijven niet worden beperkt in hun mogelijkheden.

Op landelijk niveau is de Wet milieubeheer van kracht. Op basis van deze wet kan het bevoegd gezag voorschriften (bijvoorbeeld grenswaarden) opleggen aan bedrijven. Als de activiteiten van een bedrijf niet in overeenstemming zijn met het bestemmingsplan, mag een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor milieu worden geweigerd. Een grote groep van bedrijven valt onder het Activiteitenbesluit. Het Activiteitenbesluit is een AMvB op basis van de Wet milieubeheer die standaardvoorschriften bevat voor een grote groep van bedrijven met standaardprocessen. Als een bedrijf in het bezit is van vergunning of voldoet aan het Activiteitenbesluit betekent niet dat deze bedrijven geen hinder kunnen veroorzaken.

Om mogelijke hinder van niet-agrarische bedrijven voor bewoners te voorkomen wordt de daarvoor algemeen aanvaarde VNG-uitgave 'Bedrijven en milieuzonering' (2009) gebruikt. In deze uitgave is de potentiële milieubelasting voor een hele reeks van bedrijven bepaald aan de hand van een aantal milieuaspecten, zoals geur, stof, geluid en gevaar. De milieubelasting is voor die aspecten vertaald in richtlijnen voor aan te houden afstanden tussen milieubelastende en milieugevoelige functies. Deze afstanden kunnen als basis worden gehanteerd, maar zijn indicatief. Bovendien zijn deze afstanden alleen van toepassing op nieuwe situaties en niet op bestaande situaties. Het milieuaspect met de grootste afstand is maatgevend en bepaalt in welke milieucategorie een bedrijfstype wordt ingedeeld.

Hoe gevoelig een gebied is voor bedrijfsactiviteiten is mede afhankelijk van het omgevingstype. De in de bedrijvenlijst geadviseerde afstanden zijn gericht op het omgevingstype "rustige woonwijk" of een vergelijkbaar

omgevingstype, zoals een “rustig buitengebied”. Een rustige woonwijk is een woonwijk die is ingericht volgens het principe van functiescheiding. Afgezien van wijkgebonden voorzieningen komen vrijwel geen andere functies (zoals bedrijven en kantoren) voor. Langs de randen (in de overgang naar mogelijke bedrijfsfuncties) is weinig verstoring door verkeer.

Naast het omgevingstype ‘rustige woonwijk’ en rustig buitengebied wordt ook het omgevingstype ‘gemengd gebied’ onderscheiden. Bij een gemengd gebied kunnen kleinere afstanden tussen bedrijven en woningen worden aangehouden. Bij een gemengd gebied zijn dus kleinere milieuzones van toepassing. Bij een gemengd gebied kunnen de afstanden, zonder dat dit ten koste gaat van het woon- en leefklimaat, met één afstandsstep worden verlaagd. Dit betekent dat de afstand van de eerstvolgende lagere categorie mag worden aangehouden. Een gemengd gebied is een gebied dat gezien de aanwezige functiemenging of ligging nabij drukke wegen al een hogere milieubelasting kent. Dit betekent dat de eisen in gemengde gebieden minder streng zijn dan in rustige woonwijken.

In onderstaande tabel zijn de richtafstanden opgenomen tot een ‘rustige woonwijk’ en ‘gemengd gebied’.

Milieucategorie	Richtafstand tot omgevingstype rustige woonwijk en rustig buitengebied	Richtafstand tot omgevingstype gemengd gebied
1	10 m	0 m
2	30 m	10 m
3.1	50 m	30 m
3.2	100 m	50 m
4.1	200 m	100 m
4.2	300 m	200 m
5.1	500 m	300 m
5.2	700 m	500 m
5.3	1.000 m	700 m
6	1.500 m	1000 m

Tabel 5.1 Milieucategorieën en richtafstanden tot een rustige woonwijk en gemengd gebied
Bron: Bedrijven en milieuzonering, VNG

Zijn de afstanden tussen milieubelastende en milieugevoelige functies kleiner dan de voorgeschreven afstanden uit de VNG-publicatie, dan zal door middel van onderzoek aangetoond moeten worden of de realisatie van een bedrijf toch mogelijk is en welke maatregelen moeten worden genomen om te komen tot een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Aan de hand hiervan kan dan gemotiveerd worden afgeweken van de standaard adviesafstanden.

Relatie met plangebied

Het plangebied bestaat uit buitengebied waar verspreid bestaande niet-agrarische bedrijfsactiviteiten voorkomen. In het plangebied worden bij recht geen nieuwe bedrijfsvestigingen mogelijk gemaakt. Middels wijzigingsbevoegdheden is het wel mogelijk om na planwijziging op een vrijkomend agrarisch bouwvlak (na beëindiging van een agrarisch bedrijf) een niet-agrarisch te bedrijf te vestigen. Als wijzigingsvoorwaarde is opgenomen dat het woon- en leefklimaat in de directe omgeving niet onevenredig mag

worden aangetast. Dat betekent dat op het moment van planwijziging voor de specifieke situatie bekeken zal moeten worden in hoeverre er milieuhinder optreedt voor milieugevoelige functies en de aanvaardbaarheid daarvan afgewogen zal moeten worden.

De bestaande bedrijven hebben de bestemming 'Bedrijf' gekregen. Hierbij geldt het uitgangspunt dat de reeds bestaande gevestigde bedrijvigheid planologisch wordt vastgelegd. Voor bestaande bedrijven zijn de richtafstanden uit de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering' niet van toepassing.

De bestaande bedrijven zijn opgenomen in een 'Lijst van niet-agrarische bedrijven'. Per bedrijf is tevens in de lijst de categorie waartoe het bedrijf volgens de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering' behoort opgenomen. Dit betekent dat deze bedrijven hun activiteiten kunnen voortzetten. Bij bedrijfsbeëindiging of -verplaatsing kan zich dan alleen nog een gelijksoortig bedrijf vestigen. Op deze manier kan milieuhinder op de betreffende plekken niet toenemen ten opzichte van de huidige situatie. Deze systematiek voorkomt namelijk dat zich op locaties met een bedrijfsbestemming andere (grote) bedrijven vestigen die meer milieuhinder veroorzaken voor de omgeving. Bedrijven die meer milieuhinder veroorzaken dan de huidige bedrijven zijn vanuit ruimtelijk oogpunt ook niet gewenst.

De systematiek die gehanteerd wordt met de 'Lijst van bestaande niet-agrarische bedrijven' betekent niet dat de uitoefening van andere bedrijfsactiviteiten in alle gevallen onaanvaardbaar is. Andere bedrijfstypen kunnen namelijk evenveel of minder milieuhinder voor de omgeving veroorzaken. Daarom is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen om bedrijfsactiviteiten toe te laten die naar aard en invloed op de omgeving kunnen worden aangemerkt als gelijkwaardig of lichter, qua milieuhinder. Dit zorgt ervoor dat de bedrijfslocatie niet onbruikbaar wordt als een bestaand bedrijf verplaatst of beëindigd wordt. Wel zorgt de afwijkingsmogelijkheid ervoor dat er geen zwaarder bedrijf qua milieuhinder kan terugkomen.

Conclusie

Door gebruik te maken van een 'Lijst van niet-agrarische bedrijven' wordt de toename van milieuhinder in het plangebied door niet-agrarische bedrijven voorkomen. Bestaande bedrijven worden ook niet beperkt in hun bedrijfsuitvoering.

5.3 Agrarische bedrijven

Algemeen

Agrarische bedrijven kunnen milieuhinder veroorzaken voor milieugevoelige functies, zoals woningen. Twee belangrijke hinderaspecten zijn geur en ammoniak. De regelgeving die hiervoor van toepassing is, is vastgelegd in de Wet geurhinder en veehouderij, het Activiteitenbesluit en de Wet ammoniak en veehouderij. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste regels waaraan moet worden voldaan om milieuhinder van agrarische bedrijven te voorkomen.

Wet geurhinder en veehouderij

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) bevat een beoordelingskader voor geurhinder van veehouderijen die vergunningplichtig zijn op basis van de Wet milieubeheer (Wm). Dit beoordelingskader is ook overgenomen in het Activiteitenbesluit. Het beoordelingskader is als volgt:

- voor diercategorieën waarvan de geuremissie per dier is vastgesteld in de Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv) geldt een waarde (maximale geurbelasting) op een geurgevoelig object; daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen concentratiegebieden (conform Reconstructiewet) en niet-concentratiegebieden en tussen situaties binnen de bebouwde kom en buiten de bebouwde kom. De gemeente Werkendam is niet gelegen in een concentratiegebied;
- voor andere diercategorieën (waarvan geen geuremissie per dier is vastgesteld) geldt een minimale afstand van de dierenverblijven ten opzichte van geurgevoelige objecten; ook hier is een onderscheid gemaakt tussen situaties binnen de bebouwde kom en buiten de bebouwde kom.

De afstand van de buitenzijde van een dierenverblijf tot de buitenzijde van een geurgevoelig object dient in alle gevallen tenminste 50 meter te bedragen indien het geurgevoelige object gelegen is binnen de bebouwde kom en 25 meter te bedragen indien het geurgevoelige object buiten de bebouwde kom is gelegen.

Het beoordelingskader voor (intensieve) veehouderij is samengevat in de onderstaande tabel.

		Concentratiegebied	Niet-concentratiegebied	Afstand buitenzijde dierenverblijf tot buitenzijde geurgevoelig object
Binnen bebouwde kom	Diercategorieën Rgv	Max. 3 ouE/m ³	Max. 2 ouE/m ³	Min. 50 m
	Andere diercategorieën	Min. 100 m t.o.v. geurgevoelig object	Min. 100 m t.o.v. geurgevoelig object	
Buiten bebouwde kom	Diercategorieën Rgv	Max. 14 ouE/m ³	Max. 8 ouE/m ³	Min. 25 m
	Andere diercategorieën	Min. 50 m t.o.v. geurgevoelig object	Min. 50 m t.o.v. geurgevoelig object	

Tabel 5.2: Geldende waarden/afstanden (intensieve) veehouderij

Voor geurgevoelige objecten die onderdeel uitmaken van een andere veehouderij, of die op of na 19 maart 2000 hebben opgehouden deel uit te maken van een andere veehouderij, zoals bedrijfswoningen en voormalige bedrijfswoningen, gelden niet de in de tabel genoemde maximale geurbelastingen in odour units, maar gelden op grond van artikel 3, lid 2 van de Wgv, minimale afstanden tussen de veehouderij en het geurgevoelig object. Deze afstand bedraagt van 100 meter indien het geurgevoelige object is gelegen binnen de bebouwde kom en 50 meter indien het geurgevoelige object is gelegen buiten de bebouwde kom.

De gemeenteraad kan, gelet op lokale omstandigheden, een afwijkende waarde of afstand vaststellen: dit moet gebeuren in een gemeentelijke verordening. De motivering moet te herleiden zijn tot de gewenste ruimtelijke inrichting van het gebied of een afwijkende relatie tussen geurbelasting en geurhinder. Bij gemeentelijke verordening kan tevens worden bepaald hoe wordt omgegaan met geurgevoelige objecten die onderdeel hebben uitgemaakt van een veehouderij (zoals voormalige agrarische bedrijfswoningen, die nu als burgerwoning worden gebruikt).

De gemeenteraad van Werkendam heeft een geurverordening vastgesteld voor het nieuwbouwplan Roode Camer en het aangrenzend toekomstig plangebied, aan de noordzijde van de bestaande bebouwde kom van Hank. Hierdoor is voor dit gebied, in afwijking van de geurnorm, genoemd in de Wgv voor een geurgevoelig object gelegen binnen de bebouwde kom in niet-concentratiegebied ($2,0 \text{ ou}_E/\text{m}^3$), een norm van $4,5 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ van toepassing. Tevens is voor dit gebied, in afwijking van de afstand, genoemd in de Wgv voor een geurgevoelig object gelegen binnen de bebouwde kom in niet-concentratiegebied (100 meter), een afstand van 50 meter van toepassing.

Wet ammoniak en veehouderij

Middels de Wet ammoniak en veehouderij (Wav) worden natuurgebieden die gevoelig zijn voor verzuring (de zogenoemde zeer kwetsbare gebieden) beschermd tegen de uitstoot van ammoniak door veehouderijen. De wet is er in hoofdzaak op gericht om oprichting/uitbreiding/wijziging van veehouderijen tegen te gaan, indien de stallen van het bedrijf geheel of gedeeltelijk zijn gelegen in een zeer kwetsbaar gebied, dan wel in een zone van 250 meter rondom het zeer kwetsbare gebied. De Wav geeft overigens aan dat uitbreiding/wijziging van een veehouderij binnen de zone van 250 meter is toegestaan, mits de vergunde ammoniakemissie niet wordt overschreden.

Activiteitenbesluit

Per 1 januari 2013 vallen agrarische activiteiten onder de werking van het Activiteitenbesluit. Het Activiteitenbesluit vervangt onder meer het Besluit landbouw milieubeheer. In het Activiteitenbesluit zijn voor alle agrarische activiteiten, waaronder akkerbouwbedrijven en veehouderijen, eisen opgenomen. Dit betekent dat de meeste agrarische bedrijven niet meer omgevingsvergunningplichtig zijn.

Voor de veehouderijen is in het Activiteitenbesluit aangesloten bij de systematiek uit de Wgv, dat wil zeggen dat in bepaalde gevallen maximaal toegestane geurbelastingen (diercategorieën waarvoor de geuremissie is vastgesteld, bijvoorbeeld varkens en pluimvee) gelden en in andere gevallen vaste afstandseisen (diercategorieën waarvoor de geuremissie niet is vastgesteld, waaronder melkrundvee) gelden. Een veehouderij met dieren waarvan geen geuremissie is vastgesteld moet daardoor in principe voldoen aan een afstand van 100 meter als het geurgevoelig object is gelegen binnen de bebouwde kom en 50 meter als het geurgevoelig object is gelegen buiten de bebouwde kom. Voorts is in het Activiteitenbesluit voor veehouderijen de regelgeving van de Wet ammoniak en veehouderij opgenomen (zie boven).

Relatie met het plangebied

Wet geurhinder en veehouderij en Activiteitenbesluit

Het bestemmingsplan maakt de nieuwvestiging van agrarische bedrijven niet mogelijk. Tevens worden in de omgeving van bestaande agrarische bedrijven bij recht geen nieuwe gevoelige functies mogelijk gemaakt. Uitsluitend de bestaande agrarische bedrijven en functies zijn vastgelegd. Daarmee voldoet het plan aan de vigerende regelgeving voor agrarische bedrijvigheid.

De realisatie van een burgerwoning op een vrijkomend agrarisch bouwvlak (na beëindiging van een agrarisch bedrijf) is mogelijk na planwijziging. In principe gaat het dan om het omzetten van de voormalige agrarische bedrijfswoning in een burgerwoning. Aan deze planwijziging is de voorwaarde verbonden dat er geen belemmeringen mogen optreden voor de ontwikkeling van omliggende agrarische bedrijven. Eveneens is als voorwaarde opgenomen dat er ter plaatse van de woning sprake dient te zijn van een goed woon- en leefklimaat. Er dient hierdoor per situatie op het moment van planwijziging te worden beoordeeld of de nieuwe burgerwoning milieuhygiënisch inpasbaar is.

Volledigheidshalve kan worden vermeld dat aan iedere wijzigingsbevoegdheid of afwijkmogelijkheid die negatieve gevolgen zou kunnen hebben voor de bedrijfsvoering van omliggende agrarische bedrijven de voorwaarde is gekoppeld dat er geen belemmering mag optreden voor de ontwikkeling van die bedrijven. Hierdoor is geborgd dat bij afwijkingen en planwijzigingen rekening wordt gehouden met de belangen van de agrarische bedrijven in de omgeving.

Wet ammoniak en veehouderij

In de gemeente Werkendam zijn geen gebieden aanwezig die zijn aangemerkt als zeer kwetsbare gebieden op grond van de Wet ammoniak en veehouderij (WAV). De dichtstbijzijnde zeer kwetsbare gebieden betreffen de gebieden Loevestein (ten oosten van het plangebied) en Langstraat (ten zuiden van het plangebied). Deze gebieden liggen op meer dan 250 meter afstand van het plangebied. De WAV levert daarom geen belemmeringen op voor het bestemmingsplan.

Conclusie

Het aspect milieuhinder door agrarische bedrijvigheid staat de vaststelling van het bestemmingsplan niet in de weg. De bestaande agrarische bedrijven voldoen aan de vigerende wetgeving en nabij agrarische bedrijven worden niet rechtstreeks nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt. Ook de Wet ammoniak en veehouderij levert geen belemmeringen op voor het plan.

5.4 Geluid

Algemeen

Voor het aspect geluid is binnen het plangebied de Wet geluidhinder (Wgh) van toepassing. De Wgh kent voor weg- en railverkeer alsmede voor gezonde industrieterreinen voorkeursgrenswaarden op nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen, zoals bijvoorbeeld woningen. De Wgh gaat uit van zones langs (spoor)wegen en zones bij industrieterreinen. Het gebied

binnen deze zone geldt als akoestisch aandachtsgebied waar, voor bouwplannen en bestemmingsplannen, een akoestische toetsing uitgevoerd dient te worden.

In het kader van dit bestemmingsplan is alleen wegverkeerslawaai en industrielawaai van belang. Er liggen in het bestemmingsplan of in de directe omgeving geen spoorlijnen.

Wegverkeerslawaai

In de Wgh is bepaald dat elke weg van rechtswege een geluidszone heeft (art. 74 lid 1). Een uitzondering hierop zijn wegen die zijn gelegen in een 30 km/uur-zone of in een woonerf. De breedte van de geluidszones is afhankelijk van het aantal rijstroken en de ligging van een weg. Zie de onderstaande tabel.

Aantal rijstroken		Zonebreedte
Stedelijk gebied	Buitenstedelijk gebied	
1 of 2	-	200 meter
3 of meer	-	350 meter
-	1 of 2	250 meter
-	3 of 4	400 meter
-	5 of meer	600 meter

Tabel 5.3 Breedte van geluidszones langs wegen

Grenswaarden

Geluidsgevoelige objecten die worden gerealiseerd binnen de geluidszones dienen te worden getoetst aan grenswaarden van de geluidsbelasting die zijn aangegeven in de Wgh. Hierbij geldt een voorkeursgrenswaarde voor nieuwe situaties. Deze bedraagt in vrijwel alle gevallen 48 dB. Indien deze waarde wordt overschreden, kan het college van burgemeester en wethouders ontheffing verlenen voor een hogere waarde. De maximale ontheffingswaarde is afhankelijk van het soort geluidsgevoelig object en de geluidsbron. Bij de ontheffing dient het college te motiveren waarom bron- en overdrachtsmaatregelen niet mogelijk zijn en waarom het plan gewenst is. Ook dient het in de Wgh vastgelegd binnenniveau gewaarborgd te worden. Geluidsniveaus bij nieuwe geluidsgevoelige bestemmingen die hoger zijn dan de wettelijke maximale ontheffingswaarden zijn niet toegestaan.

Industrielawaai

In artikel 40 van de Wgh is bepaald dat indien bij de vaststelling van een bestemmingsplan aan gronden een zodanige bestemming wordt gegeven dat daardoor een industrieterrein ontstaat, daarbij tevens een rond het betrokken terrein gelegen zone wordt vastgesteld, waarbuiten de geluidsbelasting vanwege dat terrein de waarde van 50 dB(A) niet te boven mag gaan. Een zone kan alleen worden bepaald bij vaststelling of wijziging van een bestemmingsplan. Bij het voorbereiden van de vaststelling of wijziging van een zone moet onder meer akoestisch onderzoek worden ingesteld naar de geluidbelasting die door woningen binnen de ontworpen zone, alsmede door andere geluidsgevoelige gebouwen of terreinen, vanwege het industrieterrein ten hoogste kunnen worden ondervonden. De ten hoogste toelaatbare geluidsbelasting aan de gevel van woningen bedraagt 50 dB(A). Onder

voorwaarden kan een hogere waarde tot maximaal 60 dB(A) worden vastgesteld. Onder een industrieterrein wordt een terrein verstaan waaraan in hoofdzaak een bestemming is gegeven voor de vestiging van inrichtingen en waarvan de bestemming voor het gehele terrein of een gedeelte daarvan de mogelijkheid insluit voor vestiging van inrichtingen, behorende tot een bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen categorie van inrichtingen die in belangrijke mate geluidhinder kunnen veroorzaken. (artikel 1 Wgh). Deze algemene maatregel van bestuur, betreft het Besluit omgevingsrecht (Bor). In artikel 2.1, lid 3 van dit Besluit zijn de inrichtingen opgenomen die in belangrijke mate geluidhinder kunnen veroorzaken.

Relatie met het plangebied

Wegverkeerslawaai

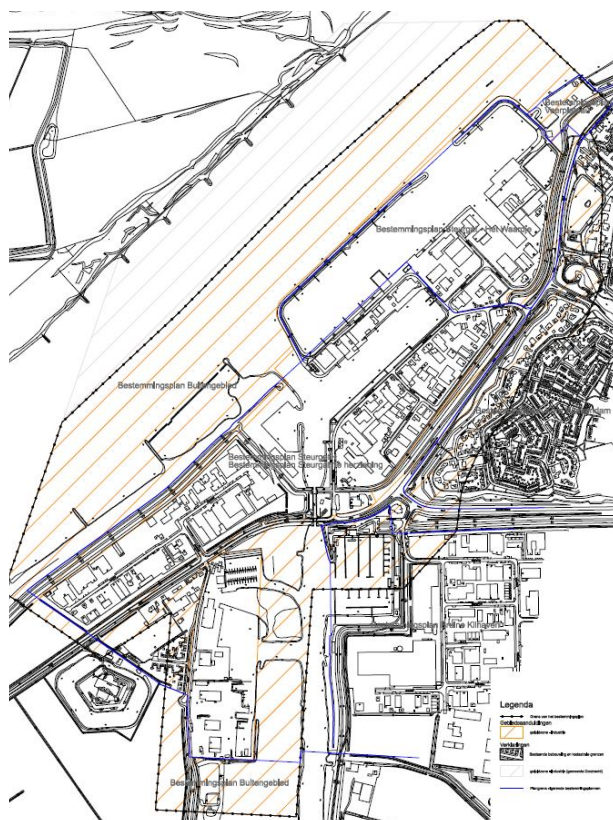
Het bestemmingsplan legt de bestaande situatie opnieuw vast. Binnen het plangebied worden bij recht geen nieuwe geluidsgevoelige objecten mogelijk gemaakt. Een toetsing aan de grenswaarden van de Wgh is daarom niet nodig.

De realisatie van nieuwe geluidsgevoelige functies (zoals burgerwoningen) kan alleen via afwijking of planwijziging. Er dient dan per situatie te worden beoordeeld of deze functies qua geluidssituatie inpasbaar zijn. De voorwaarde dat voldaan moet worden aan de eisen van de Wgh is daartoe opgenomen in de wijzigings- of afwijkingsregels.

Industrielawaai

In het plangebied zijn geen gezoneerde bedrijventerreinen opgenomen.

Buiten het plangebied zijn een aantal gezoneerde bedrijventerreinen gelegen, waarvan de zone gedeeltelijk binnen het plangebied ligt. Het gaat dan om de zones van de bedrijventerreinen Biesbosch, Beatrixhaven, het Regionaal Bedrijventerrein Werkendam (RBT) en van een scheepswerf aan de Sleeuwijksedijk, allen gelegen in de gemeente Werkendam. Daarnaast gaat het om de zone van het bedrijventerrein Avelingen dat in de gemeente Gorinchem is gesitueerd. De zones van al deze terreinen zijn opgenomen in het bestemmingsplan middels aanduidingen op de verbeelding. De zone van het RBT en de scheepswerf komt overeen met de nieuwe zone die recentelijk voor deze terreinen zijn vastgesteld.

Geluidzone (oranje arcering) van de bedrijventerreinen Biesbosch en Beatrixhaven in Werkendam.

Binnen deze zones zijn nieuwe geluidsgevoelige functies uitsluitend toelaatbaar met inachtneming van de maximaal toelaatbare geluidswaarden volgens de Wgh. De bedrijven op het industrieterrein worden op deze wijze niet belemmerd in hun bedrijfsvoering. Overigens voorziet het bestemmingsplan niet in de realisatie van nieuwe geluidsgevoelige functies binnen de zones. De realisatie van dergelijke functies kan alleen via afwijking of planwijziging. De voorwaarde dat voldaan moet worden aan de eisen van de Wgh is daartoe opgenomen in de wijzigings- of afwijkingsregels.

De zone van het gezondeerde bedrijventerreintje aan De Hoef in Werkendam is niet opgenomen in het bestemmingsplan. Ook de zone van het gezondeerde bedrijventerrein nabij de Loswal in Dussen is niet opgenomen in het plan. Voor deze terreinen is een aparte partiële herziening van het bestemmingsplan opgesteld waarin tevens de gehele geluidszone van deze terreinen is opgenomen.

Conclusie

De Wet geluidhinder staat het voorliggend bestemmingsplan niet in de weg.

5.5 Luchtkwaliteit

Algemeen

De hoofdlijnen van de regelgeving voor luchtkwaliteit zijn te vinden in hoofdstuk 5, titel 5.2 van de Wet milieubeheer, ook wel de Wet luchtkwaliteit genoemd. De regelgeving is uitgewerkt in onderliggende Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's) en Ministeriële Regelingen. In de Wet Luchtkwaliteit zijn luchtkwaliteitseisen opgenomen in de vorm van grenswaarden en richtwaarden voor een aantal luchtverontreinigende stoffen. De grenswaarden zijn harde milieukwaliteitseisen die in acht moeten worden genomen. In de praktijk van de ruimtelijke ordening zijn alleen de grenswaarden voor stikstofdioxide en fijn stof van belang, omdat deze in Nederland veelvuldig worden overschreden. De grenswaarden van de overige stoffen worden in de regel in Nederland niet meer overschreden.

In de 'Wet luchtkwaliteit' (artikel 5.16 van de Wet milieubeheer) is aangegeven in welke gevallen de luchtkwaliteitseisen in beginsel geen belemmeringen vormen voor ruimtelijke ontwikkelingen:

1. er is geen sprake van een feitelijke of dreigende overschrijding van een grenswaarde ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, voor zowel van fijn stof -PM₁₀- en stikstofdioxide -NO₂-);
2. een project leidt – al dan niet per saldo – niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
3. een project draagt 'niet in betekenende mate' bij aan de luchtverontreiniging;
4. een project past binnen het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL), of binnen een regionaal programma van maatregelen.

Besluit Niet In Betekenende Mate (NIBM)

In dit besluit is bepaald in welke gevallen een ruimtelijke ontwikkeling vanwege de gevolgen voor de luchtkwaliteit niet hoeft te worden getoetst aan

de grenswaarden. Een project draagt 'niet in betekende mate' bij aan de luchtverontreiniging als de zogenaamde 3% grens niet wordt overschreden. De 3% grens is gedefinieerd als 3% van de grenswaarde voor de jaargemiddelde concentratie van fijn stof (PM₁₀) of stikstofdioxide (NO₂). Deze grenswaarde is gesteld op 40 µg/m³. Dit komt overeen met 1,2 microgram/m³ voor zowel PM₁₀ als NO₂.

Er zijn twee mogelijkheden om aannemelijk te maken dat een project binnen de NIBM-grens blijft:

1. Aantonen dat een project binnen getalsmatige grenzen van een categorie (woningbouwprojecten, kantoorprojecten en enkele inrichtingen) uit de 'Regeling NIBM' valt. Er is dan geen verdere toetsing nodig, het project is in ieder geval NIBM;
2. Op een andere manier aannemelijk maken dat een project voldoet aan het 3% criterium. Hiervoor kunnen berekeningen nodig zijn. Ook als een project niet kan voldoen aan de grenzen van de Regeling NIBM, is het mogelijk om alsnog via berekeningen aan te tonen, dat de 3% grens niet wordt overschreden.

Als de 3% grens voor PM₁₀ of NO₂ niet wordt overschreden is het project NIBM, en hoeft geen verdere toetsing aan grenswaarden plaats te vinden.

Besluit gevoelige bestemmingen

Het besluit gevoelige bestemmingen is gericht op bescherming van mensen met een verhoogde gevoeligheid voor fijn stof en stikstofdioxide, met name kinderen, ouderen en zieken. Daartoe voorziet het besluit in zones waarbinnen luchtkwaliteitsonderzoek nodig is: 300 meter aan weerszijden van rijkswegen en 50 meter langs provinciale wegen, in beide gevallen gemeten vanaf de rand van de weg. Waar in zo'n onderzoekzone de grenswaarden voor fijn stof of stikstofdioxide (dreigen te) worden overschreden, mag het totaal aantal mensen dat hoort bij een 'gevoelige bestemming' niet toenemen. Dit wordt bereikt door de vestiging van bijvoorbeeld een school niet toe te staan. Bij uitbreidingen van bestaande gevoelige bestemmingen is een eenmalige toename van maximaal 10% van het totale aantal blootgestelden toegestaan. De volgende gebouwen met de bijbehorende terreinen zijn aangemerkt als gevoelige bestemming: scholen, kinderdagverblijven, en verzorgings-, verpleeg- en bejaardentehuizen. Het besluit ziet zowel op nieuwbouw als uitbreiding van gevoelige bestemmingen alsmede op de functiewijziging van bestaande gebouwen naar een gevoelige bestemming. Is (dreigende) normoverschrijding niet aan de orde, dan is er ook geen bouwverbod voor gevoelige bestemmingen binnen de onderzoekzone.

Relatie met het plangebied

Het bestemmingsplan legt de bestaande situatie opnieuw vast. Daardoor worden bij recht geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt die in betekende mate bijdragen aan een verslechtering van de luchtkwaliteit.

Middels wijzigingsbevoegdheden en afwijkingen zijn zeer kleinschalige ontwikkelingen mogelijk, bijvoorbeeld de omzetting van een voormalige agrarische bedrijfswoning in een burgerwoning. De bijdrage van deze ontwikkelingen aan de verslechtering van de luchtkwaliteit zal zeer beperkt

zijn, met name ook omdat er voorwaarden bij de afwijkingen en wijzigingen zijn opgenomen ten aanzien van de verkeersaantrekkende werking. Het is dan ook aannemelijk dat de ruimte die het bestemmingsplan biedt niet leidt tot een overschrijding van grenswaarden, dan wel 'niet in betekende mate' zal bijdragen aan de verslechtering van de luchtkwaliteit.

Voorts maakt het bestemmingsplan de realisatie van nieuwe gevoelige bestemmingen in de zin van het Besluit gevoelige bestemmingen niet mogelijk.

Conclusie

Het aspect luchtkwaliteit staat de vaststelling van het bestemmingsplan niet in de weg.

5.6 Externe Veiligheid

Algemeen

Bij externe veiligheid gaat het om de gevaren die de directe omgeving loopt in het geval er iets mis mocht gaan tijdens de productie, het behandelen of het vervoer van gevaarlijke stoffen. De daaraan verbonden risico's moeten aanvaardbaar blijven. De wetgeving rond externe veiligheid richt zich op het beschermen van kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten. Kwetsbaar zijn onder meer woningen, onderwijs- en gezondheidsinstellingen, en kinderopvang- en dagverblijven. Beperkt kwetsbaar zijn onder meer kantoren, winkels en horeca. Bij externe veiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen inrichtingen waar gevaarlijke stoffen worden bewaard en/of bewerkt, transportroutes waarlangs gevaarlijke stoffen worden vervoerd en buisleidingen.

De risico's worden onderverdeeld in het plaatsgebonden risico (PR) en het groepsrisico (GR).

- Het PR richt zich als maat voor het risico vanwege activiteiten met gevaarlijke stoffen vooral op de te realiseren basisveiligheid voor personen in de omgeving van die activiteiten. Het wordt uitgedrukt als de kans per jaar dat een persoon op een plaats in de omgeving van een risicovolle activiteit zou verblijven, overlijdt als rechtstreeks gevolg van door die activiteit veroorzaakte calamiteit. Een kans op overlijden van 1 op de miljoen per jaar ($PR=10^{-6}$) wordt aanvaardbaar geacht. De $PR 10^{-6}$ is een harde grenswaarde welke niet mag worden overschreden. Het PR wordt "vertaald" als een risicocontour rondom de risicovolle activiteit, waarbinnen geen kwetsbare objecten mogen liggen.
- Het GR is bedoeld voor het beperken van de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van een calamiteit met gevaarlijke stoffen. Het groepsrisico drukt de kans per jaar uit dat een groep mensen (minimaal 10) overlijdt, als direct gevolg van een ongeval met gevaarlijke stoffen. Het GR wordt bepaald binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit. Dit invloedsgebied wordt begrensd door de 1% letaliteitsgrens (tenzij anders bepaald): de afstand waarop nog 1% van de blootgestelde mensen in de omgeving komt te overlijden bij een calamiteit met gevaarlijke stoffen. Het GR kan niet "op de kaart" worden weergegeven,

maar wordt weergegeven in een grafiek waar de kans (F) afgezet wordt tegen het aantal slachtoffers (N): de fN-curve.

Het gemeentebestuur heeft beleidsruimte bij het toepassen van de hoogte van het groepsrisico bij ruimtelijke ontwikkelingen. Echter voor het groepsrisico geldt wel een verantwoordingsplicht. Het bevoegd gezag dient binnen het invloedsgebied een afweging te maken tussen het belang van de ruimtelijke ontwikkeling ten opzichte van het risico dat een groep mensen komt te overlijden als gevolg van een ramp of incident met gevaarlijke stoffen. Ook eventueel te nemen maatregelen en restrisico's dienen in de verantwoording opgenomen te worden.

Externe veiligheid moet altijd in preventieve zin deel uitmaken van de besluitvorming bij nieuwe situaties, en kan bij besluitvorming over bestaande situaties leiden tot aanvullende maatregelen. Voor externe veiligheid ten aanzien van inrichtingen, de zogenoemde stationaire bronnen, is het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen (BEVI) van kracht.

Voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor, de weg en het water is het zogenoemde Basisnet vastgesteld. Daarbij is een afweging gemaakt tussen ruimtelijke, vervoers- en veiligheidsbelangen. Op die manier wil het rijk het vervoer van gevaarlijke stoffen zo duurzaam mogelijk maken en duidelijkheid bieden over de consequenties van dit vervoer. Om het Basisnet wettelijk te verankeren is het Besluit transportroutes externe veiligheid (Btev) opgesteld en de Wet vervoer gevaarlijke stoffen (Wvgs) aangepast.

Volgens het Btev moeten ruimtelijke plannen getoetst worden aan de veiligheidszone. De veiligheidszone komt overeen met de zone langs de transportas, waarbinnen de waarde van het PR vanwege vervoer van gevaarlijke stoffen maximaal 10^{-6} /jaar bedraagt. In het Btev wordt ook aangegeven of en hoe de verantwoording van het GR moet plaatsvinden. Uitgangspunt is dat binnen 200 meter langs de weg een verantwoording van GR moet plaatsvinden. Verder worden Plasbrandaandachtsgebieden (PAG) opgenomen in het Btev: een zone van 30 meter langs de weg waar bij een ongeval met een tankwagen met brandbare vloeistoffen een plasbrand kan ontstaan, door uitstromende vloeistoffen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen binnen een PAG moet de gemeente verantwoorden waarom op deze locatie wordt gebouwd.

De regelgeving voor ondergrondse buisleidingen valt per 1 januari 2011 onder het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb). Het Bevb gaat uit van de systematiek zoals die in het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) wordt toegepast. Dit betekent dat het Bevb uitgaat van grens- en richtwaarden voor het plaatsgebonden risico (PR) en een verantwoordingsplicht voor het groepsrisico (GR).

De hoogte van het GR kan worden berekend in een risicoanalyse. Met de risicoanalyse is voor elke willekeurige locatie langs een route van gevaarlijke stoffen (weg, binnenwater, spoor, buisleidingen), de hoogte van het GR te berekenen. Eenzelfde berekening kan worden gemaakt voor inrichtingen waar gevaarlijke stoffen aanwezig zijn (chemische installaties, vuurwerkfabrieken, LPG installaties, etc.).

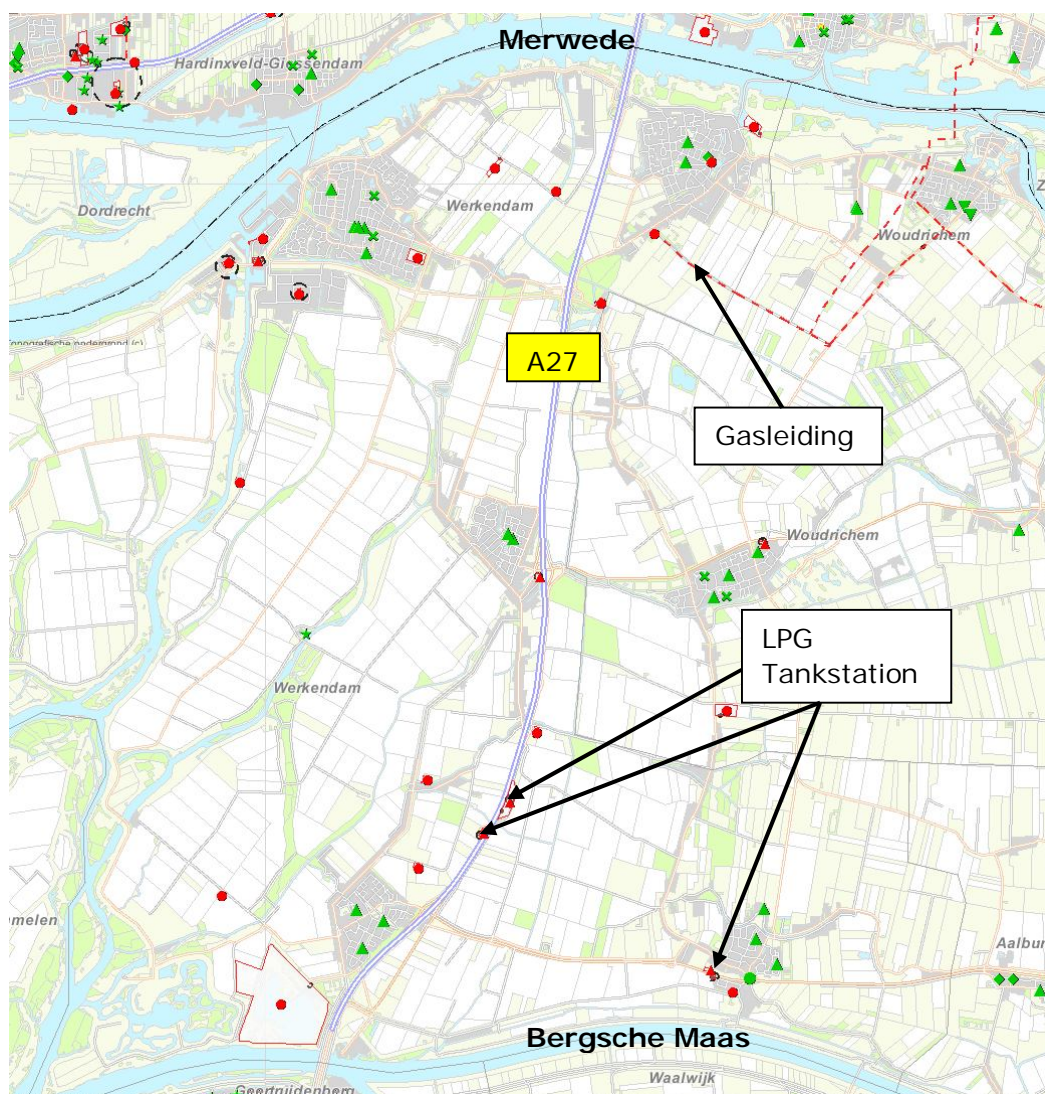

Relatie met het plangebied

Op basis van de risicokaart van de provincie Noord-Brabant is een inventarisatie van de risicobronnen in het plangebied gemaakt.

Risicobedrijven

Binnen het plangebied zijn twee risicovolle inrichtingen aanwezig die onder het BEVI vallen. Dit zijn twee LPG-tankstations die aan de A27 zijn gelegen, nabij Hank. De doorzet van beide tankstations is in de milieuvergunning gelimiteerd tot maximaal 1.500 m³ LPG/jaar. Net buiten het plangebied, op het bedrijventerrein bij Dussen, is een risicovolle inrichting gelegen die van invloed is op het plangebied. Ook hier gaat het om een LPG-tankstation met een doorzet van maximaal 1.500 m³ LPG/jaar. Conform de actuele normen zoals vastgelegd in de Regeling externe veiligheid inrichtingen (REVI) geldt voor de grenswaarde van het plaatsgebonden risico (10⁻⁶ per jaar) een veiligheidscontour van 45 meter vanaf het LPG-vulpunt, een veiligheidscontour van 25 meter vanaf het LPG-reservoir en een veiligheidscontour van 15 meter vanaf het LPG-vulpunt. De contouren zijn opgenomen op de verbeelding. Omdat de contouren (deels) samenvallen is slechts één contour te zien. Binnen deze contouren liggen geen (beperkt)

Uitsnede provinciale risicokaart voor het plangebied (bron: www.risicokaart.nl).

kwetsbare objecten. Ook maakt het bestemmingsplan binnen deze contouren geen nieuwe (beperkt) kwetsbare objecten mogelijk.

Het invloedsgebied van het groepsrisico strekt zich uit tot 150 meter vanaf het LPG-vulpunt. Binnen deze afstand zijn geen (beperkt) kwetsbare objecten aanwezig. Daarnaast maakt het bestemmingsplan binnen het invloedsgebied ook geen nieuwe (beperkt) kwetsbare objecten mogelijk. Vanwege het conserverende karakter van voorliggend bestemmingsplan, wordt een nadere verantwoording van het groepsrisico niet noodzakelijk geacht.

Overigens staan op de risicokaart naast de genoemde LPG-tankstations een aantal risicovolle opslagen aangegeven. Dit betreffen in alle gevallen propaantanks van particulieren of bedrijven met een inhoud van minder dan 13 m³. Deze vallen derhalve niet onder het BEVI en zijn voor het bestemmingsplan dan ook niet relevant.

Transport van gevaarlijke stoffen

In het plangebied vindt transport van gevaarlijke stoffen plaats over de weg en het water.

Transport van gevaarlijke stoffen over de weg gebeurt over de rijksweg A27. Ingevolge het Basisnet Weg heeft de A27 een veiligheidszone (de plaatsgebonden risicocontour van 10⁻⁶ per jaar) van 12 meter, gemeten vanaf het midden van de weg. Binnen deze veiligheidszone zijn geen (beperkt) kwetsbare objecten aanwezig. Ook maakt het bestemmingsplan de realisatie van nieuwe (beperkt) kwetsbare objecten in deze zone niet mogelijk.

Het invloedsgebied van het groepsrisico van de A27 bedraagt volgens het Basisnet Weg 200 meter aan weerszijden van de weg. Gezien het conserverende karakter van voorliggend bestemmingsplan, zal het groepsrisico niet toenemen en wordt een nadere verantwoording van het groepsrisico echter niet noodzakelijk geacht.

Tot slot kent de A27 een Plasbrand Aandacht Gebied (PAG) van 30 meter, gemeten vanaf de rechter rand van de rechter rijstrook. Een PAG heeft tot doel om slachtoffers van een ongeluk met zeer brandbare vloeistoffen te voorkomen. Bij een ongeval met een tankwagen met zeer brandbare vloeistoffen kunnen de vloeistoffen immers uit de tank stromen en in brand raken (plasbrand). Omdat het bestemmingsplan de bestaande situatie vastlegt en geen nieuwe bouwlocaties bevat, wordt niet voorzien in nieuwe bebouwing in het PAG.

Transport van gevaarlijke stoffen over het water vindt plaats over de Merwede en de Bergsche Maas.

De Merwede is in het Basisnet Water aangemerkt als een zwarte vaarweg. Dit betekent dat het een belangrijke binnenvaarweg is waarvan de risicocontour voor het plaatsgebonden risico op het water ligt en niet verder dan de oever reikt. Het bestemmingsplan maakt hier geen nieuwe (beperkt) kwetsbare objecten mogelijk. Een berekening van het groepsrisico is uitsluitend nodig bij een bevolkingsdichtheid van meer dan 1500 pers/ha dubbelzijdig en 2250 pers/ha enkelzijdig. Gezien het conserverende karakter van het bestemmingsplan, waarbij de personendichtheid niet of nauwelijks kan toenemen, wordt een verantwoording van het groepsrisico echter niet noodzakelijk geacht. Deze vaarweg kent een PAG van 25 meter. In het PAG

wordt niet voorzien in nieuwe bebouwing, omdat het bestemmingsplan de bestaande situatie vastlegt.

De Bergsche Maas is in het Basisnet Water aangeduid als groene vaarweg. Dit houdt in dat het een minder belangrijke vaarweg is, die geen plaatsgebonden risicocontour heeft, ook niet op het water. Vanwege het beperkte transport van gevaarlijke stoffen is langs groene vaarwegen geen groepsrisicoverantwoording nodig. Deze vaarwegen kennen ook geen PAG.

Buisleidingen

Ten zuidoosten van Sleeuwijk ligt langs De Roef een hogedrukaardgasleiding van de Gasunie met een werkdruk van 40 Bar. Het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) voorziet voor gasleidingen met een druk van 40 Bar in een zogenaamde belemmeringenstrook van tenminste 4 meter (de plaatsgebonden risicocontour van 10^{-6} per jaar) aan weerszijden van de buisleiding, gemeten vanuit het hart van de buisleiding. Op deze strook is dan, overeenkomstig het Bevb, een omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden van toepassing. Binnen de belemmeringenstrook is ook geen bebouwing toegestaan behoudens een afwijking met omgevingsvergunning van het bevoegd gezag. Dit bouwverbod is nodig voor het onderhoud van de buisleiding. Een afwijking kan worden toegestaan, voor zover de veiligheid met betrekking tot de in de belemmeringenstrook gelegen buisleiding niet wordt geschaad en geen kwetsbaar object wordt toegepast.

Het voorgaande heeft tot gevolg dat voor de gasleiding in het plangebied de dubbelbestemming 'Leiding – Gas' is opgenomen met een belemmeringenstrook van 4 meter aan weerszijden van de leiding. Op de gronden met deze dubbelbestemming is een omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden van toepassing en zijn uitsluitend bouwwerken geen gebouwen zijnde ten behoeve van de gasleiding toegestaan. Voor andere bouwwerken is onder voorwaarden, waaronder dat het geen kwetsbaar object betreft, een afwijking mogelijk. Gezien het consoliderende karakter van het bestemmingsplan, zal de personendichtheid in de omgeving van de gasleiding niet of nauwelijks toenemen. Hierdoor neemt ook het GR niet toe, zodat aangenomen wordt dat een nadere risicoanalyse niet noodzakelijk is.

Conclusie

Het aspect externe veiligheid staat de vaststelling van het bestemmingsplan niet in de weg.

5.7 Bodem

Algemeen

Het is wettelijk (via de bouwverordening) geregeld dat nieuwbouw pas kan plaatsvinden als de bodem geschikt is (of geschikt is gemaakt) voor het beoogde doel. Om deze reden dient bij iedere nieuwbouwactiviteit de bodemkwaliteit door middel van onderzoek (conform NEN5740) in beeld te worden gebracht. Het onderzoek mag niet meer dan vijf jaar oud zijn. Als blijkt uit het onderzoek dat de bodem niet geschikt is dan zal voor aanvang van de werkzaamheden een sanering moeten worden uitgevoerd, om de bodem wel geschikt te maken.

Relatie met het plangebied

Met het bestemmingsplan wordt de bestaande situatie opnieuw vastgelegd. Van rechtstreeks nieuwe ontwikkelingen is geen sprake. Het bestemmingsplan vormt wel het toetsingskader voor toekomstige aanvragen voor omgevingsvergunningen voor het bouwen, bijvoorbeeld voor vervanging van bebouwing. In het kader van een dergelijke vergunningsaanvraag zal getoetst worden of de bodem geschikt is voor het beoogde gebruik. Middels een bodemonderzoek zal dan moeten worden aangetoond dat de bodem van voldoende kwaliteit is voor de beoogde functie.

Conclusie

Binnen het plangebied worden geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk gemaakt waarbij een toetsing van de bodemkwaliteit dient plaats te vinden.

5.8 Water

Algemeen

De gemeente Werkendam is niet primair verantwoordelijk voor alle watertaken, maar moet de waterbelangen wel goed beschrijven en afwegen binnen de ruimtelijke ordening. Een van de instrumenten hiervoor is de verplichte watertoets. De watertoets houdt in dat het Waterschap of Rijkswaterstaat beoordeelt of de waterbelangen voldoende zijn afgewogen. De voor de gemeente en waterschap van belang zijnde wateraspecten zijn hieronder beschreven.

Volgens de Wet gemeentelijke watertaken (2008) is de gemeente verantwoordelijk voor het inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater en hemelwater. De gemeente mag vervolgens zelf bepalen op welke wijze het ingezamelde hemelwater wordt verwerkt. Verder heeft de gemeente de zorgplicht voor het in openbaar gemeentelijk gebied treffen van maatregelen, om structurele problemen als gevolg van een voor de gebruiksfunctie nadelige grondwaterstand in openbaar bebouwd gebied zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover doelmatig is en niet de verantwoordelijkheid is van het waterschap of de provincie.

Het waterschap Rivierenland of Rijkswaterstaat (voor zover het betreft de Nieuwe Merwede, de Bergsche Maas en het Steurgat) is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en beheer van het waterpeil. Daarnaast is het waterschap verantwoordelijk voor het zuiveren van het afvalwater. Het is van belang dat de capaciteit van de rioolwaterzuiveringsinstallatie toereikend is voor de toename aan vervuilingseenheden, en dat het afvalwater niet te veel verdund wordt met regenwater. Het waterschap is sinds de inwerkingtreding van de Waterwet (eind 2009) ook verantwoordelijk voor het beheer van het grondwater. Het waterschap heeft de volgende wettelijke grondwatertaken:

- Vergunningverlening en handhaving van grondwateronttrekkingen en –infiltraties op grond van de Keur;
- Uitvoering van de watertoets op ruimtelijke plannen en besluiten;
- Bepalen Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime (GGOR) voor buitengebieden;

- Advisering van gemeenten met betrekking tot grondwater bij het opstellen van GRP's.

Eén en ander is door het waterschap uitgewerkt in het 'Grondwaterbeleidsplan Waterschap Rivierenland 2011-2014', welke is vastgesteld in juni 2011.

Het is sinds 2003 verplicht om bij ruimtelijke plannen en besluiten een beschrijving op te nemen van de wijze waarop rekening is gehouden met de gevolgen van het plan voor de waterhuishouding. De watertoets is een proces waarbij de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan en de waterbeheerder in een zo vroeg mogelijk stadium afspraken maken over de toepassing en uitvoering van het waterhuishoudkundige en ruimtelijke beleid. Het waterschap is het eerste aanspreekpunt in het watertoetsproces, waarbij het waterschap rekening houdt met het provinciale grondwaterbeleid.

Relatie met het plangebied

Oppervlaktewater

Binnen het plangebied zijn diverse waterlopen en waterpartijen aanwezig die middels de bestemming 'Water' zijn vastgelegd. Deze bestemming waarborgt dat het water hier behouden blijft, en daarmee dat de waterhuishoudkundige en waterbergende functie is veiliggesteld. Het gaat daarbij onder meer om de Merwede, de Bergsche Maas, het Steurgat, het Noorder Afwateringskanaal, het water van de kreken en Killen, de grachten rondom de forten, etc. Kleine watergangen en waterpartijen die zijn gelegen in natuur- en bosgebieden of in agrarisch gebied, zijn positief bestemd doordat binnen de bestemming Bos, Natuur en de agrarische bestemmingen ook watergangen zijn toegestaan.

Grondwaterbescherming

In het plangebied zijn geen waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, boringsvrije zones, 25-jaarszones of 100-jaarszones gelegen.

Hemelwaterafvoer

Om wateroverlast nu en in de toekomst zoveel als mogelijk te voorkomen wordt er naar gestreefd om hemelwater niet af te voeren naar het rioolstelsel, maar volgens de trits vasthouden, bergen, afvoeren te behandelen. Hierdoor wordt het rioolstelsel en de RWZI minder belast bij regenval en krijgt het water de kans om in het gebied waar het is neergekomen in de bodem te infiltreren en/of kan dit worden afgevoerd naar het ter plekke aanwezige oppervlaktewater. Verdroging kan zo worden tegengegaan en er hoeft ook minder gebiedsvreemd water te worden ingelaten. Belangrijk hierbij is wel dat niet al het hemelwater direct of te snel naar het oppervlaktewater wordt afgevoerd, omdat anders toch wateroverlast en verdroging kan ontstaan.

Om het gebiedseigen water vast te houden wordt bij nieuwe bebouwing en verharding waar mogelijk verhard oppervlak niet aangekoppeld aan de riolering. De neerslag wordt dan niet afgevoerd naar de RWZI en kan via afstroming via het oppervlak en via infiltratie naar het ondiepe grondwater in de watergangen terecht komen. Te snelle afstroming van water naar andere gebieden moet worden voorkomen. Daarvoor is de aanleg van voorzieningen voor waterberging van belang. Infiltratie naar het diepe grondwater zal relatief weinig gebeuren, onder meer vanwege de bodemsamenstelling die

overwegend uit kleigronden bestaat. Indien het waterpeil te hoog wordt in de watergangen kan het overtollige water worden uitgemaalend naar de nabij gelegen rivieren. Er moet nadrukkelijk rekening worden gehouden met de risico's van mogelijke verontreinigingen van het afstromende regenwater (bijvoorbeeld met olie, PAK's en zware metalen en door uitlogende materialen), waardoor de kwaliteit van het grondwater en oppervlaktewater nadelig kan worden beïnvloed. De kwaliteit van het grondwater en oppervlaktewater mag niet verslechteren ten opzichte van de huidige situatie. Daarvoor moet bij het bouwen zoveel mogelijk het gebruik van uitlogende materialen (zoals zink) worden vermeden.

Ten oosten van het natuurgebied Kornsche Boezem is een regionaal waterbergingsgebied gelegen. Dit gebied wordt ingezet om wateroverlast uit regionale watersystemen te voorkomen tegen te gaan. Dit gebied heeft de bestemming water gekregen met de aanduiding 'waterberging'. Aan de aanduiding 'waterberging' zijn conform de Verordening Ruimte regels verbonden die activiteiten tegengaan die ten koste kunnen gaan van het waterbergend vermogen van het gebied. Zo zijn er beperkingen voor het bouwen en voor bepaalde werken en werkzaamheden. Voor het uitvoeren van de werken en werkzaamheden is een vergunning vereist, waarbij het waterschap moet worden gehoord, alvorens deze kan worden verleend.

Uiterwaarden/rivierbed en overstromingsgevoelig gebied

De uiterwaarden van de Merwede, het Steurgat en delen van het natuur- en recreatiegebied de Aakvlaai vormen een overstromingsgevoelig gebied, omdat dit tot het rivierbed behoort. Daar de waterstaatkundige functie van de uiterwaarden/rivierbed bescherming verdient, hebben deze gronden een dubbelbestemming Waterstaat – waterstaatkundige functie gekregen. Deze gronden zijn onder andere mede bestemd voor een duurzame hoogwaterbescherming ten behoeve van de veiligheid, waterberging en afvoer van hoogwater, sediment en ijs, en de zorg voor de waterhuishouding en de daarvoor noodzakelijke werken. Ook zijn deze gronden, binnen een zone van 25 meter van de Merwede en Bergsche Maas, mede bestemd voor het functioneren van de vaarweg en de veiligheid van het scheepvaartverkeer. Op grond van de Richtlijn Vaarwegen 2011 en het Barro geldt langs de Merwede en Bergsche Maas namelijk een vrijwaringszone van 25 meter. Deze zone moet zoveel mogelijk vrij blijven van bouwwerken en opgaande begroeiing, omdat deze het functioneren van de vaarweg en de veiligheid van het scheepvaartverkeer in gevaar kunnen brengen. Er zijn twee belangrijke redenen voor deze zone van 25 meter:

1. Calamiteiten: naarmate de afstand tussen de bebouwing en de vaarweg groter is, zal bij calamiteiten het effect op het gebouw en de aanwezigen afnemen. De bebouwingsvrije zone kan tevens een rol vervullen bij bestrijding van de calamiteit en de hulpverlening;
2. Vrij zicht: om de kans op aanvaringen zo klein mogelijk te maken, speelt zicht (visueel of via de radar) een belangrijke rol. Bebouwing op de oever kan het zicht beperken en een negatieve invloed hebben op de radar.

Om de functie van de uiterwaarden/rivierbed te beschermen zijn bepaalde werken en werkzaamheden vergunningplichtig en geldt een bouwverbod voor bouwwerken die niet ten dienste van de waterstaatkundige functie zijn. Er kan

worden afgeweken met een omgevingsvergunning van het bouwverbod, mits de belangen van waterstaat en waterhuishouding niet onevenredig worden aangetast en de waterbeheerder daarover heeft geadviseerd. Overigens zijn in de uiterwaarden/het rivierbed vanwege het consoliderende karakter van dit bestemmingsplan uitsluitend de bestaande functies toegestaan en is niet meer bebouwing voor deze functies toegestaan, dan nu al mogelijk is op grond van het geldende bestemmingsplan.

Ten zuidwesten van de kern Dussen, tussen Peerenboom en het bedrijventerrein Loswal, is in het Barro een gebied aangewezen als gebiedsreservering voor de lange termijn voor de Rijntakken. Hier geldt op grond van het Barro een beperking ten aanzien van grootschalige of kapitaalintensieve ontwikkelingen die het treffen van rivierverruimende maatregelen kunnen belemmeren. Hiermee wordt voorkomen dat een toekomstige inzet voor rivierverruiming onmogelijk en/of bijzonder kostbaar wordt gemaakt. Het voorliggende bestemmingsplan maakt hier geen grootschalige of kapitaalintensieve ontwikkelingen mogelijk. Vanwege het consoliderende karakter van het bestemmingsplan zijn hier alleen de bestaande functies toegestaan. Kortom, het bestemmingsplan maakt een eventuele toekomstige rivierverruiming hier niet onmogelijk of kostbaarder.

Primaire waterkeringen/Regionale waterkeringen

De primaire waterkeringen die in het plangebied aanwezig zijn, o.a. langs de Merwede, Bergsche Maas en het Steurgat, worden in het bestemmingsplan beschermd middels de dubbelbestemming 'Waterstaat-waterkering' (de kernzone) en de aanduiding 'vrijwaringszone-dijk' (de beschermingszone). De regionale waterkeringen worden op dezelfde wijze beschermd. De ligging van de keringen en daarmee van de bestemming is gebaseerd op de gegevens van het waterschap Rivierenland. De gronden met de dubbelbestemming 'Waterstaat-Waterkering' zijn mede bestemd voor het in stand houden, het beheer, het onderhoud en de verbetering van de waterkering. Op deze gronden zijn uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde ten dienste van de waterkering toegestaan. Middels een omgevingsvergunning kan worden afgeweken voor bouwwerken ten behoeve van de medebestemmingen, mits de belangen van de waterkering daardoor niet onevenredig worden geschaad en de waterbeheerder hierover heeft geadviseerd. De gronden met de aanduiding 'vrijwaringszone-dijk' zijn mede bestemd voor de bescherming, onderhoud en instandhouding de waterkering. Hier mag niet worden gebouwd. Ook hiervan kan worden afgeweken als de belangen van de waterkering niet onevenredig worden geschaad en de waterbeheerder daarover heeft geadviseerd.

Overigens zal voor het bouwen op waterkeringen en het uitvoeren van werken of werkzaamheden op waterkeringen ook vaak een watervergunning op grond van de Keur van het waterschap Rivierenland nodig zijn. De initiatiefnemer van de activiteiten zal dit zelf moeten nagaan bij het waterschap en indien nodig zelf een watervergunning moeten aanvragen.

Zoekgebied behoud en herstel watersystemen

Op grond van de Verordening Ruimte zijn in het plangebied zoekgebieden voor behoud en herstel van watersystemen opgenomen, met de aanduiding 'zoekzone-water'. Voor deze gronden is het beleid gericht op de ontwikkeling,

instandhouding en herstel van watersystemen. Het betreft waterlopen met de functie waternatuur, (natte) ecologische verbindingzones en gebieden die in het voormalige gebiedsplan waren aangeduid als ruimte voor 'beekherstel'. Er is geen onderscheid gemaakt naar gebieden waar al maatregelen zijn uitgevoerd, het is immers blijvend van belang deze gebieden te beschermen en de ruimte beschikbaar te houden. Maatregelen kunnen bijvoorbeeld worden uitgevoerd op het gebied van de morfologie, zoals het aanleggen van plas-draszones en het herstel van kwel. Het is van belang om de uitvoering van dergelijke maatregelen, ook in de toekomst, niet onmogelijk te maken en daarvoor ruimte te reserveren. In de aangegeven gebieden gelden daarom beperkingen aan activiteiten die het realiseren van watersysteemherstel belemmeren of onnodig kostbaar maken. Daartoe is een omgevingsvergunningstelsel van kracht voor het verhard en ophogen van gronden. Voor de verlening van een vergunning dient het waterschap te worden gehoord.

Watertoets

Het voorontwerp bestemmingsplan is voor de watertoets ter beoordeling voorgelegd aan het waterschap Rivierenland en Rijkswaterstaat (via VROM-Inspectie). De reacties zijn meegenomen bij het verwerken van het voor-overleg ex artikel 3.1.1 Besluit ruimtelijke ordening. Het bestemmingsplan is aangepast aan de hand van de reacties.

5.9 Ecologie

Algemeen

Bij het opstellen van ruimtelijke plannen is het noodzakelijk te onderzoeken of en zo ja, in hoeverre de plannen ten koste gaan van de (aanwezige) flora en fauna. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de gebiedsbescherming en de soortenbescherming.

Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet

De gebiedsbescherming vindt zijn oorsprong in de Natuurbeschermingswet 1998 en draagt zorg voor de bescherming van natuurwaarden. De wet beschermt drie typen gebieden: Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden), Beschermde natuurmonumenten en Wetlands. Plannen dan wel projecten in deze gebieden, maar ook daarbuiten in verband met de zogenaamde externe werking, kunnen vergunningplichtig zijn.

Ecologische Hoofdstructuur

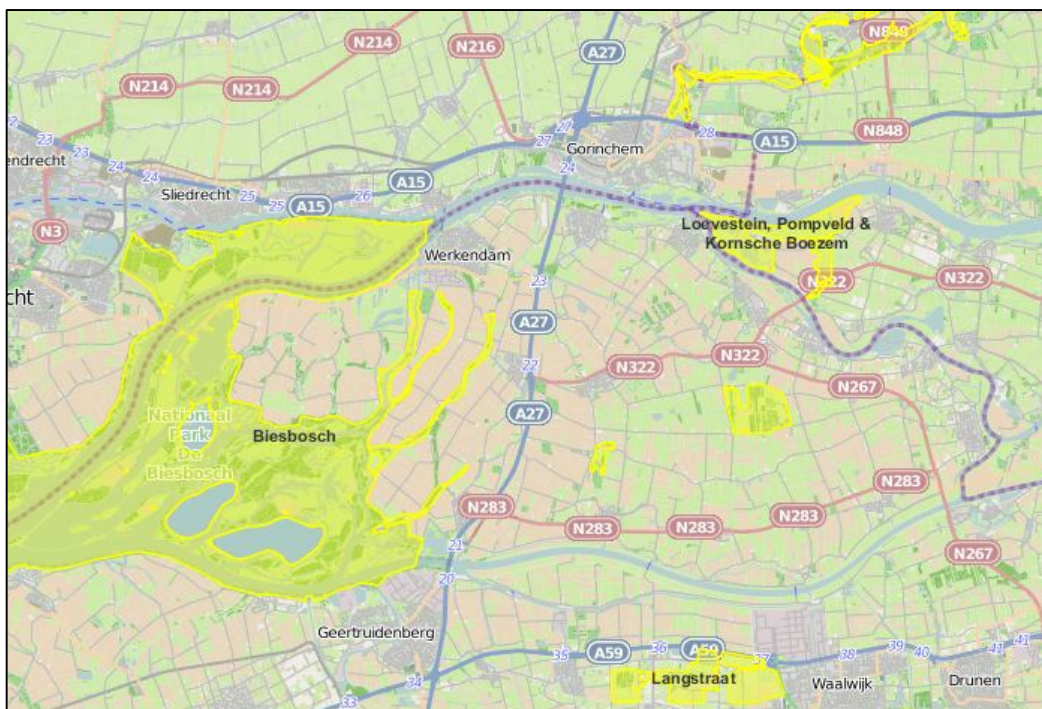
Naast de bescherming van de Natuurbeschermingswet kunnen waardevolle gebieden ook beleidsmatig beschermd zijn doordat zij behoren tot de ecologische hoofdstructuur (EHS). Uitgangspunt van het beleid is dat plannen, handelingen en projecten in de EHS niet toegestaan zijn indien zij de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS significant aantasten.

Gebiedsbescherming in relatie tot het plangebied

Natuurbeschermingswet

Binnen het plangebied ligt een deel van het Natura 2000-gebied Biesbosch en een deel van het Natura 2000-gebied Loevestein, Pompveld en Kornsche Boezem. Eveneens liggen delen van deze gebieden nabij het plangebied. Op ruimere afstand van het plangebied liggen de Natura 2000-gebieden Langstraat en Lingegebied & Diefdijk-Zuid. Er zijn geen Beschermden natuurmonumenten in het plangebied aanwezig.

Ligging Natura 2000-gebieden in en nabij het plangebied

Op basis van artikel 19j, lid 2 van de Natuurbeschermingswet is een Passende beoordeling nodig, indien als gevolg van het bestemmingsplan significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet uit te sluiten zijn. Omdat significant negatieve effecten op de genoemde Natura 2000-gebieden op voorhand niet uitgesloten kunnen worden, als gevolg van de toename aan stikstofdepositie die het plan kan veroorzaken op de Natura 2000-gebieden door de ontwikkelingsruimte die het plan aan de landbouw biedt, is een Passende beoordeling opgesteld.

De Passende beoordeling maakt, conform artikel 19j, lid 4 onderdeel uit van de Plan-MER die ten behoeve van het bestemmingsplan is opgesteld. Daartoe is de passende beoordeling als bijlage opgenomen bij de Plan-MER. De Plan-MER² en daarmee de Passende beoordeling is als bijlage bij het bestemmingsplan gevoegd. Zie ook paragraaf 5.12.

² mRO, 'Gemeente Werkendam – Plan-MER bestemmingsplan Buitengebied Werkendam', juni 2014

Naar aanleiding van de Passende Beoordeling is in de gebruiksregels opgenomen dat het gebruik van gronden, gebouwen en/of overkappingen waarbij een toename plaatsvindt van de stikstofemissie als gevolg van een wijziging van dieraantallen, diersoorten en/of stalsystemen vanaf het betreffende agrarische bedrijf of de betreffende gronden niet is toegestaan.

Middels deze gebruiksregels worden negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden voorkomen.

Ecologische Hoofdstructuur

In het plangebied zijn een aantal gebieden en gebiedjes aanwezig die behoren tot de EHS. Voor de bestemmingen die aan de EHS gronden gegeven zijn en de daaraan gekoppelde bescherming, wordt verwezen naar paragraaf 4.2.

Het bestemmingsplan heeft een conserverend karakter, waardoor bij recht geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt. Dat betekent dat ook in de EHS geen nieuwe ontwikkelingen mogelijk zijn. Ook de wijzigingsbevoegdheden en afwijkingsmogelijkheden die het plan bevat hebben geen betrekking op de EHS. Daardoor is er geen sprake van een significante aantasting van de kenmerken en waarden van de EHS als gevolg van het plan.

Soortenbescherming

De toets in het kader van de soortenbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet (FFW). De FFW bevat verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dier- en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen. Bij elk plan dat ingrijpt op dergelijke plaatsen dient getoetst te worden wat het effect is op beschermde soorten. De wet en bijbehorend Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten ('vrijstellingenbesluit') kent drie verschillende beschermingsregimes voor diverse soorten:

Categorie 1	algemene soorten waarvoor geen ontheffing aangevraagd hoeft te worden bij bestendig beheer of ruimtelijke ontwikkeling. Anders is wel ontheffing nodig voor verstoren of vernietigen en geldt altijd de zorgplicht (art.2).
Categorie 2	soorten waarvoor ontheffing aangevraagd moet worden, behalve als er gewerkt wordt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Ontheffing kan worden verleend als de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt.
Categorie 3	zeldzame soorten, Habitatrichtlijnsoorten en Vogelrichtlijnsoorten (alle vogels). Altijd moet ontheffing aangevraagd worden. Ontheffing wordt alleen verleend als voldaan wordt aan alle volgende criteria: én - er sprake is van een in de wet genoemd belang én - er geen alternatieven zijn én - de ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort

Voor alle beschermde soorten geldt de zorgplicht (art. 2 Flora- en faunawet). Indien het voortbestaan op locatie van beschermde soorten planten of dieren uit categorie 2 en 3 door een ingreep negatief beïnvloed worden, is het daarnaast nodig ontheffing aan te vragen van verboden handelingen op grond van de Flora- en faunawet. Het bevoegd gezag hierin is het Ministerie van EZ.

Soortenbescherming in relatie tot het plangebied

Het bestemmingsplan is consoliderend van aard. Dit betekent dat wordt uitgegaan van de bestaande situatie en bij recht geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen door dit bestemmingsplan worden mogelijk gemaakt. Middels planwijziging of afwijking kunnen wel kleine ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt, waarbij sprake zou kunnen zijn van aantasting van te beschermen soorten. Indien in de toekomst dergelijke kleine ontwikkelingen plaats zullen vinden waarbij te beschermen diersoorten worden geschaad, zal geen ontheffing nodig zijn voor de soorten uit categorie 1 waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet geldt. Tevens zal er geen ontheffing nodig zijn indien er geen vaste verblijfplaatsen van licht of zwaar beschermde soorten aanwezig zijn (categorie 2 en 3) hetgeen aan de hand van voorafgaande inventarisatie moet worden vastgesteld.

De aantasting en verstoring van vogels dient in het kader van de zorgplicht te worden voorkomen door eventuele werkzaamheden buiten het broedseizoen (15 maart t/m 15 juli) te laten starten. Hetzelfde geldt voor de zoogtijd bij zoogdieren (februari – augustus), de kolonieperiode bij vleermuizen (juni – juli), de winterslaaptijd bij vleermuizen (november – maart), etc. Indien zwaar beschermde soorten (categorie 2 + 3) aanwezig blijken te zijn, dient ontheffing te worden aangevraagd bij het ministerie van EZ. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij het dempen van sloten waarin beschermde amfibieën en vissen voorkomen. In het geval van zwaar beschermde soorten (categorie 3) geldt dan ook een relatief zware procedure waarbij eisen worden gesteld aan mitigatie en compensatie. Het verkrijgen van een eventueel vereiste ontheffing is een taak van de initiatiefnemer van de ontwikkelingen.

Conclusie soortenbescherming

Voor de voorkomende vogelsoorten geldt dat indien eventuele werkzaamheden buiten het broedseizoen (15 maart t/m 15 juli) worden opgestart er qua vogels geen strijdigheid met de Flora- en faunawet is (met uitzondering van de vogelsoorten die jaarrond nestplaatsen hebben). Voor alle ingrepen geldt dat, indien vaste verblijfplaatsen van zwaar beschermde soorten (categorie 2 en 3) aanwezig zijn (hetgeen aan de hand van voorafgaande inventarisatie moet worden vastgesteld), ontheffing nodig zal zijn. Het aanvragen van een ontheffing is de taak van de initiatiefnemer.

5.10 Archeologie

Algemeen

Als gevolg van het Verdrag van Malta (Valetta) zijn overheden verplicht om in het ruimtelijke beleid zorgvuldig om te gaan met het archeologische erfgoed. Voor gebieden waar archeologische waarden voorkomen of waar een reële verwachting bestaat dat er archeologische waarden aanwezig zijn dient, voordat er bodemingrepen plaatsvinden, een archeologisch onderzoek uit te worden gevoerd.

De zorgplicht voor het archeologisch erfgoed is vastgelegd in de Monumentenwet uit 1988. Deze is nader uitgewerkt in de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMZ) 2007, en daarmee samenhangend

de Ontgrondingenwet, de Wet milieubeheer, de Woningwet en de Wet op de ruimtelijke ordening. De wet regelt:

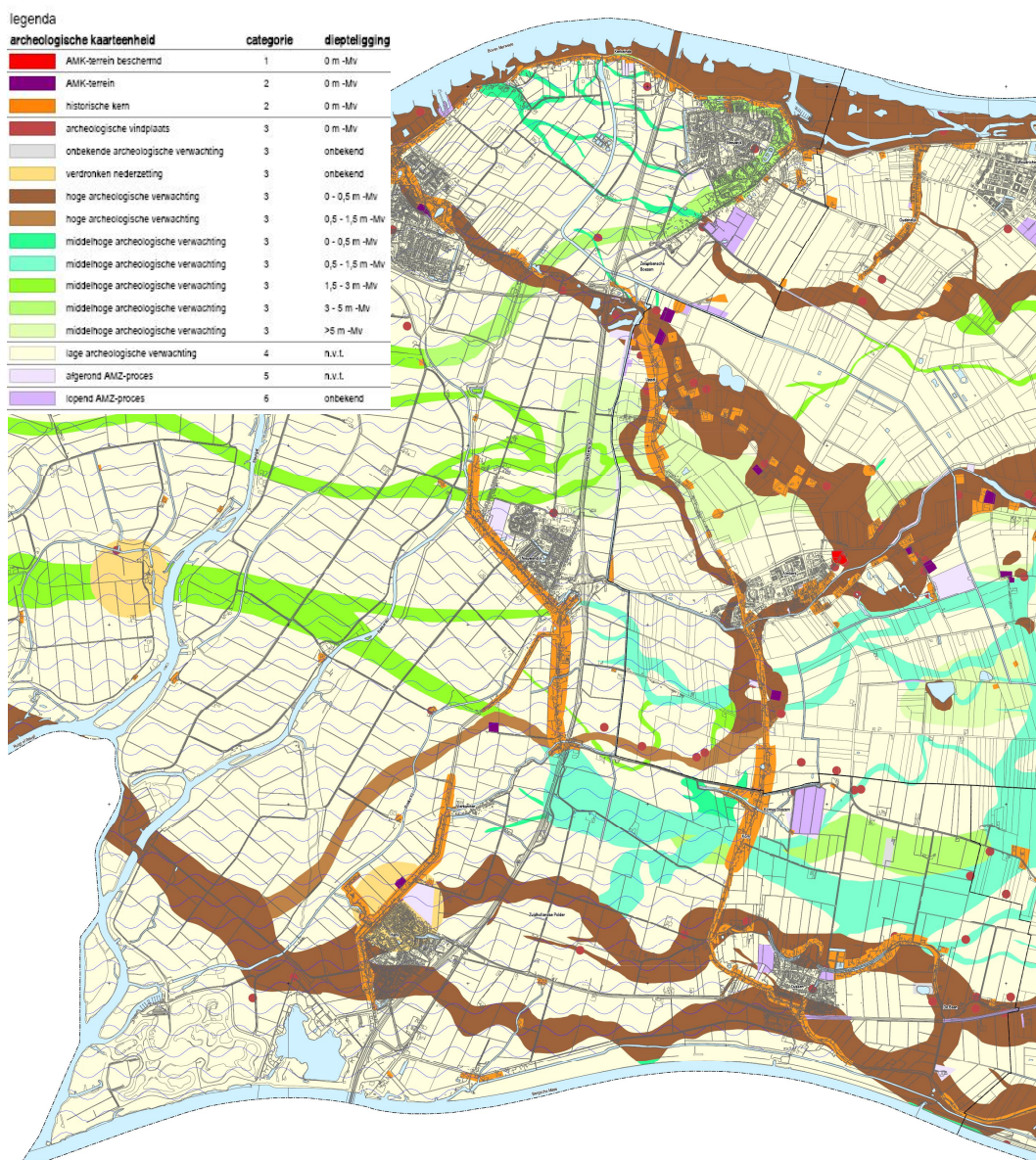
- Bescherming van archeologisch erfgoed in de bodem;
- Inpassen van archeologisch erfgoed in de ruimtelijke ordening;
- Financiering onderzoek: de veroorzaker betaalt.

Hiervoor is het van belang dat er een archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd en dat de uitkomsten hiervan door het bevoegde gezag worden meegenomen in de belangenafweging.

De WAMZ heeft ertoe geleid dat voor de gemeente Werkendam gemeentelijk archeologiebeleid is opgesteld dat is opgenomen in de 'Nota Archeologie' en in de gemeentelijke Erfgoedverordening.

Relatie met het plangebied

Bureau RAAP heeft voor de gemeenten Werkendam, Aalburg en Woudrichem een archeologische beleidsadvieskaart opgesteld. Deze kaart is gelijktijdig met het vaststellen van de Nota Archeologie en de Erfgoedverordening vastgesteld als Archeologische beleidskaart. Op deze beleidskaart wordt aangegeven waar (bekende) archeologische waarden aanwezig zijn en waar binnen het bestemmingsplangebied welke archeologische verwachtingen gelden vanaf welke diepte. Bijgaand is een uitsnede opgenomen van de archeologische beleidskaart voor het plangebied met een legenda.

Uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Werkendam

In de legenda zijn de verschillende verwachtingszones en plaatsen met een archeologische waarde weergegeven, alsmede de verwachte diepteligging daarvan. In de Nota Archeologie en de gemeentelijke Erfgoedverordening zijn deze zones gecategoriseerd en is aan elke waarde of verwachtingswaarde een diepte- en oppervlakte ondergrens gekoppeld. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de categorieën en ondergrenzen. De ondergrenzen geven aan vanaf welke omvang én diepte (altijd in combinatie) van een ruimtelijk plan er archeologisch onderzoek plaats moet vinden. Op basis van een archeologisch onderzoek dat door de gemeente is goedgekeurd kan een omgevingsvergunning worden verleend. Overigens hoeft geen onderzoek plaats te vinden indien kan worden aangetoond dat in het gebied reeds versterking heeft plaatsgevonden die dieper reikt dan de te verwachten archeologische vondstlaag. De categorieën zijn in het bestemmingsplan

opgenomen middels de dubbelbestemming 'Waarde-archeologie'. In de tabel is aangegeven welke dubbelbestemming bij welke categorie behoort.

Waarden archeologische beleidsadvieskaart	Criterium oppervlakte	Criterium diepte	Dubbelbestemming
<ul style="list-style-type: none"> • AMK-terrein • Historische kernen 	50m ²	0,3m	Waarde - archeologie-1
<ul style="list-style-type: none"> • Hoge archeologische verwachting (diepteligging 0 – 0,5 m –Mv) • Middelhoge archeologische verwachting (diepteligging 0 – 0,5 m –Mv) • Archeologische vindplaats • Verdrongen nederzetting • Onbekende archeologische verwachting 	100m ²	0,3m	Waarde - archeologie-2
<ul style="list-style-type: none"> • Hoge archeologische verwachting (diepteligging 0,5 – 1,5 m –Mv) • Middelhoge archeologische verwachting (diepteligging 0,5 – 1,5 m –Mv) 	100m ²	0,5m	Waarde – archeologie-3
<ul style="list-style-type: none"> • Middelhoge archeologische verwachting (diepteligging 1,5 – 3 m –Mv) 	100m ²	1,5m	Waarde – archeologie-4
<ul style="list-style-type: none"> • Middelhoge archeologische verwachting (diepteligging 3 - 5 m –Mv) 	100m ²	3,0m	Waarde – archeologie-5
<ul style="list-style-type: none"> • Middelhoge archeologische verwachting (diepteligging > 5 m –Mv) 	100m ²	5,0m	Waarde – archeologie-6

Tabel 5.6 Categorisering waarden archeologische beleidskaart met oppervlakte en dieptecriteria en de daarbij behorende dubbelbestemmingen.

De gebieden die op de archeologische beleidskaart zijn aangegeven als 'AMK-terrein beschermd', komen niet voor in de categorisering omdat deze terreinen niet door het bestemmingsplan beschermd behoeven te worden. Dit zijn immers archeologische rijksmonumenten die rechtstreeks vanuit de Monumentenwet worden beschermd. De gebieden die op de kaart zijn aangemerkt als gebieden met een 'lage archeologische verwachting', 'afgerond AMZ-proces' en lopend 'AMZ-proces', zijn ook niet opgenomen in de categorisering. Voor een 'afgerond AMZ-proces' gelden geen restricties voor ruimtelijke ontwikkelingen. Deze gebieden behoeven dus ook niet door het bestemmingsplan te worden beschermd. Bij een lopend 'AMZ-proces' kunnen wel restricties gelden. Een lopend 'AMZ-proces' wil zeggen dat op basis van het vooronderzoek nog vervolgonderzoek (restrictie) nodig is. Het is echter niet nodig dit via het bestemmingsplan te regelen, omdat dit onderzoek vorm krijgt via aparte planvormingstrajecten los van het dit bestemmingsplan. Voor de gebieden die zijn aangemerkt als gebieden met een 'lage archeologische verwachting' gelden restricties in die zin dat archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden indien sprake is van ruimtelijke ontwikkelingen met een oppervlakte groter dan 5 ha. Het bestemmingsplan maakt geen ontwikkelingen met een dergelijke omvang mogelijk. Er zijn ook geen agrarische bouwvlakken met een dergelijke omvang of andere bestemmingen waar bebouwing van die omvang is toegestaan. Derhalve is het niet zinvol om

gebieden met een 'lage archeologische verwachting' in het bestemmingsplan op te nemen middels een dubbelbestemming 'Waarde-archeologie'.

5.11 Kabels en Leidingen

Algemeen

Bij het opstellen van ruimtelijke plannen is het noodzakelijk te onderzoeken of er in het plangebied kabels en/of leidingen aanwezig zijn, die een specifieke bescherming verdienen in het bestemmingsplan.

Relatie met het plangebied

In het plangebied is een regulier kabels- en leidingenstelsel aanwezig voor water, riolering, elektriciteit, gas, telefonie en kabeltelevisie. Deze kabels en leidingen zijn hoofdzakelijk gelegen binnen de verkeersbestemming en zijn daardoor bereikbaar voor werkzaamheden. Deze reguliere leidingen behoeven geen extra bescherming middels een aparte bestemming in het bestemmingsplan.

Daarnaast zijn in het plangebied een aantal leidingen aanwezig die wel bescherming behoeven door middel van een aparte bestemming. Allereerst betreffen dit de rioolpersleidingen die door het gebied lopen. Deze genieten middels de dubbelbestemming 'Leiding-Riool' bescherming. Conform de regels van het waterschap Rivierenland kennen deze leidingen een beschermingszone van 2,5 meter aan weerszijden van de leiding. Ten tweede gaat het om de gasleiding die langs De Roef loopt. Hiervoor is een dubbelbestemming 'Leiding-Gas' opgenomen (zie ook paragraaf 5.6 externe veiligheid), met een beschermingszone van 4 meter aan weerszijden van de leiding. Tot slot is er de hoogspanningsverbinding in het zuidwesten van het plangebied. Deze is beschermd met de dubbelbestemming 'Leiding-Hoogspanningsverbinding' en heeft een beschermingszone van 36 meter, gemeten vanuit het hart van de leiding.

5.12 Plan-MER

Algemeen

Ten behoeve van het bestemmingsplan is een Plan-MER opgesteld³. Het MER is als bijlage opgenomen bij de toelichting. De plan-m.e.r.-procedure is wettelijk vastgelegd in de Wet milieubeheer en het Besluit milieueffectrapportage 1994 (Besluit mer). De plan-m.e.r.-verplichting geldt voor wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plannen en programma's die:

- kaderstellend zijn voor activiteiten conform de beschrijving in het Besluit mer (onderdeel C en D van de Bijlage bij het besluit);
- waarvoor een passende beoordeling nodig is in het kader van de Natuurbeschermingswet; .

Een bestemmingsplan is een wettelijk voorgeschreven plan waarvoor nagegaan moet worden of voor de herziening daarvan een plan-m.e.r.-procedure nodig is op grond van beide of één van de genoemde punten.

---

³ mRO, 'Gemeente Werkendam – Plan-MER bestemmingsplan Buitengebied Werkendam', juni 2014

Plan-m.e.r.-plicht en het bestemmingsplan buitengebied Werkendam

Het nieuwe bestemmingsplan buitengebied is consoliderend van aard. Op hoofdlijnen zal het plan daardoor niet leiden tot een verandering van de planologische mogelijkheden. Dit laat echter onverlet dat het plan (opnieuw) activiteiten mogelijk maakt die op grond van de Wet milieubeheer, Besluit m.e.r. als m.e.r.- (beoordelings)plichtig kunnen worden beschouwd. Zo biedt het bestemmingsplan het kader voor uitbreiding van veehouderijen binnen de bestaande bouwvlakken (nog niet benutte uitbreidingsruimte) en voor uitbreiding van grondgebonden veehouderijen via wijzigingsbevoegdheden tot 1,5 hectare. Deze uitbreidingsmogelijkheden zijn in theorie groter dan de betreffende drempelwaarden uit het Besluit mer (categorie D14). Vanwege het kaderstellende karakter van het bestemmingsplan bestaat de verplichting een plan-MER op te stellen.

Ten gevolge van de uitbreidingsmogelijkheden van veehouderijen die het bestemmingsplan biedt zijn significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden in en nabij het plangebied niet op voorhand uit te sluiten, vanwege de mogelijke toename van stikstofdepositie. Ingevolge artikel 19j, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is het opstellen van een passende beoordeling dan verplicht. Uit de eis voor het opstellen van een passende beoordeling vloeit voort dat er ook een plan-m.e.r.- procedure doorlopen dient te worden.

Doel plan-MER

Een plan-MER heeft tot doel het milieubelang volwaardig in de plan- en besluitvorming mee te nemen. Het MER biedt bij de voorbereiding van het bestemmingsplan inzicht in de verwachte milieueffecten die van belang zijn voor de besluitvorming. Hierdoor is het mogelijk om verschillende alternatieven tegen elkaar af te wegen en keuzes te maken. Het milieubelang krijgt zo een volwaardige plaats in de besluitvorming.

Gevolgen plan-MER voor het bestemmingsplan

Naar aanleiding van het opgestelde plan-MER en de daarbij behorende Passende beoordeling is in het bestemmingsplan om negatieve effecten op Natura 2000-gebieden te voorkomen een gebruiksregel opgenomen. Deze houdt in dat het gebruik van gronden, gebouwen en/of overkappingen waarbij een toename plaatsvindt van de stikstofemissie als gevolg van een wijziging van dieraantallen, diersoorten en/of stalsystemen vanaf het betreffende agrarische bedrijf of de betreffende gronden niet is toegestaan.

Met een dergelijk emissie-standstill wordt voorkomen dat sprake is van een toename van stikstofdepositie binnen Natura 2000-gebieden. Het emissie-standstill betekent niet dat de veehouderijen niet kunnen uitbreiden. Door het toepassen van emissiearme staltechnieken kan sprake zijn van een toename van het aantal dieren zonder dat de emissies toenemen. Het emissie-standstill borgt dat het plan geen significante negatieve effecten veroorzaakt op Natura 2000-gebieden. De bestaande emissie (de emissie zoals aanwezig op het tijdstip van vaststelling van het plan) wordt per bedrijf bepaald door een combinatie van de diercategorie (melkrundvee, schapen, varkens, etc.), het aantal dieren en het toegepaste stalsysteem (met de specifieke bijbehorende Rav-code).

Op het emissie-standstill gelden enkele uitzonderingen. Het is namelijk niet ondenkbaar dat in bepaalde gevallen afgeweken kan worden van het emissie-standstill zonder dat sprake is van negatieve effecten binnen Natura 2000-gebieden. Er kunnen gevallen zijn waarbij de emissie weliswaar beperkt toeneemt, maar deze toename van emissie niet leidt tot een toename van depositie binnen gevoelige Natura 2000-gebieden. Daarnaast kunnen er situaties zijn waarin maatregelen kunnen worden getroffen (bijvoorbeeld door specifieke, aanvullende beheersmaatregelen binnen Natura 2000 gebieden) om significante negatieve effecten als gevolg van een toename van depositie uit te sluiten. Dit is in ieder geval het geval indien de betreffende emissie toename een stikstofdepositie binnen Natura 2000-gebieden veroorzaakt die aantoonbaar is toegestaan op grond van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS); het gaat dan bijvoorbeeld om depositietoename waarvoor een melding of vergunning is verkregen op basis van de PAS. De PAS betreft immers een nationaal programma waarmee verzekerd is dat de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden niet worden aangetast.

Procedure plan-MER

De plan-m.e.r.-procedure is gestart met het opstellen van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Hierin zijn de uitgangspunten van het MER verwoord. De Notitie heeft van 19 april tot en met 17 mei 2013 ter inzage gelegen. Gedurende die periode was het mogelijk een reactie in te dienen op de Notitie. Tevens is de Notitie in die periode toegezonden aan betrokken instanties, zoals buurgemeenten en de provincie Noord-Brabant.

Het plan-MER is gelijktijdig met het ontwerpbestemmingsplan ter inzage gelegd. Daartoe is het MER als bijlage opgenomen bij de toelichting van het bestemmingsplan. Gedurende een periode van zes weken kon eenieder een zienswijze tegen het ontwerpplan en het bijbehorende plan-MER indienen. Tevens is het ontwerpplan en het plan-MER in deze periode aangeboden aan diverse bestuursorganen. Voorts is het plan-MER ter toetsing aangeboden aan de Commissie m.e.r. De Commissie m.e.r. heeft daarop een toetsingsadvies uitgebracht over het MER. De Commissie signaleert enkele tekortkomingen. Daarom is naar aanleiding van het toetsingsadvies een aanvulling op het MER opgesteld⁴, waarin is gemotiveerd op welke wijze is omgegaan met de punten uit het toetsingsadvies. Deze aanvulling is als bijlage opgenomen bij de toelichting. Het toetsingsadvies is als bijlage opgenomen bij de aanvulling.

---

⁴ mRO, 'Gemeente Werkendam - Aanvulling Plan-MER bestemmingsplan Buitengebied Werkendam', februari 2015.

6. JURIDISCHE ASPECTEN

6.1 Algemeen

Bij het opstellen van dit bestemmingsplan is gebruik gemaakt van de notitie "Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen - SVBP2012", van Geonovum.

De SVBP2012 is een landelijke standaard en opvolger van de SVBP2008, en moet vanaf 1 juli 2013 worden toegepast. In de Wro is de verplichting opgenomen dat voor het maken, beschikbaar stellen en gebruiken van digitale plannen de RO standaarden en regels van toepassing zijn. De standaarden zijn wettelijk verankerd door middel van een Ministeriële regeling als uitvoeringsregeling van het Besluit ruimtelijke ordening.

Het voorliggende bestemmingsplan is conform de landelijke RO-standaarden (2012) opgesteld. Het plan voldoet daarmee aan de digitale verplichting.

6.2 Analoge verbeelding (plankaart)

Voor de ondergrond van de analoge verbeelding is gebruik gemaakt van de meest actuele Grootchalige Basiskaart van Nederland (GBKN). Straatnamen en huisnummers zijn op de plankaart van de analoge verbeelding weergegeven.

In de legenda van de verbeelding is de versie van het bestemmingsplan vermeld (voorontwerp/ontwerp/vastgesteld). Verder staat de noordpijl in de legenda aangegeven. De analoge verbeelding (plankaart) is opgesteld volgens het SVBP2012.

6.3 De planregels

De planregels zijn opgesteld volgens het SVBP2012 en voldoen tevens aan de eisen van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) die op 1 oktober 2010 in werking is getreden. In de planregels is een standaard hoofdstukindeling aangehouden die begint met 'Inleidende regels' (begrippen en wijze van meten), vervolgens met de 'Bestemmingsregels', de 'Algemene regels' (de regels die voor alle bestemmingen gelden) en de 'Overgangs- en slotregels'. Daarbij staan de verschillende bestemmingen op alfabetische volgorde.

Ook de regels van een bestemming kennen een standaardopbouw en worden als volgt benoemd:

- Bestemmingsomschrijving;
- Bouwregels;
- Nadere eisen;
- Afwijken van de bouwregels;
- Specifieke gebruiksregels;
- Afwijken van de gebruiksregels;

- Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden;
- Wijzigingsbevoegdheid.

Opgemerkt wordt dat een bestemmingsregel niet alle elementen hoeft te bevatten, dit verschilt per bestemming.

6.4 Bestemmingen en dubbelbestemmingen

Bestemmingen

Onder een bestemming wordt de bestemming verstaan die ingevolge artikel 3.1 Wro aan gronden wordt toegekend. Met een bestemming wordt tot uitdrukking gebracht welke gebruiksdoelen of functies (en bouwmogelijkheden), met het oog op een goede ruimtelijke ordening, aan de in het plan begrepen gronden zijn toegekend.

Dubbelbestemmingen

De dubbelbestemmingen kunnen worden gebruikt voor gronden met een gebruiksfunctie die naast de aangegeven bestemming nog een andere waarde/belang hebben dat bescherming behoeft. Met de dubbelbestemming kan in die situatie een voorrangregeling worden aangegeven.

In het plan zijn een groot aantal dubbelbestemmingen opgenomen. Zo is er een dubbelbestemming voor een gasleiding (Leiding-Gas), rioolpersleidingen (Leiding-Riool) en een hoogspanningsverbinding (Leiding – Hoogspanningsverbinding). Voorts zijn er dubbelbestemmingen voor de waterkeringen (Waterstaat-Waterkering) en de uiterwaarden/winterbedden (Waterstaat-Waterstaatkundige functie). Ook zijn er dubbelbestemmingen ter bescherming van archeologische waarden (Waarde – Archeologie 1 t/m Waarde – Archeologie 6), de attentiegebieden EHS ('Waarde-Ecologie') en de forten (Waarde-Cultuurhistorie).

De dubbelbestemmingen liggen over een groot gebied en gaan voor op de onderliggende bestemming. Zo doorkruisen de rioolpersleidingen een groot gebied. Met de dubbelbestemming is een zone aan weerszijden van de leiding gereserveerd voor de bescherming van deze leiding. In de zone mag niet worden gebouwd of gegraven zonder toestemming van de leidingbeheerder. De leiding moet bereikbaar blijven voor onderhoud en grondwerkzaamheden in de buurt van de leiding kunnen gevaar opleveren. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de gasleiding, de hoogspanningsverbinding, de waterkering en de waterstaatkundige functie van de uiterwaarden. In de zones van deze dubbelbestemming gaan belangen van het leidingtransport, de waterkering enz. voor. Het gebruik van deze gronden mag geen gevaar opleveren voor de belangen van de dubbelbestemming. Vandaar dat zowel voor bouwen als werken/werkzaamheden in deze zones, eerst getoetst moet worden aan de belangen van de desbetreffende dubbelbestemmingen.

De dubbelbestemming voor archeologie heeft een wat ander karakter. Daar gaat het namelijk om gebieden met aanwezige archeologische waarden of een archeologische verwachtingswaarde. Alvorens hier grondbewerkingen volgens

de onderliggende bestemmingen kunnen plaatsvinden, moet er eerst archeologisch onderzoek plaatsvinden om te beziën of er geen archeologische waarden aanwezig zijn. Als er geen archeologische waarden aanwezig zijn, kunnen de grondbewerkingen plaatsvinden. Als er wel archeologische waarden worden aangetroffen zal bekeken moeten worden hoe die het beste zeker gesteld kunnen worden. Overigens is archeologisch onderzoek alleen nodig vanaf een bepaalde diepte en oppervlakte. Zie hiervoor paragraaf 5.10.

Ook de dubbelbestemming Waarde-Ecologie heeft een wat ander karakter. Deze beschermt de zogenoemde attentiegebieden EHS, die in de provinciale Verordening Ruimte zijn aangewezen. De bescherming vindt plaats middels een omgevingsvergunningenstelsel voor het uitvoeren van een werk of van werkzaamheden. Dit vergunningenstelsel is voorgeschreven in de Verordening Ruimte.

De dubbelbestemming Waarde-Cultuurhistorie is gegeven aan de twee forten in het plangebied. Door deze dubbelbestemming zijn de gronden mede bestemd voor het behoud en herstel van de cultuurhistorische waarden van de forten, cultuur- en natuureducatie en extensief recreatief medegebruik. De dubbelbestemming maakt de bouw van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten behoeve van deze doeleinden mogelijk. Deze dubbelbestemming biedt geen bescherming aan de forten. Dat is niet nodig, omdat de forten reeds aangewezen zijn als rijksmonument en op die wijze al optimale bescherming genieten.

6.5 Artikelgewijze toelichting

De belangrijkste aspecten worden per artikel in navolgende opgesomd.

Hoofdstuk 1: Inleidende regels

Artikel 1 en 2:

Voor de begripsomschrijvingen en wijze van meten is aangesloten bij het SVBP 2012. De begrippen zijn aangevuld met voor het plan relevante begrippen.

Bij de wijze van meten wordt ook aangegeven wat de betekenis is van de figuur 'relatie'. Ter plaatse van deze figuur behoren de bouwvlakken of bestemmingsvlakken bij elkaar en worden als één bouwvlak of één bestemmingsvlak aangemerkt. Dit houdt bijvoorbeeld in dat bepaalde aantallen of oppervlaktes die toegestaan zijn ingevolge de regels worden gerekend over de twee bouw- of bestemmingsvlakken. Bij het bepalen van de al aanwezige aantallen en oppervlaktes moet bij de plantoetsing dan ook gekeken worden naar beide vlakken en deze aantallen of oppervlaktes bij elkaar opgeteld worden. Twee bestemmings- of bouwvlakken die met een relatieteken verbonden zijn, betekent zo dus niet dat er ook dubbele aantallen of oppervlaktes toegestaan zijn.

Hoofdstuk 2: Bestemmingsregels

Artikel 3 — Agrarisch

Deze bestemming is gebruikt voor de agrarische gronden die in de Verordening Ruimte zijn aangemerkt als Gemengd landelijk gebied. Vrijwel het gehele buitengebied heeft landschappelijke kwaliteiten. Daartoe zijn de verschillende landschapstypen met hun kenmerkende kwaliteiten in dit bestemmingsplan vastgelegd. Op de verbeelding zijn ze met een gebiedsaanduiding aangewezen en in de planregels zijn de kenmerkende kwaliteiten van elk landschapstype kort opgesomd. Bij het agrarische gebruik dient er rekening te worden gehouden met deze landschapstypen. Daartoe is een omgevingsvergunningplicht opgenomen voor werken en werkzaamheden die deze waarden kunnen aantasten. Voor een nadere toelichting op het omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden wordt verwezen naar paragraaf 4.4.

De agrarische bedrijven hebben een bouwvlak gekregen. Intensieve veehouderijen, grondgebonden veehouderijen, glastuinbouwbedrijven en paardenhouderijen zijn op de verbeelding aangeduid. De regels bevatten een mogelijkheid voor aanpassing en vergroting van het bouwvlak door middel van wijziging. Nieuwvestiging of splitsing van bouwvlakken behoren niet tot de mogelijkheden. Een dergelijke ontwikkeling vraagt om een brede afweging en kan alleen via een partiële herziening of buitenplanse afwijking, worden gerealiseerd. In principe dient alle bebouwing en verharding binnen het bouwvlak te worden gesitueerd, uitgezonderd bouwwerken, geen gebouwen zijnde met een bouwhoogte van maximaal 1 meter, niet zijnde bouwwerken voor mestopslag, voeropslag, sleuf- en andere silo's, water- en andere bassins en andere aan het bouwvlak gerelateerde voorzieningen. Deze categorie bouwwerken hoort immers ook binnen het bouwvlak thuis. De afstand van gebouwen (dus ook bedrijfswoningen), tot de naar de weg gekeerde bouwgrans (de grens van het bouwvlak) dient minimaal 5 meter te bedragen, of niet minder dan de bestaande afstand indien die minder dan 5 meter bedraagt. De afstand van gebouwen tot de zijdelingse perceelsgrenzen moet minimaal 3 meter zijn. De goothoogte van bedrijfsgebouwen mag niet meer dan 7 meter bedragen en de bouwhoogte niet meer dan 11 meter. Per bouwvlak is maximaal 1 bedrijfswoning toegestaan, tenzij op de verbeelding middels de aanduiding 'maximum aantal wooneenheden' een ander aantal bedrijfswoningen is aangegeven of op de verbeelding de aanduiding 'bedrijfswoning uitgesloten' is opgenomen, in welk geval geen bedrijfswoning is toegestaan. De inhoud van een bedrijfswoning mag maximaal 750 m³ bedragen. De goothoogte van een bedrijfswoning mag maximaal 4,5 meter zijn en de bouwhoogte maximaal 9 meter. Een bedrijfswoning moet afgedekt worden met een kap met een dakhelling van tenminste 30 graden en ten hoogste 60 graden.

Een toename van de oppervlakte aan gebouwen ten behoeve van de uitoefening van veehouderijen is bij recht niet toegestaan. Dit kan alleen via afwijking in verband met de transitie naar een zorgvuldige veehouderij die door de provincie Noord-Brabant is ingezet. Voor de afwijkingsvoorwaarden en een toelichting hierop wordt verwezen naar paragraaf 4.6. Bebouwing die niet wordt gebruikt voor de uitoefening van veehouderijen en bouwwerken,

geen gebouwen zijnde vallen niet onder dit bouwverbod. Ook voor het in gebruik nemen van gebouwen voor de uitoefening van een veehouderij (dit betreft gebouwen die daarvoor eerder niet in gebruik waren) en vergroting van bouwvlakken van grondgebonden veehouderijen gelden vanwege de zorgvuldige veehouderij nadere voorwaarden (zie paragraaf 4.6).

Bij een agrarisch bedrijf zijn kleinschalige nevenactiviteiten mogelijk, in die zin dat het bevoegd gezag (veelal Burgemeester en wethouders) door middel van het verlenen van een omgevingsvergunning kan afwijken van de gebruiksregels en nevenactiviteiten kan toestaan. Voor deze nevenactiviteiten dient bestaande bebouwing te worden aangewend. In omvang zijn de nevenactiviteiten beperkt tot een bepaalde oppervlakte, afhankelijk van het type gebruik. In de regels is dit nader uitgewerkt. Parkeren moet daarbij op eigen terrein binnen het bouwvlak te worden opgelost en de nevenactiviteiten mogen geen grote verkeersaantrekkende werking hebben.

Artikel 4 Agrarisch met waarden

Deze bestemming is gebruikt voor de agrarische gronden die in de Verordening Ruimte zijn aangeduid als Groenblauwe Mantel. Binnen deze bestemming gelden dezelfde regels ten aanzien van het bouwvlak, het bouwen en het gebruik van bebouwing als in de bestemming Agrarisch.

Zoals al genoemd is, heeft vrijwel het gehele buitengebied landschappelijke kwaliteiten en zijn daartoe de verschillende landschapstypen met hun kenmerkende kwaliteiten in dit bestemmingsplan vastgelegd. Op de verbeelding zijn ze met een gebiedsaanduiding aangewezen en in de planregels zijn de kenmerkende kwaliteiten van elk landschapstype kort opgesomd. Naast de landschappelijke waarden genieten in de bestemming Agrarisch met waarden ook de natuurwaarden en hydrologische waarden die verbonden zijn aan de Groenblauwe Mantel bescherming. Bij het agrarisch gebruik zal rekening moeten worden gehouden met deze waarden. Daartoe is een omgevingsvergunningplicht opgenomen voor werken en werkzaamheden die deze waarden kunnen aantasten. Voor een nadere toelichting op het omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden wordt verwezen naar paragraaf 4.4.

Artikel 5 Agrarisch met waarden – Natuur

Deze bestemming is gebruikt voor de agrarische gronden die behoren tot de EHS, maar op dit moment (nog) een agrarisch gebruik kennen. Binnen deze bestemming zijn geen agrarische bouwvlakken aanwezig. Daarom kunnen binnen deze bestemming uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde worden gerealiseerd.

Zoals al genoemd is, heeft vrijwel het gehele buitengebied landschappelijke kwaliteiten en zijn daartoe de verschillende landschapstypen met hun kenmerkende kwaliteiten in dit bestemmingsplan vastgelegd. Op de verbeelding zijn ze met een gebiedsaanduiding aangewezen en in de planregels zijn de kenmerkende kwaliteiten van elk landschapstype kort opgesomd. Naast de landschappelijke waarden genieten in de bestemming Agrarisch met waarden - Natuur ook de bestaande en te ontwikkelen natuurwaarden van de EHS bescherming. Bij het agrarisch gebruik zal

rekening moeten worden gehouden met deze waarden. Daartoe is een omgevingsvergunningplicht opgenomen voor werken en werkzaamheden die deze waarden kunnen aantasten. Voor een nadere toelichting op het omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden wordt verwezen naar paragraaf 4.4.

Artikel 6 Bedrijf

Deze bestemming omvat de verspreid liggende niet-agrarische bedrijven in het plangebied. Uitsluitend de bestaande bedrijven zijn hier toegestaan. De niet-agrarische bedrijven zijn voor hun bedrijfsvoering niet aangewezen op het buitengebied en zouden ook op een bedrijventerrein uit de voeten kunnen. Om die reden hebben zij op de huidige locatie slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden. Als het bedrijf verder wil groeien, moet het worden verplaatst naar een bedrijventerrein.

Op de verbeelding is met de aanduiding 'maximum bebouwd oppervlak' de maximale oppervlakte van de bedrijfsgebouwen aangegeven. De gezamenlijke oppervlakte van alle bedrijfsgebouwen tezamen mag dus niet meer bedragen dan deze oppervlakte. Ook zijn op de verbeelding de hoogten van de bedrijfsgebouwen aangegeven. De aangeduide oppervlakte en hoogten hebben alleen betrekking op de bedrijfsgebouwen. De oppervlakte en hoogten van een bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij een bedrijfswoning vallen hier dus niet onder. De omvang van een bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij die bedrijfswoning is immers al via aparte regels vastgelegd.

Per bestemmingsvlak is maximaal 1 bedrijfswoning toegestaan, tenzij op de verbeelding middels de aanduiding 'maximum aantal wooneenheden' een ander aantal bedrijfswoningen is aangegeven of op de verbeelding de aanduiding 'bedrijfswoning uitgesloten' is opgenomen, in welk geval geen bedrijfswoning is toegestaan. De inhoud van een bedrijfswoning mag maximaal 750 m³ bedragen. De goothoogte van een bedrijfswoning mag maximaal 4,5 meter zijn en de bouwhoogte maximaal 9 meter. Een bedrijfswoning moet afgedekt worden met een kap met een dakhelling van tenminste 30 graden en ten hoogste 60 graden.

Gebouwen (dus ook de bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij de bedrijfswoning) dienen op minimaal 5 meter afstand vanaf de naar de weg gekeerde bestemmingsgrens (de grens van het bestemmingsvlak) te worden gebouwd, of niet minder dan de bestaande afstand, indien die minder dan 5 meter bedraagt.

Artikel 7 Bedrijf - Nutsvoorziening

Deze bestemming is toegekend aan de voorzieningen die een min of meer algemeen of bijzonder openbaar nut hebben en een ideëel of technisch doel dienen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om verschillende gemalen en twee rioolwaterzuiveringsinstallaties. Op de verbeelding is de maximale oppervlakte van de gebouwen aangegeven met de aanduiding 'maximum bebouwd oppervlak'. De gezamenlijke oppervlakte van alle gebouwen gezamenlijk mag niet meer bedragen dan deze oppervlakte. Ook zijn op de verbeelding de

hoogten van de gebouwen aangegeven. Bedrijfswoningen zijn niet toegestaan.

Artikel 8   Bos

Deze bestemming is gebruikt voor de bestaande bosgebieden en gebiedjes. De gronden zijn niet alleen bestemd voor de instandhouding, herstel en ontwikkeling van ter plaatse voorkomend bos, maar ook voor de instandhouding, herstel en ontwikkeling van de landschappelijke en natuurlijke waarden. Ter bescherming van de waarden is een omgevingsvergunningstelsel opgenomen voor het uitvoeren van diverse werken en werkzaamheden. Het kappen van bomen is uiteraard vergunningplichtig. Voor een nadere toelichting op het omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden wordt verwezen naar paragraaf 4.4.

Binnen deze bestemming zijn uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde toegestaan. Deze bouwwerken moeten wel passen bij de bestemming. Dat houdt in dat deze bouwwerken ten behoeve van het bos mogen worden gebouwd, maar bijvoorbeeld ook ten behoeve van extensief recreatief medegebruik (dat ook binnen de bestemming Bos is toegestaan).

Artikel 9   Horeca

Deze bestemming is toegekend aan een aantal bestaande horecavestigingen. De bestaande horecabedrijven zijn toegestaan. Dit betreft in vrijwel alle gevallen een café/restaurant. Het is dus niet mogelijk een café/restaurant om te zetten in een hotel. Gelet op de specifieke afwegingen die daarvoor nodig zijn, is een partiële herziening daarvoor het juiste instrument.

Voor het bouwen van bedrijfsgebouwen gelden vrijwel dezelfde regels als bij de bestemming Bedrijf. Dat betekent dat op de verbeelding met de aanduiding 'maximum bebouwd oppervlak' de maximale oppervlakte van de bedrijfsgebouwen is aangegeven. De gezamenlijke oppervlakte van alle bedrijfsgebouwen tezamen mag dus niet meer bedragen dan deze oppervlakte. Ook zijn op de verbeelding de hoogten van de bedrijfsgebouwen aangegeven. Hier geldt net als in de bestemming Bedrijf dat de aangeduide oppervlakte en hoogten alleen betrekking hebben op de bedrijfsgebouwen. De oppervlakte en hoogten van een bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij een bedrijfswoning vallen hier dus niet onder. De omvang van een bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij die bedrijfswoning is immers al via aparte regels vastgelegd.

Ook voor een bedrijfswoning gelden dezelfde regels als in de bestemming Bedrijf. Dit houdt in dat per bestemmingsvlak maximaal 1 bedrijfswoning is toegestaan, tenzij op de verbeelding de aanduiding 'bedrijfswoning uitgesloten' is opgenomen, in welk geval geen bedrijfswoning is toegestaan. De inhoud van een bedrijfswoning mag maximaal 750 m³ bedragen. De goothoogte van een bedrijfswoning mag maximaal 4,5 meter zijn en de bouwhoogte maximaal 9 meter. Een bedrijfswoning moet afgedekt worden met een kap met een dakhelling van tenminste 30 graden en ten hoogste 60 graden.

Gebouwen (dus ook de bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij de bedrijfswoning) dienen op minimaal 5 meter afstand vanaf de naar de weg gekeerde bestemmingsgrens (de grens van het bestemmingsvlak) te worden gebouwd, of niet minder dan de bestaande afstand, indien die minder dan 5 meter bedraagt.

Voor fort Altena gelden specifieke bouwregels. Mede daarom is heeft het fort de aanduiding 'specifieke vorm van horeca – fort Altena' gekregen, waaraan deze specifieke bouwregels zijn gekoppeld. De bouwregels van fort Altena zijn gebaseerd op de partiële herziening die in het recente verleden speciaal voor dit fort gemaakt is.

Artikel 10 Maatschappelijk

De bestemming Maatschappelijk is gegeven aan een aantal maatschappelijke voorzieningen die in het plangebied zijn gelegen. Met een aanduiding op de verbeelding wordt aangegeven welk type voorziening is toegestaan. Het betreft een begraafplaats en cultureel centrum bij Sleeuwijk.

De maximale oppervlakte van de gebouwen is op de verbeelding aangeduid. De gezamenlijke oppervlakte van alle gebouwen bij elkaar mag niet meer bedragen dan deze oppervlakte. Eveneens zijn op de verbeelding de hoogten van de gebouwen aangegeven. Bedrijfswoningen zijn niet toegestaan.

Artikel 11 Natuur

De bestaande natuurgebieden zijn bestemming Natuur gekregen. Deze gronden zijn bestemd voor de instandhouding, herstel en ontwikkeling van de landschappelijke en natuurlijke waarden. Eveneens is agrarisch natuurbeheer toegestaan, maar uitsluitend indien de natuur- en landschapswaarden daardoor niet onevenredig worden aangetast. De natuur- en landschappelijke waarden worden beschermd met een vergunningplicht voor het uitvoeren van diverse werken werkzaamheden. Voor een nadere toelichting op het omgevingsvergunningstelsel voor werken en werkzaamheden wordt verwezen naar paragraaf 4.4.

Binnen deze bestemming zijn uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde toegestaan. Deze bouwwerken moeten wel passen bij de bestemming. Dat houdt in dat deze bouwwerken ten behoeve van de Natuur mogen worden gebouwd, maar bijvoorbeeld ook ten behoeve van extensief recreatief medegebruik (dat ook binnen de bestemming Natuur is toegestaan).

Artikel 12 Recreatie

Deze bestemming omvat een aantal recreatieve functies. Het gaat om het kampeerterrein Peerenboom, twee jachthavens, een visvijver, twee ijsbanen, twee maneges, twee solitaire recreatiewoningen, een klompenmakerij, een klein volkstuintencomplex en fort Bakkerskil. Met een aanduiding is aangegeven waar welk type recreatieve voorziening is toegestaan.

Voor de meeste functies is op de verbeelding de maximale oppervlakte van de gebouwen aangegeven. De gezamenlijke oppervlakte van alle gebouwen bij elkaar mag niet meer bedragen dan deze oppervlakte. Eveneens zijn op de verbeelding de hoogten van de gebouwen aangegeven. Hier geldt evenals in

de bestemming Bedrijf en Horeca dat de aangeduide oppervlakte en hoogten alleen betrekking hebben op de bedrijfsgebouwen. De oppervlakte en hoogten van een bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij een bedrijfswoning vallen hier dus niet onder. De omvang van een bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij die bedrijfswoning is immers al via aparte regels vastgelegd. Voor de maneges en kampeerboerderij is geen maximale bebouwingsoppervlakte vastgelegd. Hier mag het bestemmingsvlak volledig worden bebouwd met bedrijfsgebouwen.

Ter plaatse van de aanduiding 'kampeerterrein', 'manege' en 'kampeerboerderij' is maximaal 1 bedrijfswoning toegestaan. De inhoud van een bedrijfswoning mag maximaal 750 m³ bedragen. De goothoogte van een bedrijfswoning mag maximaal 4,5 meter zijn en de bouwhoogte maximaal 9 meter. Een bedrijfswoning moet afgedekt worden met een kap met een dakhelling van tenminste 30 graden en ten hoogste 60 graden. Gebouwen (dus ook de bedrijfswoning en bijbehorende bouwwerken bij de bedrijfswoning) dienen op minimaal 5 meter afstand vanaf de naar de weg gekeerde bestemmingsgrens (de grens van het bestemmingsvlak) te worden gebouwd, of niet minder dan de bestaande afstand, indien die minder dan 5 meter bedraagt.

Voor fort Bakkerskil gelden specifieke bouwregels. Mede daarom is heeft het fort de aanduiding 'specifieke vorm van recreatie – fort Bakkerskil' gekregen, waaraan deze specifieke bouwregels zijn gekoppeld. De bouwregels van fort Bakkerskil zijn gebaseerd op het wijzigingsplan dat in het recente verleden speciaal voor dit fort gemaakt is.

Artikel 13 Verkeer

Deze bestemming is gebruikt voor de doorgaande verkeerswegen. In de bestemming verkeer zijn uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde toegestaan zoals geluidwerende voorzieningen, hekwerken, e.d. Daarbij is rekening gehouden met het feit dat straatverlichting, bewegwijzering (verkeersgeleiding, verkeersregeling, wegaanduiding), bushokjes en afvalcontainers vergunningvrij zijn. Hiervoor hoeft dus geen bouwregeling opgenomen te worden.

Artikel 14 Water

Deze bestemming is gegeven aan de hoofdwatertgangen en -waterpartijen in het plangebied. Specifieke functies, zoals de jachthavens en waterberging zijn aangeduid. Binnen de bestemming Water zijn uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde toegestaan, zoals bruggen, steigers en meerpalen.

De ligplaatsen van de in het plangebied voorkomende woonschepen zijn aangeduid, middels de aanduiding 'woonschepenligplaats'. Het betreft uitsluitend bestaande ligplaatsen, nieuwe worden niet toegestaan. Ter plaatse van de aanduiding 'woonschepenligplaats' is maximaal 1 woonschip mogelijk. De oppervlakte van een woonschip mag niet meer bedragen dan 110 m² en de goot- en bouwhoogte niet meer dan 3,5 respectievelijk 4,5 meter. De regels ten aanzien van woonschepen zijn opgenomen bij de gebruiksregels en niet bij de bouwregels. Er is hier immers sprake van gebruiken en niet van bouwen.

Artikel 15 Wonen

Deze bestemming is gegeven aan de bestaande woonpercelen in het plangebied. De woonbebouwing vastgelegd in bouwvlakken. Binnen het bouwvlak mag het hoofdgebouw/de woning worden gebouwd. Per bouwvlak is maximaal 1 woning toegestaan, tenzij op de verbeelding het betreffende bouwvlak is voorzien van de aanduiding 'maximum aantal woonheden', waarmee een ander aantal woningen wordt aangegeven. Hierdoor zijn niet meer woningen toelaatbaar dan het bestaande aantal woningen.

De maximale inhoud van een hoofdgebouw is in de regels vastgelegd. Hoofdgebouwen die op dit moment een inhoud hebben die kleiner is dan 600 m³ mogen worden uitgebreid tot maximaal 600 m³. Hoofdgebouwen die op dit moment reeds een grotere inhoud hebben dan 600 m³, mogen niet worden uitgebreid. Bij herbouw mag de bestaande inhoud wel worden teruggebouwd. Met een afwijking onder voorwaarden is nog wel een vergroting tot 900 m³ mogelijk voor vrijstaande woningen op grote percelen.

Hoofdgebouwen mogen uitsluitend vrijstaand worden gebouwd, tenzij de bestaande hoofdgebouwen aaneengebouwd (twee-onder-een-kappers of rijenwoningen) zijn. In dat geval mogen de hoofdgebouwen uitsluitend aaneen worden gebouwd. Hierdoor wordt overal de bestaande bouwwijze en daarmee het bebouwingsbeeld vastgehouden.

De goothoogte van een hoofdgebouw mag niet meer bedragen dan 4,5 meter en de bouwhoogte niet meer dan 9 meter. Bestaande hoogten die hoger zijn, mogen bij herbouw worden teruggebouwd. De woningen dienen te worden afgedekt met een kap van tenminste 30 graden en ten hoogste 60 graden. Een kap voegt zich immers goed in het landelijk gebied. Een bestaande afwijkende dakhelling mag bij herbouw of uitbreiding eveneens worden aangehouden.

Per woning is maximaal 70 m² bijbehorende bouwwerken toegestaan. Een bijbehorend bouwwerk betreft een uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel een functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aangebouwd gebouw, of ander bouwwerk, met een dak. In aanvulling op deze oppervlakte mag het gezamenlijk oppervlak aan bijbehorende bouwwerken bij woonpercelen met een oppervlakte van meer dan 700 m² niet meer bedragen dan 10% van de oppervlakte van het bouwperceel tot een oppervlakte van maximaal 100 m². Middels een afwijking kan onder voorwaarden deze oppervlakte aan bijbehorende bouwwerken worden vergroot tot 150 m². De goothoogte van bijbehorende bouwwerken mag maximaal 3 meter bedragen en de bouwhoogte maximaal 5 meter. Bijbehorende bouwwerken dienen tenminste 2 meter achter de voorgevellijn van het hoofdgebouw te worden gebouwd. Voor het realiseren van erkers kan onder voorwaarden worden afgeweken van deze regel. Eveneens is in het plan een afwijkingsmogelijkheid opgenomen om bijbehorende bouwwerken gelijk met de voorgevellijn te kunnen realiseren. Ook hiervoor gelden bepaalde voorwaarden. Door de genoemde hoogte- en situeringsregels wordt de ondergeschiktheid van bijbehorende bouwwerken ten opzichte van het hoofdgebouw gewaarborgd.

De woning en bijbehorende bouwwerken mogen mede worden gebruikt voor de uitoefening van een beroep of bedrijf aan huis. Een beroep of bedrijf aan huis kan worden toegestaan na een afwijking via een omgevingsvergunning. Voor zowel het beroep als het bedrijf aan huis geldt dat de woonfunctie daardoor niet mag worden verdrongen. Daarom mag maximaal 45 m² vloeroppervlakte van de woning en bijbehorende bouwwerken hiervoor worden gebruikt. Uitsluitend beroepen en bedrijven uit milieucategorie 1 en 2 van de bij het bestemmingsplan behorende Staat van bedrijfsactiviteiten aan huis zijn toegestaan. Horeca en detailhandel zijn niet mogelijk. Voorts mag het beroep of bedrijf uitsluitend worden uitgeoefend door degene die tevens de gebruiker van de woning is.

Verder is (in de algemene afwijkingsregels) een mogelijkheid opgenomen voor het inrichten en gebruik van een bijbehorend bouwwerk bij de woning voor mantelzorg. Binnen de bestaande gebouwen is het mogelijk om zodanige verbouwingen uit te voeren dat mantelzorg mogelijk wordt. Deze mogelijkheid geeft geen extra bouwmogelijkheden. De reguliere bouwmogelijkheden worden daarvoor toereikend geacht. Om woningsplitsing uit te sluiten is opgenomen dat de oppervlakte die ten behoeve van mantelzorg mag worden gebruikt niet meer dan 60 m² mag bedragen en dat het bevoegd gezag de omgevingsvergunning weer intrekt, indien de noodzaak vanuit het oogpunt van mantelzorg niet meer aanwezig is. Met de voorwaarden moet worden voorkomen dat na afloop van de mantelzorgsituatie een nieuwe woning ontstaat. Dat zou tot een verdere verstening van het buitengebied leiden, hetgeen ongewenst is, want ook bij deze woning zijn dan weer eigen bijbehorende bouwwerken mogelijk.

Artikel 16 Leiding-Gas

Zie hiervoor onder paragraaf 6.4.

Artikel 17 Leiding-Riool

Zie hiervoor onder paragraaf 6.4.

Artikel 18 Leiding-Hoogspanningsverbinding

Zie hiervoor onder paragraaf 6.4.

Artikel 19 t/m 24 Waarde-Archeologie 1 t/m Waarde – Archeologie 6

Zie hiervoor onder paragraaf 6.4 en paragraaf 5.10.

Artikel 25 Waarde-Cultuurhistorie

Zie hiervoor onder paragraaf 6.4.

Artikel 26 Waarde-Ecologie

Zie hiervoor onder paragraaf 6.4.

Artikel 27 Waterstaat-Waterkering

Zie hiervoor onder paragraaf 6.4.

Artikel 28 Waterstaat-Waterstaatkundige functie

Zie hiervoor onder paragraaf 6.4.

Hoofdstuk 3: Algemene regels

Artikel 29 Anti-dubbelregel

In het nieuwe Besluit op de ruimtelijke ordening is hiervoor een standaard bepaling opgenomen. Het besluit verplicht om deze bepaling in het bestemmingsplan op te nemen.

Artikel 30 Algemene bouwregels

In dit bestemmingsplan zijn deels gestandaardiseerde bouwregels opgenomen waar het merendeel van de bebouwing aan voldoet. Er komen echter overschrijdingen voor, waarvoor in het verleden omgevingsvergunningen voor het bouwen (voorheen bouwvergunningen) zijn verleend. Deze vergunde overschrijdingen zijn hier positief bestemd. Anders dan onder het overgangrecht geldt voor deze positief bestemde overschrijdingen dus niet de beperking dat slechts een gedeeltelijke vervanging mag plaatsvinden. Sloop en vervangende nieuwbouw is gewoon toegestaan.

In deze bepaling zijn ook regels opgenomen voor ondergrondse bebouwing. Deze moet altijd onder een gebouw worden gesitueerd en mag niet onder het onbebouwde erf worden gesitueerd. Ingangspartijen tot de kelder en voorzieningen voor daglichttoetreding mogen wel 1 meter uit de bestaande gevel steken.

Artikel 31 Algemene gebruiksregels

Het verbod om gronden en opstallen te gebruiken in strijd met het bestemmingsplan (zonder omgevingsvergunning) is opgenomen in artikel 2.1, lid 1, sub c van de Wabo. Bij de algemene gebruiksregels is dan ook enkel aangegeven welk gebruik in ieder geval als strijdig met dit bestemmingsplan moet worden aangemerkt.

Het gebruik van gronden als start- en landingsbaan voor spuitvliegtuigjes wordt als strijdig gebruik aangemerkt. Het inzetten van vliegtuigen voor het verspreiden van bestrijdingsmiddelen over akkers wordt namelijk als ongewenst gezien, omdat er relatief veel van het gespoten middel naast de betreffende akker belandt en op de aangrenzende gronden schade aanricht aan natuur en milieu.

Artikel 32 Algemene aanduidingsregels

Hier zijn de aanduidingen opgenomen die meer dan 1 bestemming bestrijken, zoals de landschapstypen (met hun kernkwaliteiten), de zoekgebieden voor ecologische verbindingzones en behoud en herstel watersystemen, de milieuzones (zoals geluidzone industrie) en de vrijwaringszones (zoals molenbiotopen). Vanwege de digitaliseringsafspraken (RO-standaarden) moeten deze aanduidingen in een afzonderlijk artikel worden opgenomen en kunnen de regels vanwege niet onder de afzonderlijke bestemmingen worden opgenomen. In het analoge plan wordt daarom gewerkt met kruisverwijzingen over en weer. In de digitale versie is dat niet merkbaar omdat alle bestemmingen en aanduidingen op het scherm verschijnen en kunnen worden aangeklikt.

Artikel 33 Algemene afwijkingsregels:

Hier zijn algemene afwijkingsregels (onder voorwaarden) opgenomen die voor alle bestemmingen gelden. Het betreft onder meer afwijkingen voor:

- Maximaal 10% van de voorgeschreven maatvoering;
- Het bouwen van bouwwerken voor kleinschalige nutsvoorzieningen;
- Het bouwen van gebouwen op een kleinere afstand van de naar de weg gekeerde bouwgrens of bestemmingsgrens;
- Het bouwen van gebouwen op een kleinere afstand van de zijdelingse perceelsgrenzen;
- Het gebruik van een (vrijstaand) bijbehorend bouwwerk bij een woning of bedrijfswoning als afhankelijke woonruimte (mantelzorg).

Artikel 34 Algemene wijzigingsregels:

Met de toepassing van deze regels kunnen de aangegeven bestemmingen in de toekomst door burgemeester en wethouders worden gewijzigd. Na wijziging maakt de nieuwe gewijzigde situatie deel uit van het bestemmingsplan. In dit artikel zijn twee wijzigingsmogelijkheden opgenomen. Eén om de gronden ter plaatse van de aanduiding 'zoekzone-EVZ' te wijzigen in Natuur en één om de gronden ter plaatse van de aanduiding 'zoekzone-water' te wijzigen in Water.

Hoofdstuk 4: Overgangs- en slotregels

Artikel 35 Overgangsregels

Deze overgangsregels zijn overgenomen uit het nieuwe Besluit op de Ruimtelijke Ordening. De grootste verandering ten opzichte van de tot voor kort gebruikelijke overgangsregels is dat de peildatum voor bouwen en gebruik, gelijk is getrokken. Ook voor het bouwen is nu de datum van inwerkingtreding van het bestemmingsplan beslissend. Dat was voorheen de datum van de terinzagelegging van het ontwerp bestemmingsplan. De wetgever heeft met die gelijkschakeling beoogd eenduidigheid te scheppen.

Bij het tenietgaan van bouwwerken die onder het overgangsrecht vallen bestaat de mogelijkheid om terug te bouwen. Onder een calamiteit wordt hier verstaan: een verwoesting door een onvermijdelijk, eenmalig, buiten schuld van de indiener van de bouwaanvraag veroorzaakt onheil.

Artikel 36 Slotregel

De slotbepaling met de naam van het bestemmingsplan en de datum van vaststelling.

7. ECONOMISCHE UITVOERBAARHEID

Samen met het bestemmingsplan moet een exploitatieplan (ex. art. 6.12 Wro) vastgesteld worden. Op basis van het exploitatieplan kunnen (plan)kosten worden verhaald.

Een exploitatieplan hoeft niet opgesteld te worden bij een bestemmingsplan met enkel conserverende bestemmingen of wijzigingsbevoegdheden. Een exploitatieplan hoeft ook niet opgesteld te worden als het kostenverhaal 'anderszins verzekerd' is, door middel van bijvoorbeeld anterieure overeenkomsten of als de gemeente eigenaar is van de gronden. Eveneens hoeft geen exploitatieplan te worden opgesteld als:

- Er geen sprake is van een bouwplan als bedoeld in artikel 6.12, lid 1 van de Wro;
- Het totaal der exploitatiebijdragen dat met toepassing van artikel 6.19 van de Wro kan worden verhaald, minder bedraagt dan € 10.000,-;
- Er geen verhaalbare kosten zijn als bedoeld in artikel 6.2.4, onderdelen b tot en met f, van het Bro;
- De verhaalbare kosten, bedoeld in artikel 6.2.4, onderdelen b tot en met f, van het Bro, uitsluitend de aansluiting van een bouwperceel op de openbare ruimte of de aansluiting op nutsvoorzieningen betreffen.

Aangezien voorliggend bestemmingsplan conserverend van aard is, hoeft geen exploitatieplan opgesteld te worden. Er is uitgegaan van het overnemen van reeds bestaande bouwrechten uit de vigerende bestemmingsplannen.

Voorts komen de kosten voor het opstellen van dit bestemmingsplan voor rekening van de gemeente. Dit wordt gefinancierd uit de daarvoor gereserveerde algemene middelen.

De kosten voor de overige (beperkte) ontwikkelingen die door dit bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt en ook reeds in de vigerende plannen aanwezig waren (functieverandering, uitbreiding gebouwen, etc.), worden gedragen door de initiatiefnemers. Hier zijn in beginsel geen kosten voor de gemeente aan verbonden. Ambtelijke kosten voor begeleiding van de benodigde aanvragen kunnen via de leges worden verhaald.

Het bovenstaande betekent dat er geen kosten voor de gemeente verbonden zijn aan de uitvoering van het bestemmingsplan en het vaststellen van een exploitatieplan ex artikel 6.12 Wro is niet nodig is.

8. MAATSCHAPPELIJKE UITVOERBAARHEID

8.1 Inspraak

Het voorontwerp bestemmingsplan heeft vanaf 15 juli 2011 tot 15 september 2011 ter inzage gelegen voor inspraak. Naar aanleiding hiervan hebben 81 insprekers een inspraakreactie ingediend. In de aparte 'Nota van inspraakreacties – Voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied' zijn de reacties samengevat en voorzien van een gemeentelijk antwoord. Voor de samenvatting en beantwoording van de inspraakreacties wordt dan ook verwezen naar deze nota. In deze nota zijn tevens de wijzigingen aangegeven die in het bestemmingsplan zijn doorgevoerd naar aanleiding van de inspraak.

8.2 Vooroverleg ex art. 3.1.1 Bro

In het kader van artikel 3.1.1 Bro is overleg gevoerd over het voorontwerp bestemmingsplan met de gebruikelijke overlegpartners in het kader van de ruimtelijke ordening. In totaal hebben 3 overlegpartners gereageerd. In de aparte nota 'Reactie van waterschap, provincie en VROM-Inspectie op voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied' zijn de reacties samengevat en voorzien van een gemeentelijk antwoord. Voor de samenvatting en beantwoording van de vooroverlegreacties wordt dan ook verwezen naar deze nota. In deze nota zijn tevens de wijzigingen aangegeven die in het bestemmingsplan zijn doorgevoerd naar aanleiding van de vooroverlegreacties.

8.3 Zienswijzen ontwerpbestemmingsplan

Het ontwerpbestemmingsplan heeft vanaf 28 september 2012 gedurende 6 weken ter inzage gelegen. Vervolgens heeft het ontwerpplan vanaf 20 juni 2014 opnieuw 6 weken ter inzage gelegen, ditmaal samen met een Plan-MER. Tijdens deze termijnen kon eenieder een zienswijze indienen. Er zijn in totaal 46 zienswijzen binnengekomen. Deze zienswijzen zijn samengevat en voorzien van een gemeentelijk antwoord in een aparte 'Nota van zienswijzen', welke als bijlage bij de toelichting is opgenomen. Voor de samenvatting en beantwoording van de reacties, wordt derhalve verwezen naar deze nota.

9. RETROSPECTIEVE TOETS

9.1 Inleiding

De percelen waar de bestemming ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan Buitengebied uit 2007 is gewijzigd worden in dit hoofdstuk aangegeven, toegelicht en gemotiveerd. Daarvoor is onderstaand een tabel opgenomen waar de betreffende percelen op volgorde van straatnaam zijn weergegeven met de oude bestemming, de nieuwe bestemming en een beknopte motivering.

Ten aanzien van de retrospectieve toets gelden de volgende algemene aandachtspunten:

- De retrospectieve toets heeft slechts een beperkte omvang. Dit heeft te maken met het feit dat het vigerende bestemmingsplan Buitengebied nog van recente datum is en aan dat plan een uitgebreide inventarisatie ten grondslag heeft gelegen. Het aantal plaatsen waar de bestemming is veranderd is daarom klein.
- In het voorliggende bestemmingsplan zijn percelen bestemd volgens de systematiek van het SVBP2012. Hierdoor zijn soms benamingen van bestemmingen en aanduidingen gewijzigd ten opzichte van het geldende plan. Inhoudelijk zijn er echter geen relevante wijzigingen. Percelen waar zich dit voordoet zijn daarom niet in de toets opgenomen.
- Eerder doorgevoerde bestemmingswijzigingen of verkregen planologische titels zijn niet opgenomen in de toets. Dit betekent dat partiële herzieningen, wijzigingsplannen, vrijstellingen, projectbesluiten en afwijkingen niet worden weergegeven in het overzicht. Voor een overzicht van partiële herzieningen en wijzigingsplannen die zijn meegenomen in het bestemmingsplan wordt verwezen naar hoofdstuk 1 van de toelichting. De toets bevat dus alleen situaties waar bij recht nieuwe ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt of waar al bestaande situaties worden gelegaliseerd.
- Wijzigingen die zijn doorgevoerd naar aanleiding van de inspraak, het artikel 3.1.1. Bro-overleg en zienswijzen zijn niet opgenomen in de toets. Hiervoor wordt verwezen naar de beantwoording van de inspraakreacties, vooroverlegreacties en zienswijzen die zijn opgenomen in de 'Nota van Inspraakreacties' de nota 'Reacties van waterschap, provincie en VROM-Inspectie op voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied' en de 'Nota van zienswijzen'. De retrospectieve toets bevat dus alleen de wijzigingen die in het voorontwerp al waren doorgevoerd.

9.2 Retrospectieve toets

De onderstaande tabel bevat een schematische weergave van de retrospectieve toets.

Adres	Bestemming Buitengebied 2007	Nieuwe bestemming	Toelichting en motivering
Baan 11	Agrarisch bouwblok	Agrarisch bouwblok, met op een deel aanduiding 'bebouwing uitgesloten'	In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied was voor dit perceel een agrarisch bouwblok opgenomen. Dit bouwblok is bij besluit van GS van 19 februari 2008 ook goedgekeurd. Vervolgens is dit bouwblok bij uitspraak van de Raad van State op 24 juni 2009 vernietigd. Niet omdat een agrarisch bouwblok op deze locatie niet aanvaardbaar is, maar omdat de milieugevolgen voor de omgeving als gevolg van de toegestane vergroting van het bouwblok niet waren onderzocht. Het bouwblok was namelijk iets vergroot ten opzichte van het toen vigerende bouwblok. In het bestemmingsplan dat voor het vigerende bestemmingsplan gold, was ook een agrarisch bouwblok opgenomen voor dit perceel. Omdat op de locatie nog steeds een agrarisch bedrijf actief is, is in het nieuwe bestemmingsplan weer het agrarisch bouwblok opgenomen dat eerder door GS was goedgekeurd. Op het deel dat is vergroot ten opzichte van het oude bouwblok, is de aanduiding 'bebouwing uitgesloten' gelegd. Hierdoor kan hier alleen gebouwd worden na een afwijking, mits aangetoond is dat in de directe omgeving sprake is van een goed woon- en leefklimaat.
Baan 36	Wonen, Agrarisch	Bedrijf, met maatbestemming voor het bedrijfstype en aanduiding 'opslag uitgesloten'	Op het perceel was in het verleden een agrarisch bedrijf gevestigd dat inmiddels beëindigd is. Vanwege deze beëindiging heeft het perceel in het geldende bestemmingsplan deels een woonbestemming gekregen en deels een agrarische bestemming. De voormalige agrarische bedrijfsbebouwing valt hierdoor grotendeels onder het overgangsrecht. Inmiddels is in de voormalige agrarische bedrijfsbebouwing een groothandel in kleinschalige landbouwmachines gevestigd, waarbij beperkte reparaties mogen plaatsvinden in de bestaande loods. De gemeente is bereid deze bedrijfsactiviteiten te legaliseren, omdat het bestaande bebouwing betreft, het bedrijf aan de agrarische sector gelieerd is, weinig milieubelastend is en nauwelijks verkeersaantrekkende werking heeft. Hiervoor geldt wel als voorwaarde dat er geen buitenopslag mag plaatsvinden. Ook mag de bestaande bebouwing niet worden uitgebreid. Om het bedrijf te legaliseren is aan het perceel de bestemming Bedrijf met een maatbestemming voor het bedrijfstype toegekend. Tevens is de aanduiding 'opslag uitgesloten' opgenomen, zodat er geen buitenopslag kan plaatsvinden. In de regels is vastgelegd dat de bestaande bebouwing niet mag worden uitgebreid.
Binnen 31	Wonen	Agrarisch bouwblok	In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied is aan dit perceel abusievelijk geen agrarisch bouwblok toegekend, maar de bestemming wonen, terwijl op dit perceel destijds wel al een agrarisch bedrijf gevestigd was en er bedrijfsbebouwing aanwezig was die met vergunning is opgericht. Dit bedrijf en de bebouwing zijn nog steeds aanwezig. Hierdoor valt de bebouwing en het gebruik onbedoeld onder het overgangsrecht. In het bestemmingsplan dat voor het vigerende bestemmingsplan gold, was een agrarisch bouwblok opgenomen voor dit perceel. Omdat op het perceel sprake is van een bestaand agrarisch bedrijf dat naar verwachting niet binnen de planperiode wordt beëindigd en er geen gebruik voor burgerbewoning plaatsvindt, is nu aan het perceel een agrarisch bouwblok toegekend. Het bouwblok is om de bestaande bebouwing, erf en verharding gelegd.
Doornseweg 4	Agrarisch	Bedrijf, met maatbestemming voor het bedrijfstype	In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied is aan dit perceel abusievelijk geen agrarisch bouwblok toegekend, terwijl op dit perceel wel een agrarisch bedrijf gevestigd was met bedrijfsgebouwen waarvoor vergunningen zijn verleend. Derhalve is

Adres	Bestemming Buitengebied 2007	Nieuwe bestemming	Toelichting en motivering
			<p>alle bebouwing ten onrechte onder het overgangsrecht terecht gekomen. In het plan dat voor het vigerende bestemmingsplan gold, was voor dit perceel wel een agrarisch bouwblok opgenomen. Bij brief heeft de gemeente aan de agrariër toegezegd bij de herziening van het bestemmingsplan alsnog een bouwblok toe te kennen aan het perceel. Inmiddels is het agrarisch bedrijf beëindigd en van eigenaar veranderd. In het voorontwerp was daarom een woonbestemming aan het perceel toegekend. De nieuwe eigenaar wenst echter de bebouwing op het perceel te gebruiken voor opslag van agrarische producten en voor zijn montagebedrijf. Hiervoor heeft hij een inspraakreactie ingediend. Dit gebruik is ruimtelijk aanvaardbaar. Dit omdat de oppervlakte aan bebouwing die aanwezig is en hiervoor gebruikt wordt, beperkt is en binnen de oppervlakte past die is opgenomen in de in het plan opgenomen wijzigingsbevoegdheid van agrarische bedrijven naar niet-agrarische bedrijven. Om het gebruik mogelijk te maken is aan het perceel de bestemming Bedrijf met een maatbestemming voor het bedrijfstype. De bestemming is beperkt tot de bestaande bebouwing, erf en verharding. Alleen de bestaande oppervlakte aan bedrijfsgebouwen is positief bestemd. Uitbreiding is niet toegestaan.</p>
Korn 31a	Agrarisch bouwblok	Agrarisch bouwblok, met op een deel aanduiding 'bebouwing uitgesloten'	<p>In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied was voor dit perceel een agrarisch bouwblok opgenomen. Dit bouwblok is bij besluit van GS van 19 februari 2008 ook goedgekeurd. Vervolgens is dit bouwblok bij uitspraak van de Raad van State op 24 juni 2009 vernietigd. Niet omdat een agrarisch bouwblok op deze locatie niet aanvaardbaar is, maar omdat de milieugevolgen voor de omgeving als gevolg van de toegestane vergroting van het bouwblok niet waren onderzocht. Het bouwblok was namelijk iets vergroot ten opzichte van het toen vigerende bouwblok. In het bestemmingsplan dat voor het vigerende bestemmingsplan gold, was ook een agrarisch bouwblok opgenomen voor dit perceel. Omdat op de locatie nog steeds een agrarisch bedrijf actief is, is in het nieuwe bestemmingsplan weer het agrarisch bouwblok opgenomen dat eerder door GS was goedgekeurd. Op het deel dat is vergroot ten opzichte van het oude bouwblok, is de aanduiding 'bebouwing uitgesloten' gelegd. Hierdoor kan hier alleen gebouwd worden na een afwijking, mits aangetoond is dat in de directe omgeving sprake is van een goed woon- en leefklimaat.</p>
Kornpad 4	Wonen	Recreatie, met aanduiding 'recreatiewoning'	<p>In het vigerende bestemmingsplan was aan dit perceel de bestemming wonen gegeven. GS heeft hieraan bij besluit van 19 februari 2008 goedkeuring onthouden. Dit omdat de woning op dit perceel geen burgerwoning is, maar een recreatiewoning. In het plan dat voor het vigerende bestemmingsplan gold, was de woning ook als recreatiewoning bestemd. Daar op het perceel nog steeds een bestaande recreatiewoning aanwezig is, heeft dit perceel in het nieuwe bestemmingsplan de bestemming 'Recreatie' met de aanduiding 'recreatiewoning' gekregen.</p>
Transvaal ong.	Agrarisch	Agrarisch bouwblok, met aanduiding 'bedrijfswooning uitgesloten'	<p>In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied is aan dit perceel abusievelijk geen agrarisch bouwblok toegekend, terwijl destijds al op dit perceel een agrarisch bedrijf gevestigd was en er een bedrijfsbebouwing aanwezig was, die met vergunning is opgericht. Hierdoor valt de bebouwing onbedoeld onder het overgangsrecht. Omdat het een bestaand bedrijf betreft dat naar verwachting niet binnen de planperiode zal worden beëindigd, is nu aan het perceel een bouwblok toegekend, met de aanduiding 'bedrijfswooning</p>

Adres	Bestemming Buitengebied 2007	Nieuwe bestemming	Toelichting en motivering
			uitgesloten', daar er geen bedrijfswoning aanwezig is. Het bouwblok is alleen om de legaal aanwezige bedrijfsbebouwing gelegd. Achter op het perceel bevindt zich namelijk ook niet-legaal opgerichte bebouwing, welke de gemeente niet wenst te legaliseren.